

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 04160

FUN SHTOT UN DORF

Vera Rosanko

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

Temple Beth Emet Library

1770 W. Cerritos Ave.

Anaheim, California

ווערע רעזאנאנץ

פֿון שְׁמֵאֵם
און דֵּאָרף

פארלאג בידערמאן

ניו יארק, נ. י.

176 צווייטע עוו.

Copyright, 1934,
by
VERA ROSANKO
Brooklyn, N. Y.

Printed in the U. S. A.
POSY-SHOULSON PRESS
8 Sherman Avenue, Jersey City, N. J.

פון שטאָט און דאָרף

.1

צום פערטן מאָל קומט די סלאווינס א מאזל-טאָוו. און אלץ דער
זעלבער מאזל-טאָוו: א מידל.
און דאָס מאָל האָט מען זיך מער ווי אלע מאָל געריכט אויף א
אינגל. עפעס נאָכן אויסזען פון סלאווינשעם טראָגן האָט מען געזאָגט:
אַ אינגל, ווי אין קעשענע.
אפילע כימוליע, דער דאָקטאָר, האָט זיך געטרייסט, אז ער וועט
דערלאַנגען סלאווינען א שווארצן אינגעלע ווי א זשוק...
אַבער אז די פערטע איז אָנגעקומען, איז שוין געווען פארפאַלן,
און סלאוויין האָט זיך גאַנץ גוט דערפרייט און איז ווי אלע מאָל געגאַנג-
גען אין שול, אויסגעהערט דעם מאזל-טאָוו-וואונטש, געטיילט לעקאָך
מיט בראָנפן, געגעבן א נאָמען און געקומען אהיים.
מיט אַ נאָמען געבן האָט ער געהאַט שוועריקייטן: אויסגעגאַנגען
די נעמען אין דער מישפּאַכע. א סאך פון די עלטערע לעבן נאָך, איז
ניטאָ נאָך וועמען!.

איז סלאוויין אוועק צום בריאנסקער ראָוו. דער ראָוו, אויסהערנדי-
דיק סלאווינ'ס טאַינעם, האָט געשמייכלט און געפרעגט סלאווינען צי די
נייגעבוירענע איז א שיינע.
— איך ווייס? ביי מיר זיינען זיי אלע שוין...
— ווייסטו נאָר וואָס? — זאָגט אים דער ראָוו — אויב זי איז ניט
קיין שיינע, לאָמיר האָפּן צו דעם ריבוינע-שעל-אוילעם, אז איר מאָזל
וועט זיין שוין, און לאָמיר איר א נאָמען געבן: ש פ ר ה . . . (שיפרע).
קומענדיק א היים פון דעם ראָוו, איז ער צוגעגאַנגען צום בעט.

ווער א ראָזאַנקע

די קימפעטאַרן איז געשלאָפֿן, נאָר איר מוטער איז געקומען אַנטקעגן
און אים אָפֿגעגעבן מאַזל-טאָוו.

— נו, ווי הייסט די נייע? — פֿרעגט זיין שוויגער מיט א שמיכל
אויף איר פֿאַנים.

— זי הייסט שיפרע! — האָט ער אַרויסגערעדט.

די אלטע האָט זיך פֿארן קאַפּ אַ כאַפּ געמאַן:

— גאַזלען, וואָס האָסטו צו מיר? איך לעב דאָך!
סלאָווין איז בלאַס געוואָרן.

פֿלוצים האָט ער אַרויסגעשאָסן אין אַ געלעכטער און קוים
אַרויסריידנדיק האָט ער זי געפרעגט:

— איר הייסט שיפרע?

— אַוואָדע! גאַזלען, וואָס האָסטו געמאַן? גיי שוין צוריק אין

שול אָדער צום ראָוו און גיב איר אַן אנדער נאָמען!

— איך וועל עס ניט טאָן! — זאָגט ער, — גייט איר און טוט עס.

זי האָט געבעטן און אים איינגערעדט:

— אז די קימפעטאַרין וועט דאָס דערהערן, וועט עס איר פֿאַר-

שאַטן.

איז ער אוועק איבערבייטן דעם נאָמען.

אויפֿן וועג האָט ער זיך געקייכט פֿון געלעכטער. דער ראָוו וועט

עס דערהערן וועט ער זיין אויסער זיך...

אַרויסגייענדיק פֿון געסל, האָט אים דער בריוורטרעגער דערלאַנגט

אַ בריוו. ער האָט אים אויפֿגעעפֿנט און גענומען ליינען. עס איז גע-

ווען פֿון זיינעם א שוועסטער-קינד, ער שרייבט סלאָווינען, אז זיין מו-

טער שיפרע איז געשטאַרבן, איז ער געבליבן עלנט און וואָלט וועלן

קומען אהער, זיין צווישן אייגענע.

סלאָווינען איז אַרונטערגעפֿאַלן אַ שטיין פֿון האַרצן. איצט מעג

שוין די נייע מיידעלע הייסן שיפרע. זאָל זיין נאָך אַ שוועסטער-קינד'ס

מוטער...

ער האָט זיך אומגעקערט צוריק, דערציילט זיין שוויגער די גע-

שיכטע, דורכגעלייענט איר דעם בריוו און זיך אַ ביסל צוגעלייגט

אַפרוען.

די אלטע איז אויפֿגעריכט געוואָרן:

ווערע ראָזאַנקע

— דאַנקען גאַט! — האָט זי שטילערהייט אונטערנעמורמלט, וואָס יענע שיפרע איז געשטאַרבן.

די קימפעטאַרן איז געווען אויסגעמאַטערט פון די פריערדיקע „האַבנאס“ און פון איר ניט זייער געראַטן לעבן מיט איר מאַן, צוליב די אָפּטע מיידלעך...

דער מאַן האָט געוואָלט א זון, און יעדעס מאָל, ווען א מיידל איז געקומען, האָט זי אים געזען ביים ברעג בעט, א קאלטן, א גלייכ-גילטיקן. מיט א געצוואונגענער צופרידנקייט פלעגט ער אָפּגעבן: מאַל-טאָו.

איר אליין זיינען אלע קינדער געווען טייער, און דעם מאָל איז זי אויך צופרידן. זי האָט דאָך זיי אלע אויף דער וועלט געבראַכט, איר בלוט פאַרנאַסן, איר שוואַכן געזונט אינגעשטעלט. אלע זיינען זיי ביי איר אזוינע שייניקע און ליבינקע, און עפּשער וועט זי גאָט בענטשן אַמאָל מיט א זון, וועט עס זיין א מיזינעס...

זי קוקט אויפן אינגעוויקלטן מיידעלע, וועמענס נאָמען איז שיפרע און שמיכלט: זי איז א שייניקע נאָר א מאַגערע. דאָס איז ווייל זי האָט געפילט שוואַך אין טראַגן. זי קוקט אויפן ברוינעם קעפּלע פון קינד און דערמאָנט זיך, אז די ערשטע האָט אויך אזוי אויסגעזען: מיט ברוינע, געדיכטע הערעלעך, א וויסינקע, נאָר יענע איז געווען א פּויליני-קע. יענע רופט מען איצט: די אָפּגעמאַלענע „קאַרטינע“...

א מיידע, א שוואַכע, היינטיקס מאָל מער ווי יעדעס מאָל, איז זי געווען גליקלעך. זי דערמאָנט זיך ווי כימוליע, דער דאָקטאָר, האָט זי געבעטן זי זאָל מער ניט האָבן, אָדער כאַטש וואַרטן אן איבעריקע פּאַר יאָר, ווייל זי איז שוואַך. זי האָט ניט געוואלט הערן פון דעם: טאַמער וועט גאָט העלפּן און עס וועט זיין א זון...

פאַרנאַכט האָט זי זיך דערפילט שלעכט. די אויסגעמאַטערטע אוי-גן אירע ברענען שוין אביסל צו פיל. די באַקן זיינען באַדעקט מיט א רויטער פאַרב און זי רוט ניט איין אויף קיין אָרט.

אין הויז האָט מען זיך אָנגעהויבן צו שושקען: מען זעט, אז עס איז ניט גלאַט, עפעס ניט אזוי ווי געווען...

באַשקע, די קאָסע אקושאַרקע, וועלכע האָט אויף דער קימפע-טאַרן אכטונג געגעבן, האָט זיך אַרומגעדרייט מיט פאַרשוואַלענע אוי-גן. עס האָבן אַ סאַך פרויען גערעדט, אז באַשקע האָט אַוועקגעשיקט

אויף יענער וועלט ניט איין קימפעטאָרן, ווייל זי איז געווען ניט קיין ציכטיקע, און דערצו א קראנקע.
דער דאָקטאָר איז געווען עטלעכע מאָל, האָט זיך אַרומגעדרייט אין הויז און שטרענג באַמערקט צו סלאַווינען, אז די איצטיקע קימפעט איז אַן איבעריקע...

און אַ טאָג שפעטער, אָנגעמענדיק זיך מיט מוט, האָט ער סלאַווי-נען געזאָגט, אַז די פרוי זיינע וועט שטאַרבן...

ווי א דונער האָט עס דעם מאַן געטראָפן. ערשט איצט האָט ער פאַרשטאַנען, וואָס זיין ווייבס אָפטע קימפעטס האָבן געמיינט פאַר איר. זיין יונגע פרוי, זיין ריווקעלע איז שוין איצט ביי אים א נאָסט.

די אומגליקלעכע האָט פאַרשטאַנען וואָס איר שטייט פאַר. קלוג, שאַרפזיניק, און ביים פולן פאַרשטאַנד, האָט זי ניט געוואָלט קיינעם וויי טאָן און זי האָט זיך גענומען גרייטן צו איר אייביקער בעט.

האָט זי צוגערופן איר מאַן און האָט אים געזאָגט, אז זי ווייסט וואו זי האַלט. זי האָט אים געבעטן צונגיפּרופן אירע קינדערלעך.

אירע אלע יונגניקע קינדערלעך האָט ער אויסגעזעצט ארום איר. די נייגעבוירענע האָט זי געדריקט צו איר האַרץ. טרערן האָבן זיך גע-גאַסן פון אירע אויסגעלאָשענע אויגן און האָבן זיך אַרונטערגעקייקלט אויפן ברוינעם קעפעלע פון דער נייאינקער. זי האָט געקוקט אויף זיי: אַלע ליכטיקע. אלע אירע. אלע וועלן זיי בלייבן אויף דער גרויסער וועלט אָן איר... און די נייאינקע — זי וועט גאָר קיינמאָל ניט וויסן ווער איר מוטער איז געווען

און... אין א נאכט... אין א נאכט א קאַלטער און א פינצטערער, דער ווינט האָט געוואָיעט, די בוימער האָבן גערוישט און אַרונטערגע-וואָרפן צו דער ערד די געלע נאָיאַבער-בלעטער, וועלכע האָבן זיך פאַר-שפעטיקט...

און אין צימער, ביי דעם שיין פון א פאַררויכערטן קעראַסיין-לעמ-פל, וועמענס קנויטל עס האָט געצאַנקט פון ווינט, אַנטקעגן דעם אַלטן וואַנט-זיינער, וועמענס וויזערס האָבן פון אַלטיקייט געסקריפעט — דאָרט אין אַ בעט, ניט ווייט פון דעם נייגעבאַרן מיידעלע, וועלכע האָט אויסגעזען ווי אַ קוילעטש אין די שטייפּע וויקעלעך... איז די אומגליקלעכע קימפעטאָרן אַרונטער פון זינען...

און אין פרימאָרגן, ווען דער ווינט פון דער פאַרנאַנגענער נאכט

האַט די אַרונטערגעריסענע געלע בלעטער ערגעץ צעטראַגן, ווען דער ערשטער שניי איז געפאלן און ווייס די וועגן אויסגעשפּרייט, האָט זיך אויסגעלאָשן דער לעבן פון ריווקעלען... און דער פּריש געפאלענער שניי האָט פאַר איר אויסגעמאַטערטער נעשאַמע אַ ווייסן וועג אָנגעגרייט...

2.

אין צוויי פינצטערע שטיבלעך נאָענט צום מאַרק, די פענצטער נידעריק ביז דעם טראָטואַר, די היילע ערד אָפּגעשמירט מיט געלע ליים, דארט וואוינט „אַבעזיאַנסקע דער באַלענאַלע“ מיט זיין ווייב כיצענע, די שטעטלשע אַם.

אין דער ערשטער זייט פון איין שטוב, אין אַ ווינקל, אויף דער געלער ערד, געפינען זיך עטלעכע גריבער, און איבער די גריבער הענגען אַ פּאַר קינדער-וויגן, צוגעבונדן מיט שטריקלעך צום פּאַטאַלאַקס. דארט ליגן אומגליקלעכע קינדער. ווען מען גייט פאַרביי די נידעריקע פענצטער פון יענע צוויי צימערן קען מען הערן דאָס סקריפען פון די שטריק, ווען מען ווינט איין די אומגליקלעכע.

די פּיצעלעך שווייגן ווען מען וואַרפט מיט די וויגן היין-און-צוריק, זייערע קערפּערלעך וואַרפן זיך פון איין זייטל אויפן צווייטן. די יונגיקע מייכלעלעך קרימען זיך אויס, זיי פאַרגלאַצן מיט זייערע אויגעלעך, גיבן זיך עטלעכע מאָל אַ צאַפּל און ווערן אינגעוונ-קען אין שלאָף.

דאָן לאָזט מען אָפּ די פיר שטריקלעך אויף וועלכע דאָס וויגל האַלט זיך. דאָס וויגל הוידעט זיך נאָך אביסל אין דער לופט און בלייבט הענגען איבער די גריבלעך.

אין יאָר-צייט קען מען דאָס סקריפען פון די וויגן ניט הערן און עס איז ניטאָ קיין צייט אַרונטערצוקוקן אין די קליינע פאַרשטויבטע פענצטער. יאָרד איז — טומל: מען לויפט, מען איילט זיך, מען שרייט, מען פּייפט, מען פאַטשט אין די הענט. גלעקלעך קלינגען, פּערד היר-זשען, הענער קרייען, בעהיימעס מעקען. עס איז אַ יאָרד — אַ געפּיל-דער.

אין צייטווייליק אויפגעשטעלטע קראַמען פון לייזונט, פאַרקוין פון טשערקעסן זיידענע טיכלעך, סאַרפּינקע און יאַפּאַנעזער סכּוירעס.

כינעזער מיט לאנגע צעפּ און בלויע אטלעסענע קאַסטיומען מיט קליינע שיכלעך, טראָגן פעק סכּוידע, לויפּן איבער די טראַטואַרן און שרייען מיט מעשוּגענע קוילעס...

אין אזא טאָג פּאַלט קיינעם ניט איין צו זען אז אונטן, קימאַט אין דער ערד, ליגן קינדער.

אין יענעם טאָג זיצן די קינדער אין די גריבעלעך, וועלכע זייערע מאָנערע קערפּערלעך האָבן אויסגעבויערט פון שטענדיקן זיצן דארט... הונגעריקע, נאַסע, שמוציקע, דורשטיקע, מיט זייערע מאַמקעס צווישן זייערע געשוואָלענע ליפּן, וויינען זיי און מאַטערן זיך.

די מאַמקעס ווערן געמאַכט פון אַ שטיקל לייונט, וואָס מען זייעט אויף דעם מיַלך. מען צעקויט אַ שטיקל כאַלע מיט צוקער. מען לייגט עס אַרײַן אין אַ ברעג פון דער שמאַטקעלע. מען פאַרבינדט, מען מאַכט אַ קניפּל, און מען לייגט עס אַרײַן אין דעם קינד'ס מויל.

אזוי טוט „אַבעזיאַנקע'ס" ווייב. איידער זי גייט אוועק אין מאַרק האַנדלען מיט קיכלעך, בייגל און קוואַס, פאַרזאָרגט זי די קינדער מיט די מאַמקעס...

אין איינע פון יענע קאָרוינענע וויגן, וואָס הענגען אויף שטריק איבער די גריבלעך, געפינט זיך די קליינע שיפּרע סלאַווי. שוין דריי יאָר, אז זי זיצט אין די גריבעלעך מיט די איבעריקע עטלעכע קינדער. שוין דריי יאָר, אז זי עסט אַ מאַמקע פון כאַלע, געמאַכט אין אַ שמאַטע פאַרבונדן.

„אַבעזיאַנקע" איז אַן אַרימער, אומגליקלעכער איד. „אַבעזיאַנקע" איז זיין צונאַמען, ווייל ער איז אַ קליינער, אַ הויקערדיקער, מיט אַ באַוואַקסענעם פּאַנים ווי ביי אַ מאלפּע. דערפאַר האָט מען אים גע-קרוינט מיטן נאַמען, און וועלכער האָט זיך געפּאַסט צו זיין אויסזען.

זיין ווייב, כיענע, איז אַ הויכע, געזונטע, פעטע אידענע, אַ שוואַר-צע ווי אַ געבאַרענע ציגיינעריין. שוואַרצע גרויסע אויגן האָבן שאַרף אַרויסגעקוקט פון איר ברייטן שטערן. צוויי גראַבע צעפּ, פאַרדרייט איר בערן קאַפּ; אירע אומגליקלעכע שידך האָבן אויפן קאַל געוויינט פון אירע טריט...

אירע בריסטן זיינען שטענדיק געווען אָנגעפּילט מיט מיַלך. עס איז אויף איר נאַנץ ווייניק קענטיק געווען, אז זי האָט אויף דער וועלט גע-בראַכט אַ מאַטאַנע; אכט קינדער. אלע מידלעך, אלע מיעסע, וועלכע

זי האָט מער פיינט געהאט פון איר מאן און זיך גאַרניט געקומערט ווע-
ן זייער לעבן.

די צוגעוואוינטע אַרימקייט האָט איר אויך ווייניק געארט. זיצנ-
דיק שטענדיק אין מארק, פלעגט זי, כאָלילע, איר הארץ קיינמאל ניט
לאָזן איבערכאלעשן. יעדע ווילע האָט זי זיך צוגעזען מיט עפעס אַנ-
דערש...

דאָס — מיט אַן אָפגעפרישטן בייגעלע; דאָס — מיט אַ ווארימן
קיכעלע, אָדער גאַר מיט אַ פוכקע בולקעלע, אָדער אַ פלעשעלע
פרישע קאלטע קוואס... וואָס אירע שווארצע אויגן האָבן דערזען, האָט
די לאנגע, געזונטע האנט דערלאנגט, און די ציין האָבן עס צעקייט...
די אַרימקייט אין הויז איז געווען אַ שרעקלעכע. די פארדינסטן
פון איר מאן וואָס איז געווען באלענגלע, האָבן בלויז געסטייעט אויף
היי פאר די פערד, אויף קעראַסין פארן לאַמפ, און אויף עטלעכע סו-
ליעס שטריו פאר דער הרובע.

דאָס איבעריקע איז ניט געווען פון וואנען צו נעמען — כאַטש
צערייס זיך! אכט קינדערשע מיילער, דירעגעלט, האַלץ פארן אויוון —
דאָס איז געפאלן אויף כיענעס פלייצעס...

...איז זי געווארן אַן „אם" און אָנגעהויבן צו האנדלען מיט איר
מיַלך.

איז וואו אַ מאמע געווארן אַ קליינע זייגערין, האָט מען דאָס קינד
געבראכט צו איר. איז וואו אַ מאמע קראנק געווארן, און כיענע האָט
דאָס אין מארק געהערט, איז זי שוין דארט גלייך אויסגעוואקסן. איז
וואו אַ קימפעטאַרן געשטאַרבן, האָט שוין כיענע געוואוסט, אז די
„פארשלעפטע קרענק" וועט שוין מוזן אָפדארן ביי איר יאָרן לאנג...
געצאָלט האָט זי געקראָגן מיט סכירע מער ווי מיט מעזומען. מעל,
קארטאַפּל, צוקער, אונגערקעס, קרויט, פלייש, און אזוי-ארום איז זי
געווארן די מאמע פון שטעטל.

אין שטעטל האָט כיענע געהאט אַ שעם פאר אַ גוטער „זייגערקע";
— אז זי האָט גוטע, געזונטע מיַלך, און אז זי זויגט די פרעמדע קינדער
בעסער ווי אירע אייגענע...

און אזוי ווי כיענע פלעגט יעדן יאָר קימאט האָבן אַ קינד, האָט
זי שטענדיק געהאלטן אין געבן זויגן.
שאבעס איז געווען דער קינדערשער טאָג.

שאבעס נאך טשאַלענט פלעגן אלע קרויוויס פון די פרעמדע קינד-
דערלעך גיין צו כיענען געוואויר ווערן. שאבעס האָט שוין כיענע גע-
וואוסט ווי אַנצוגיין מיט איר ארבעט.

די קינדערלעך זיינען געזעסן אויפן קאנאפע... די וויגעלעך האָט
זי זיי אויסגעבעט... די מאמקעס זיינען דעם טאָג געווען ווייסע... און
קיין זויערס האָט זיך פון זיי ניט געפילט...

כיענע פלעגט פארפלעכטן די נאָרוואַס אויסגעוואשענע האָר,
אַנטאָן א ווייסע בלוזקע מיט א גרויסן אויסשניט... מיט דעם גאָלדענעם
זיגעל אויף א לאנגער קייטל, וואָס זי האָט געקראָגן פון „אַבעזיאנסען“
צו דער כאַסענע... זי איז געזעסן נעבן די קינדערלעך אויף דער קאנאָ-
פע, און האָט זיי אלע וויילע געמאפט, צי זיינען זיי כאַלילע ניט נאָס..
זיי זאָלן זיך כאַלילע ניט פארקילן...

דערנאָך האָט זי גענומען א קינד אויפן האנט, ארויסגעלייגט די
ברוסט אויפן אויסשניט פון בלוזקע און אַנגעהויבן ווייזן די קרויוויס
וואָס כיענע קען...

...זי האָט אריינגעלייגט די ברוסט אין דעם קינד'ס מיילכעלע און
געוועטשט די ברוסט, אז די מילך זאָל שטראָמען צום קינד אין מויל.
דאָס קינד פלעגט נישט קענען כאפן דעם אָטעם, האָט עס גע-
קנאקט מיט די ליפּעלעך, שווער געאַטעמט, געשלאנגען, זיך פארכלינעט,
אַנגעהויבן הוסטן, און געמוזט אַפּלאָזן די ברוסט...

דערנאָך האָט זי גענומען שפּריצן מילך אויפן קינד'ס פענימל, אין
די אויגעלעך, אין געזעלע. די מילך פלעגט דעם קינד קיצלען אין גע-
זעלע, פלעגט עס אַנהויבן ניסן, און כיענע האָט עס צוגעוואונטשן:
צום געזונט! און אונטערגעבורטשעט: דאָס קינד איז זאט און שלעפּער-
דיק, און אָט וועל איך דיר, נעשאַמעלע, אויסוואַשן מיט מילך דיין
פענימל, וועסטו קריגן א ווייסן כאַסן...

די קרויוויס, וועלכע האָבן ווייניק פארשטאנען כיענעס כיטרען
שפיצל, האָבן זיך געפּרעגלט פאר נאכעם, אַפּגעזיפצט, אַפּגעראנקט און
זיך פאַרנאָנדערגעגאַנגען.

אויפן וועג פלעגן זיי שמועסן פון כיענעס געזונטן אויסזען, פון
איר פעטע מילך, פון איר גוטסקייט צו פרעמדע קינדער, און אַפּלויבן-
דיק זי ביזן זיבעטן הימל, פלעגן זיי רואיקע זיך פאנאנדערגיין, און נאָך
רואיקער פארגעסן וועגן כיענען און וועגן די אויפּעלעך.

מער ווי איין מאָל אין וואָך, שאבעס, האָבן די אויפגעלעך ניט פארזוכט אפילע קיין טראָפן פון כיענעס מילך... די גאנצע וואָך זייגן זיי די מאַמקעס, הריזשען ברויט, סיאָרבען א וואסערדיקע זופ און וואלגערן זיך אין די וויגן אדער אויף דער ערד...
3.

מען זאָגט, ווען א וואָלף צערויסט א שעפעלע, טריפט איר בלוט פון איר ווייסן, הייסן קערפער, און ווען זי צאפלט זיך און א פאָרע גייט נאָך פון איר פלייש, אַטעמט זי נאָך אליי, ביז דער וואָלף הויבט אָן עסן איר האַרץ. דעמאָלט ערשט הויבט זי אויס איר נעשאַמעלע... אויך זינגט מען אַ ליד פון אַ פויגל „טשאַיקאַ“.

אויף אן אינזל האָט דער פויגל געלעבט, אין א ליכטיקן זומער-טאָג איז זי געפלוניגן איבער דער אָזערע, האָט פריילעך אויסגעשפרייט אירע פליגל. די זון האָט זיך אָפגעשפיגלט אין אָזערע און די זונשטראַלן האָבן זיך געשפילט אין אירע פליגל.

פלוצלונג האָט זיך דערהערט אַ קנאַל פון אַ ביקס, אַ יענער האָט אויסגעשאָסן און זי טויטלעך פארוואונדעט. פונקט אין יענער מינוט ווען זי האָט זיך געוואָלט ארונטערלאָזן און אָנטרינקען זיך מיט דער זוניקער וואסער.

ער האָט זי געטראַפן אין א פליגל.

מיט טראָפנס בלוט, וואָס האָט געגאָסן פון איר לייב, איז זי אין וואסער אריינגעפאלן.

זי האָט זיך געראנגלט, געפאטשט מיט די פליגל איבערן וואסער, געוואלט זיך צוריק דערשלעפן צו איר נעסט. נאָר אומזיסט. זי איז אויסגעגאנגען און געזונקען.

עס האָט קיין סאך ניט געפעלט, אז דאָס לעבן פון סלאוויני'ס קינד, די נייגעבאָרענע יעסוימעלע, זאָל זיך פארענדיקן פונקט ווי דאָס לעבן פון דער פארצוקטער שעפעלע, ווי פון דעם דערשאַסענעם פויגל.

בלויז עטלעכע טעג האָט זי פארזוכט פון א נעסט, ווען איר מוטער האָט זי אין אירע ארעמס צו איר הארצן געדריקט, ווען זי איז געלעגן לעבן איר מוטער, אויף דעם ציכטיקן געלעגער. נאָך איר מוטערס טויט האָט זי געמוזט אָנקומען צו „אַבעזיאנקע דעם באלעגאַלעס“ היים — צו כיענע, די שטאַטישע מאמע.

נישט איין מאָל איז זי פון איר וויג ארויסגעפאלן צו דער ערד.

נישט איין מאָל פלעגט זי זיך פארקויכן פון ווייטיק, קוים זיך דער-
שלעפן צו איר גריבעלע און איינשלאָפן. איר קערפערל איז איינגע-
טונקט אין וואונדן...

וויפיל קראַנקהייטן עס האָבן געבושעוועט אין די לאַנגע ווינד-
טער-נעכט, האָבן זיי שיפרעלען ניט פארפעלט. און האָט דער זומער-
עפעס אויסגעטראכט קינדער-מאגייפעס, האָט ער שיפרעלען ניט פאר-
געסן.

פאַקן, איז פאַקן. מאָזלען מוז דאָך א קינד אוואדע האָבן. לונגען-
ענטצינדונג, קיך-הוסט און גלאַט אזוי זיך אָננעמען פון איר מיט-
שוועסטער, וואָס פלעגן ליגן מיט איר אין איין וויג, קאַפּ-אהער, קאַפּ-
אהין...

די מילך, וואָס זי פלעגט ארויסזויגן ביי כיענען איינמאָל אין וואָך
האָט געטריקנט אירע ביינער...

די מאמקעס האָבן אָנגעריבן פוזירעס אויף איר נומען. פון הונגע-
ריז איז איר בייכעלע געווארן א גרויסער — ווי געשוואָלן. די פיסלעך —
דאר און אויסגעדרייט, אזוי אז צו דריי יאָר פון איר לעבן האָט זי זיך
ניט געקענט אויפשטעלן...

און איינמאָל, ווען שיפרעלעס מוטער'ס א שוועסטער איז פון
דארף געקומען איז זי אויך גענאנגען צו כיענען מיט מאטאָנעס אָנגע-
לאָרן. שוין דריי יאָר, אז דאָס קינד איז דאָרט, און זי האָט עס נאָך קיין
איינמאָל ניט געזען.

פון צייט-צו-צייט האָט זי געשריבן צו סלאווינען, געבעטן אים
צוצושיקן אויף זומער עמיצן פון די עלטערע קינדער. און דורכן זומער
האָבן זיך די מיידלעך געביטן — איינע געקומען, די צווייטע אוועק-
געפארן.

און איצט האָט זי זיך אויסגעריסן זען שיפרעלען — „די מור-
זינקע“.

ווען זי איז צו כיענען אין הויז אריין, איז זי געפאלן אין כאַלאַ-
שעס: זי האָט פאר זיך דערזען א פארזעעניש אָנשטאָט א קינד.
א פארזעעניש איז אויף אלע פיר ארומגעקראַכן, פארקרימטע
אויגן פון צאָאר האָבן פון דער ערד געקוקט אויף איר...
זי דערמאָנט זיך, ווען סלאווינען האָט איר פאראַ-יאָרן געשריבן,
אז די קליינע איז זייער קראַנק און אז עס איז א „גאָט'ס ראכמאַנעס“

זי צו זען מאטערן זיך. ווען גאָט וואָלט ראַכמאַנעם געהאַט אויף איר אַרײַם נעשאַמעלע — וואָלט אַ גרויסע מיצווה געווען... „רוף ניט קיין דאָקטוירים צו איר — וועט זי אָפּגעבן די נעשאַד מע... און וועט זיך אויפהערן מאַטערן“ — האָט זי געענטפערט... זי איז שיער פון זינען אַרונטער ביים געדאַנק, אז זי האָט אזוינס געשריבן. נאָר פון דערווייטנס קאָן מען אזא זאַך טאָן; נאָר פון דער-ווייטנס קאָן אַ האַרץ אין אַ שטיין זיך פאַרוואַנדלען... זי האָט דאָס קינד פון דער ערד אויפּגעהויבן, האָט עס צו זיך צו-געדריקט. דאָס קינד האָט מיט אירע אויסגעמאַטערטע אויגעלעך גע-קוקט אויף איר, און מיט אירע הענטעלעך זי אַרומגענומען. באַלד האָט זי, דאָס קלייניקע, פון כיענען אויסגעלייזט, און אין אַ פּאָר שטונדן שפּעטער איז זי געווען מיטן קינד אויפן וועג אין דאַרף. זי האָט דאָס קינד געצערטלט, געפרעסט צו זיך, ווי אַן אויצער. זי האָט עס געהאַלטן אויף אירע קני, דאָס קינד זאָל איינאַטעמען אין זיך די לופט פון די פעלדער. און אַט זאָל זי נאָר קומען אַהיים — דאָס קינד וועט באַלד פון אַ לעבן וויסן! מיַך און שפּייז און לופט איז אין דאַרף גענוג.

זי, די „נאַזלענטע“, — האָט זי זיך פאַרוואַרף געמאַכט — אין דאָך דעם קינד אזוי פיל שולדיק, ווי אזוי האָט זי געקענט אזוי פיל יאָרן זיך איינהאַלטן ניט קומען זען איר בלוט און פלייש? זי האָט געבעטן האַווריליאָן ער זאָל פאַרן מיט אַ קירצערן וועג, זאָל אויך אויסקלייבן אַן איינגעפאַרענעם וועג, אז די רעדער זאָלן ניט שפּרינגען, וועט זיך דער וואָגן ניט טרייסלען... די צוויי יונגע גרויע פערדלעך האָבן לאַנגזאַם געשלעפט דעם וואָגן, און האַווריליאָן האָבן געביסן די הענט פון צאַר, וואָס ער האָט דעם נאַנצן וועג ניט געקענט באַנוצן די בייטש צו זיי... שיפרעס מומע איז ביזן אַריינפאַרן אין דאָרף געזעסן, געטראַכט פון איר שוועסטערס טויט און זיך אַ ניידער-געגעבן צו דערציען שיפ-רעלען.

אריינפאַרנדיק אין דאָרף, האָט זי באַגעגנט באַקאַנטע פּויערים פאַרן אין שטאָט. זיי האָבן זיך אָפּגעשטעלט, אַראָפּגענומען די היטלען און זי באַגריסט. אַ פּאָר מניוט שפּעטער האָט זי שוין געוואוסט אלע נייעס.

צוויי לעוואַיעס זיינען פאַרגעקומען אין איר אָפּוועזנהייט: איינע פון אַ יונגער קימפעטאָרן, און די צווייטע — נאָך אַ ייכעסדיקע: דעם סטאַראַסטעם זון איז געפאַרן אין שטאַט. פאַרנדיק האָבן זיך די פּערד פאר עפעס דערשראָקן און זיי האָבן זיך צעטראַגן. ער איז פון וואָגן ארויסגעפאלן אַקוראַט לעבן קראסאווינ'ס אימעניע, און ער איז גע- שטאַרבן...

האַוורילאַ האָט אַרונטערגענומען די היטל און האָט זיך איבערגע- ציילעמט, געזעצט זיך אויפן וואָגן, אַ ציגעטאָן די „וואָזשקעס" און געפאַרן...

4

ווען גאָט שיקט אַראָפּ דעם זומער אויף דער וועלט, שיקט ער דעם שענסטן זומער אין דאָרף:

צוערשט נעמט ער זיך צו דער ערד. דו שטייסט און ווייסט ניט פונדוואַנען דאָס רוסישע דאָרפישע פעלד איז געוואָרן אינגעטונקט אין גראָזן, באפּוצט מיט מיליאָנען-פאַרביקע בלומען.

עס וואקסן אויס פאר דייע אַויגן סטאַהעס היי, אויף גרינע לאָג- קעס; יונגע בעריאַזקעלעך פּוצן זיך אויס אין ווייסע, זייענע קלייד- לעך...

אַפילע די הוילע דובעס ווערן אויך ניט פארשעמט. זיי טוען אָן אויף זייערע דאַר-אַלטע לייבער אַ ווייכע, גריין, סאַמעטענע הויט. ווייסע באבאָטשקעס פליען איבער פעלד, איבער וואלד, איבער וואסער.

די זשאַבעס שפּרינגען און אפילע די גרויסע, שווארצע, גלאנציי- קע זשוקעס מוזטו אויך ליב-קריגן אין דעם ליכטיקן דאָרף...

און באגעגנעסטו אין פעלד אַ יונגינקן פּאַסטוך אָנגעטאָן אין זייערע נע אויסגעפלאַכטענע פּאַסטעלעס, וואָס זיינען צוויי מאָל גרעסער פון זיינע פיס, מוזטו אים מעקאנע-זיין...

לאַנגזאַם גייט ער מיט אַ קליינער טאַרבע אויף זיין פלייצע. אין האַנט האַלט ער אַ שאַרפן מעסערל, אַ שטיקל האַלץ, און שניצט זיך אויס אַ פייפּעלע...

און פארגיין זיך שוין אויב דו ביסט אין דאָרף אויך אַ קוק געבן ווי

פּויערע און פּויערטעס ארבעטן... ווי זיי זייען און שניידן, גראָבן און בינדן, רעדן און לאַכן, ארבעטן שווער און זינגען. אונטער דער זון, די עמעסע זון, די דאָרפישע זון, וואָס ברענגט און בראַט... די לייבער פון אלט און יונג.

און ביזטו שוין דאָרט, וואו דער זומער איז דער שענסטער, פאר געס ניט צו באַגלייטן דעם טאָג, וואָס האָט דיך באַגריסט מיט זיין ליכט, קוק אויף די לעצטע שטראַלן פון דער זון... קוק זיך צו ווי זי גרייט צו איר געלעגער, ערגעץ ווייט, ווייט, ווי זי געזענגט זיך מיט דער ערד, און דערמאָנט די וועמענס לייבער זי האָט געווארימט, אז אויך זיי זאָלן רעדן גיין...

5.

שוין זיבן יאָר, אז די קליינע שיפרעלע געפינט זיך אין דאָרף. שוין זיבן יאָר, אז זי וואַקסט צווישן דער בליענדיקער נאטור, אויף די פעלדער, אונטערן פרייען הימל, און אונטער דעם קלאַנג פון די פריי-דיקע דאָרפס-לידער, וואָס זי אליין קען שוין זינגען.

די מומע קוועלט אָן — זי וואַקסט ווי א טאָפּאָליע — שרייבט זי צו שיפרעלעם פּאָטער, וועלכער האָט שוין א צווייטע ווייב. זי איז אינ-נאנצן די מוטער — זאָל זיין א גוטע בעטערין פאר איר.

א ביסל קרענקונג האָט די מומע פון שיפרעלען, וואָס ברענגט איר אמאָל ארויס פון געדולד, און זי בייזערט זיך אויף איר.

די קליינע זינגט די צוויי מיטלסטע פינגער פון איר רעכטער האנט. די „מאטאָנע“ האָט זי געבראכט נאָך פון דער „אַבעזיאַנקע“ און דער-ווייל דארן ביי איר די צוויי פינגער...

— איך טאָינע און טאָינע מיר דיר — שרייט צו איר די מומע, דו זאָלסט זיך אָפּגעוואוינען. וואָס ביזטו, אן ערשט-געבאָרן קעלבל, וואָס מען דארף עס אריינלייגן די פינגער אין מויל און געבן איר צו טרינקען די מילך? עס וועט דען העלפן וואָס דו כאַפּסט זיי ארויס, ווען דו דערזעסט עמיצן? וועסט זען: איך וועל סיידוויסיי אלעמען דערציילן...

די קליינע לאַכט מיט איר הילכיקן, פריילעכן געלעכטער, כאַפּט

אַרויס די פינגער, באַהאַלט די האַנט אויף הינטן און קומט אַרויס פון פענצטער...

— העי, בינטל אַרבעס! — שרייט דער קליינער אַנטאָן — מײן שוועסטער אַנטאָניאַ רופט דיך. זי נײט־אויס אַ העמד פאַר זונטיק. הינקענדיק לױפט אַנטאָן דורך פאַרכײ פענצטער, טוט אַ קניפ שיפרעלען דורכן אָפענעם פענצטערל און לאַכנדיק אַנטלױפט ער... — מאַמע, איך וויל עסן, איך בין הונגעריק! — שרייט די קליינע שיפרע.

— אוי, אַ דונער איז מיר! — דו ווילסט עסן? דו לױגסט ווי אַ צױגל. ערשט געגעסן, קרעפּכן מיט סמעטענע, געטרונקען סיראַדאַי, פרעסערין! נו, און דעם קאַפּ דאַרפסטו ניט אויסוואשן? האָסט דאָך געהערט, אז אַנטאָן האָט דיך גערופּן: בינטל אַרבעס? ער איז גערעכט: דינע האָר זיינען הארט ווי כאזער־האַר, ניט צונעקעמט, קוקן זיי טאקע אויס ווי אַ בינטל פאַרפלאַנטערטע אַרבעס...

די קליינע האָט פיינט צו וואַשן דעם קאַפּ. זוכט זי אויס אַ טערעץ. — נו, וויל איך ניט עסן—דרייט זי זיך לעבן טיר—איך וועל נע־מען רויטן פאָדים אין קלייט און וועל גיין צו אַנטאָנינען אין גאַרטן אויסנייען...

— און דעם קאַפּ וואשן? שוין באלד נאכט, און דו ווילסט אוועק־לױפן. שוין צייט אויפן „סידעלע“ מיט אלע הינער... — נאָך ליכטיק, מומעטשקע, נאָך ליכטיק. נאָך עפּשער איצט פיר אזיינער, מומעטשקע, מאַרגן איז דאָנערשטיק, וועל איך אויף שאַ־בעס דעם קאַפּ וואשן...

— איך האָב דאָך שוין אבער צוגעשטעלט וואסער מיט סירא־וועטקע אין אויוון, — בעט זיך די מומע.

— נו, וועסטו דערוויילע היליען אויסוואשן דעם קאַפּ. ער איז נאָך שמוציקער פון מיר... — ענטפערט שיפרע, — און זע, מומעטשקע, זאָלסט מאכן אזוי הייס די וואסער, אז ער זאָל שרייען, וויל ער האָט מיך ווידער געשטישעט —

דאָס אָפּזאָננדיק טוט זי אַ דריי מיט איר קוטשעראווען קעפּל, לױפט אוועק אין קלייט, נעמט רויטן פאָדים, שפּרינגט אַריבער דעם צוים לעבן טויער, קריכט אַריבער איבערן פּלאַנקען צום גאַרטן, און די מומע קוקט איר גליקלעך נאָך. זי זעט ווי זי טוט אַ טרייסל אַ קאַרשן־

בוים. זי בויגט זיך אָן, קלייבט אויף די זויערע קארשן, כאפט זיי אריין אין מויל און פארשווינדט צווישן די בליענדיקע קארטאָפֿל... און דעם רויטן מאָן.

— נו, — זאָגט די מומע צו איר טאָכטער כאַסיען — זעסט וואָס איז געוואָרן פֿון דער „אַבעזיאַנקע“? אַ שיקסל, אַן עמעסע געזונטע שיקסל. וואו האָבן זיך אַהינגעטאַן אירע קרומע פיסלעך, די פאָרגלאַצ־טע אויגעלעך? וואָס איז געוואָרן פֿון איר גרויסן בייכל? אַך, גאָד טעניו, געלויבט ביזטו אין אַלע דיינע זיבן הימלען! ווען ניט אירע ברוינע קוטשעראווע האָר, וואָלט מען זי אָנגענומען פֿאַר אַ שיקסע... די אויסגענייטע קאָסטיומען פֿאַסן איר. קלוג ווי אַ מאַזיק. זינגט ווי אַ קאַנאַרייקע און לויפט ווי וויכער...

— זי האָט מיר צוויי מאָל איבערגעשראַקן מיט איר הינקען אויפֿן פיסל פֿלוצים, איך האָב מוירע־גע־האַט, אַז זי וועט בלייבן אַ קאַליקע, נאָר זעט, די אַלטע טריכמאַנקע האָט אָפֿגעשפֿראַכן און ס'האַט געהאַל־פֿן. טריכמאַנקע האַלט, אַז דאָס איז געווען אַן אַיען־האַרע, ווייל ביים שפּרעכן האָט זיך איר מויל שיער צעריסן פֿון געניצן...

* *

*

ביי סלאַווינען אין הויז האָט מען גאַנצע נעכט גערעדט וועגן שיפרעס אַהיים קומען. סלאַוויז האָט שיפרעלעך דורך די עטלעכע יאָר אַ פֿאָר מאָל געזען. ער פֿלעגט זיך אַרונטערקאַפֿן אין דאָרף, זיין צווייטע ווייב זאָל ניט אַלעמאַל וויסן פֿון דעם.

גענוג פֿאַר איר געווען זיינע דריי; און שוין דריי צוגעקומענע פֿון זיין הייראַט מיט איר.

סלאַוויז האָט אָבער זייער געבענקט נאָך דער „קליינער“ ווי ער האָט זי גערופֿן, און איצט, דערוואַרטנדיק איר אָנקומען, האָט אים גענוג זאָרג פֿאַרשאַפֿט.

סלאַוויז גרייט צו זיין ווייב צו שיפרעס קומען — שוין אַ פֿאָר וואָך כּן צייט. ער איז צו איר די פֿאָר וואָכן צערטלעכער ווי אַלעמאַל, ווייכער צו די דריי קינדער. ער דערציילט זיי, אַז זייער שוועסטערל קומט איצט צו פֿאַרן זיך לערנען פֿון דאָרף, און זיי זאָלן זי „זשאַלעווען“...

נאָך מער פֿון אַלע — האָט ער מוירע פֿאַר זיין עלטערער טאָכטער פֿאַליען. זי איז פֿאַרבלייבן אַ קאַפּריזנע, אַן אומצופֿרידענע, אַ בייזע,

און א קריגעריין. די צייט וואָס שיפרע האָט זיך געהאָדעוועט ביי „אַבע-
זיאַנקען“ איז פּאָליע געווען סלאַווינס טרייסט. זי איז געווען די וועמען
זיין פארשטאַרבענע ריווקעלע האָט ליב געהאט פאר איר שיינקייט.
סלאַוויין האָט אויף איר אויפגעפאַסט מער ווי אויף די איבעריקע.

אפילע די דינסט סטעכע האָט פּאָליען מער נאַכגעגעבן און מער
געצערטלט.

ווען סלאַוויין האָט דעם צווייטן מאָל כאַסענע געהאט, און אין
די עטלעכע יאָר איז פּאָליע אויסגעוואַקסן און דערזען פאר זיך נאָך
צוגעקומענע שוועסטערלעך, האָט זי פארשטאַנען פארוואָס דער טאַטע
זאָגט איר אזוי אָפט, אז ער האָט ניט „קין צייט“, און אז זי איז א
„גרויסע מיידל“.

די ערשטע צייט האָט זי זייער געוויינט. זי האָט געהאַסט איר פא-
טער, געטשעפעט זיך צו דער שטיפמוטער, שלאָגן די צוגעקומענע
שוועסטערלעך, און אריינפאלנדיק אין די אַרעמס פון סטעכען, האָט זי
טאַינענדיק זיך באַרוואַקט.

שפעטער אביסל איז זי געווארן רואיקער. אָבער זי האָט זיך ניט
געלאָזט לערנען, ניט געפּאָלגט, און די שטיפמוטער האָט זי גערופן די
„צולאַכעסניצע“.

סלאַוויין האָט די פּאָר וואָכן איינגעטייעט מיט פּאָליען — גע-
דענק, דו ביסט שוין א „גרויסע האידורע“. דו ביזט שוין אן אלטע
מויד, ביזט שוין אריין אין פופצנטן יאָר. דו מענסט זיך שוין האַלטן
אביסל מער וואַזשנע, מער מענטש, און געדענק וואָס איך זאג דיר אָן.
שיפרע טאָר ניט וויסן, אז די מאמע איז געשטאַרבן. זי קומט זיך לער-
נען, וועט עס איר דעם קאַפּ פאַרדרייען. אזוי שרייבט די מומע פון דאַרף
אין א בריוו.

די מומע האָט איר געזאָגט, אז איצט פאַרט זי צו איר אהיים צו
איר טאַטע-מאַמע. שיפרעלע איז קוים צען יאָר אלט. זי טאָר ניט וויסן
פון דעם, דערפאַר וועל איך דיר קויפן א „שובקע“ א נייע, און נייע
„טיושקעס“. און מענסט שוין אָנהויבן פּאָלגן.

גאַנצע נעכט האָט סלאַוויין מיט זיין פרוי געכאַנפּעט פּאָליען. און
יענע האָט מיט אן אַרונטערגעלאָזענעם קאַפּ און ברויגעזדיק צוגעזאָגט
פּאָלגן...

* *
*

אין אַ דאָנערשטיק אָוונט נאָך די יאָמיס־טיוויים האָט די מומע גע-
בראַכט שיפרעלען אין שטאָט צו סלאווינען.

און נאָך דעם ווי די מומע האָט דאָרט איבערגענעכטיקט, ניט
צומאכנדיק מיט אן אויג, האָט זי זיך געגרייט צוריק אין דאָרף.
סלאוויין מיט זיין פרוי האָבן אויפגענומען דעם גאסט זייער האר-
ציק, די אייגענע שוועסטער און די קלענערע שטיפשוועסטער זיינען
געבליבן פון ווייטנס, און זיך ווי גרויס געהאלטן.

זיי האָבן באקוקט שיפרעס געקעסטלטע קליידעלע וואָס איז געווען
צו לאַנג אויף איר, די געלע שטרויענע שליאַפע, דעם אַלטן צעקנייטשטן
מאַנטל, די שווארצע פראָסטע שיד, וואָס האָבן זיך געשפילעט אָן א
זייט אויף קנעפלעך. זיי האָבן זיך באלד וועגן איר גענומען סוידען
און מעסטן זי מיט די אויגן פון קאָפּ ביז די פיס.

די מומע האָט סלאווינען איבערגעגעבן א פוכענע קישן פאר שיער-
רען, אַ געפעקלטע גאַנז, געטריקנטע עפל, גריבענעס, און עמלעכע
רובל אויף א נייעם מאנטל פאר דער קליינער און „קליינגעלט“ אויף
ביכלעך.

זי האָט צוגעזאָגט, אז זי וועט אָפט קומען, און זומער וועט די
קליינע ווידער זיין מיט איר אין דאָרף.

אומעטיק איז דער מומען געווען זיצנדיק אין וואָגן אליין — ווען
זי איז פון סלאווינס הויז אָפגעפארן, און שווער איז איר געווען זיך
אָפצערײסן פון שיפרעלען.

זיצנדיק אין וואָגן, שוין אין מיטן פעלד, האָט זי געטראַכט ווען זי
האָט די קליינע, מיט זיבן יאָר צוריק אויף די קני געהאַלטן, זי פון דער
„אַבעזיאַנקעס“ גריבער ארויסגעריסן און אין דאָרף געפירט. זי האָט
דאָן האַוורילען אָנגעזאָגט, אז ער זאָל די פערד ניט שמייסן, וועלן
זיי ניט לויפן און דער וואָגן וועט זיך ניט טרייסלען, וועט שיפרע-
לע מער לופט פון פעלד איינאַטעמען...

און איצט האָט זי מיט אירע אייגענע הענט אָפגעפירט צו א שטיפ-
מאַמע, און זי איבערגעלאָזן.

מיין קינד טייערס: ווי זי האָט דאָס געווינט. ניט געוואָלט בלייבן.

האַט מיט ציטערדיקע ליפּן געבעטן זיך: „מומאָטשקאַ“, נעם מיך צו דיר, צו כאַסיען, און צו היילען.

קומענדיק אין דאָרף, האָט זי געטראָפּן איר טאָכטער כאַסיען און איר זון היעליען אומעטיקע. כאַסיעלעס אויגן זיינען געווען רויט און געשוואָלן. זי האָט ניט געקענט רעדן. ביי יעדער וואָרט וואָס זי האָט געוואָלט אויסרעדן, האָבן זיך טרערן געגאָסן איבער די זייטן פון אירע ליפּן...

אין אָוונט איז געקומען אין קלייט דער קרומער אנטאָן און זיין שוועסטער אנטאָנינא, און זיך נאָכגעפרעגט אויף שיפרען.

דער שייגיץ האָט נאָריש געכיקקעט און געפרעגט ווען זי וועט צוריקקומען. נאָך די שוועסטער זיינע האָט אים א וואונק געטאָן, און זיי זיינען ביידע סוירעסדיק ארויס פון קראָם...

* *

*

פרייטיק צו וועטשערע האָט מען שיפרעלען געזעצט אויבן אָן צווישן סלאווינען און זיין ווייב. סלאווינשע האָט צו איר געשמייכלט, זי גענלעט פארן קאָפּ. די ערשטע מויצע נאָך דער בראַכע האָט סלאוויין מיט ציטערדיקע הענט שיפרעלען דערלאנגט.

נאָכן עסן האָט די דינסט סטעכע גענומען שיפרעלען פאר א האנט און גערעדט צו איר צארט. זי איז מיט איר ארויס אין גאס, צוגעקומען צו א שיקסע וואָס איז געשטאנען מיט א קארזינע „סע־מעטשקעס“.

זי האָט יענער געהייסן געבן פאר צוויי קאָפּיקעס „סעמעטשקעס“, די שוואַרצערע, וואָס זיינען מער צוגעטריקנט.

די שיקסע האָט אוועקגעשטעלט די קארזינע אויף דעם טראַטואַר, ארויסגעשארט א גלאָז פון אונטער די סעמעטשקעס, און אָפּגעמאָסטן איין גלאָז צו סטעכען אין קעשענע, די צווייטע צו שיפרעלען. שיפ־רעלען איז געפעלן וואָס מען שטאָפט איר אָן פול די קעשענע מיט סעמעטשקעס. די איבעריקע, וואָס בלייבט, גיט זי איר אין ביידע הענט, און אז עס פאלט ארונטער אויפן טראַטואַר, הויבט עס סטעכע אויף און ליינט עס אריין צו איר און צו זיך אין מויל.

צוריקגייענדיק איז פּאָליע אָנגעקומען אנטקעגן, און זיך צוגע־קלעפט ווי א שטיק האָניק צו שיפרעלען. אריינקומענדיק אין הויז איז

סלאווין מיט זיין פרוי ניט געווען. זיי זיינען ארויס דורכגיין זיך. סטעכע איז אוועק ווארימען וואסער אויף צו וואשן די געפעס מיט די טעפלעך. פּאָליע האָט שיפרעלען אריינגערופן אין שלאָף-צימער. — קום, זעץ זיך אויפן קאסטן, שיפרעלע. — פּאָליע האָט איר געהאַלפן ארויפ־טרייבן אויפן קאסטן, וואָס איז געשטאנען אין א ווינקל הינטערן טיר. שיפרעלע האָט אריינגעלייגט די האנט אין קעשענע, ארויסגענומען א פולע זשמעניע מיט סיעמעטשקעס און עס דערלאנגט פּאָליע. פּאָליע כאַפט ארום שיפרעלען, דריקט זי צו צו זיך, און מיט איילנ־דיקע ווערטער זאָגט זי איר, אז זייער מוטער איז געשטאַרבן. „אונזער מאַמע ליגט ווייט אויפן בייס־אוילאָם. און די מאַמע איז נאָר העניעס, דוניעס און פּאַניעס. זי האָט גרויסע הענט און שלאָגט זיך.“ שיפרעלע האָט זיך פון קאסטן ארונטערגעקייקלט צו דער ערד. די סיעמעטשקעס האָבן זיך צעשאַטן, און פּאָליע איז אין הויף אנט־לאָפן.

סלאווין מיט זיין פרוי זיינען אָנגעקומען. צעשראַקן האָבן זיי גע־קוקט אויף סטעכען, ווי זי האַלט שיפרעלען אויף די הענט, און שיפ־רעלע שרייט: — מומאַטשקע, איך וויל צוריק אין דאָרף. סלאווין האָט באלד פארשטאַנען, אז דאָס איז פּאָליעס ארבעט. ער האָט זיך גענומען שווערן, אז פּאָליע זאָגט ליגן, און סטעכע האָט זיך אויך געשוואָרן, און ניט זיכער געציילעמט... זי האָט שיפרעלען צוגענומען צו זיך אין בעט.

א גאַנצע וואָך קימאַט, האָט מען שיפרעלען נאָכגעגעבן. סלאַווין וויגשע האָט זי געלערנט צוצוהעלפן אין הויז. די אייגענע און די שטיפשוועסטער זיינען געווען מער צוגעלאָזן צו איר. איבערהויפט האָט זיך מיט שיפרעלען געכאווערט די עלטערע פון די שטיפשוועסטער, דוניע. זיי האָבן ביידע סלאוויןשן געפּאָלגט. ביידע פלעגן איינקויפן פלוימען אויף צימעס. ביידע האָבן זיי די פלוימן געקליבן, זאָלן ניט זיין קיין ווערעמדיקע.

מיט מעסערס האָבן זיי איינגעשניטן איין זייט פון יעדער פלויס. ביידע פלעגן זיי זיצן אויפן פּאַל און שטייסן מאן אויף א פּלאַדן. זיי האָבן זיך אַיינגעטיילט מיטן שטייסן. ווען איינע האָט געשטויסן האָט די צווייטע געהאַלטן די שטייסל פאר די אויערן. און דערנאָך האָבן זיי זיך געביטן.

פרייטיק אין דער פרי ווען די טייג איז אויפגעגאנגען האָט עס סלאווינשע ארויסגענומען פון „מאקיטרע“. די ביידע מיידלעך האָט זי געהייסן ארויסטראָגן די מאקיטרע און אוועקשטעלן אונטערן רינווע. א רעגן קלאפט שוין אין דאך, וועט זיך די מאקיטרע אפוויקן, וועט זיין לייכטער צו שויערן.

סלאווינשע האָט זיך געכאפט, אז זי האָט ניט קיין שוועבעלעך מיט וואָס איינצוהייצן דעם אויוון. סטעכע שויערט דעם סאמאָוואר מיט די לייכטער; א פאָר זיינען אין כוידער; פאָליען וויל זי ניט טשע-פען; האָט זי די צוויי מיידלעך געהייסן לויפן צווישן די רעגן-טראָפּנס און בריינגען שוועבעלעך.

שיפרעלען האָט זיך עפעס ניט געגלוסט צו לויפן אין רעגן. דונויע האָט איר ניט צוגערעדט. זי איז ארונטערגעשפּרונגען פון גאניק און איז פארשוואונדן. שיפרעלע איז געבליבן שטיין אין פיררהויז ביים טיר לעבן מאקיטרע, וואָס איז שוין באלד געווען פול מיט וואסער. א ביסל האָט זי דעם קאָפּ ארויסגעשטעקט דורכן טיר, און דער רעגן האָט גע-וואָשן אירע האָר.

סלאווינשע איז ארויס אין פיררהויז, געוואָלט גיין אין טשולאן נע-מען א וואלגער-האַלץ. האָט זי דערזען ווי שיפרע שטייט האלב אין טיר, און שפילט זיך מיטן רעגן. זי איז געוואָרן אן אויפגעקאכטע. הייסט עס, אז „איר“ דונויע „געבעך“ איז יאָ געלאָפן אין רעגן נאָך שוועבעלעך, נאָר די דאָרפישע „מערזאווע“ איז נאָר א פוילערין. ניט טראכטנדיק קיין סאך, האָט זי שיפרעלען ארונטערגעלאָזן א פאטש אין באק...

שיפרע האָט זיך א צאפל געטאָן פון ווייטיק. די רעגן-טראָפּן פון קאָפּ האָבן זיך אראָפּגעשאַטן אויף איר פּאַנים, געוואָשן אירע באקן, ווי זיי וואָלטן וועלן ארונטערוואשן סלאווינשעס פינף פינגער... שטום האָט שיפרעלע געקוקט אויף איר שטיממוטער, און אין די טרערן פון אירע אויגן האָט זי דערזען פאָליען...

פאָליע איז ווי א טיגער געשטאנען לעבן סלאווינשען. מיט ברייט-צעפענטע אויגן האָט זי מיט צאָרן געקוקט אויף איר שטיממוטער, גרייט ווי א טיגער זי אויף שטיקער צערייסן. צום ערשטן מאל האָט זיך סלאווינשע פאר פאָליען דערשראָקן.

אין דער מינוט איז סלאווינשע אָנגעקומען. געיאָגט פון דעם רעגן,

איז ער האַסטיק אין פירהויז אריינגעלאָפֿן. ער האָט זיי אלע דריי דער-
זען. איין בליק אויף שיפרעלען האָט אים אלץ דערציילט...
ער האָט זיך ניט געקענט רירן פון אָרט... דאָ האט סלאַווינשע פֿלור-
צים אָנגעהויבן ברעכן די הענט, און ארויסגעשריען, אז זי האָט גע-
מאכט א טאָעס.

— איך האָב געמיינט, אז דאָס איז דונויע, האָב איך איר געוואָלט
אָנלערנען פאר שווענקען זיך אין רעגן...

שיפרעלען האָבן זיך א באַרג מיט שטיינער פון האַרצן אַרונ-
טערגעקייקלט נאָך סלאַווינשעם ווערטער. זי האָט געכאַפּט די מאַקטירע,
אויסגעגאַסן די וואַסער, אריינגעטראָגן זי אין הויז, און פליסיק זי גע-
נומען וואַשן...

דער ווינטער איז פאר שיפרעלען געווען אַנאַנדערער ווי אלע ווינ-
טערן. זי איז געלאָפֿן אין כּיידער מיט כּיישעס. ניט אזוי פיל צוליב
דעם לערנען זיך, ווי צוליב די צוויי קאַפּקעס, וואָס סלאַווינ פלעגט איר
געבן אויף „אַנבייסן“, און צוליב די „טיעטראַדקעס“ וואָס זי פלעגט
קויפֿן אויף שרייבן. מיט די טיעטראַדקעס האָט מען צוגעגעבן שיינע
„קאַרטינקעס“, און דערפֿאַר האָט זי טאַקע געשריבן גרעסערע ווערטער,
אז די טיעטראַדקע זאָל גיכער זיך אויסשרייבן.

עטלעכע מאָל איז איר איינגעפאלן אויסצערייסן בלעטלעך פון
טיעטראַדקע אבער זי האָט געדאַרפֿט אלעמאָל ברענגען אהיים די אויס-
געשריבענע צו ווייזן סלאַווינען, אַניט האָט מען ניט געקענט קריגן קיין
געלט אויף א נייער.

שיפרעלע האָט געקראָגן גוטע אַטמעמקעס פון דעם לערער, סיי אין
אידיש, סיי אין רוסיש. זי האָט א גוטן קאַפּ, האָט סלאַווינען דער לע-
רער דערציילט. און סלאַווינ האָט זיין פרייד צו דער מומען אין דאָרף
אויסגעשריבן.

דער אָנקומענדיקער פייסעך האָט פאַרטריבן דעם בייזן ווינטער.
אין די פּאָדריאַדן באַקט מען שוין מאַצע. סלאַווינ, ווי יעדער יאָר, האָט
אויך היינטיקן יאָר א פּאָדריאַד. און אליאַשקע דער הויכער איז דער
טראַמבאָווישטשטיק. אַ רעדלער האָט ער אַ נייעם. און די צוויי זעצער
זיינען די זעלבע פון יעקאַטערינאַסלאַוו.

די נעגידים קומען שוין אַרונטער באַשמעלן זייערע מאַצעס, קליי-

ווער א ראָזאַנקע

בן די רעדלעך, זאָל זיין וואָס שמעלער און דינער, שענער און אויס-
געבאקענער.

סלאווינשע גייט ארום איבער די קראָמען אינקויפן פאר פייסעך.
נייע טישטעכער, האנטעכער, ליילעכער, ווארע אויף קליידלעך, ליוונט
אויף העמדער, און פייסעכדיקע געפעס צו ביסלעך.

ווען די נייטאָרין איז געקומען עטלעכע טעג פאר פייסעך מיט אַ
פאק אונטערן אָרעם, האָט פאָליע אויף איר אָנגעשטעלט א פאָר אויגן.
סלאווינשע איז אין הויז ניט געווען, האָט די נייטאָרין דעם פעקל פון
אירע הענט ניט ארויסגעלאָזן. זי האָט זיך געזעצט ווארטן אויף סלא-
ווינשען.

פאָליע האָט זיך געפאָרעט לעבן די פאָליצעס אין קיך. זי האָט
אויסגעלייגט ווייסן פאפיר, מיט האנטעכער, מיט ליילעכער, גרייט אויפ-
צונעמען די מאצעס וואָס דארפן באלד אָנקומען. פאָליע איז איצט אן
אָנדערע געוואָרן.

זינט שיפרעלע האָט געקראָגן דעם פאטש פון סלאווינשען ברענט
אין פאָליען א האס צו דער שטיפמאמע. און נאָך מער קען זי ניט שענ-
קען דעם ליגן וואָס זי האָט סלאווינען געזאָגט, אז זי האָט געמיינט צו
שלאָגן איר דוניען.

דוניען היט סלאווינשע אָפּ מער פון די איבעריקע קינדער. פאָ-
ליע זעט אלץ און שווייגט, אבי שיפרעלעס לעבן זאָל זיין גרינגער.
שיפרעלען האָט זי ליב באקומען פון יענעם טאָג אן, ווען זי האָט פלוצ-
לינג דערזען די גרויסע האנט פון סלאווינשען, וואָס האָט זיך ארונטער-
געלאָזן אויף שיפרעלעס פּאַנים. זי האָט נאָך קיין איין מאָל ניט געזען,
אז סלאווינשע זאָל שלאָגן דוניען.

זי זעט ווי זי שטורכעט אָפּט מיט אירע עלנבוניגנס אירע קלענערע
שוועסטער און אמאָל אויך סלאווינשעס א קינד. אָבער ווען עס קומט צו
עסן, קריגט דוניע דעם גרעסטן כיילעס... און ניט איין מאָל האָט זי גע-
כאפט סלאווינשען מיט דוניען אין טשולאן, וואו די פארשלאָסענע
שמאלץ מיט די ווארעניעס זיינען געשטאנען. און זי פלעגט זען ווי זי
שמירט דוניען אן אויף ברויט.

סלאווינשע איז אריינגעקומען מיט דעם קאָשיק פון מארק. שיפרע
און די איבעריקע קינדער זיינען געקומען צו לויפן פון כידער. די ניי-

טאַרין האָט סלאָווינישען אַ וואונק נעטאַן, און זיי זיינען ביידע אין שלאָף-צימער אריין.

פּאָליע האָט אָנגעשטעלט די אויערן: מער ווי אָפּגעריסענע ווער-טער האָט זי ניט געקענט כאַפּן. באלד האָט זיך די טיר געעפנט, און די נייטאַרין האָט ארויפגערוקט איר גרויסע פאטשיילע איבערן קאַפּ און איז אַרויס פון הויז.

ערשט אויף מאָרגן האָט פּאָליע אין קאמאָד פון שלאָף-צימער געפונען נייע באַטיסטענע העמדער. פּאָליע האָט אויסגעריכענט, אַז דאָס איז פאר יעדן צו העמדער, אָבער זי האָט שוין אין איין וועג אַ כאַפּ געטאַן אין האנט די העמדער זיי אַ צי געטאַן פאר די אַקסלען אין דער הויך, און דערזען אַז זייער לענג איז צו קורץ פאר איר, און אפילע פאר שיפרעלען.

מיט אַ קלאַפנדיק האַרץ האָט זי צוריק דעם קאמאָד פארמאכט און איז פון שלאָף-צימער ארויסגעלאָפּן.

ערשט פייסעך האָט זי דערזען, אַז די העמדער זיינען אויף סלאָ-ווינישעם דריי קינדער, און די איבעריקע זיינען געבליבן ליגן אין קא-מאָד.

שיפרע און זי האָבן אויף פייסעך קיינע נייע העמדער ניט גע-קראָגן. זי האָט שמערצלעך געוויינט. זי האָט ניט געקענט זיך פארשטע-לן, אַז שיפרעלע האָט ניט פארדינט קיין העמד פאר דעם גאַנצן וויי-טער.

די מומע שיקט געלט פון דאָרף, שיקט פאסילקעס פון אלעם גוטן, און ווען עס איז געקומען צו העמדער האָט זי און שיפרעלע ניט געקראָ-גן. נאָך גוט וואָס די מיטעלע פון זיי איז אין מיטן ווינטער געשטאַרבן, אַזאַ כיעסדיקע איז זי געווען — נאָר זיך פארקילט און אָפּגעקרייניקט איין וואָך צייט און געשטאַרבן. איצט איז זי ביי דער מאמען, רעדט פּאָליע צו זיך. איצט דאָרף זי ניט זאָרגן וועגן איר אויף אַ העמד.

זי געדענקט ווי מען האָט איר אָנגעטאַן אין ווייסן. ווי אַ קאלע האָט די קליינע מוסיע אויסגעזען אין אירע טאַכריכים. דער טאַטע האָט געוויינט, און סטעכע האָט וועלטן איינגעליינט. אָבער זי, פּאָליע, האָט נאָר געוואוסט, אַז עס איז בעסער אזוי. מוסיע איז איצט ביי דער מא-מען, און שוין, אזוי האָט סטעכע איר געזאָגט. און זי, און שיפרע, גלויבן סטעכען אלעס.

סטעכען איז ניט לייכט אָנגעקומען צו זיין איבערגעגעבן צו פאָד-
ליען מיט שיפרען. ניט איין מאָל האָט זי געפילט סלאווינשעס אויגן,
און אפילע סלאוויין האָט אונטערגעבורטשעט אויף איר ווען ער פלעגט
אין דער פרי פון שלאָף-צימער ארויס... שוין פארמאסערט, האָט סטעכע
פארשטאנען, און אויסגעמידן סלאווינס אויגן...

* *
*

וואָלט שוין טראַכים גיכער די פערד געשפאנט. מען וועט נאָך
פארשפעטיקן דעם פאָיעז, ביז ער וועט זיך דערשלעפן די פערצן
וויאָרסט ביז דעם וואַנזאַל, ראשט זיך די מומע. זינט האוורילאָ איז גע-
שטאַרבן, האָב איך ניט קיין נאכעס פון מיין ארומפאָרן, — טאַינעט
זי צו איר טאכטער כאסיען. האוורילא האָט שוין געוואוסט, אז ער
דארף זיך צואיילן. און דאָ ווי אויף צולאָכעס דונערט און בליצט, דער
הימל איז ווי א שטיק בליי. עס דוכט זיך, אז ער וועט באלד צו דער ערד
ארונטערפאלן. אזוי ווי די טשערעדע וועט קומען זאָל מען גלייך די
בעהיימעס אויסמעלן, דערנאָך די פאָילע געבן. כאַראַלאַנקע האָט מיר
איבערגעגעבן א גרוס, אז די אייטער גייען איבער, זיי שלעפן קוים
די פיס, דערנאָך זיי גלייך אין שטאל פארטרייבן, ניט לאָזן זיי אין
הויף. די קרינגלעך מיט די ווייסע צידעלקעס איבערווען און פארבריען
פאָילע אויף מאַרגן.

כאַסיע שטייט אנטקעגן דער מוטער, און שאַקלט מיטן קאָפּ אויף
יא. שטילערהייט גאנוועט כאסיע זיך אריין צום ברודער, וועלכער פוצט
זיך אויס אין זיין שאַבעסדיקן קאָסטיום, און רייניקט אלע וויילע זיין
ווייכע שלאַפּע. די ארבל פון ראָק, די ווייסע העמד מיט די לאַנגע
מאַנזשעטן האלט ער אין איין אריינרוקן אין די ארבל פון פינזשאק...

— היילע! — שעפטשעט כאסיע ארויס — דארפסט נאָך געלמ?
איך וועל דיר געבן, די מאמע זאָל ניט וויסן. און ווי דו וועסט נאָך
אָנקומען מיט דער מאמען אין שטאָט, זאָלסטו זיך אריינכאפן אין א
קראָם און קויפן שיפרען א מאטאָנע, איידער דו וועסט קומען מיט שיפ-
רען אַהער. קויה איר אַ פליושענעם אַלבאָם. איך האָב פאר איר אויסגע-
נייט אַ מאַלאָרוסישן קאָסטיום. און איצט גיי איך איבערציען מיין בעט;
איך וועל שלאָפן מיט שיפרעלען. זי וועט שלאָפן צום וואנט און איך

צום ברעג, ווייל איך דארף פרי אויפשטיין, זאָל איך זי ניט אויפוועקן.
היליע האָט ליב שיפרען.

ער האָט שוין אָבער שיפרען פיר יאָר ניט געזען.

די ערשטע פּאָר יאָר נאָך שיפרעלעס פארלאָזן דעם דאָרף, האָט זי זייער שטארק געבענקט. פלעגט זי יעדן זומער קומען צו פאָרן. דער לערנען זיך האָט שיפרעלען צום שטאָט צוגעבונדן. אָפט פאָרן אין דאָרף איז געווען אומגעלעך. די קליינע איז געוואקסן און זיך אריינגע-טאָן אין איר לערנען ביז עס זיינען פאריבער פיר יאָר.

די ערשטע פּאָר זומערן פון שיפרעס פארברענגען אין דאָרף האָט זיך היליע צו שיפרעלען צוגעבונדן. און אין די אפטע שפאצירן איבערן פעלד האָט זיך צווישן זיי אנטוויקלט א קינדערשע נאענטקייט. די מומע האָט זיך הארציק געפרייט, וואָס איר זון, איז א גאנצער קאוואליער צו שיפרען. און צו כאסיעס גליק איז קיין גרעניץ ניט געווען. פאַר איר איז שיפרע געווען א שוועסטער.

און איצט די גאנצע פיר יאָר שרייבט זיך היליע מיט שיפרען דורך. היליע פלעגט קריגן פון שיפרען בריוו מיט „הויכע פראזן“, האָט ער עס ניט גלייך צעקייט. און שטילערהייט האָט ער דעם בריוו געוויזן צו זיין דאָרפישן לערער, יעליסיי, און יעליסיי האָט צו היליען פארטייטשט די הויכע ווערטער פון דעם בריוו... אָבער איצט פאָרט די מומע אליין נע-מען שיפרען, און זי נעמט מיט היליען.

* *
*

היליע און שיפרע שפאצירן ביידע פארנאכט אין פעלד.

— דו ווייסט, שיפרעלע, דו ביסט געקומען אין דארף אין א מאַלדיקער שאָ. היינטיקע וואָך איז די „גרינע וואָך“ ביי די גויאים. מען גייט אַרום און מען שמייסט איינער דעם אַנדערן מיט גרינע צוויי-גן. מען בענטשט די פעלדער, זיי זאָלן גערעטעניש ברענגען, און מען האָט כאַסענע...

— אָט וועלן אין דאָרף פארקומען פיר כאַסענעס — דריי גויאי-שע און איין אידישע פון סאַסניצע אריבערגעפירט. איז אויף וועלכער וויילסטו גיין?

— אויף אנטאָניאס כאַסענע וועל איך גיין צום ערשטן. נעכטן האָב איך איר און אנטאָנען צוגעזאָגט. און עפשער וועל איך גיין פריער

ווער און צוואַנג

אויף דער אידישער באַרעכען, הייליגע: אַנטאַניאַ גייט כאַסענע האָבן!
מיין כאַווערטע! באַרעכען! הייליגע שמייכלט. — נו, ביי זיי איז אנדערש
— זאָגט ער. ביי זיי האָט מען יונג כאַסענע.

— כאַסיע האָט מיר געזאָגט, אז אויף דער אידישער כאַסענע ווע-
לן זיין שטאַטישע קלעזמאַרים און שטאַטישע געבעקס און לעקאַך, און
די מומע האָט געמאַכט אזעלכע שיינע קאראַווייען פאַר אלע גוויאַישע
כאַסענעס. אַמאָל פלעג איך איר ארויסהעלפן, און איצט?
זי האָט געשמייכלט...

זי רעדט ווייטער:

— ווייסט, הייליגע? איך בין שוין לאַנג נישט געווען אויף אַ דאָר-
פישער כאַסענע. דעם לעצטן מאָל, ווען איך בין דאָ געווען אויף
כאראַרע קאַלעניקס כאַסענע און איך גערענק אַלץ.
— איין זאך בין איך זיכער געדיינקסטו ניט — זאָגט הייליגע און
שמייכלט — איך וועל זיך מיט דיר וועטן, אז דו ווייסט ניט.

ער רעדט האַסטיק און פאַררויטלט זיך:

— איך ווייס, איך ווייס, אז מיר פלעגן פייסעך שפילן אין ניס און
דו פלעגסט אלעמאָל ביי מיר געווינען — שרייט זי אויס.
— ניין, ניין! ניט דאָס! — זאָגט ער.
פלוצלינג בלייבט שיפרעלע שטיין.

— הייליגע, איך ווייס. פאַרקוק זיך — און איך וועל דיר דערמאָ-

נען.

הייליגע קערט אָפּ זיין קאָפּ.

האַסטיק שטרעקט זי אויס איר ארעם און טוט הייליגע א שטאַרקן
קניפ און צעלאַכט זיך.

הייליגע טוט זיך אַ צאַפּל פאַר ווייטיק. ער לאָזט אַרונטער זיין
קאָפּ, ווערט רויט און לאַכט נאַריש, און פאַרשעמט, און מורמלט
שטיל אַרויס:

— דו האַסט געטראָפּן!

שיפרעלע פאַרשעמט זיך פון איר איינפאַל. אַ וויילע שווייגן
זיי. זי שלאָגט איבער די שטילקייט און אומבאַקוועמקייט.

— הייליגע, ווער איז אַוועק אין סאָלדאַטן פאַר די עטלעכע יאָר?
— און אז איך וועל דיר זאָגן, וועסטו געדענקען? — זאָגט ער
מיט פרייד וואָס עס האָט גענומען אַן ענד צום שווייגן.

— דער רויטער אלעקסאנדער איז אוועק. מינא דער גראבער איז אוועק, און די צוויי ברידער האוורילאָ און סטעפאָן זיינען אוועק. הריצקא און דעניס דעם סטארקסטעם זיינען אוועק. כאָדאַרעס מאַן איז אוועק. כוועדאַר איז אוועק און איבערגעלאָזט טאַטיאַנען אויף פינף יאָר. פעטראָ האָט חתונה געהאַט פאַר זאוואַדקעס טאַכטער און קירילאָ, וועלכער האָט זיך געוואָלט אויפהענגען, איז אוועק. פראַכאַרקעס איידעם, דער געשטופלטער איז אוועק. מאַרוסעס חתן איז אוועק. דער גאַנצער דאָרף קימאַט . . .

היליע רעדט שטיל, דייטלעך, ווייזט אָן סימאָנים טאַמער געדענקט זי זיי ניט.

שיפרעס קאָפּ אַרבעט שנעל. זי דערמאָנט, זי פרעגט. זי ווערט פריילעך און אומעטיק. זי טראַכט. זי באַמערקט אזוי פיל דערינען-רונגען אין דעם אלעם, אזוי פיל פרייד און אומעט, אין זיין דערציילן. די גאַנצע יוגנט און קינדהייט לויפן פאַרביי אירע אויגן.

זי טראַכט וועגן איין פראַגע, וואָס מאַטערט איר: זאָל זי פרעגן היליען, צי ניין. זי באַשליסט: זי וועט אים פרעגן, און כלומרשט מיט גלייכגולטיקייט גיט זי אַ פּרעג:

— פאַרוואָס איז אַנטאָן ניט געגאַנגען דינען?

— אַנטאָן איז ערשט ניינצן יאָר אַלט און ער האָט פּערוואַ-לעגאַטע. ער איז איינער.

שיפרע טוט זיך אַ כאַפּ:

— אַכוץ דעם איז ער אַ קרומער אויף אַ פּוס.

— ניין, זיין פּוס האָט זיך שוין לאַנג אויסגעהיילט.

שיפרעלע פרייט זיך אין דער שטיל און זי ווייסט ניט פאַרוואָס. אַן אומבאַשטימטע פרייד דערפאַר וואָס אַנטאָן האָט ערשטע לעגאַטע און זיין פּוס האָט זיך אויסגעהיילט...

— געדענקסט, היליע, ער פלעגט מיך רופן: בינטל אַרבעס, און דורך אים פלעגט מיר די מומע אלע וויילע וואַשן דעם קאָפּ און פאַר-פלעכטן שטייף די צעפּ...

זי פאַרטראַכט זיך. נעכטן האָט זי אַנטאָנען דעם ערשטן מאָל אין פיר יאָר דערזען, און איר יוגנט כאַווערטע, זיין שוועסטער.

די שוועסטער זיינע איז פאַרבליבן אַ מיסעס, אַ קליינע מיט גרויסע ליפּן, ווי ביי אַ ניעגריאַנקע. און ער, אַנטאָן... אַ הויכער, אַ שלאַנ-

ער, מיט בלאַנדע האָר און בלויע אויגן, און שיינע ווייסע ציין...
 ער פלעגט איר רייסן שוואַרצע קארשן פון זייער גאָרטן און רויי
 טע פאַרעמטשקעס פון די געדיכטע קוסטעס. די סאָניעשניקעס פלעגט
 ער אַרונטערבויען, אָנהויבן בלעטערן די געלע בלעטער אַרום די קערן
 זען צי שוין פאַרטיק. און ער פלעגט אַרונטעררייסן דעם געלן קאַפּ
 פון דעם דינעם קערפּער פון סאָניעשניק. ער פלעגט אזוי שוין
 שמייכלען צו איר...

און דאָן, גאָר אַמאָל, ווען זי איז געווען אַ קליינע, האָט ער איר
 די שענסטע פייפּעלעך אויסגעשניצט, און הינקענדיק האָט ער איר
 פאַר די האָר אַלעמאָל פאַרטשעפּעט, און איר בינטל אַרבעט גערופן...
 שאַבעס אין אָוונט זיינען אַלע פון הויז געגאַנגען אויף דער
 כאַסענע. יעדערער איז געגאַנגען וואוהין ער האָט געוואָלט.
 שיפּרע און היליע זיינען אויף דער אירישער כאַסענע. זי איז
 אזוי פּריילעך, אזוי אויפגעלייגט, אזוי ווי זי וואָלט די מענטשן יאָרן
 לאַנג געקענט.

מען האָט אויסגעבויט אַ שאַלאַש ביי סילווערסטן אין הויף.
 שטאָטישע באַרישניעס מיט קאוואַליערן. מען טאַנצט טשערדאַשן,
 פּאַדיפּאַנען, וואַלסן, מאַזורקעס, ווינגערקעס, ליזינגקעס.
 היליע קלייבט נאַכעס. טאַנצן קען ער ניט. אָבער יעדעס מאָל,
 וואָס ער זעט שיפּרעלעך זיך דורכדרייען, באַקוקט ער זי מיט וואונד
 דער. אַלע טענץ קען זי — טראַכט ער.
 דערנאָך האָט מען גענומען זינגען. מען איז מיד געוואָרן
 טאַנצנדיק. אַלע מיידלעך זינגען.
 פּלוצלינג דערהערט זיך שיפּרעלעס שטימע, היכטיק און רייך,
 טרויעריק און פּריילעך...

אַלע בלייבן שטיל. אַלע האָבן זיך אַרומגעשטעלט אַרום איר:
 פּויערים און פּויערטעס אַרום די פענצטער. זיי מורמלען: דאָס זינגט
 אונזערע, די קליינע סאָניאַ, וואָס האָט זיך דאָ געהאָדעוועט, ביי דער
 אַלטער מאַנדרוסקע. זי האָט נאָך אין שטאָט ניט פאַרגעסן ווי צו
 זינגען.

— זעסט, אַ מאַלאַטישאַ, אַן עמעסע כאַכלושקע!
 די גאַנצע כאַסענע האָט זיך צוגעהערט. שיפּרעלע זינגט דאָר-
 פּישע לידער. לידער פון דאָרפּישער ליבע. לידער פון פּעלר. לידער

פון זאָרג. לידער פון פרייד. א ליד נאָך א ליד. אין דעם זינגען
טראַכט זי פון אַנטאָנען. זי וואָלט געוואָלט ער זאָל זי אויך הערן,
נאָר ער איז אויף זיין שוועסטערס כאַסענע...

אַן אַלטער קלעזמערל רוקט זיך צו מיט זיין פידל צו שיפרען.
שטרענגט זיך אָן אויסצושפילן די דאָרפישע מעלאָדיעס.

אַן אַלטינקער איז ער, א דאָרער, מיט א גרייז-גרויער באָרד, מיט
אַזויפיל פרייד אין זיינע אויגן פאַר שיפרען. ער לויבט איר זינגען.
ער וויל איר העלפן. ער דרייאַפּעט מיט די פינגער איבערן פידל און
ער ווייסט וואָס דאָס זינגען מיינט... אַליין אַמאָל געווען אין דאָרה...
ער שטופט זיך דורך דורך דעם אוילעם נאָך נעענטער צו שיפרען.
פּלוצלינג הויבט עמיצער אָן צו שפילן א קאמאָרינסקע. שיפרע הויבט
אָן טאַנצן. דער אַלטער מיט די ציטערדיקע הענט, קראַצט די קאָ-
מאָרינסקע אויפן פידל. זי וויינט, די קאמאָרינסקע, אונטער זיינע
אַלע הענט, און — ער איז אַנידערגעפאַלן...

אַ שרעקלעכער טומל האָט אויסגעבראַכן. שיפרע איז צוגעלאָפן
צום אַלמן. מען האָט אים אַוועקגעזעצט אויף א שטול, געגעבן וואָ-
סער, געקוועטשט די שלויפן. דער אַלטער האָט אויפגעפנט די אויגן,
געבלאָנדזשעט, זיך אָפּגעשטעלט אויף שיפרען. די ליפן האָבן עפעס
מיט א שטאַרבנדיקן שמייכל געשעפטשעט, און ער איז באַלד אויסגע-
גאַנגען...

שפעט אין אָונט איז היליע מיט שיפרען ביי אַנטאָנס שוועסטער
אויף כאַסענע.

ווען זיי ביידע זיינען אַריינגעקומען אין הויף, האָבן פויערים
און פויערטעס געטאַנצט א „פּאַלקע“. דער פויק האָט אַזוי געקלאַפּט
ביי דעם שיקערן קלעזמער אין די הענט, אַז מען האָט געקענט טויב
ווערן.

די שיקעס דרוזשקעס מיט פול און פיל קאָלירטע ליענטעס האָבן
געזונגען. די שקאַצים באיאָרעס מיט אַרומגעבונדענע האַנטוכער האָבן
זיך געשושקעט און געוואָרפן אויגן אויף די שיקעס...
שיפרע האָט דערזען אַנטאָנען; אויסגעפוצט אין נייע שטיוול,
אין אַ נייעם פויערשן קאַסטיום. די בלאַנדע האָר גלאַט פאַרקעמט
און איז אַרומגעגאַנגען מיט אַ פלעשל און גלעזל און האָט געמילט
בראַנפן.

ווער א דאָזאָנקאָ

וויפיל מעכטאָנים און געסט עס האָבן זיך דאָרט געפונען, האָבן געטרונקען פון איין גלעזל. ער גיסט אָן אַ גלעזל און גיט עס צו איינעם. יענער הויבט אויף דאָס גלעזל, שרייט אויס, אַז עס איז פאַר אַלעמענס געזונט, קייקלט עס אַרײַן אין האַלדז, פאַרקרימט זיך, טוט אַ שפיי און שמייכלט.

אַנטאָן גיסט אויס דאָס ביסל, וואָס פאַרבלייבט אין גלעזל, און דאָס גלעזל איז ווידער פול... מיט אַנדערע מוז אַנטאָן טרינקען „לחיים“. ער טרינקט פריער, און דערנאָך דער נאַסט.

פון די אָפטע לחיים צוליב די געסט איז אַנטאָן שיקער און פריילעך.

היליע און שיפרע זיינען אַרײַן אין שטיבל. די קאלע מיטן כאָסן זיינען געזעסן אויף דער מיטלסטער באַנק פון הויז ביי אַ גרויסן פיר-קאָנטיקן טיש, אונטער אַ טוצן הייליקע איקאָנעס, איבערגעדעקט מיט האַנטוכער...

זיי זיינען צוגעקומען צום טיש, און שיפרע האָט זיך צעקוּשט מיט איר קליינער יוגנט כאַווערטע אַנטאָנינאַ. מען האָט פאַר זיי בייך געגעבן אַן אָרט לעבן כאָסן-קאלע, און די כאַסענע איז אַוועק אין פולן נאַנג.

זי האָט געטראַכט פון דער אידישער כאַסענע, פון וועלכער זי איז ערשט געקומען. ווי אַנדערש יענע איז. נאָר אַפילע דאָרטן, אויף דער אידישער כאַסענע, זיינען אויך געווען סימאָנים פון דאָר-פישקייט. דאָס אידישסטע אויף יענער כאַסענע איז ווען מען פירט דאָרטן צו דער כופע די קאלע. האָט מען זייער פיל געוויינט. די אומעטיקייט פון לייענען די קעסובע, דאָס אומעטיקע ליד ביים אַרומ-דרייען די קאלע פאַרביי דעם כאָסן, די בראַכעס פון דעם מעסאַדער קדושן; דאָן דער „הרי אַת“!

מיט וויפיל ערנסט דער כאָסן איז באַאומרויקט ווי אַלע שטייען פאַרנאַפט! און ער זאָגט די ווערטער, און איידל טוט ער איר אָן דעם פינגערל...

דאָן דאָס צעברעכן דאָס גלעזל!
און דאָן — די פּלוצימדיקע פרייד, ביים אויסשרייען מאַלזאָוו,

דאָס פרייען זיך, דאָס טאַנצן, דאָס פאַטשן מיט די הענט און דאָס
קושן זיך אין מיטן הויף...

דאָס אַלץ האָט שיפרען אַזוי גליקלעך און ערנסט געמאַכט!
דערנאָך דאָס דאָרפישע דאָרט:

עס האָט זיך אַוועקגעשטעלט אויפן שוועל, ביים אַריינגאַנג,
אין „שאַלאַש“ אַ פויערטע מיט צוויי עמער וואַסער, און דער כאָסן
מוז אַריינװאַרפן אין יענעם עמער אַ זילבערנע מאַטבייע. איז עס
אַ סימען פון פיל מאַזל און גליק...

און זי זיצט אַזוי לעבן דער שיקסע-קאַלע און טראַכט פון יענער
כאַסענע און קוקט זיך צו צו דער כאַסענע. אַלע זיינען פריילעך, שיי-
קער, מיט גאָרניט אומצופרידן, ניט אויסגעפּוצט, די קלעזמאַרים שפּילן
פאַלש, אַזש מען קען מעשונגע ווערן, און מען פילט עפעס אַזוי מאַרנע
נאַריש-פּריידיק, ווען זיי שפּילן...

אַנטאָן איז צוגעקומען צו איר.

שיפרען קלאַפט דאָס האַרץ נאָך שטאַרקער ווי דער פּויק.

אַנטאָן ווערט רויט און דערלאַנגט איר און היליען די האַנט.
ער בויגט זיך אָן צו איר, און טוט שטיל אַ זאַג: „זדאָראָװאַ, בינטל
אַרבעט“.

זי טוט זיך אַ צאַפל פון די פּאַר ווערטער. דאָס גערוך פון
שנאַפּס פון זיין מויל האָט זיך צעטראָגן לעבן איר און זי האָט איר
קאַפּ אַרונטערגעלאָזן...

אַנטאָן דרייט זיך אום איבערן שטוב מיטן פלעשל אין האַנט און
לאַזט פון איר זיינע אויגן ניט אַראָפּ. אַלע מינוט זעט זי זיין בלאַנדע
קאַפּ אויסגעקערט צו איר. זיינע אויגן, זיין געזונט אויסזען, אַ
פּראָסטער, אַ געזונטער...

היליע איז בלאַסער, מיט אַ שוואַרצן קאַפּ האָר, מיט שוואַרצע,
גרויסע אויגן, פון מיטעלן וואַקס, מיט כּיין און צאַרטקייט. זי פילט,
אַז זי האָט היליען ליב און זי האָט אַנטאַנען אויך ניט זייער פּיינט...
אויף מאַרנן שלאָפן אַלע שפּעט פון דער אירישער כאַסענע. און
פון דער נויאישער אויך אַזוי...

היינט איז דאָך זונטיק סייזוו־סיי, גייען ניט די נויאים אין
פּעלד, און ניט די אירן דאַרפן זיך איילן. דער טאַג איז אַזא גע-

ווער אַ ראָזאַנקאַ

בענטשמער, אַזאַ ליכטיקער, און יאָנטעוודיקער, אַזוי ווי ער אַליין,
דער טאַג, וואָלט אויך נעכטן כאַסענע געהאַט...
היליע איז אין הויז און פירט צונויף די כעשבויעס פון אַ
גאַנצער וואָך לייזונג.

שיפרעלע גייט אַוועק אַליין שפאַצירן לעבן די ברעגן פון די
טייכן. זי האָט געזאַגט היליע: זי האָט זיך אַזוי פאַרבענקט נאָך
דעם אַלעם, אַז זי קען זיך אויף אים ניט דערוואַרטן...
— וועל איך גיין אַליין. איך קען דאָך דאָ יעדן ווינקל, יעדע
געסעלע, און דו וועסט שפעטער אַרויסקומען, און מיר וועלן זיך שיפן
אַ ביסל...

זי איז אָפגעגאַנגען אַ שטיקל וועג. פון די קליינע פענצערלעך,
פון די שטיבעלעך האָט מען זי דערקענט. יעדערער האָט זי צוגערופן
צום פענצטער. פלינק פלעגט זי אַרויפשפרינגען אויף אַ פריזבע,
זיך פונאַנדעררעדן, אויספרעגן און זיך לאָזן גיין.

אין אייניקע שטיבלעך איז זי אַריין. מען האָט איר געלאָדן
עסן. זיי געדענקען, אַז ניט איינמאָל פלעגט זי ביי זיי עסן פיראַגן,
אָנגעפילט מיט אַלערליי גרינסן...
און זי איז ווידער געגאַנגען.

אַנטאָן האָט זי דערזען פון זיין פענצטער. איז ער אַרויס,
אַוועק אין אַן אַנדער געסל און איז איר אַנטקעגן געקומען...

זי גלויבט ניט אַז דאָס איז עמעס, אַז אַנטאָן איז איצט לעבן
איר. ער האָט איר לאַכנדיק דעם גוט מאַרגן געבראַכט. — קום,
סאַניאַ, וועלן מיר זיך אַביסל שיפלען ביז דער וואַרמעס וועט ביי די
באַבעס פאַרטיק ווערן.

זי האָט ניט געענטפערט, נאָר נאָכגעגאַנגען אַנטאָנען צום ברעג
טייך, וואו ער האָט די שיפל אָפגעבונדן און די וועסלעס אין זיי
אַריינגעוואָרפן.

ער האָט איר געהאַלפן אַריינגיין אין שיפל. אַנטאָן רודערט און
האַלט זיך ביים ברעג. די שיפל הוידעט זיך און שיפרע טראַכט
ווידער פון דער צייט ווען זי איז אַמאָל אין דאָרף געווען.

— אַנטאָן! לאָמיר שוין אַרויסגיין, ווייל היליע דאַרף באַלד אָנ-
קומען, און איך האָב אים צוגעזאַגט צו וואַרטן. איך האָב זיך שוין

אַפגעוואוינט פון שיפן. דרייט זיך מיר דער קאָפּ... און זעסט,
אַט דאָרט באָרט זיך עמיצער.

אַנטאָן דערקענט אין וואַסער דעם יונגן שענקער און שיקט אים
אַ האַרציקע קלאָלע.

אַנטאָן האָט פיינט דעם שענקער. עפעס איז אים דער שיינען
ניט צום האַרצן. ער פאַרקויפט „וואַדקע“ און לייענט אַ בוך... און
זיין ווייב קומט פון קיעוו און טראָגט זיידענע זאַקן און גלאַנציקע
קאלאַשן, און אז זי שפּאַצירט, האַלט זי דאָס קליידל אין האַנט און
הויבט עס אַביסל אויף. זי האַלט זיך גרויס — די קיעווער כאַלידערע.
ער טוט אַ שפּיי אין וואַסער און ווערט רויט...
שיפרע צולאַכט זיך.

— נו, איז וואָס, אז זי טראָגט זיידענע זאַקן און גלאַנציקע
קאלאַשן? אַט טראָג איך אויך „באַטינקעס“ און אז עס רענגט, האָב
איך אויך גלאַנציקע קאלאַשן, און הויב אויך אויף דאָס קליידל עס
זאָל זיך ניט פאַרנעצן... מען טראָגט אין שטאָט לענגערע קליידער
— מוז מען זיך היטן...

זיי זיינען צוגעפאַרן צו אַ קוסט, וואו עס איז געוואַקסן שטשאַוו.
זי איז אַרויס און גענומען רייסן דעם שטשאַוו, ברענגען דער מור-
מען, וועט זי קאָכן אַ באַרשט.

אַנטאָן לייגט אַריין די האַנט אין קעשענע און נעמט אַרויס אַ
ליענטע.

— סאַניאַ, נעם עס דיר! דאָס איז פאַרבליבן פון אַנטאָנינאַס
כאַסענע. אין דער פרי האָט מען אַלעמען צעטיילט אירע רויטע
ליענטעס...

דאָס זאָגנדיק האָט ער זיך אָנגעצונדן מיט טויזנטער פלאַמען...
ער וואָלט געוואָלט וויסן צי שיפרע ווייסט וואָס דאָס מיינט... ער
וואָלט געוואָלט וויסן, צי ווייסט זי, אז מען צעטיילט מאָרגן פרי, נאָך
דער כּופּע-נאַכט, רויטע ליענטעס צו די „דרוזשקעס“ איז אַ סימען,
אז די קאלע איז געווען אַן ערלעכע...

זיינע ניינצן יאָר האָבן געברענט אויף זיין פּראָסטער באַכערשער
ריינקייט. ער האָט אונטערגעפייפט...

שיפרעלע רייסט דעם שטשאַוו און לייגט עס אין איר קליידל.
זי באַקוקט די שיינקייט אַרום און פאַרגלייכט דאָס מיט דעם אויס-

ווער א ראזאנאָק

זען פון דעם קליינעם שטעטל. זי האסט די קליינע בריטשקעס מיט די טרייבערס וואָס שמייסן די פערד אָן ראַכמאַנעס. זי האָט פיינט די אַרומיקע פּאַניטשן, די רייכע מיט די נאַכמאַכערס.

שווייגנדיק טרעט זי אָפּ פון אָרט. אַנטאָן גייט איר נאָך און זיי שיפן זיך צוריק צו צום ברעג, און זעצן זיך אויפן גראָז.

אַנטאָן ווייסט ניט פון קיין ליבע. אַנטאָן וואַרט ביז ער וועט אַרויס פון פּריזיוו, וועט ער כאַסענע האָבן. איצט וויל ער ניט אַוועקזעצן אַ „דאַרמאָיעדניצע“ אין זיין מאַמעס הויז. דער טאַטע איז געשטאַרבן, איז ער דער „קאַרמיליעץ“, דער ברויט־געבער, און אַז ער וועט פון פּריסוטטוויע אַרויס אַ פּרייער, וועט ער זיך אַ לאַז טאָן היליען, זאָגט ער אַלע זיינע כאַוויירים. שיפרעלען האַלט ער פאַר אַן „אייגענער“.

אַנטאַנינאַס אַ כאַווערטע, און זיינע אויך, און דאָס וואָס זי איז געוואָרן אַזאַ שטאַטישע און האַלט זיך ניט גרויס, געפּעלט אים.. היליע איז צוגעקומען. און ווען ער האָט דערזען אַנטאַנען זיצן מיט שיפרען, האָט ער אים אין זיינע געדאַנקען געשאַלטן, אַז ער זאָל דערפאַר צוריק קרום ווערן...

* *
*

צוריקקומענדיק אין שטאָט האָט שיפרע אין זינען געהאַט נאָר איין זאַך: אויפהערן זיך לערנען, פאַרן צוריק אין דאָרה, און שפּעטער... כאַסענע האָבן מיט היליען...

זי איז שוין זיבעצן יאָר אַלט. און היליע איז אַלט ניינצן, אַזוי ווי אַנטאַן... אַנטאַנינאַ האָט כאַסענע געהאַט, און פּאַליע האָט אויך ערשט כאַסענע געהאַט פאַר דעם סטאַרשן פּריקאַזטישק פון קאַרלינערס שניט־קראָם.

שיפרעלע וואַלט שוין געוואַלט בלייבן מיט איר פּאָטער אַליין... כאַטש איין מאָל אין איר לעבן, און דורכרעדן זיך מיט אים. זי פילט, ווי זי וויל אים אַרומנעמען, זיך צוטוליען צו אים, זעצן זיך אויף זיינע קני און דערציילן אים קימאַט אַליץ...

פּאַרנאַכט איז סלאַווין געזעסן אין זאַל אויפן דיוואַן ביים פענצטער. סלאַוווינשע און די קינדער זיינען אין הויז ניט געווען. עס האָט אָנגעהויבן בליצן. אַ שטילער דונער האָט אין הויז געמורמלט.

גרויסע רעגן־טראָפּן האָבן געשנעלט אין די שוויבן און זיך געגליטשט איבער זיי.

זי קוקט אויפן פּאָטער. דער לאַמפּ ברענט טונקל, קוקט ער אויס בלאַס ווי אַ מעס.

שיפרעלע איז צוגעלאָפּן צו אים, האָט מיט ביידע הענט זיינע קני אַרומגענומען און איר קאַפּ אויף זיי אָנגעשפּאַרט.

סלאָוויין האָט גענלעט איר קאַפּ, און צערטלעך אַרונטערגענומען די טרערן פון אירע באַקן מיט זיינע פינגער.

שיפרעלע הויבט אָן צערטלעך אָבער שנעל רעדן.

— פּאַפּאַשאַ גאָלובטשיק! איך בין שוין איצט אַ גרויסע. איך

מעג אלץ וויסן... דערצויל מיר פון דער מאַמען... פון אלץ וויל איך,

דו זאָלסט רעדן. און, פּאַפּאַשאַ, ווייסט... ווייסט... היליע דער

מומעס איז זייער אַ גוטער... אָבער ער איז צו דאָרפיש. אָבער...

ער איז אַ טייערע געשאַמע... איך וואָלט געוואָלט וואוינען אין

דאָרף... אָבער איך ווייס ניט ווי אזוי... אַמאָל זיינען אלע שיקסעס

געווען מיינע כאַווערטעס. אָבער איצט נאָך עטלעכע יאָר אין שטאָט,

אַ ביסל געלערנט, אַ ביסל זיך אָפּגעוואוינט, געוואָלט זיין לעבן דיר...

לעבן פּאַליען... אָבער דאָ איז אלץ אזוי פרעמד...

— אָדער... — שטאַמלט שיפרע און האָט כאַראַטע אויף דעם

רעדן, און וואָס זי האָט דערמאָנט היליען — עפּשער גאָר פּאַרן אין

באַראָזנאָ. דאָרטן וואוינט נאַכמען דער פישער, וואָס קויפט אויף

פיש אין דאָרף. ער האָט געזאָגט דער מומען, אז איך קען ביי אים

זיין וויפיל מיין האַרץ גלוסט. ער האָט זין און טעכטער... כאַטש,

— רייסט זי זיך שוין מיט אלע קויכעס צו „פּאַררעדן די ציין“ —

נאַכמענען האָב איך פיינט. ערשטנס, וואָס ער טרינקט, און, צווייטנס,

וואָס ער קויפט אויס די גאַנצע פיש פון דאָרף און „באַט אָן“ אַ גרויסן

מעקעך שטילערהייט. די מומע האַסט אים דערפאַר.

— און ער האָט אַ צו גרויסן אַפעטיט... — רעדט זי ווייטער —

איך געדענק נאָך, ווען איך בין קליינערהייט געווען אין דאָרף, פלעגט

ער קומען אין מיטן נאַכט מיט פערד און וואָגן. די מומע און כאַ-

סיע און איך, און די שיקסע, לעהאוודל, זיינען געבליבן אָן קויכעס

דערלאַנגענדיק. אַן „איינגעשטאַנענעם“ קריגל מיט סמעטענע און

זויער מיךל האָט ער מיט שטיקער ברויט איינגעשלאָנגען. מיר האָט

ווער און ראָזאַנקע

זיך געדוכט, אז ער קייט אפילע ניט דעם ברויט, נאָר ער שלינגט עס אָט אזוי...

זי איז אַנטשוויגן געוואָרן.

סלאָוויין האָט גוט פאַרשטאַנען שיפרעלעס רייד. ער ווייסט, אז אירע זיבעצן יאָר זיינען אומרואיק און רייע. ער ווייסט ווי נוי-טיק, זי דאַרף איצט אַ מאַמע...

— נו, גוט, — שמייכלט סלאָוויין און קוקט איר אין די אויגן. — וועסטו פאָרן צוריק אין דאַרף און איך וועל זיך דורכשרייבן מיט דער מומען... און איך וועל דיר געבן דיין נאָדאַן...

שיפרעלע צעלאַכט זיך און אַנטלויפט פון צימער... זי כאַפט זיך אַרויס פון הויז. דער רעגן האָט ווייך געמאַכט די לופט, און וואו ניט וואו בלויז רינען טראָפנס פון די דעכער. זי גייט אַוועק צו פּאַליען. דאָרט טראַכט זי וועגן אַלץ וואָס זי האָט מיטן טאַטן גערעדט. זי טרינקט טיי מיט פּאַליען, און רעדט צו איר נאָר דאָס נויטיקע.

אין האַרצן פרייט זי זיך, וואָס זי האָט זיך ניט אַרויסגעכאַפט וועגן אַנטאַנען.

פּאַליע וויל ניט, אז זי זאָל צוריקפאָרן אין דאַרף. — וועסט זיין ביי מיר דעם נאַנצן ווינטער! — אזוי זאָגט אַווראַם. — דו וועסט זיין מיט אונדז, און מענסט שוין ברענגען דייע זאַכן.

* *

*

דורך פּאַליעס מאַן, אַווראַמען, האָט זיך שיפרעלע ווינטער באַ-קאַנט מיט דעם יונגן נאַבאַרשטשיק פון לעווינס דרוקעריי — מיט גרי-שאַ גריקסונאָוו. ער דאַרף זיך צושטעלן צום פּריזיוו. שוין איין-און-צוואַנציג! איז — וויל ער „אַנטלויפן“.

זיין מוטער איז שוין לאַנג אין אַמעריקע, געגעט פון זיין פאָד-טער. האָט זי מיט אַ פאָר יאָר צוריק דעם עלטערן ברודער זיינעם, יאַשען, אויך צוגענומען — אידער נאָך ער האָט זיך „צוגעשמעלט“. יאַשע שרייבט אַז אַמעריקע איז גענוג גרויס. און ניקאָלי (דער צאַר) וועט זיכער ניט אומגליקלעך ווערן אָן זיי ביידן.

שיפרעלע האָט איר נאָרן געקראָגן פון סלאָווינען — אויף אַ

שיפסקארטע... און גרישא, ער האָט זיין געלט פון זיין מוטער. גרייטן זיי זיך ביידע צו אַ נייער, אומבאַקאַנטער וועלט.

אַלע האָבן איצט גערעדט צו שיפרעלען אַזוי, ווי אָן איר וואָלט אָנגעהאַנגען זייער גליק: — פֿאַר, קוק זיך אום, דער זעלבער גאָט איז אומעטום. וועט דיר געפעלן, איז גוט. אַז ניט, וועסטו צוריקקומען. עס געפעלן איר די פֿאַר ווערטער, וואָס מען רעדט אין איר אַרײַן: „גאָט איז אומעטום“...

— דער פּאַפּאַשאַ איז נעכטן אַרויס מיט אַ נייער כאַכמע — רעדט שיפרעלע צו זיך אַליין. — ווען מען לאָזט אים פֿאַרן דעם ערשטן, וואָלט געווען די גלייכסטע זאַך. ער וואָלט זיך גלייך באַקענט מיט יאַנקעוו שיפן, וואָלט אים קיין געלט ניט געפעלט. מען זאָגט, אַז יאַנקעוו שיה העלפט אַרויס צאַר ניקאָלייען, אַז אין דער רוסיש-יאַפּאַנעזישער מיליטאַר האָט שיה „אַריינגעלייגט“ מיליאָנען...

היינט אַז ער דערזעט אַ פרומן אידן, וואָס אין אַמעריקע דאַרף מען עס זוכן מיט ליכט, גיט ער אים אַוועק אַ פאַרמעגן מיט געלט... שיפרעלע לאַכט: דער פּאַפּאַ איז טאַקע זייער אַ פרומער, און זי צווייפלט ניט, אַז אין אַמעריקע איז גאָר ניט צו געפינען אַזאַ ווי איר פּאַפּאַ... אָבער אַז יאַנקעוו שיה האָט געגעבן געלט דעם קיידער, און דער קייסער איז דאָך ניט קיין איד, איז — ווייסט זי ניט ווי אַרויסצוקריכן...

דורך די נעכט טראַכט שיפרעלע פון אַט דער אַמעריקע. וואָס איז דאָס אַזוינס? זי שוידערט: ווען אין אַמעריקע איז גאַכט, איז אין קיעוו טאַג... מען זאָגט, אַז אַלץ איז דאָרט פאַרטרונקען מיט יאַסער, און עס געפינט זיך אונטער דער ערד. מענטשן זיינען דאָרט זוי ווי מורעשקעס. קיין אויוון, וואו צו קאַכן, אָדער אויסצוואַרימען ד, איז ניטאָ. קוואַשע צו מאַכן, איז דאָך אָפּגערעדט. און מען האָרט דאָרט אויף די דעכער...

זי וואָלט שוין גערן געווען צו זיין דאָרט. די שיה מוז זיין אַזוי גרויס ווי דער יאַם. אַנדערש וואָלט דער יאַם זי דאָך אייניג געשלאָנגען. זי וואָלט שוין גערן געווען זען ווי מען לעבט דאָרטן און זי וועט זיכער גיין אין שול אַרײַן זען יאַנקעוו שיפן, און זי וועט דעם טאַטן וועגן דעם שרייבן.

ווערא דאזאנקא

דערווייל איז זי אין איין ציטערניש מען זאל קיין ביז וואָרט
ניט רעדן אויף אַמעריקע.
דאָס ערשטע וואָס שיפרעלע האָט אַ טראַכט געטאָן, איז פאָרן
געזעגענען זיך מיטן דאָרף. זי האָט גרישאַן היים אָנגעקושט און
איז אַריין אין וואַגאָן.

* *

*

צו היים זיינען געווען די קושן און טרערן וואָס האָבן זי אין
דאָרף באַגענט. כאַסיעלע האָט איר שוין געקושט פאַר דער מומען
אויך. געשטאָרבן די מומע אין מיטן ווינטער, און זי האָט געבעטן,
זי זאל אירע קושן שיפרעלען איבערגעבן.
היליע האָט זיך אָפגעוואוינט פון אירע אָפטע בריוו, איז ער
שטיל אַרומגעגאַנגען און געקוקט אין דער ווייטקייט אַריין.
האַיאָר איז דער גויעשער פייסעך מיט דעם אירישן צוזאַמען.
פונקט זיינען די צוויי טעג אַריינגעפאַלן אין די גויעשע הענט.
די ווייסע שטיבעלעך מיט די געלע פּרויזשבעס שיינען איינע
לעבן די אַנדערע. איינע איז ריינער פון דער צווייטער. שטייען
שטאַלץ זייט ביי זייט און ווי זיי וואַלטן קאָנקורירט איינע מיט דער
צווייטער.

אין דרויסן איז וואַריס. אַ נייעם גלאַס האָט מען צוליב יאָנטעוו
אויפן קלויסטער אַרויפגעצויגן. די זון שיינט און דער גלאַס גלאַנצט
פאַר מילן ווייט. די פויערים גייען מיט פאַרריסענע קעפּ און קוקן
אויפן קלויסטער, ציילעמען זיך און ווינטשן לאַנגע יאָרן דעם שיי-
גענדיקן גלאַס.

שיפרעלע שטייט אין אַ ווינקל ווייט באַהאַלטן אין הויף אוי
געזעגנט זיך מיטן דאָרף. שטיל וויינט זי. עס גייען פאַרביי אי
אַדורך אלע אירע טעג וואָס זי האָט דאָ פאַרבראַכט. דאָ, וואו זי
האַט קיין איין אומגליקלעכן טאַג ניט געהאַט. זייערע כאַסענעס גע-
פּראַוועט. זייערע לעוואַיעס נאָכגעגאַנגען. אומעטום איז זי דאָ גע-
ווען. איצט פאָרט זי אויף אייביק פון דאַנען...

דער נייער גלאַס פון קלויסטער האָט זיך גענומען הוידען און
פלינגען. זי האָט אַ ציטער געטאָן. קיינמאָל האָבן די אלטע היי-

ווער אַ ראָזאַנקאַ

זעריקע גלעקער אזוי הילכיק ניט געקלונגען. עס איז פאַר איר געווען נאַטירלעך אַז אַ גלאַק דאַרף קלינגען. אָבער היינט איז אַנדערש. היינט הערט זי דעם גלאַק צום לעצטן מאָל...

כאַסיעלע איז פאַרנומען. זי באַקט געבעקס פאַר איר מיטצונעמען אין אַמעריקע. זינט די מומע איז געשטאַרבן, איז כאַסיעלע פאַר-כליבן די גאַנצע באַלעבאַסטע. זי ווייס וויפיל היליע לעבט אַדורך, זינט ער האָט זיך דערוואוסט, אַז שיפרעלע פאַרט אַוועק אין אַמעריקע. כאַסיעלע האָט מיט אים גערעדט, געטרייסט אים, אַז שיפרעלע איז נאָך אַ יונגע: זי וועט נאָך צוריקקומען. אָבער ער האָט עס געמאַכט קאַלט, קלוימערשט: ער וויל סיידווייסיי ניט כאַסענע האָבן... ער וויל פאַרבלייבן אַ באַכער ווי זיין פעטער העסיע.

כאַסיעלע האָט געוואוסט אַסאך מער ווי ער זאָגט איר. זי ווייס זיין עלנט. אָן אַ מוטער. די מומע אַוועק. שיפרעלע דערווייטערט זיך, אפּשר אויף אייביק. אָבער איצט איז ניטאָ וואָס צו טראַכטן. זאָל נאָר דאָס געבעקס געראַטן...

שיפרעלע האָט דערזען, אַז מען גייט שוין פון קלויסטער, איז זי אַרײַן אין דעם הינטערשטן צימער, האָט זיך צונויפגעדרײט אויף דער קושעטקע ביים פענצטער און געקוקט און באַגלייט יעדן... פּלוצלונג האָט זי אַ געשריי געטאָן און איז צוגעשפרונגען צום פענצטער, זיך צוגעדריקט מיטן שמערן צום שויב און זיך קוים גע-האַלטן אויף אירע פיס.

זי האָט דערזען אַנטאַנען מיט זיין ווייב גיענדיק פון קלויסטער. היליע האָט איר דערציילט, אַז ער האָט כאַראַטע געהאַט, ניט געוואָלט וואַרטן ביז ער וועט אַרויס פון פּריזיוו. זינט זיין שוועסטער האָט כאַסענע געהאַט, האָט געפעלט אין הויז אַ האַנט צו אַרבעטן, און די מאַמע, די אַלמאַנע, האָט אים ניט געגעבן קיין רו — האָט ער גע-מוזט כאַסענע האָבן...

אַנטאַן גייט לאַנגזאַם. די ווייב — אַ הויכע, אַ געזונטע. שיפרע קען זי ניט. זי איז פון אַ צווייטן דאַרף. זי קוקט אויף אים ווי שײן און געזונט ער איז. ער זעט אים ווי שוועטשענקאַ (אַ אַוק-ראַינישער דיכטער) ... אַלס קינד האָט זי שוועטשענקאַס בילד געזען ביי זיי אויף די ווענט אויף אַ קאַלענדאַר. שפּעטער האָט זי געלייענט זיינע זאַכן, און איצט זעט זי אים אין אַנטאַנען...

ווער אַ ראָזאַנקאַ

אַרויסגיין וויל זי איצט ניט. ערשטנס, זיין ווייב; צווייטנס, האָט זי אַפילע ניט געטראַכט פון אים. לעצטנס, און איצט, אַז זי פאַרט אַוועק, לאָזט זי איבער עפעס הייליקערעס פון אַנטאָנען.
צוויי לעצטע טרערן קייקלען זיך אַרונטער אויפן פענצטער. אַ זיפּץ רייסט זיך אַרויס און אַנטאָן האָט זיך אין אַ געסל אַריינגעדרייט.

* *

*

דער ווינטער האָט זיך גראַד פרי געשטעלט און זיך לאַנג פאַר-צויגן. אויפן באַפעל פון ווינטערדיקן גאָט ווערט האַרט די ערד; עס שפּרייט זיך אויס די ווייכע פּוכאָווע קאָלדרע פון אויבן. די פענצטער פאַרפּוצן זיך מיט די שענסטע אוואָרן. די אוואָרן זיינען אַזוינע גרויסע און געדיכטע, אַז די פענצטער פּלאַצן. און היינטיקן ווינטער איז דער ווינטער גאָט בייזער ווי אַלעמאַל: עס וויל ניט ווערן וואַ-רימער. עס נעמט לאַנג ביז די ערד ווערט ווייך און באַפּרייט זיך פון דעם שניי און אייז. עס נעמט לאַנג ביז די פענצטער הויבן אָן אָפּ-גיין.

אויף אַ קליין צימערל איז דער ווינטער מער בייז ווי אויף אַלע-מען. יענער צימערל האָט ניט קיין וואַרימע באַהייצונג. בלויז אין פענצטער, און דער פענצטער איז דעם גאַנצן ווינטער בלינד פון די ווייסע אוואָרן, וואָס דער פּראָסט האָט אויסגעמאַלען, און ניט אויס-האַלטנדיק די קעלט, האָט ביי אים דאָס האַרץ געפּלאַצט...

דער פענצטער, הייסט עס, האָט זיך צעשפּאַלטן אויף דער העלפט. מיט קונציקע מיטלען האַלט מען נאָך אויף זיין האַרץ, פּונקט ווי מען האַלט אין יענעם צימער אויף דאָס יונגע לעבן פון שיפּרעלען, וואָס דאַרף באַלד ברענגען אַ קינד אויף דער וועלט.

שוואַך ליגט זי שוין טעג און נעכט און מאַטערט זיך. שרייען איז שוין מער קיין קויכעס ניטאָ, און עס העלפט ניט. אַ שווערער האָבן, און פאַר דער צייט. דאָס קינד אונטערן האַרצן וויל געבוירן ווערן. ער מאַטערט זיין צוקונפטיקע מוטער. ער טוט איר וויי. ער פּראָטעסטירט וואָס מען האַלט אים אויף צו לאַנג. און אַלע וויילע טוט ער אַ קלאַפּ זיין מוטער מיט די הענט און מיט די פיס אין אירע אויסגעמאַטערטע זייטן.

פון זיינע קלעפּ פאַרגרעסערן זיך אירע יעסורים און זי פאַלט אַריין אין אַ קאַנוואַלסיע.

זי בעט גאָט, עס זאָל זיך שוין פאַר איר ענדיקן דאָס לעבן. זי הערט און זעט און פאַרשטייט. זי איז אַ גרויסער כוילע, און קיין קויכעס האָט זי ניט. אין צימערל איז שרעקלעך קאַלט. די פענצטער — פאַרשטעלט מיט אַ קישן. דער געזרער ברענט ביימאָג און ביי גאַכט: זאָל זיין וואַרימער אין צימער. דער געזרער האָט קיין גלעזל ניט, נאָר אַ שאַרפער פייערל זיצט אין ברעג פון רער. דער געז שמעקט און לייגט זיך דער קראַנקער אויף יעדן אייווער.

זי לייגט איינגעדעקט מיט איר פּערענע און קישנס און האַלט אין אירע הענט איר קליין, פּול בויך, וואו עס לייגט איר צוקונפטיקער קינד.

ווען די שמערצן לאָזן איר אָפּ, נעמט זי אַריין אין אירע הענט דעם קינדס הענט און פיס און פילט זיין קאָפּ. ער צאַפלט זיך... ער דרייט זיך און זי שמיכלט פריידיק. ווי זעט ער אויס? אַלעמאָל פלעגט זי זאָגן: „ער“.

— גאָט, שענק מיר מיין לעבן! איך וויל זען מיין אינגעלע! איר האַרץ האָט איר געהאַלפן וויינען. אָפט האָט זי געטראַכט פון איר מור טערס קימפעט:—איך וועל שטאַרבן אזוי ווי מיין מוטער פון מיינעם... — ניין, ניין! גאָט דערלאָז ניט! מיין מוטער האָט געזען עטלעכע כע קינדער אירע, און איך וויל זען מיין אינגעלע, כאַטש. פאַרוואָס בין איך קראַנק? פאַרוואָס מוז עס אזוי וויי טאָן, ווען אַ קינד ווערט געבוירן? זע, קיינער האָט מיר ניט געזאָגט. קיינער האָט מיר ניט דערציילט פון נאָרניט. אַליין אַטדאָ אין דעם קאַלטן צימערל שריי איך און מאַטער זיך, און איך ווייס ניט וואָס עס וועט זיין...

זי פאַרמאַכט אירע אויגן, און ווי שטאַרק זי זאָל זיי ניט פאַר-מאַכן, קייקלען זיך דאָך די טרערן פון זיי. שטום רופט זי איר מוטער צו הילף. אירע שוועסטער און כאַסיעלען... היליען... און פאַליען, וואָס האָט אזוי געוויינט ווען דער צוג האָט זיך מיט שיפּרעלען פון דער פּלאַטפאָרמע געריט. זי עפנט די אויגן און קוקט אויף אַ בילד, וואָס הענגט איבער איר בעט. אירס אַ בילד. זי שטייט אין אַן אוקראַינישן קאָסטיום און האַלט אַ פייגעלע אין די הענט און גיט עס

קערנדלעך צו עסן. דאָס בילד האָט איר גענומען מענדעלסאָן, דער פּאַרדיאַטישק, וועלכער האָט געבויט די „אומטשילישטשע“ אין דאָרף. די „אומטשילישטשע“ איז ערשט פאַרטיק געוואָרן. עס איז געווען זונטיק. מען האָט אָנגעטרָגן פיל בלומען, ביימעלעך פאַרפלאַנצט אונטער די פענצטער. זי אליין האָט דאָן פאַרפלאַנצט אַ געלינקע „גוואַזדיקע“. מענדעלסאָן האָט געגעסן ביי דער מומען די גאַנצע צייט וואָס די „אומטשילישטשע“ האָט זיך געבויט. מענדעלסאָן און דער אוריאַדניק, יעוודאָקים ניקאַלאַיעוויטש, און דער סטראַזשניק, אַווראַם וואַסיליעוויטש, פלעגן זיין טאָג און נאַכט אין הויז.

דעם אוריאַדניק און דעם סטראַזשניק קען זי נאָך פון סינדרווייז אויף. דער אוריאַדניק האָט זי גערופן: „קליינע זשידאָוואַטשקאַ“, און ער פלעגט נאָר טרינקען טיי, ווען זי פלעגט אים דערלאַנגען. זי האָט מורא געהאַט פאַר זיינע מעשענע קנעפּ, פאַר דער סאַבליע, וואָס פלעגן הענגען ביי זיין זייט. נאָר דער קאַרטוּז מיטן רויטן אָקאַלישעק האָט זי ליב געהאַט.

מענדעלסאָן און דער אוריאַדניק באַלעבאַטעווען. זי איז אַנֶה געקומען אין אוקראַינישע קליידער, האָט צוגעהאַלפּן. מען האָט אַריינגעטרָגן קאַנאַריקלעך, און „שטשיגאַלשטשיקעס“ — מער פון אַלע.

עטלעכע קלעזמער האָבן אויפגעשפּילט: „גאָט, היט דעם צאַר“. מיט פאַראַד האָט מען אַריינגעטרָגן די בילדער פון דעם צאַר מיט דער צאַרינע מיט דעם קרוין־פּרינץ, און אַלע האָבן זיך שטייף אויפ־געשטעלט, אָפּגעגעבן „טשעסט“ און ווידער געזונגען דעם „נאָסר־דאַרסטווענעם“ הימן. זי האָט מיטגעזונגען...

דערנאָך ווען מען האָט אָנגעהייבן פּאָטאַגראַפירן די „אומטשיליש־טשע“ פון אַלע זייטן, אפּילע די „גוואַזדיקע“ אירע, האָט מען אויך פּאָטאַגראַפירט. וויפיל פּרייד זי האָט דאָן דורכגעלעבט!

מען האָט פּאָטאַגראַפירט דעם כאָר, דעם גאַלעך — אַלע, אַלע וואָס האָבן זיך געפונען. מענדעלסאָן האָט געהייסן איר זיך שטעלן ביים אַריינגאַנג פון „אומטשילישטשע“ און מען האָט זי פּאָטאַגראַפירט. הייליג איז געשטאַנען דערביי און האָט אָנגעקוואַלן... אַלץ איז איצט אַזוי ווייט פון איר, אַזוי פּרעמד...

ווערא ראוואקא

זי וויל גארניט גלויבן, אז אויפן בילד איז זי. זי וויל גארניט גלויבן, אז זי האָט עס דאָן אזוי געשמייכלט און געקוקט אויפן פּייר געלע. און האָט זי דען דאָן געטראָגן אָט דעם אויסגענייטן קאָס-טיום?

זי ווערט פאַרוואָרפן מיט פראַגן. עס איז איר אַלץ אזוי אומ-גלויבלעך, אזוי ווייט: וואו קען איצט זיין דער קאַנאַריקל, וואָס זי האָט דאָן געהאַלטן? אַזאַ ווייכינקע פּייגעלע! ער האָט אזוי שנעל געפּיקט די קערענדלעך פון איר האַנט!...

זי צענעמט ביידע הענט, קוקט אויף זי. אין דער לינקער האַנט האָט זי די קערענדלעך געהאַלטן; אין דער רעכטער — דאָס פּייר געלע, שטייף אירע פליגעלעך געפרעסט. זי גיט אַ קוק אויפן בילד און צעוויינט זיך — מיט ווייטיק און בענקשאַפט...

— אוי, מוטער! — מורמלט זי. — אוי, פאָטער! מיינע טייערע שוועסטער! ווי ווייט איך בין פון אייך, ווי עלנט איך בין! ווי קראַנק איך בין! איך וועל שטאַרבן! איך וועל שטאַרבן אין אַ פּרעמד לאַנד... נאָט, ניב מיר מיין קינד! איך וויל אים ניט איר בערלאָזן. ער וועט זיך מאַטערן ווי איך אַמאָל... איך קען אים ניט איבערלאָזן!...

די לעצטע ווערטער שרייט זי אויס הויך. אַ קאַלטער שווייס טרעט אויף איר אַרויס. אַלע האָבן דערהערט איר געשרי, און זי קוים צו זיך געבראַכט...

* *

*

די וועלט־מילכאָמע ענדיקט זיך ניט. פאַראַן אזוינע, וואָס עס לוינט זיך זי, אַז בלוט זאָל זיך גיסן, אז מענשן זאָלן פאַרפּאָלנט ווערן, אָפּגעריסן ווערן איינער פון צווייטן, פאַרפרעמדט ווערן, שאַפן גזירעס, אַרויפציען מעקעך — און זאָלן די מענטשן, אַלע וואָס לעבן, און די וואָס ווילן ניט קיין מילכאָמע, זיך מאַטערן!...

שוין אַ פּאָר יאָר ווי שיפרעלע שרעקט זיך אַ קוק געבן אויף אַ בריוון טרעגער. באַווייזט זיך אַ בריוון טרעגער, קערט זי אָפּ דעם קאָפּ אירן. צו וואָס? אַלע אירע בריוו זיינען ערגעץ אַוואַדע אין יאָם אַרײַנגעפאַלן. אָדער פּאָשעט אונטערנעגאַנגען מיט די געזונט-

ווער און פערציה

קענע שיפן, אָדער ניטאָ קיין צייט צו פאַרנעמען זיך מיט אירע בריוו...

די ערשטע בריוו וואָס זי האָט געשריבן זיינען געווען שווער ווי בליי. ווי אזוי דען אַנדערש? זי האָט געמוזט אויסשרייבן ווי איר זונעלע זעט אויס. אויסשרייבן זיינע כאַכמעס, אויסשרייבן זיין בלאַנדן קאַפּ, זיינע בלויע אויגעלעך, זיין שפּראַך, וואָס קיינער פאַר-שטייט נאָך ניט, נאָך זי.

שפעטער אַביסל זיינען די בריוו געוואָרן לייכטער און נאָך שפעטער—דאַרע ווי שפענער. זונעלע, וואָס זאָל מען זיי שרייבן: ווי שלעכט אונז איז? אַ ראַכמאַנעס אויף זיי! זיי איז ערגער. — פלעגט זי האַלזנדיק איר אינגעלע רעדן צו אים. — וואַרט, זונעלע, זאָל נאָך וואַרימער ווערן, וועט די וועלט אויפשיינען. די מילכאָמע וועט זיך אָפּשטעלן, מענטשן וועלן פרייד געניסן. זייערע אומגליק-לעכע וועלן פון שלאַכטפּעלד קומען, און דאָן וועלן אונדזערע בריוו זיכער אַהין אַנקומען. איך שרייב זיי קימאַט יעדע וואָך, און זיי וועלן דאָך עפעס זיכער קריגן.

דאָס קינד האַלט זיין קעפּל אויף איר שולטער, און זי שפּאַנט אזוי איבערן צימער, גלעט אים און רערט. דאָס קינד, ווי עס וואַלט פאַרשטאַנען, שווייגט, ווי ער וואַלט זיך צוגעהערט. פון דער מו-טערס צערטלעכקייט ווערט ער אַנטשלאָפּן...

אין אַנפאַנג פון ווינטער האָט זיך די מילכאָמע געענדיקט. שיפ-רעלע האָט ניט געטראָפּן, אַז די מילכאָמע וועט זיך זומער ענדיקן, יענער זומער אויף וועלכן זי האָט געהאַפּט, איז אַוועק אין גרויסע שלאַכטן. ערשט נאָך די יאַנטויוויים האָט זיך די בלוט-באָד אָפּגעשטעלט.

* *

*

די געשרייען פון די צייטונגס פאַרקויפער האָבן פאַרהילכט די שטאָט. די קלעזמער און מאַרשירנדיקע האָבן טויב געמאַכט יעדן. די שטיקער שמאַטעס און אַלערליי געצייג, וואָס מען האָט צוגע-בונדן צו יעדן וואָגן, אויטאָמאָביל — אַפילע קינדערשע וועגעלעך, האָבן נאָכגעשלעפּט מעשענע און קופערנע און בלעכענע קיילים. עס האָט אויסגעזען ווי די וועלט וואַלט פון פרייד פון זיינען אַרונטער.

* *

*

אין דעם פריידיקן יאָר אַזוי שיפרעלעס זונעלע אויסגעגאַנגען.
פּוסט זיינען שיפרעלעס הענט. שטום — די ליפּן, טויט־בלאַס —
איר פּאַנים. זי וויינט ניט. שפּאַנט איבערן צימער און טראַכט פּון
גאַרניט. גערעדט צו איר זונעלע וועגן פּירן און פּרייד. ער פּלעגט
זיך צוהערן און איינשלאָפּן.

* *

*

איצט — פּירן איז געקומען! — און האָט איר פּרייד צוגענומען.
אַליין שטייט ווי אַ טויב, האָט זי דעם ווינטערס נעכט געניאַנטשעט.
אַזעלכע שווערע, לאַנגע נעכט. פּוסטע. ניטאָ וועמען אויף די הענט
צו האַלטן. ניטאָ וועמען צו גלעטן. און דאָס קעפעלע וואָס האָט
איר שולטער געוואַרימט, איז קאַלט און טויט. און דאָס הערצעלע,
וואָס פּלעגט צערטלעך קלאַפּן — אין אַ קליין קייווערל...

* *

*

און אַ נייער זומער איז אָנגעקומען. גרישע האָט געמאַכט אַלע
נויטיקע זאַכן פאַר זיין שיפרעלעס אָפּפאַרן, זיך זען מיט אירע על־
טערן, מיט די וואַרימע זוניקע טעג, האָט זיך שיפרעלעס האַרץ גע־
היילט מיט דעם געדאַנק צו זיין דאָרט פּון וואַנען זי קומט, פּון וואַנען
זי האָט אַזויפיל יאָרן קיין בריוו ניט געהאַט, האָט אין איר פּרייד
פאַרזייט.

* *

*

איר גרייטן זיך צו דער רייזע איז געווען אַ שטיפּערישער. זי
האַט אפּילע קאַקעטירט ביים שפּיגל, זיך אָנגעטאַן און אויסגעטאַן,
געמאַסטן די נייע זאַכן, געשפּילט זיך ווי אַ קינד מיט די באַשיידענע
מאַטאַנעס וואָס זי וועט פירן פאַר יעדן.

* *

*

צערטלעך־דאַנקבאַר איז זי גרישען פאַר דעם, וואָס ער האָט
איר איינגערעדט צו מאַכן די רייזע. נאָך מער דאַנקבאַר פאַר דעם

ווער און פערציק

אלעס איידער פאר דעם, וואָס ער האָט מיט איר כאַסענע געהאַט...
ווען זי און גרישע זיינען אָנגעקומען צו זיין מוטער אין אַמע-
ריקע, האָט זי פון דער אויסגעשריבענער „רייכקייט“ צו גרישאַן
אין די בריוו דערזען דעם עמעס. דאָס געלט פאַר גרישאַס קומען
אַהער האָט מען גענומען אויף אויסצאָלן... גרישאַס ברודער איז
אומגעגאַנגען ליידיק, און זיין מוטער איז געווען אַ נייטאַרין מיט
ווייניק אַרבעט.

גרישאַ האָט קיין אַרבעט ניט געפונען. אין לאַנד איז געוואָרן
ערעוו מילכקאָמעדיק, האָט מען זיך אַריינגעצויגן צו גרישאַס מאַמען,
אין דעם קאַלטן צימער, וואו זי האָט איר זונעלע געבוירן...
איצט וואוינען זיי פאַר זיך. גרישאַ אַרבעט אין אַ דרוקעריי,
שוין אָפגעשפּאַרט עטלעכע דאָלער, און שיפרען דוכט זיך, אַז זי איז
די ערשטע צו פאַרן איבערן יאַם נאָך דער מילכקאָמע...

* *

*

היינט, ווען דער ערשטער בריוו איז אָנגעקומען צו איר פון
איר פאָטער, האָט זי עס אינגאַנצן איינגעשלונגען. זי האָט געקוקט
אויפן בריוו-טרעגער ווי אויף אַ מאַלעך. זי האָט אים געוואָלט
קושן.

דעם בריוו האָט זי גענומען אין האַנט ווי אַ הייליקע זאַך. די
מאַרקע האָט ווי אַ שטיק בריליאַנט געלויבטן אין אירע אויגן. דער
בריוו איז געווען אַ שווערער — עפּשער צוואַנציק זייטן.

דער טאַטע שרייבט. ער רופט זי: „מיין טאָכטער“. אַזויפיל
יאָרן ניט געהערט די צוויי ווערטער. הייסט עס, אַז איך בין עמיצנס
אַ טאָכטער! — שרייט זי אויס. אַלע גריסן דיך. אַלע קושן דיך.
אַלע, ווי איינער, ווילן דיך גיכער זען...

עס איז דאָ אַזויפיל ניים אין דעם בריוו, אַז עס גלויבט זיך
ניט. דער טאַטע באַשרייבט די לעצטע רעוואָלוציע...

די רעוואָלוציע איז אַ געזונטע אָפּעראַציע. — — —

ווען דו זעסט אונזער שטעטל, וואָלסטו עס ניט דערקענט. דער
צאַר מיט דער צאַרינע מיט פּיאַטער דעם גרויסן, וואָס זיינען צענד-
ליקער יאָרן געהאַנגען אויפן וואַנט, געדענקסטו דאָך? — האָט
אונזער סטעכע אויסגעהייצט מיט זיי די הרובע.

וועד ראזאקא

די ווייסע הויז אונזערע מיטן פאראדנעם כאָד, וואָס די הויז איז געווען מיינע און די ערד פרעמדע, — האָט מען מיר געזאָגט, אַז די ערד וועט שוין איצטער קיינער ניט מאַנען. און צו קיין פּאָגראַמען לאָזט מען ניט צו, כּייעס ניט זיכער!

היינט וואָס מען האָט דאָ צו טאָן מיט דעם צאָרס נאַטשאַלסטווע, קען מען מיט קיין טינט ניט אויסשרייבן. נאָר אַלע זאָגן, וויפיל זיי האָבן געקראָגן, איז נאָך אַלץ ווייניק.

ווען מען וואָלט זיי אַלע טאָג געקענט צוריק לעבעדיק מאַכן און ווידער באַצאָלן זיי פאַר די צאָרעס וואָס זיי האָבן אונדו אָנגעטאָן, וואָלט איך זיך מאַמעש מעכאַיע געווען.

זשוקאָוו, דעם געשטופלטן נאַדזיראַטעל, געדענקסטו? דער וואָס איז געווען קראַנק אויף געלזוכט, און איז ניט געשטאַרבן? אים האָט מען אין מיטן מאַרק דערשאָסן. ער איז געווען איינגעשריבן ביי די ראַבאָטשע אין אַ שוואַרצן ביכל.

נאָך פון ניינצן הונדערט פינף פאַרשלעפּן זיי פון וואַקזאַל אין די טורמעס, צונעבונדן צו די פּערדישע עקן, און ער, דער גראַבער הונט זשוקאָווע, יימאַך שמוי וועזיכרוי, איז אין אַ שליסן זיך גע-זעסן און געפאַרן אין פּאַרויס, באַגלייט פון קאָזאַקן, מיט הוילע שאַשקעס.

און פאַרוואָס האָט מען זיי געשלעפּט? ווייל דער שיקער ניקאָ-לייקע האָט אונטערגעשריבן „סוואַבאָדע“ שיקערעהייט און ניכטע-רעהייט האָט ער כאַראַטע געהאַט און געהייסן מאַכן פּאָגראַמען, און די „ראַבאָטשע“ (אַרבעטער) פון וואַקזאַל, פאַר זייער פּרייען זיך מיט דער „סוואַבאָדע“, — שמייסן ווי הינט און שלעפּן אין טורמע...

און זשוקאָווע האָט געפּאָלגט און געמאַכט פּאָגראַמען, און קאָ-לעראַיי צאָרעס אָנגעטאָן. און דעם בוך, וואָס ער האָט געהאַלטן ביי זיך אין קאַנצלאַריע וועגן בייליים פּראָצעס — דער בוך, אַ געזונטער, אַ גראַבער, אַ פּולער מיט לינגס און מיט אַ גרויסן אויפּשריפט: „דיע-לאָ יוטשינסקאווא“ — האָט מען פאַרברענט.

היינט וואַלסטו אָנגעקוקט די אוראַלער קאָזאַקן, וואָס האָבן גע-טראָגן די הויכע שוואַרצע היטלען מיט די פּאַטראָנעס און די לאַנגע מונדירן!

און די דאָנער קאָזאַקן מיט זייערע גרויע שינעלן און גרויע

ווער אַ ראַזאַנאַ

היטלען מיט די רויטע בענדלעך, וואָס מען האָט געציטערט פאַר זיי
ער נאָהאַיקע מער ווי פאַר דעם צאַרס באַפעלן, — ווען דו ועסט זיי
איצט, וואָלסטו געמיינט, אז עס זיינען מעשיעכס צייטן.

היינט די באַרישניעס די רייכע, וואָס האָבן געהאַט לעבן זיך
טאָג און נאַכט דינסטן מיט ניאַנקעס און אַליין האָבן זיי געפּוילט
פאַר וואוילטיק, — דאַרפסטו זיי אָנקוקן: געזונטע, נוצלעכע ראַ-
באַטניצעס! און אז זיי דערזען אַ געוועזענע דינסט זייערע, קושן
זיי זיך מיט איר און רופן זי: „טאַוואַרישקאַ“...

אַט לענין — ער האָט דאָס אָנגעאַרבעט!
דו דאַרפסט ליינען וואָס ער האָט אָנגעטאָן אין צאַרסקאָיע
סעלאָ פון די פּאַלאַצן, וואו ניקאָלאַי איז געזעסן און אויסגעטיילט
צאַרעס...

מען זאָגט, אז ביי אונז איז אַן עמעסע אַמעריקע!
אַזוי ווי ביי אייך אַ פּרעזידענט — ביי אונדז, אַ פּרעזידענט.
אַזוי ווי ביי אייך, אַזוי ביי אונדז — אַ „רעפּובליק“...
אַזוי ווי איר זאָגט אַלעמען „רו“, אַזוי ביי אונדז. אַן עמעסער
אַמעריקאַנער גאַנידן.

נאָר מען זאָגט, אז אַמעריקע איז אַביסל רייכער פון אונדז...
נו, זאָל זיין אַזוי. וועסטו קומען, וועסטו זיך מעכאַיע זיין...

* *

*

אַ סאך מאָל האָט זי דעם פּאָטערס בריוו געלייענט און זיך גער-
וואונדערט: אַן איבערקערעניש! דער פּאָטער האָט זיך געביטן!
אַן אַלטער איד — אַ קליינשטעטלידיקער... דאַכט זיך דאָס גרויסע
בילד פון פּיאַטראַן האָט קיינער ניט געטאַרט אָנרירן, און טאַמער
האָט עמיצער ניט ווילנדיק געגעבן מיטן טיר אַ צו שטאַרקן קלאַפּ
און פּיאַטראַן האָט זיך אויפן וואַנט אַ שאַקל געטאָן, האָט מען גער-
מוזט אַנטלויפן פאַר אַ וויללע פון הויז, אום ניט זען דעם פּאָטערס
ביזע אויגן, זיין מורמלען, און ווי אַזוי ער פלעגט צערטלעך אויס-
גלייכן פּיאַטראַן אויפן וואַנט...

און ניקאָלייען מיט זיין ווייב פלעגט סטעכע שיערן מיט
„זיסע זאַלץ“ — אַזאַ פּוץ-מיטל וואָס פלעגט מאַכן שיינען די ראַ-
מען מיטן גלאַז — האָט סטעכע אַליין אין הרובע אריינגעוואַרפן...

סטעכע, האָט דאָס אזוי געמאָן? זי, וואָס האָט זיך געציילעמט ווען זי פלעגט זיי שווערן, האָט דאָס געמאָן?...
הענט און פים האָבן שיפרען געצימערט פון די בריוו. זי קאָן זיך נאָך אַלץ ניט פאַרשמעלן. זי איז גערן זען דאָס שטעמעלע. זי איז גערן זען די נייע אָרדענונג, פון וועלכער אַ וועלט רערט גוטס און שלעכטס...

זי וואָלט געוואָלט זען דאָס שטיקל פלאַץ, אויפן וואַנט, וואו די „געקרוינטע זאַכן“ זיינע געהאַנגען.
זי וואָלט געוואָלט זען די „נייע“, וואָס האָבן געליטן פון דער שרעקלעכער מילכקאָמע און האָבן אַ נייע אָרדענונג געמאַכט. עס איז אַלץ אזוי פרעמד, אזוי ניין...
געכט פון כאַלוימעס...

אַט זעט זי זיך אין דער היים. זי פילט ווי זי פאַרט אויף דער גרויסער שיף. ווי די שיף שאַקלט זיך פון די גרויסע כוואַליעס. זי זעט זייער קלאָר די כוואַליעס, דאַכט זיך ווי דער גאַנצער יאַם...
דערנאָך זעט זי זיך אין דער היים...
עפעס אַנדערע זיינען זיי אַלע: אזוינע קאַלטע. אזוינע פרעמדע. אזוינע פאַרנומענע...

און אויף איר קוקט איר אייגענע שוועסטער מיט פרעמדע דערווייטערטע בליקן. דער פאַפּאַשאַ איז קאַלט... די גויט שיינט. זי פילט אין שלאָף ווי דער טאַטע בויגט זיך אָן שטילערהייט און פרעגט איר צו זי קאָן עס ביישטייערן — עפעס איבערלאָזן, אַז די קינדער זאָלן ניט וויסן... צופיל געבן קאָן זי ניט. זי האָט אַפילו אין שלאָף געפילט דאָן, אַז זי קאָן ניט געבן קיין סאַך, און עפּשער האָט דאָס די שוועסטער אזוי בייז אויף איר געקוקט פאַרוואָס זי האָט גאַרניט געגעבן...

צוביסלעך ווערט די נייע אָרדענונג ביי איר אין געדאַנק אויס יאַמטעוו. אין ניקאָלייעס צייטן איז יעדערער געווען פריינדלעך ביי איר אין הויז. מען איז געפאַרן איינער צום אַנדערן, ווען עס האָט זיך געגלוקט. בלויז אַ קליינעם „פאַדראַקס“ האָט יעדערער געבראַכט...

* *

*

אין דעם שטעטל איז יאָמטעוו.

ווער קומט דען ניט זען שיפרעלען? ווער קומט דען ניט
אַפּגעמען גרוסן? ווער כידעשט זיך ניט ווי שיפרעלע האָט זיך
געביטן?

קין גרוסן צו קיינעם האָט זי ניט געהאַט. זי האָט קיינעם
ניט געקאַנט, און דערפאַר קין גרוסן ניט געבראַכט.

דער טאַטע טרעט ניט אָפּ פון איר. אַלט און איינגעבויגן,
אין אַ שוואַרצן סורטוק, מיט אַ ווייסן קאַפּ האָר, אַ ווייסע באָרד,
אַ בלאַסער, אומעטיקער פּאַנים און האַלב פאַרמאַכטע אויגן...

אַז ער שמייכלט, ווערן די אויגן פול מיט טרערן. אַז ער נעמט
איר אַרום און דריקט זי צו צו זיך, טרייסלען זיך זיינע הענט און
ער וויינט אויפן קאַל...

דאָס ערשטע וואָס זי האָט געטאָן — איז געגעבן אים געלט.

ער האָט זי געבעטן ניט דערציילן קיינעם...

אַלץ קימאַט ווי אין באַלעם טראַכט זי...

פּאַליע האָט זיך דערפרייט מיט איר אָנקומען גלייך אין אַנר
פּאַנג, אַווראָהאַם אויך, אָבער צוביסלעך איז אַלץ געוואָרן פּוסט
נעבן איר.

די שטיפּמוטער שמייכלט צו איר.

זי איז אַן עלנדע: די קינדער זיינען אַנדערע.

אויף איין טאָג האָט מען באַשטימט אויפנעמען קימאַט דאָס
גאַנצע שטעטל: דאָס איז שאַבעס. עס איז געקומען די רעבעצן
פון שטעטל — די אַלמאַנע. עס איז געקומען דער שאַכן שייע
מיט זיין ווייב. עס איז געקומען איצבאַק מוישע פון דער יאַרמאַר
קאָווער פּלאַסמאַד, וואו ער פּלעגט פאַרקויפן קאַווענעס.

שיפרעלע זיצט אויפן קאַנאַפּע צונויפנעדרייט, ווי זי פּלעגט עס
אַמאָל טאָן. זיי רעדן צו איר. זיי פרעגן. און זי טראַכט, ענט-
פערט און טראַכט ווידער.

זי באַקוקט אַלץ אין הויז. זי איז נאָך מיר פון פאַרן. זי
שלאַפּט זייער אַסאך. זי איז אומעטיק ביז ווייטיק.

די טשאַכאַטאַטשנע קוואַרעסמאַניכע רוקט זיך צו איר מיט צערטלעכקייט. שטילערהייט רעדט זי צו איר פון איר ליאָווען.
— ווען דו זעסט אים, שיפרעלע, ווען דו זעסט אים: —
אַ גאַנצער יאַטעביעדאַם איז ער אין מאַסקווע. נאָך ביי מיר אין בויד איז ער געווען אַ „דעמאָקראַט“. וואו האָט ער זיך דאָס אַלץ אויסגעלערנט? עס צוגייט די האַרץ פאַר נאַכעס. ער קאָן זיין אַ פּאָלנער גובערנאַטאָר. ווען ניט דאָס אַלץ — וואָלט ער דען עפעס געווען? ער וואָלט פאַרבליבן אַ טאַנצאָר...
— מיר וואוינען נאָך אַלץ אויפן בייסאוילאָם. דו געדענקסט דאָך, ווען איך האָב זיך ביינאַכט פאַר אַ הונט דערשראָקן. דאָס גאַנצע שטעטל איז דאָן געגאַנגען כאַדאַראָם. איך האָב פאַר שרעק דערציילט, אַז איך האָב אַליין אַ מעס געזען אונטער מיין פענצטער. איצט האָב איך זיך צוגעוואוינט, און זינט איך לייך אויפן האַרץ, מוז איך וואוינען אויפן בייסאוילאָם. די לופט איז דאָרט אַ בע-סערע...
שיפרעלען פאַרקלעמט ביים האַרצן. זי איז אַ טשאַכאַטאַטשנע. וואוינט זי אויפן בייסאוילאָם צוליב בעסערע לופט.
זי וואָלט זי גערן גענומען אין אַמעריקע. דאָרטן — אַזוי פיל גוטע דאָקטוירים, אַזוי פיל שפּיטאַלן. היינט — קאָנטריס, גאָט! גאַנץ אַמעריקע איז אַרומגערינגלט מיט קאָנטריס. זי וואָלט דאָרט ניט געדאַרפט וואוינען אויפן בייסאוילאָם. אויפן בייס-אוילאָם וואוינט מען ניט, אין אַמעריקע, אַז מען האָט טשאַכאַטשקע. הענט און פיס טרייסלען זיך איר קוקנדיק אויף דער אומגליקלעכער, וועלכע קלייבט נאַכעס פון איר זון וואָס איז ערגעץ אין מאַסקווע און ער קאָן זיין אַ פּאָלנער גובערנאַטאָר...
די רעבעצן דערמאָנט איר אויך אַן אַסאָך זאַכן, און זי פרעגט שטיל בעסאָד, צי וואָלט זי שיפרעלע ניט מיטגענומען קיין אַמעריקע. זי וואָלט קיין סאָך ניט באַדאַרפט. זי וואָלט ביי איר געווען... און ער, אַלעוואַשאַשעלעם, וואָלט פאַר שיפרעלען גאָט געבעטן...
זי וואָלט זיי אַלע גערן גענומען...
אַד, ווען זי איז רייד! זי וואָלט גענומען די גרעסטע אַמערי-קאַנער שיף און וואָלט זיי אָנגעפאַקט און זיי געבראַכט קיין אַמע-ריקע.

ווער א ראָזאַנקאַ

ביים אַראָפּניין פון שיף וואָלט זי זיך געשטעלט קעגן דער פרייהייטס־סטאַטוע און אָנגעוויזן איר, וואָס איר פּאַסל אין האַנט באַדייט. זי וואָלט איר אָנגעוויזן אויף זיי אַלע וואָס עס מיינט, ווען טויערן פאַר אומגליקלעכע און קראַנקע זיינען אָפּן אין אַזאַ מעכטיק לאַנד. זי וואָלט גערעדט צו איר ווי צו אַ לעבעדיקער. זי וואָלט אין אַ צייט אַרום געוויזן איר דיזעלבע מענטשן, די עלנדע, ווי אויסגעהיילט און גליקלעך זיי וואָלטן אויסגעזען... די קראַנקע וואָלט זי אין האַספּיטאַל געשיקט אויף פּרישע לופט אירע לונגען און האַרץ צו היילן...

* *

*

עס איז שוין דער דריטער שאַבעס. היינט ריכט מען זיך אויף נעסט נאָך מער, ווייל שיפרעלע דאָרף שוין אָפּפּאַרן. מער ווי דריי וואָכן טאָר זי דאָרט ניט זיין. זי אַליין איז שוין גערן זיך צו זען אויף דער שיף. וואָס זי האָט זיך דאָ אין די פּאַר וואָכן אָנגעזען, אָנגעהערט און דערוואוסט, האָבן זיי אָפּגעשוואַכט.

די נעסט פון היינטיקן שאַבעס זיינען איר איבעריק. אָבער זי וועט מוזן אַלץ בייקומען.

זי איז געווען עטלעכע מאָל אין גאַס, און צוגאַסט, און געלעזן צייטונגען, און פון די וואָס זיינען געקומען דאָ זי זען, און וואָס זי האָט זיך אָנגעהערט פון זיי, קאָן זי פאַר קיין פּאַל ניט פּאַסן קיין באַשלוס פון אַלעס...

עפעס ווי אַ נייע וואונד, פון וועלכער עס טריפט בלוט און טוט שמערצעלעך וויי, אַזוי ליידיט שיפרעלע פון אַלץ אַרום. דער אַלטער פּאַטער וויינט ווי אַ קינד אַלע וויילע, אויף דעם זעלבן קאַנאַפּ וואו זיי זיינען אַמאָל געזעסן, אַרומגענומען, אַליין. אין דאָרף איז שוין ניטאָ וואָס צו פּאַרן.

כאַסיעלע האָט מיט נאַכמענען דעם פישערס זון כאַסענע גע־ האַט און פון דאָרף אויסגעוואַנדערט. הייליען האָט מען אין מעל־ כאַמע צוגענומען. ער איז פאַרוואונדעט געוואָרן און איז ערגעץ פאַרשוואונדן געוואָרן, ווי אין וואַסער אַריין. הייליע, אַרימער הייליע, פאַרוואונדעט, און פון דער היים אין

דער ווייטער וועלט אוועק. דאָס איבעריקע האָט זי שוין ניט גע-
וואָלט הערן.

עס האָבן אָנגעהויבן קומען געסט.

אַ הויכע, טונקעלע, דיקע פרוי איז אַריין אין הויז. לעבן איר
— אַ קליינער מאַן און נאָך אַ אינגערע פרוי, וואָס קוקט אויס ווי
די הויכע פרוי. זי איז צוגעקומען צו שיפרען, דערלאַנגט איר די
האַנט און זיך צוקושט מיט איר. דער אַלטער איר האָט זי פון
ווייטנס באַגריסט. און די יונגערע האָט זיך געהאַלטן לעבן דער
הויכער פרוי און זי באַגריסט רויט ווערנדיק.

שיפרעלען זיינען די מענטשן אומבאַקאַנט. זי האָט זיי פריער
קיינמאָל ניט געזען, און זי האָט געפילט אומבאַקוועם. זי האָט
ניט געקאָנט פאָטער-ווערן פון דער פרוי'ס שוואַרצע שטעכיקע
אויגן, וואָס האָבן געהאַלטן אין איין קוקן אויף איר.

עס איז נאָך געווען זייער פרי. קיין אַנדערע געסט האָבן זיך
נאָך ניט געוויזן. דער פאָטער מיט איר שטיפמוטער האָבן זיך
אַרויסגעדרייט אָן אַ וואָרט צו זאָגן. שיפרעלע האָט געפרעגט איר
פאָטער ווער זיי זיינען.

ניט לייכט, אָבער ווי ער האָט ביי זיך אַלץ אָנגעגרייט, האָט
דער פאָטער אָנגעהויבן רעדן:

— שיפרעלע דאָס איז אייגנטלעך קימאַט דיין עמעסע מאַמע.
ווען ניט זי וואָלטו איצטער עפּשער אויף דער וועלט ניט געווען.
אַט די פרוי האָט דיך געזויגן, דיך דריי יאָר געהאַלטן ביי זיך.
מיר זיינען אזוי אַ גאַנצן לעבן פאַרהאוועט געווען, אַז מען איז
געבליבן פאַרפרעמדט... און איצט האָבן זיי דערהערט, אַז דו ביזט
דאָ, האָבן זיי דיך געוואָלט זען...

ער האָט דאָס איבעריקע איר אַלץ דערציילט אין איין אָטעם.
כיענע הייסט זי. פון דאָרטן האָט דיך די מומע אין דאָרף צוגע-
נומען.

שיפרעלען האָבן טרערן אָנגעהויבן ווערן. זי איז צוגעקומען
צו כיענען, ניט וועלענדיק איר אַרומגענומען, און איר געגעבן אַ
קוש. כיענע האָט איר באַלד אָנגעהויבן מאַלן ווי גוט עס איז איר
געווען ביי איר, וויפיל קויכעס זי האָט איר אוועקגעגעבן, די לעצטע
ביסל מילך האָט זי פאַר איר געהאַלטן. היינט וואָס איר האָט

אַפּגעקאַסט דאָקטוירים, ווען זי איז קראַנק געווען, און וויפיל נעכט זי האָט גאָט געבעטן, זי זאָל לעבן בלייבן... זי האָט אויף אירע אייגענע אַרימע קינדער אַזוי ניט אַכטונג געגעבן...

שיפרעלעס קויכעס האָבן זיך אויסגעשעפט ביי די רייד. זי וויל ניט טראַכטן. זי האָט כאַראַטע וואָס זי איז געפאַרן. זי באַדויערט וואָס זי האָט זיך איצט צוקושט מיט דער פרוי און מיט איר טאָכטער, וואָס זי איז שוין שוועסטער... די פרוי רעדט ווידער:

— פאַרשטייט, מיין טאָכטער, — זאָגט זי שיפרעלען — די איינציקע זאָך וואָס מיר ווילן איז — נעם אונדז אַהין, צו דיר... איך וועל דיר צונגיִקומען. איך בין נאָך געזונט. מיין מאַן וועט נאָך אויך צונגיִקומען און מיר וועלן אַלע צוזאַמען זיין לעבן דיר... דו וועסט אַ מיצווע פאַרדינען. דיין מוטער איז קייווער וועט דיך בענטשן...

שיפרעלע שוויגט...

„די מוטער איז קייווער וועט זי בענטשן“...

זי דאַרף אין אַ פאַר טעג אַרום זיין אויפן קייווער. געגעבן דעם טאַטן געלט אויף אַ נייער מאַציווע. אַלע זיינען איר מאַמעס, נאָר איר מאַמע, די עמעסע מאַמע, וואַרט אויף איר, און זי וועט זען איר קייווער. אַלע זיינען איר מאַמעס...

די מומע פון דאַרף איז געווען אַ מאַמע.

געקומען צו דער שטיפּמאַמע, איז יענע געווען אַ מאַמע.

דערנאָך — איר שוויגער — הייסט אויך אַ מאַמע.

איצט אָט די הויכע, פרעמדע פרוי, וואָס הייסט כיענע, און רופט זי — טאָכטער.

און מיין מוטער האָט מיך גערופן — טאָכטער, דאַן ווען איך האָב זי ניט געקאַנט רופן — מאַמע... מיין מוטער איז צוליב מיר געשטאַרבן, ווייל זי האָט געוואַלט נאָך אַ מיידעלע האָבן...

זי האָט מיט די לעצטע קרעפטן אַלץ צוגעהערט. וועגן איר זיין ביי די אַבזיאַנקעס, און מיט דער באַקאַנטשאַפט פון דער אַם, וואָס האָט זי דריי יאָר געהאַדעוועט, מיטן בעטן זיך פון דער פרוי זי זאָל זי נעמען אַהין — דאָס אַלץ האָט זי געיאָגט מיט טויענטער

ווער א ראָזאַנקע

שטעקנס צוריק אין ווייטן פרעמדן לאַנד, וואו ס'איז איר אויך ניט אזוי פריילאך.

דער צונג קלעפט זיך אָן די ציין און די ליפן דריקן איינע די אנדערע...

דער טאָג איז אַריבער אין שושקען זיך מיט די איבעריקע געסט, אין אויספרעגן, אין בעטן עפעס, וויפיל זי קאָן געבן...

דער פאָטער האָט אָפגעמאַכט האַוודאַלע און אַלע האָבן גע-וואונטשן אַ „גוטע-וואָך“, זיך געזעגנט און געזיפצט און זיך צוגאַנגען...

שיפרעלע בלייבט אַליין...

זי האָט פּלוצלונג כאַראַטע געהאַט וואָס זי איז אויף זיי ביזן געווען מיט אַ וויילע צוריק. זי ווערט ווייכער. די האַרץ פאַר-קלעמט. זי זעט דייטלעך די אָבעזיאַנסקע, איר האַרבאַטן און אומד גליקלעכן מאַן, די מיעסע טאָכטער, זי הערט — אין געדאַנק — דעם פאָטערס שנעלן צוגרייטן זי וועגן די אָבעזיאַנסקעס. אַלץ אזוי מאַדנע.

דער פאָטער גייט אַריין אין צימער. ווינשט איר אַ גוטע וואָך, און שמייכלענדיק זעצט ער זיך לעבן איר.

זי באַמערקט ווי זיינע הענט טרייסלען זיך ווען ער גלעט זיין באָרד און זיינע ליפן ציטערן ווען ער רעדט צו איר.

אירע אויגן פילן זיך אָן מיט טרערן און איר האַרץ מיט צערטלעכקייט. זי האָט ליב איר פאָטער, און דער פאָטער — זי. זי פילט, אַז פאַר איר און אים וועט איר אָפּפאַרן זיין אַ שווערער קלאַפּ אויפן גאַנצן לעבן.

שיפרעלע וויל הערן איר פאָטער רעדן. — דערצייל מיר עפעס — שמייכלט שיפרעלע — אָבער אַ פריילאָכע זאַך.

— וואָס בין איך: שאַרלי שאַפּלין? — ענטפערט ער איר, און קוקט מיט שטאַלץ אויף איר, וואָס וועט זי אים ענטפערן וואָס ער ווייס פון שאַרלי שאַפּלין.

שיפרעלע צולאָכט זיך היַלכיק.

— דו זאָגסט ניט ריכטיק — זאָגט זי — ער הייסט אַנדערש...

ער הייסט טשאַרלי טשאַפּלין.

ווי די גאַזעטן שרייבן, אזוי לייזען איך — ענטפערט ער.

— זיי שרייבן, אז ער איז א איד, איז דאָס מיסטאָמע עמעס. שופּרעלע וויל האַרציק זאָגן איר פּאָטער, אז טשאַרלי טשאַפּל לין איז ניט קיין איד, און דערצײלן אים אַליץ, וואָס זי ווייס וועגן טשאַפּלינען, נאָר זי וויל ניט דעם פּאָטער אָפּעסען דאָס האַרץ. ער גלויבט, אז ער איז א איד: זאָל ער לעבן און זיין געזונט מיט זיין גלויבן אזוי... זי וויל ניט קאָלע מאַכן...

— נו, גוט, פּאַפּאַשאַ, דערצײל ווי עס לעבט זיך דאָ. האָסט מיר גאָרניט דערצײלט, איז עס בעסער ווי אַמאָל?

— צי איז עס בעסער? אויס פּאָגראַמען. אויס מילככאַמע. באַלד געוואָרן. מען האָט אונדזערע סאָלדאַטן פּאַרלויזיגטע, באַרר וועסע, נאָמעטע, קוים לעבעדיקע צוריק פון די טרענטשעס געבראַכט. אָבער דערנאָך האָט זיך דאָ אָפּגעטאָן אַ גרויסער כּורבן, אָבער גע- לויבט צו גאָט, עס איז ניט קעשיניעווער און ניט האָמלער צײַטן. — איך וועל דיר דערצײלן פון יענע צײַטן, וועסטו דאָס מעגן אין אייערע גאַזעטן אריינשרײַבן: דאָס איז געווען אין דער רוסישער-יאַפּאַנעזישער מעלכאַמע. עס זײַנען דאָן פּאָרגעקומען „זאַכאַסטאַווקעס“ און פּאָגראַמען און קאָל-ערליי צאַרעס...

פּלוצלונג האָט מען זיך דערוואוסט, אז עס דאַרף זיין אַ פּאָגראַם ביי אונדז אין שטעטל. האָב איך אויסגעגראַבן צוויי גריבער ביי אונדז אין גאָרטן, איינע אונטער אַ געדיכטער קאַשטאַנענער בוים, און אין איינער האָט מען אַריינגעלייגט דאָס ביסל, און אין דער צווייטער פּלעגט מען זיך אויף דער נאַכט באַהאַלטן. מען פּלעגט צודעמן פון אויבן מיט שטרוי און בלעטער.

בלויז דער זיידע מיטן פעטער פון קוזניע פּלעגן זיך באַהאַלטן אונטער די געדיכטע קוסטעס, פון אַ גרויסן בוים, מיט העק און אייזנס אין די הענט צו באַוואַכן די צוויי גריבער. עס האָט געדויר- ערט אַפּאַר נעכט — און אַליץ איז אַריבער רואיק.

און פּלוצלונג, וון די יאַפּאַנעזער האָבן פּאַרנומען פּאַרטאַרטור, האָט מען אָנגעהויבן טראַכטן פון נייע פּאָגראַמען, און אין שטעטל איז געוואָרן אַ יאָמער.

איצט האָב איך באַשלאָסן, אז אלע זאָלן מיר בלייבן אין הויז. וואָס וועט זיין — דאָס וועט זיין . . . אלע זאָלן מיר שטאַרבן

איניינעם. . . איך האָב געהייסן דער מאַמען, עליה השלום, אויסבעטן אין זאַל אויפן דיל, און די קינדער אויסגעלייגט. . .

איך האָב צוגעמאַכט אַלע לאָדן אויף די „פּראָהאנעס“, האָב גענומען אַ פּילקע, און מיין ברודער, וואָס איז געווען אַ „זאַפּאַסניק“ און געזאָלט אין גיכן אוועקפאַרן צו דער מילכקאַמע, האָט גענומען אַ האַק, און מיר האָבן זיך אוועקגעשטעלט ביים טיר. . .

עס האָט זיך דערהערט אַ שיסעריי. מיין ברודער, דער „זאַפּאַס-נאָי“, זאָגט מיר, אז דאָס שיסט די פּאַליציי. עס האָבן זיך דערזען אָנגעצונדענע פּאַקלען, און אַ ווילדער אויסגעשריי האָט זיך דערהערט: „בעי זשידאָוו!“ — שלאָגט די אידן! דאָס זיינען אָנגעקומען די „באַטורענצעס“ און די „פּאַפּאַווצעס“. אָט פון די צוויי דערפער, באַטוריען און פּאַפּאַווקע, זיינען געווען די ריכטיקע פּאַגראַמישטיקעס. דאָס האָט מען באַלד געוואוסט, זיי האָבן זיך געלאָזט איבערן שליאַך וואָס פירט אין שטאָט מיט גאַנצע זעק נאָך אידיש האָב-אין-גוטס, און מיט אַלערליי כלייזאָיען צו מאַרדן. . .

נאָך גאָט איז דאָך אומעטום. איז ער אַרויס אויפן שליאַך אויך. דאַרף זיך מאַכן, אז אונזער איספּראַוויק האָט געהאַט אַ געשמאַדטע ווייב, און ער האָט אָנגעזאָגט, אזוי גיך ווי מען וועט דערזען די פּאַגראַמישטיקעס, זאָל מען שיסן. . .

אין האַרצן אייגנטלעך, האָב איך געהאַט ביטאַכן אין גאָט, אז צו אונז וועלן זיי ניט צוקומען אזוי גיך. אפּילע אָן דעם איספּראַוויקס „פּריקאַזאַניע“. . .

מיר האָבן געוואוינט אויף אַ גרויסן הויף, אַנטקעגן דער פּאַליציי און דער „קאַזאַטישיסטווע“, און קימאַט די גאַנצע נאַטשאַלסטוואָ האָט געוואוינט אַרום און אַרום. די פּאַטישט איז געווען ניט ווייט. . . און טאַקע אַנטקעגן דעם הויף, וואו איך האָב געוואוינט, אויף דעם צווייטן זייט באַרג איז דער טשאַמאוואי אַרומגעגאַנגען טאַג און נאַכט, ניט איינער, נאָר עס זיינען געווען דעזשורניע אויך, און זיי פלעגן זיך בייטן. אין אַ רעגנדיקן טאַג פלעגן זיי זיך מיט די ביקסן אויפן פלייצע בייטן און זיי פלעגן זיך באַהאַלטן אין דער בודקעלע, וואָס דאָרט איז געשטאַנען.

גאָט האָט די נאַכט, די שרעקלעכע, צוגענומען און אַ ליכ-טיקן טאַג אַראָפּגעשיקט. איך האָב איין פענצטער לויז געמאַכט. מיין

ווער א ראזאנאָ

ברודער איז אַרונטער אין גאס מיטן צייכן, אז ער איז א זאפאסנאָי.
ער איז געקומען צוריק און מיך געקושט . . .

דער איספראוויניק און זיין געהילף און די גאַנצע וואָך האָבן
באַגעגנט די פּאָנראָמסטשיקעס אויף דער יאַריד־גאַס און זיי באַפּוילן
גיין צוריק. זיי האָבן ניט געפּאָלגט — האָט מען גענומען שיסן. זיי
האָבן די זעק און אַלץ איבערגעלאָזן און זיינען זיך צעלאָפּן . . .

שיפרעלע איז געזעסן פּאַרכאַפּט פּון איר פּאָטערס דערציילן. אָך,
וואָס דאָס מיינט אַלץ פּאַר איר. זי וועט אַוועקפּאַרן מיט אַזויפיל
נייעס . . . זי וועט דאָרט דערציילן, זיך אָפּט דערמאָנען . . .

און פון דאָן אָן רעדט דער פּאָטער ווידער.

— אז מען האָט געזען דעם איספראוויניק מיט זיין ווייב גיין
אין קלויסטער, האָט מען זיי געבענטשט . . . אַפּילע איטען, דער קאָנ־
פעטן־מאַכערין, האָט מען מויכל געווען, וואָס זי האָט זיך געשמאַרט
פאַר אַ „טשאַרנאַראַבאָטשן“, וואָס האָט אַזוי ליב געהאַט אידן . . .
די נאַכט איז אָנגעקומען.

אַלע זיינען געגאַנגען שלאָפּן. שיפרעלע האָט זיך געלייגט און ניט
געקענט צומאַכן מיט קיין אויג.

אַלץ וואָס דער פּאָטער האָט איר דערציילט, זעט זי פאַר אירע
אויגן. די צוויי בערג, וואו פון איין זייט איז געווען דער גרויסער
הויף, וואו איר פּאָטער האָט געוואוינט; פון דער צווייטער זייט —
זעט זי די קאַזאַרמע, די „טשאַסאַוויניע“, די נאַכט מיט די פּאַקעלן,
די פּויערים מיט די זעק נאָך אידישע גוטס. די מעסערס זייערע
נאָך אידישע לעבנס. דעם טאַטן אויפן דיל, וואו אַלע האָבן זיך אויס־
געלייגט צו וואַרטן, מען זאָל קומען זיי אַלע אויסמאַרדן. דעם
טאַטן מיט דעם זעג, דעם פעטער דער „זאַפּאַסנאָי“, וואָס האָט געזאָלט
אָפּפּאַרן צו פּאַרטידיקן רוסלאַנד.

אַ געמיש, אַ שוידער, אַ זיפּץ — און זי שלאָפּט איין...

עס כאַלעמט זיך איר ווי צוויי געזונטע קאַצאַפּעס גייען אַריין
אין הויז. זי זעט ווי די פּראַהאַנעס פון די פענצטער פּאַלן אַרונטער
מיט מוירעדיקע קוילעס. זי הערט אַ קנאַל פון אַ גלאָז. זי דער־
זעט ווי אַ קאַצאַפּ הויבט אויף זיין האַק און דערלאַנגט איר פּאָטער
איבערן רעכטן אַקסל.

ביים פּאָטער זינקט אַרונטער זיין אַרעם, און די זעג, וואָס ער

האָט געהאַלטן אין האַנט, פאַלט אַרויס. זי זעט ווי עס פליסט בלוט פון דעם אָרעם. דער פּאָטער ווערט בלאַס. זי אַליין וויל אַנטלויפן — יאָגן זיי איר נאָך. זי קריכט איבער די ווענט. זי שרייט. זי רייסט זיך... די האָר פון קאַפּ...

זי הערט ווי דער פּאָטער שרייט: „ס'וועט ניט העלפן, שיפרעלע! ביזט געקומען אַהיים שטאַרבן!“...

מיט די לעצטע קויכעס שרייט זי:
— טאַטע!

זי עפנט אויף די אויגן. דער פּאָטער האַלט זי פאַר די הענט און רעדט שטיל:

— גאָט איז מיט דיר! גאָט איז מיט דיר!

זי זעט ניט קיין בלוט. מיט ציטערדיקע הענט נעמט זי זיין אָרעם און קושט מיט היסטערישן געוויין. נאָך עטלעכע ווערטער וואָס זי רעדט אַרויס, פאַרשטייט דער פּאָטער אז זי האָט געכאַלעמט פון אַלץ וואָס מען האָט איר פאַרן שלאָף דערציילט...

פאַרנאָכט צו איז פּאָליע אַריינגעלאָפן אַ צעפּלאַמטע:

— שיפרעלע, ווייסט ווער עס וועט דיר היינט קומען זען? ליאַווע דעם קוואַרעסמאַנס. ער איז געקומען אַהער „פּאָ דיעלן“, האָט אים די קוואַרעסמאַניכע דערמאַנט וועגן דיר. ער איז דאָך אַווראַמס בעסטער טאַוואַרישטש. זיי זיינען ביידע אויף סלױזשבע. און גרישאַן האָט ער אויך זייער גוט געקענט.

שיפרעלען האָט אָנגעהויבן טרויסלען ווי אין קאַדאַכעס. זי געדענקט גוט ליאַווען. ניט איינמאַל האָט זי אים ביי זיין געשטופּל־טער שוועסטער אין הויז געטראַפּן. געווען ניט אָרעם זיין שוועסטער, ביילקע, געוואוינט „פּראַסטאַרנע“. און שטענדיק האָבן זיך דאָרט געפונען יונגוואַרג, געטאַנצט אונטער דעם טאַקט פון גראַמאַפּאָן פּלאַסטינקעס. אָפט געגאַנגען אין קימבערס פאַרק טאַנצן זומער. אָדער אין אַלעקסעוועס גאַרטן. ניט איינמאַל האָט זי געטאַנצט מיט אים אַ מאַזורקע אין דער „ראַבאַטשער סטאַלאַווע“. געשפּילט אין „פּליענדע פּאָטשט“. נאָר וויל ער איז געווען אַ „פּוסטאַפּאַסניק“, גע־טאַנצט און געקליידט זיך ווי אַ „דיענשטשיק“, האָט זי אים ניט ליב געהאַט.

שיפרעלע פּוצט זיך אויס אין איר ספּאַרט־סוט, וועלכן זי לאָזט

פון לייב ניט ארונטער, א גרינעם סוועטערל אויף א זיפער, א פאך
ברוינע אַקספּאָרדס, פאַרקעמט אירע ברוינע „געבאַכטע“ האָר, און
די פאַרב שפּילט זיך מיט אירע באַקן. די אויגן ברענען און אין
האַרצן איז זי צום ערשטן מאל צופּרידן וואָס זי איז געקומען
אַהיים...

ווען ליאָווע איז אַריינגעקומען אין הויז און געדריקט שיפרעם
האַנט, האָט סלאָוויין דערפּילט ווי ער וואָלט געווען אַ גאַנצער
טשינאַוויניק דאָ אין שטעטל... אַ קלייניקייט — ליאָווע, אויף סלוזש-
בע אין מאַסקווע, קומט זען זיין טאָכטער פון אַמעריקע...

פּאָליע, וועלכע איז אויך אויף סלוזשבע, און איז פאַרכאַפט
מיט לייב און לעבן אין היינטיקער אָרדנונג, איז געווען איבערגליקלעך,
ליאָווע איז געזעסן לעבן שיפרעלעך, געגעבן איר קאַמפּלימענטן,
איר געקיבעצט, וואָס זי, אַזא יונגע, און נאָך מיליאָנען ווי זי, זאָלן
„דאָרט“ ניט קענען מאַכן אַזא אָרדנונג ווי זיי דאָ. ער פאַרזיכערט
איר, אַז ער וועט נאָך אַמאָל אַראָפּקומען קיין אַמעריקע, ווען עס
וועט שוין דאָרט אַלץ זיין אַנדערש...

שיפרעלע בליט. ער קוקט אַזוי שאַרף אויף איר. ער עסט איר
אויף מיט די אויגן. דעם ערשטן מאל אין לעבן פילט זי אומ-
באַשטימט גליקלעך. פאַרוואָס, ווייסט זי אַלליין ניט.

ליאָווען פאַסט זייער גוט זיין גרויע העמד; עס פאַסט דער
גאַנצער אָנצוג. ליאָוואַ איז שיין און „סטרוינע“, רעדט אַזא אויס-
געמושטירטן רוסיש, איז פול מיט ענערגיע, פול מיט פייער, רעדט
נאָר וועגן איין זאַך — זייער לאַנד, און זייער אַרבעט. באַגייסטערט
נעמט ער צונויף זיינע פינגער פינגער און שרייט קלינגענד:

„מי ווסיים פּאַקאַזאַלי! — מיר האָבן אַלעמען באַוויזן! —
ער רויכערט און פאַרציט זיך אַזוי שיין. לאַנגזאַם גייט דורך
דער רויך דורך זיינע נאָזלעכער, און צעטראַגט זיך איבערן זאַל אין
אַלע ווינקלעך.

— איר געדענקט איין ווינטער — ווענדעט ער זיך צו שיפ-
רעלעך, — דאָס איז געווען דעם זעלבן ווינטער ווען איר האָט זיך
באַגענגט מיט גרישאַן. איר זייט צוגעקומען מיט עמיצן פון איר-
ערע באַווערטעס צו מיין טאַנץ-קלאַס. די מוזיק האָט געשפּילט. ביי
מיר ויינען דאָן געווען אין הויז טיעכניקעס, קאַמערסאַנטן, גאַנץ טעכ-

ניטשעסקע און קאָמערטשעסקע יונגען, אויך אַסאך גימנאַזיסטעס, און געוויינטלעכע. אַלע זיינען געקומען טאַנצן אין מיין טאַנץ-קלאַס. איך האָב דערהערט, אַז עמיצער רעדט אונטער די לאָדן, און איך בין אַרויסגעגאַנגען און אייך געטראָפן קוקן אין פענצטער. אַוואַדע זייט איר דאָן אַריינגעקומען מיט נאָך עטלעכע. און איך האָב אָנ-געשטעלט דעם גראַמאַפאָן מיט „היידא טראַיקאַ“ און „פּאָ לאַר-טאַטשקע“. און אונטער די קלאַנגען פון „ראָזביטאַיאַ זשינזי מאַלאַ-דאַיאַ“ האָבן מיר ביידע געטאַנצט דעם וואַלס. און אויב איך האָב ניט קיין טאַעס, האָט דאָן געטאַנצט מיט אייך זשוקאָוו, דעם נאַדזיראַ-טעלס זון, מישא, וואָס האָט באַלאַנגט צו דער רעוואָלוציאָנערער פּאַרטיי. יאָ, איך דערמאָן זיך, איצט, ווי היינט וואַלט עס געווען. אַזויפיל צו דערציילן וועגן זיי אַלע... און וועגן יענע צייטן... גע-דענקט איר דאָס?

געדענקט זי דען? און ווען עס וואַלט אַפילע ניט עמעס געווען, וואַלט זי ליאָוואַן אויך נעגלויבט, אַז עס איז אַזוי געווען.
— יאָ, איך געדענקט — ציטערן אַרויס די ווערטער פון שיפרע-לעס מויל. — יאָ, דאָס איז געווען דעם זעלבן ווינטער ווען זי האָט זיך באַקאַנט מיט גרישאַן.

ווי שוין איז ליאָוואַ געשטאַנען מיט זיין פּיראַזשקאַ אין האַנט און זיך געזענגט מיט שיפרען. זיין אַדרעס פון מאַסקווע האָט ער איר געגעבן... עטלעכע מאָל איבערגערעדט, אַז ער ווייסט אַז אין אַמעריקע זיינען שיינע באַרישניעס אָן אַ שיר. דריקנדיק אירע „אַמע-ריקאַנער הענט“, האָט ער זיך אַרויסגעריסן פון הויז. די נאַכט האָט שיפרע פאַרבראַכט מיט ליאָוואַ אין געדאַנק. אַ גאַנצע נאַכט. טונקל איז גרישאַ קעגן ליאָוואַן. עפעס איז גרישאַ אַזוי ווייט פון איר. און ליאָוואַ עפעס אַזוי אייגן נאָענט. אַמאָל ווען ליאָוואַ האָט געהאַט דעם טאַנץ-קלאַס, איז געווען פאַרקערט. זי האָט פון ליאָוואַ אַפילע ניט געטראַכט צו טראַכטן. צום ערשטן מאָל אין אַזויפיל יאָרן האָט זי אין געדאַנק אַרומגענומען און צוגעדריקט צו איר האַרצן אַ מענטשן, אַכוי אַמאָל אַנטאַנען...

* *

*

איז „קאָנטרוי“ איז צו פריילעך...
און שיפרעלע קאָן דאָרט ניט רוען. דער אָפּפאַרן פון איר היים,
דאָס געזעגענען זיך, די בענקשאַפט צוריק און דאָס כאַראַקטע האָבן
אויפן פאַרן האָבן איר רוען ניט געלאָזט.

און די וואַזשנע האַטעלן וואו מען טאַנצט און מען פייפט,
וואו מען הוֹליעט אָן אויפהער, און וואו דער גלאַס קלינגט אַלע פאַרטאָג
ווי צו אַ סרייפּע, וואו מענטשן פאַרגעסן, אז זיי זיינען מענטשן, און
פאַרגעסן אז עס זיינען פאַראַן מענטשן, דאָרט וואו זיי נעמען די
פרייהייט און די ליבע און פאַרמוטשען זי אָן ראַכמאַנעס — דאָרט
קען זי ניט רוען...

אָבער דאָ, אויף אַ פאַרם, אויף אַ באַרג, ניט ווייט פון וועג,
וואו מען זעט ווייניק מענטשן, און נאָך זעלטענער אויטאָמאָבילן, —
אָט דאָ קען מען רו געפינען.

דאָ, אויפן פעלד, נעבן ביידל, וואו דער האַמאַס איז צוגעקלאַפט
צווישן צוויי אַלטע געדיכטע ביימער, און וואו דער קומשעראַווער
הונט ליגט צוגעבונדן לעבן זיין וואוינונג וואו ער גיט אַכטונג אויף
די הינער, בהיימעס און פערד, — אָט דאָ איז גוט...

דער פאַרמער און זיין ווייב — ביידע אַלטע. מיט צוויי
יונגע שיינע זין. אַרבעטן און גרייטן צו מאַלצייטן פאר די עטלעכע
געסט, וואָס ווייזן זיך ענדע וואָך.

אָט דאָ דערמאָנט עס איר אָן דאָרף, וואו זי האָט דעם לעצטן
מאָל מיט כאַסיעלען פאַרבראַכט. זיי זיינען ביידע אַריבערגעשפרונגען
אַ פלאַנקען, אַריין אין אַ גאָרטן און פון דאָרטן אַרויס אויף אַ סטעזש-
קע, וואָס האָט געפירט צו אַ באַרג. זיי האָבן זיך אַוועקגעזעצט אויף
צוויי אָפּגעהאַקטע ביימער און פון דער ווייטנס געזען אַן אַלטן
פּויער מיט זיין פרוי, אַ שייגעץ, עטלעכע בהיימעס, אַ נייגעבוירן
פערדל, אַ הונט און הינער...

אָט פונקט אַזוי ווי זי זעט דאָס אויפן פאַרם.

די צוויי זין דעם פאַרמערס זיינען שטילע, רואיקע און טייערע
קינדער. דער קלענערער דערמאָנט איר אָן אַ שלעכטן פּויער אין דאָרף

— בלויז מיט זיין וואוקס. אָפּאָנאָס, האָט יענער געהייסן. אַ קליינער אַ בלאַנדער, שטענדיק אַ שיקערער. און אַז ער פֿלעגט זיך אָנשיקערן, פֿלעגט ער כאַפּן די קאָסע און לויפֿן צו דער מומעס פענצטער. ער פֿלעגט שרייען, זיך וואַקלען אויף זיינע קליינע פּיסלעך, אַנידערפּאַלן און איינשלאָפֿן.

ווען ער פֿלעגט זיך אויפּכאַפּן אָן אויסגעניכטערטער, פֿלעגט ער אַרונטערנעמען זיין הימל שעלטענדיק דעם בראַנפֿן מיטן שיינקער... אָפּאָנאָס דער שיקער ברענגט איר ווידער דרינערונגען וועגן דאָרף. עס קומט איר נאָך אַלץ אויפֿן געדאַנק, און אַזוי שנעל ווי דער געדאַנק ברענגט עס איר אַרויס פֿאַר די אויגן, וויינט זי, און מיט די ליפֿן צערטלט זי די נעמען פֿון אירע ליבסטע, טיערסטע, וואָס לעבן און לעבן שוין ניט מער...

פֿאַרוואָס גראָד דער קלענערער זון פֿון דעם פֿאַרמער דערמאָנט איר אָפּאָנאָס — קען זי קיין רעכנונג ניט אָפּגעבן.

דער עלטערער זון איז אַ הויכער, אַ טונקל־הויטיקער, מיט אַ שוואַרצן קאָפּ האָר, מיט גרויסע שוואַרצע אויגן, געדיכטע ברעמען און ווייסע ציין. אַז ער שמייכלט — קומט צו געזונט.

שיפרעלע האָט אים עטלעכע מאָל געזען בינגיווע פֿאַרטאָג. ער גייט אַרויס פֿון צימער, שעפט אָן קאַלטע וואַסער פֿון ברונים, וואַשט זיך מיט דעם וואַסער ביי דעם ברונים, ווישט זיך לאַנגזאַם מיט דעם האַנטוך, וואָס ער גרייט אָן אויפֿן פֿלויצע און קוקט אויפֿן הימל אין דער ווייטקייט...

ער קעמט זיך צו די האָר און קוקט אַלץ אויפֿן הימל, און אויפֿן פעלד. שטיי זינגט ער אַ טרויעריק ליד. זי הערט זיך צו צום ליד, און עס קלינגט מעלאַנכאָליש. זי ווייסט ניט וואָס פֿאַר אַ שפּראַך, ווייל ער זינגט בלויז די מעלאָדיע, אָן ווערטער, און קוקט פֿאַר־כאַלעמט...

היינטיקע וואָך איז אַן אַמעריקאַנער יאָנטעוו. עס זיינען אָנגעפֿאַרן מער מיט אַ פֿאַר מענטשן. שיפרען אַרט עס ניט. זיי וועלן זיך צעפֿאַרן, וועט ווידער ווערן שטיי און רור־איך. די פֿאַרמערקע אַרבעט ווי אַלעמאָל און די זין העלפֿן. דער פֿאַרטאָג איז געווען אַן אומעטיקער.

אַ קליין רעגנרל האָט געשפּריצט און געלאַסטשעט. די גראַזן,

שיפרעס ביידל, דער האַמאַק, די צוויי אַלטע געדיכטע ביימער האָבן געדערעמלט. די בלעטער זיינען געזונקען גרינער און גלאַטער, שטילער און צאַרטער. די הינדעלעך האָבן ניט געקוואַקעט און אזוי אַ גאַנצן טאָג: ביז נאַכט...

ביינאַכט האָט דער רעגן זיך געלאָזן אין וועג, אָן מוירע, אומד געשטערט, ווי ער וואָלט געוואוסט אז אַלע שלאָפן...

לאַנגזאַם האָט ער אָנגעקלאַפּט אָן ביידל און אָן אַלץ... שיפרעלע איז שוין געלעגן אין בעט. זי האָט ליב אזאַ לאַנגד זאַמן רעגן, אַ שטילן, אָן דונערן, אָן בליצן. זי פילט אַביסל קיל. די פייכטע לופט נעמט זי דורך, דורך די פּאָר צודעקן. זי האָט דער הערט טריט, דערנאָך אַ קליין פייערל פון אַ לאַמטערן. ווען די טריט האָבן זיך דערנענטערט צו איר ביידל, זיינען זיי געוואָרן אומד דרייסט. אַלץ איז שטיל. אָבער זי פילט עמיצן, ניט ווייט פון איר, און דאָס ליכט דרינגט אַריין דורך די שפּאַלטן פון ביידל.

זי זעצט זיך אויף און פרעגט ווער עס איז דאָרט. זי האָט דערהערט די שטימע פון דעם פאַרמערס עלטערן זון. זיין מוטער האָט אים געשיקט מיט אַ פּאָר קאָלדרעס פאַר איר, טאַמער איז איר קאַלט, און צי עס רינט ניט אַריין אין ביידל. זי טוט אויף שנעל אָן איר שלאָף-מאַנטל מיט די נאַכט-שיך און הייסט אים אַריינקומען.

— יאָ, טאַקע, איך האָב געפילט גאַנץ קיל — זאָגט זי צו אים, געמענדיק די וואַרימע קאָלדרעס און שפּרייטנדיק זיי אויף די איר בעריקע.

— עס טוט מיר לייד, וואָס איר האָט זיך צוליב מיר געדאַרפט פאַררעגענען, — זאָגט זי צו אים און בעט אים זיצן ביז דער רעגן וועט אויפהערן. זי גיט אים אַ שטול און ער הענגט אויף דעם לאַמטערן אין מיטן פון ביידל.

— אויב איר ווילט ניט שלאָפן, וועל איך זיצן, — ענטפערט ער העפלעך.

— אָ, זיכער וויל איך ניט שלאָפן. איך וועל פאַרשפּאַרן ליגן אַליין און וואַרטן אויפן שלאָף, וואָס האָט זיך מינאַסטאַם צוליב דעם רעגן ערגעץ פאַרשפּעטיקט.

מער האָבן זיי ביידע ניט געפונען וואָס צו ריידן און זיי זיינען

אַנטשווינגן געוואָרן ווי שטומע. אַ לאַנגע צייט האָט שיפרעלע זיך געד-
מאַטערט, זוכנדיק ווערטער אויף צו רעדן. פֿלוצלונג האָט זי צוריק-
געקראָגן איר שפּראַך:

— הערט, איר ווייסט? איר קוקט ניט אויס ווי אַן אַמעריקאַנער.
איר קוקט אויס ווי אַן אַראַבער, און אַפֿילע די מעלאָדיעס וואָס איר
זינגט, זיינען אויך אזוי ווי פֿון יענעם לאַנד...

ער האָט אַ קוק געטאָן אויף איר מיט דערשטוינונג. זי האָט
אים, הייסט עס, געהערט זינגען. די לידער נאָך וועלכע ער איז אזוי
ווייט געפֿאַרן. לידער וואָס רופן אים צוריק אַהין ווייט, וואו עס איז
אזוי שוין. ער קוקט אויף איר, און דערפֿילט זיך אזוי היימיש
לעבן איר, פֿלוצלונג.

זי זיצט אויפֿן ברעג בעט מיט די הענט צונויפגעלייגט, די האַר-
צעלאָזן, אַ בלאַסע, אַ פֿאַרטראַכטע, און אַ שמייכלענדיקע.

ער דערפֿילט אַ נאָענטקייט צו דער פרוי, וועלכע איז ערשט
געווען אזוי ווייט און אזוי פרעמד צו אים.

ער זעצט זיך אויפֿן שטול און שפּאַרט זיך אָן אָן וואַנט פֿון ביידל
און קוקט אויף דער לאַמטערן. ער שמייכלט און זיינע ציין באַלויבטן
דאָס ביידל מער פֿון דער לאַמטערן...

— אויב איר זייט נאָך ניט שלעפּעריק, וועל איך זיין דאָ נאָך
אַביסל — זאָגט ער, קוקנדיק אויף איר.

— ניין, ניט שלעפּעריק, פֿאַר קיין פֿאַל!

— מיר זיינען ניט קיין אַראַבער — האָט ער לאַכנדיק אָנגעפֿאַנט-

גען — מיר זיינען אַמעריקאַנער-געבוירענע פֿון דויר-דוירעס, נאָר
מיר האָט זיך פֿאַרוואַלט וואַנדערן, האָב איך איבערגעלאָזט דעם פֿאַרם
און מיינע עלטערן, און בין אַוועק איבער דער וועלט, בין אָנגעקומען
קיין ירושלים, און בין דאָרטן פֿאַרבליבן זיבן יאָר, זיך דאָרט גע-
לערנט, דאָרט געאַרבעט, דאָרט געלעבט, און איצט בין איך ערשט
אַכט מאָנאַטן פֿון יענעם לאַנד, וואוהין עס בענקט זיך אזוי שטאַרק
צוריק... וואוהין איך קוק, זע איך פֿאַר זיך ירושלים. צו מאַלן
איך יענעם לאַנד איז פֿאַר מיר אוממעגלעך, און פֿאַר איך ניט
נויטיק. איך לייען און טראַכט פֿון יענעם לאַנד. איך טו אַליי, אום
ניט צו פֿאַרגעסן... עס ווילט זיך אזוי צוריק.

— עס פֿרייט מיך דאָס אַליי צו הערן! — האָט שיפרעלע מיט

פרייד אויסגעשריען. — עס איז מיר איצט קלאָר געוואָרן פאַרוואָס איר שטייט אויף פאַרטאָג און איר מורמלט די מעלאָדיעס, פאַרוואָס איר קוקט אַהין ווייט אין דער וועלט אַרײַן, ווי איר וואָלט נאָך עפעס געבענקט...

— איך האָב אזוי האַרציק געוואָלט וויסן ווער איר אַלע זייט, און איצט קענט איר זיך פאַרשטעלן מיין האַרציקע פרייד, ווי דאַנקבאַר איך בין אייך פאַר אייער קומען אַהער, און ווי איך דאַנק גאָט פאַר היינטיקן רעגן...

זי איז שטיל געבליבן...

אַלץ אַרום איז געווען שטיל. דער רעגן — ווי ער וואָלט זיי ניט געוואָלט שטערן, האָט זיך אָפּגעשטעלט. סימאָנים פון דעם אָנער קומענדיקן פאַרטאָג האָבן זיך אָנגעהויבן ווייזן אויפן הימל.

זי איז אַרונטער פון בעט, האָט אָפּגעבונדן דאָס שטריקל פון לייוונט און אויף איין זייט אויפגעפנט דעם ביידל. ער האָט זיך אויפגעהויבן און געטאָן דאָס זעלבע פון דעם צווייטן זייט.

אַ שטראָם פון פריש לופט האָט זיך אַריינגעריסן אין ביידל צו זאַמען מיטן רויעדן פון רעגן, פון בלעטער, פון גראָזן, פון פאַראַנגענער נער נאכט, פון אָנקומענדיקן טאָג...

זי האָט זיך אַוועקגעזעצט אויפן שוועל פון ביידל, צוגעדעקט די פיס מיט אַ קאַלדע.

ער איז אויפגעשטאַנען פון שטול, זיך געשטעלט לעבן איר. מיט איין האַנט זיך אָנגעהאַלטן אָן שטריק און מיט דער צווייטער אַרונטערגענומען די לאַמטערן און זי אויסגעלאָשן. אַ וויילע איז ער געשטאַנען און געקוקט אויפן פעלד.

אַ וויילע שפעטער זיינען זיי געזעסן איינער לעבן צווייטן.

שטיל, ווי פאַר זיך אַליין, האָט שיפרעלע אים דערציילט אין קורצן וועגן זיך: אַ ביסל, ניט אַלץ, בלויז וואָס עס קען קומען אויפן געדאַנק אין אַזאַ נאַכט לעבן אַ פרעמדן און נאָענטן מענטשן...

ער האָט זיין האַנט אויסגעשטרעקט און האָט איר פאַרן ברעג פאַנים אָנגענומען, געקוקט אויף איר, אָפּגעקערט דעם קאַפּ אויף אַ וויילע און — ווידער געקוקט אויף איר.

ער האָט צוגענומען די האַנט און ווידער אויפגעהויבן און געלעט איר פאַנים, אירע אויגן, אירע האַר, און זי געטוילעט צו זיך...

שיפרעלע פילט אַז זי איז שיקער. זי פילט, ווי דער קאָפּ דרייט זיך איר. די פיס און הענט ציטערן. דער צונג איז שווער, רעדן קען זי ניט און — זי איז שיקער. פון וואָס ווייסט זי ניט...
ער הויבט זיך אויף פון אָרט און בעט זי אַריינגיין אין בידל.
ער האָט דערפילט, אַז זי ציטערט — זי וועט זיך צוקילן אויפן שוועל, זאָלן זיי זיצן ווי פריער.

זיי גייען אַריין אין בידל.
זי זעצט זיך אויף איר געלעגער. ער דעקט איר צו, און ער זעט ווי זי ציטערט. ער פילט אַ ראַכמאַנעס. ווידער בינדט ער פונאַנדער די שטריק פון בידל און זעצט זיך צוריק אויפן שטול.
ווי אַ זייגער קלאַפּט זיין האַרץ... ער הערט יעדן קלאַפּ. ער דער-זעט איר האַלדז, אַ שטיקל אַקסל און דעם טיפן שמאַלן פאַס צווישן די ברוסטן. ער אַטעמט שווער. ער לאָזט זיך אַראָפּ אויף די קני און נעמט איר האַנט און דריקט עס.

ער ווייסט אַז ער טוט איר שטאַרק וויי. ער איז שרעקלעך אין קאָס וואָס זי שווייגט און שרייט ניט אויס פון ווייטיק.

ער גלעט אירע אַרעמס און לאַסטשעט אירע פינגער.
ער נעמט אַלע פינגער אין זיינע הענט און איינציקווייז דריקט ער זיי פעסטער און פעסטער. ער קוקט אויף איר, און וואַרט, זי זאָל כאַטש איין קרעכץ געבן, כאַטש עפענען די אויגן, כאַטש וויינען — עפעס זאָל אים אויפרעגן ביז בלוט. ער פילט די וואַרימ-קייט אין אים, אָבער ער פילט אויך אַ שטיינערנע קאַלטקייט אין איר און איר אייזערנע קראַפט, מיט וועלכער זי באַהערשט זיך, מיט וועלכער זי פאַרטריקט זיך און קעמפט קעגן אים.

פּלוצלונג האָט ער זיך ווייטער פאַרטראַכט און געקוקט אין דער ווייטיקייט. ער האָט זיך אויפגעהויבן, געשטאַנען און ווידער גע-קוקט אויף איר. ער איז אַרויס אויפן פעלד און געבליבן שטיין לעבן בידל.

ער האָט געטראַכט פון יענעם פעלד, דאָרט ווייט אין ירושלים. פון דעם ירדן, פון דעם הייסן זאַמד, און פון זיין קליינער געליבטער, וועלכע האָט מיט אים פיר יאָר געטיילט אַ לעבן.

ער קוקט אויף זיין געליבטער, אין זיינע געדאַנקען און פונקט ווי ער וואָלט זי געזען דאָ לעבן זיך. . . אַה, ליודאַ, טיערסטע

מיינע! ווי צערטלעך שיין איז עס דיין ליבע צו מיר געווען. וויפיל בענקשאפט דו האָסט אין מיר פאַרזיט. און יעדער שטיקל פעלד און הימל דערמאָנט אָן דיין לעבן...

שיפרעלע האָט זיך אויפן שוועל פון ביידל באַוויזן. זי האָט זיך אָנגעבויגן און צו זיין ברוסט מיטן קאָפּ צוגעטוליעט, אירע ליפן האָט זי צו זיין קאַלטער באַק געפרעסט. דורך זיין לייב איז אַ דונער דורכגעלאָפן פון איר באַרירונג. די קליינע צאַרטע ליודאַ איז פּלוצ־לונג פאַרשוואונדן פון אים. ער האָט שיפרעלען אין זיינע אַרעמס גענומען, ער נעמט זי אויף די הענט און ווי אַ קינד טראָגט ער איר אַרײַן אין ביידל און זעצט איר אַוועק אויפן ברעג פון בעט.

ער נעמט אַרונטער אירע נאַכט־שיך, איר שלאָף־מאַנטל, ער קושט אירע פינגער, וועלכע ער האָט פריער מיט צאָרן געדריקט. ער גראַכט זיין קאָפּ אין איר אירע ברוסטן און הויכט אָן רעדן:

— מיט אַ פּאַר ווערטער האָסטו מיר דיין גאַנצן לעבן איבער־געגעבן. עס איז מער נאָך ניט נויטיק. מיר זיינען ביידע אונזערע... דיין האַרץ איז מיינע, דיין נעשאַמע איז מיינע און דיין לייב וועל איך אַלײַן נעמען...

געזען זיך מיט דער וועלט פון וועלכער דו ביזט אהער געקומען און אין וועלכער דו האָסט אַזויפיל אומגליקלעך דיין לעבן געצערטלט. אַזוי ווי איך וועל פאַרגעסן ווי איך האָב אַזויפיל געבלאָנדזשעט. פאַרגעס אָן אַלץ איידער איך נעם דאָס וואָס אונדז ביידן קומט.

דו הערסט, דער רעגן איז ווידער געקומען. ער ברענגט לעבן צו אַלץ אַרום. ביז טאָג וועט קומען וועט אַלץ מיט נאָך מער לעבן בליען...

ער האָט זי אַרײַנגענומען אין זיינע אַרעמס און געקוקט אויף אירע פאַרמאַכטע אויגן, געפילט ווי זיס ער טוט איר וויי דערמיט וואָס ער באַזיצט איר...

זי האָט אירע הענט אויפגעהויבן און אין זיינע אַרעמס אירע פינגער אַרײַנגעדריקט...

נאָך שאַרפער האָט ער געקוקט אויף אירע האַלב־צעפענטע אויגן. ער איז צוגעפלאָן צו אירע הייסע ליפן מיט זיינע און זיך שטאַרקער איינגעגראָבן אין איר ברענענדיקן לייב.

דער פּאַרטאַג האָט אַ שייַן געטאַן אויפן געלעגער. דעם לעצטן
מאָל האָט ער אירע פינגער געקושט און איז פאַרשוואַנדן אין פעלד
צווישן די ביימער און טיפע גראָזן.

* *

*

אויף אַ ווייכן שטול, לעבן אַ פענצטער, אין איר היים, וואו
אַן אַ צאָל בלומענטעפּ בליען און קוקן שיפרעלען אין די אויגן
מיט דאַנקבאַרקייט פאַרוואָס זי האָט זיי פאַרפלאַנצט, זיצט שיפרעלע
און טראַכט מעג און נעכט און געפינט ניט קיין ענטפער. זי וויל
פאַרגעסן, פונקט ווי זי וויל ניט פאַרגעסן... וואָס איז יענע נאַכט
געשען? עס איז געווען אַ נייעם פאַר איר. זי האָט דורכגעלעבט
וואָס זי האָט קיינמאָל ניט דורכגעלעבט, קיינמאָל אַפילו ניט געט-
ראַכט, אַפילו ניט אין יענער נאַכט, ווען זי איז געווען שיקער
און ניט געוואוסט וואָס צו טאָן מיט זיך...
אירע ווערטער זיינען שטילע, צאַרטע, געצילטע . . .

עפּשער בענק איר נאָך אים? און עפּשער — ניט? איר וויל
ניט און וויל יאָ טראַכטן פון אים. זי דריקט צונויף איר האַלדז מיט
ביידע הענט, מאַכט צו די אויגן, און די טרערן מאַטערן זי, לאַס-
טשען זי, מאַכן ווייך איר גאַנץ וועזן. זי וואָלט אים גערן איר
לעבן געגעבן...

ווען זי ליגט ביינאַכט אין איר צימער אויפן ווייסן געלעגער
און די לעוואַנע ליכט אַרײַן צו איר אין פענצטער דורך צוויי
גרויסע מויערן — פאַרמאַכט זי די אויגן און זעט אים...

זי זעט יענע נאַכט, יענע הייליקע נאַכט... ווען זי האָט
גאָט געבעטן די נאַכט זאָל זיך קיינמאָל ניט ענדיקן... נאָר גאָט
האָט זי ניט געפּאָלגט... און ער — אַמאַסאַ, וועלכן זי קאַן ניט
פאַרגעסן, האָט אַפילו ניט געוואוסט פון וואָס זי טראַכט, ווען ער
האָט אירע פינגער אַזוי שמערצלעך געדריקט . . .

אין פעלד, ווען ער האָט אויסגעלאָשן די לאַמטערן... זיי
ביידע האָבן זיך געזעצט אויפן שוועל פון ביידל... זי זעט די לע-
וואַנע, וואָס האָט יענע נאַכט נאָכן רעגן אַזוי ליכטיק געלויכטן.
דאָס פעלד האָט ווי אַ ליכט אויסגעזען. זי הערט גאַנץ גוט ווי די

וואסערן אונטן, אין טיפן טאָל, זשוזשען און לויפן. דער זיגזאג פון טייכל ווי א שלאנג ווארפט זיך דער זיגזאג... אין דעם שמאָלן טייכעלע, וואו זי האָט אַ קוק געטאָן אויף דער לעוואָנע און זיך דערשראָקן פאר איר...

די לעוואָנע איילט זיך צו אַנטלויפן. אָט לויפט זי צו, צו אַ שטיק וואָלקן און באַהאַלט זיך הינטער אים. נאָר אַ קליין שטיקל פון איר קיילעכדיקן קאַפּ זעט זיך אַרויס, און אָט באַלד רוקט זי זיך ווידער אַרויס פון איר באַהעלטעניש, לאַנגזאַם פאַרנעמט זי ווידער איר אָרט אויפן הימל און מיט איר פולער, קיילעכדיקער גרויס קוקט זי צו זיי, צום בידל... יאָ, צו זיי. צו איר און צו אַמאַסאַ... אַמאַסאַ נעמט זי אָן פאַר איר פּאַנים און ווען ער קושט זי, באַהאַלט זיך די לעוואָנע ווידער, נאָר דאָס מאָל הינטערן באַרג. קוים וואָס מען זעט זי. עס טאַגט. די בוימער כאַפּן זיך אויף פון זייער שלאָף. אַ מילרער ווינט האָט זיי אויפגעוועקט. די בלעטער אויף די בוימער הויבן זיך אָן וויגן און סוידעסדיק זינגען זיי.

די גראָזן הויבן אויף זייערע גרינע העלדזלעך און באַדן זיך אין מאַרנן טראָפּנס.

זי זעט אַמאַסאַן אַרויסגיין פון בידל... זי וויל אים נאָכלויפן נאָר ער איז שוין ניטאָ. זי נעמט זיך אָן פאַר אירע פינגער דריקט, און קושט זיי, זי ווארפט זיך אויפן געלעגער און דער פאַרטאָגיקער שלאָף ווינט איין איר נעשאַמע...

* *
*

שטיל הויבט זיך שיפרעלע אויף פון שטול, גיט אַ קוק אויף אירע בלומען-טעפּ. גלעט די בלעטער פון די בלומען, גיט אַ קוק אויפן זייגער. גרישאַ וועט שוין באַלד קומען פון טיפּאָגראַפיע. באַלד ווי געוויינטלעך וועט מען אויסרעדן די נויטיקע פּאָר ווערטער וועלכע זיינען פאַר זיי ביידן ניט וויכטיק. זינט דעם לעצטן געשפרעך מיט גרישאַן וועגן זיין ברודערס פרוי רעדן זיי קימאַט קיינמאַל. עס אָרט איר איצט גאַרנישט. עס פאַרדריסט איר די צייט וואָס

ווער אַ ראָזאַנקאַ

זי האָט זיך מיט גרישאַן געקריגט צוליב זיין ברודערס פרוי. גריי
שא האָט ניט געליקנט, אַז פאַר דער צייט וואָס זי איז געווען אין
איראָפּע, און ער ביים ברודער, האָט ער זיך דערנענטערט צו זיין
שוועגערן, דאָראַדאַן, און מער האָבן זיי וועגן דעם ניט גערעדט.
עס אַרט איר איצט גאַרניט. בינאַכט, ביי גרישאַס זייט, טרוימט
זי וועגן אַמאַסאַן.

מאלקטלע

צוויי פאמיליעס זיינען עס געווען.

צוויי נאנץ פארשידענע. איינע, א רייכע, א פויערשע. די צווייטע, א כאסיריש-אידישע. ער, דער איד, אפּלעכנדיק זיינע אלע יאָרן אין דאָרף, האָט געשעמט פאר אַ גוטן מענטשן.

די גאַנצע דאָרף פויערים מיט וועלכע ער האָט יאָרן לאַנג געהאַנדלט האָבן זיך מיט אים פרידלעך איינגעלעבט. פאַר זיין עמעסער פרומקייט האָבן זיי אים הויך געשעצט און פאַר זיין מענטשלעכקייט, מיט אים ערלעך געהאַנדלט.

צו די אַרומיקע דערפער אַרום איז ער אויך ניט פרעמד געדווען. זיי קאָנען דעם איד „איצקאָ“, פון יענער זייט טייך דעסנע, און האָבן צו אים צוטרוי און גלויבן. און דער ערלעכער איצקאָק, ווי זיין נאָמען איז געווען, האָט עס פאַרדינט.

„איצקאָ“ האָט געקויפט פון זיי טוואוע, היי, האָבער, גענדז און הינער. און איבערהויפט ערעוו שניט צייט איז ער שטאַרק צונויז געקומען. ער האָט זיי אַסאך אויסגעהאַלפן ביז זיי פלעגן אַרונטערנעמען די טוואוע פון פּעלד.

ער האָט געהאַט צוויי קראָמען פון אַלערליי — פאַר די פויערים — נויטיקע זאַכן: אין איין קראָם איז געווען בוימל פאַר די אָפּגעטער, אויל, קעראַסין, צוקער, פאָדים, נאָדלען און נאָך קלייניקייטן; און די צווייטע קראָם איז געווען אָנגעפאַקט מיט טוואוע, אַזש די „זאַסיקעס“ האָט מען קוים אַרויסגעזען: פאַרשאַטענע מיט האָבער, קאָרן און מעל, גרויפן, הירזש, לייז, זוימען. און אין מיטן קראָם איז געשטאַנען אַ גרויסע וואָג, וואָס

האַט זיך געציילט פון פונטן ביז פורן, און איז זעלטן ליידיק גע-
שטאַנען.

און אַט פון דעם אַלעם, האָט זיך דער איד איצכאָק אַ לעבן
געמאַכט.

פאַר זיין דערפאַלג האָט ער אָבער געדאַרפט היבש דאַנקען זיין
פּרוי. זי האָט אויסגעזען ווי אַ געבוירענע פּויערע, און איז שטענדיק
געווען פאַרטאָן אין הויז אָדער אין איינער פון די קראַמען. זי האָט
קיינמאָל ניט גערוט — געאַרבעט פון אינדערפרי ביז שפּעט אין אָוונט.
צוויי קינדער האָבן זיי געהאַט: אַ זון און מאַלקעלען, די בילד-
שיינע טאָכטער זייערע.

„אַן אמעסע 'כאַרקאָווער קראַסאַטקע' — אַזוי פּלעגן די פּויע-
רים זי רופן, ווען זי פּלעגט קומען אויף קאַניקול אַהיים צופּאַרן.
— אַך, איצקאָ, ציילעם אויס דיין מאַרינקאַן, — האָבן אים פּויע-
רים, מיט ניט ווייניק קינע, אָפט געזאָגט.

— אַט האָב איך אַ זון, פּראַסאַ מאַלאַדיעץ, און דו וועסט
קיין כאַראַטע ניט האָבן, גאָט זאָל מיר אַזוי העלפּן. — איך
וועל געבן פּעלד און וואַלד, כאַזיירים די פּעטסטע, דו ווייסט גוט,
אַז איך בין אַ רייכער, גאָט זאָל מיר אַזוי העלפּן. — פּלעגט
שטענדיק אַ רייכער פּויער צו אים צושטיין.

אָבער דער איד, „איצקאָ“ האָט פּריידיק געלאַכט, און זיינע
געדאַנקען זיינען געווען פאַרנומען מיט זיין געדאַטענער טאָכטער,
מאַלקעלען. ער ווייסט שוין וואָס פאַר אַ שידוך צו טאָן מיט זיין
מאַלקעלען. וואַרט, זאָל זי נאָר ענדיקן. עס קומט אָן גאַנץ
שווער צו בילדן זיין טאָכטער אין אַ גרויסער שטאָט. עס קאָסט
גענוג געלט. אָבער וואַרט, זאָל זי ענדיקן, און אַלץ וועט זיך
אויסהיילן. ער וועט שוין קאָנען ווייזן דעם פּויער, אַז אַכויזן
זיינע פּעטע כאַזיירים, קאָן ער געבן אַ בעסערן נאָרן. אַ ראָוו'ס
אַ זון וועט זיין דער מאַן פון זיין איינציקער ליכטיקער מאַלקעלען.
און אַזוי זיינען יאָרן און יאָרן געלאָפּן. און די פּויערים
זיינען נאָך אַלץ געקומען צו „איצקאָן“ קויפּן און פאַרקויפּן,
האַנדלען און פאַרהאַנדלען, און די זעלבע „זאַסיקעס“ זיינען נאָך
אַלץ אָנגעפילט מיט אַלעם גוטן.
און אַזוי יאָר איין, יאָר אויס.

שאַבעס־נאַכט איז דאָס שענסטע בילד אין דאָרף ווי די גויאים קומען צו און טרעפן נאָך די קראָם פאַרמאַכט. איינ־ציקווייז, רואיקע זעצן זיי זיך אויס אויפן פריזשבע, אויף די טרעפ פון די קראָמען. שפאַרן זיך אָן אָן טויער, רויכערן און שפייען. קוקן אויפן הימל צי עס זיינען שוין דאָ שטערן. און זיי קוקן גוט. ביז זיי דערזעען ניט די ליכטיקע שטערן וועלן זיי זיך נישט אויפהויבן פון אָרט. זיי ווייסן, אז „איצקאָ” „מאָליעט” זיך. זיי ווייסן, ער מאַכט האַוודאַלע, ער דאוונט מינכע־מאַירעו. אָט באַלד וועט זיך דערהערן אַ קלאַנג פון שליסלען און דער שמייכלענדיקער „איצקאָ” וועט זיי די גוטע וואָך אַנטקעגן ברענגען. זיי ווייסן, אז ער וועט מוזן באַלד אַרויסקומען. און זיי וועלן אַלע אים באַגריסן מיט דעם געוויינלעכן — „העי, איצקאָ, שוין גענוג דיר זיך „מאָליען”. אין שטוב איז קיין קעראַסין ניטאָ, די באַבע בורטשעט. עס איז פינצטער, און דאָ ווילט זיך רויכערן און קיין מאַכאַרקע אויף אַ פאַפיראַס איז אַפילו ניטאָ. איצקאָס יונגער פרוּמער זון, פאַר וועמען די אויסערלעכע וועלט איז אַ סאָד געבליבן צוליב זיין צוריקגעהאַלטנסייט, צוליב זיין פרוּמקייט — לויפט גלייך אַרויס צו זיין פאַטערס זייט, די לעצטע פאַר הייליקע ווערטער דערזאָגט ער מיט אַ שטילן מורמלען און טראָגט זיך צו דער צווייטער קראָם. עס ווערט אַ קלאַפּעריי פון די „פּראָהאַנעס”, די שלעסער האָבן זייערע מיילער געעפנט. אַ קליין פייערל באַווייזט זיך. די פּויל־ערים פילן אָן דאָס קלייטל און איצקאָס זינגט אונטער דאָס האַוור־דאַלע לידל.

* *
*

אין אַ גרויסער רוסישער שטאָט, אויף אַ ברייטער גאַס, שטייט אַ ווייסע הויז, מיט טשערעפּאכעס דער דאָך אויסגעלייגט. דאָרט וואוינט איצקאָס סאַכטער די שיינע מאַלעקלע. דאָרט ענדיקט זי גימנאַזיע. דאָרט איז זי גליקלעך. אַנטקעגן יענעם הויז, איז אויסגעבויט פון רויטן ציגל די טאַביק פאַבריק טורשו, וואו מאַל־קעלע קומט זען איר וואָלאָדיען. אַ שטונדע פון רו.

מאַלקעלע, איילט זיך גיין זען איר טייערן-וואַלאַדיען.
וואַלאַדיע, וועמעס שטאַלצער טאַטע האָט זיך קיינמאָל ניט אָנגע-
געשלאָגן צו דעם איר „איצקאָ“, אז ער זאָל זיין געראַטענעם זון
פאַר אַן איידעם נעמען.

אַלץ יאָ, האַנדלען מיט דעם אידן יאָ... קויפן, פאַרקויפן, יאָ.
אַבער נעמען אַ אירישע שנור — כאַלילע! זיין וואַלאַדיע וועט
נעמען דעם נייעם גאַלעכ'ס טאַכטער, די שיינע, שוואַרצע, נאַ-
דעושראַ. אָט יענע קליינע נאַדינקאַ וועט זיין די ווייב פון זיין
זון, אַן עמעסע הייליקע קרעסטיאַנקע. מען זאָגט אין דאָרף,
אז נאַדיאַ זעט אויס ווי די הייליקע מאַמע. אָט אזאָ הייליקן
פאַנים האָט זי די שוואַרצ-כיינעוודיקע. און זאָל ער זי נאָר
אַנקוקן. די גאַנצע געלט פון „קאַזאַטשיסטווע“ וועט ווייניק זיין.
אַ וועטערינאַרער דאָקטאָר וועט ער ביי מיר ווערן. און נאַדיאַ וועט
מיין שנור זיין.

נישקאַשע, פאַראַן גענוג וואָס צו עסן. אַהאַ, מען קאָן אָנגי-
האָדעווען גאַנצע סטאַדעס גענו, פון וואָס ביי מיר גייט אוועק אין
ניוועז. און פאַר איר... פאַר נאַדינקען... איך אַליין פיינער נאָך
איר, אזאָ הייליקע נעשאַמעלע.

וואַלאַדיאַ האָט געענדיקט לערנען פריער פון מאַלקעלען, האָט
ער אָנגענומען אַ שטעלע אין פאַבריק אום צו זיין נאָענט צו זיין
געליבטער מאַניטשקען, ווי ער פלעגט מאַלקעלען רופן. ער איז
זייער געניט אין טאַביק. נאָך אַלס קינד פלעגט ער זיין טאַטן
אין פעלד אַרויסהעלפן.

היינט איז אזאָ שיינער זוניקער טאָג. די פייגעלעך אַנטקעגן
פון גימנאַזיע גאָרטן האָבן זיך צוזונגען. די קורסיסטקעס לאַכן
און פרייען זיך, און מיט אומגעדולד קוקט ער צום גימנאַזיע
גאָרטן פון וואַנען זיין געליבטע דאָרף קומען.

וואָס וויל דער קאַראַאיים פון אים? אָט דער קאַראַאיים, וואָס איז
דער הויבט אָנגעשטעלטער פון פאַבריק. ער האָט זיך מיט אים
באַפרייניקט. באַלד ווי ער האָט דערווען זיין מאַניען, טרעט ער
שוין פון אים ניט אָפּ. ער דרייט אים דעם קאַפּ פון בלייבן דאָ,
פון רעדן מיטן באַלעבאָס דעם האַרבאַטן טורשו. און זיינע
געדאַנקען זיינען גאָר דאָרט ביי איר.

פלוצלונג האָט זיך די געשאַרענע קעפל פון זיין געליבטער באַוווּן. שטיפּעריש איז זי פאַרבייגעלאָפּן אירע כאַווערטעס און פאַרנאַנווענענדיק זיך הינטער אַ געדיכטן, רויטן קוסט פון ראָזעס, האָט זי איינע פון זיי אויסגעריסן און איז, אַ גליקלעכע, געלאָפּן צו אים.

— גוט מאַרגן, מאַניטשאַ, — האָט וואַלאַדיאָ לאַכענדיק אירע הענט אָנגענומען און זיי באַדעקט מיט קושן.
— גוט מאַרגן, „אופּראַווליאַיעשטיש“, — האָט זי, אים צושפּיר לענדיק די ראָזע, פּריילעך געענטפּערט.

— ער האָט זיך צוגעבויגן צו דער רויז, זי אַ קוש געגעבן, איינגעקעמט דעם רייאָך און האָט עס דורך אַ קוש אין איר שטערן איר דעם רייאָך איבערגעגעבן.

זי האָט אים אונטערן אַרעם גענומען. זיי האָבן זיך אַוועק געזעצט אויף אַ פעסל טאַביק. דער קאַראַים איז געשטאַנען פון ווייטנס און זי העפלעך באַגריסט, רעכענענדיק דערביי עפעס מיט אַ פּעדער אין האַנט און רעדנדיק צו אַ מאַן. מאַלקעלע האָט צו אים אַ שאַקל געטאַן מיטן קאַפּ.

— נו. מאַניטשאַ, פאַרן מיר אַהיים? — פּרעגט וואַלאַדיאָ שמייכ־ לענדיק.

— אַך, טייערער, נאָך ווי פאַרן, אַזש שוידים וועלן טאַנצן! אַך, וואַלאַדיאָ, ווען מיין פאַטער זעט מיך איצט זיצן מיט דיר, וואַלט איך פאַרשפּאַרט אַהיים צו פאַרן. איך וואַלט אויך גע־ דאַרפט זוכן אַ שטעלע, דאָ אויפן פּאַבריק, און עפּשער כאַסענע האָבן מיט אַ קאַראַים.

ער האָט זיך הויך צולאַכט און זי צוגעדריקט צו זיך.
— ווער איז יענער מאַן, וואָס זיצט דאָרט און שניצט שטעקעלעך?

— האָט זי אים געפּרעגט, דערזענדיק אַ יונגן סטודענט.
— אַך, דאָס איז אַ גרויסער מענטש, מאַניאַ. אַ קינד פון ליידן, אַ פּאַליטישער, און טראַגט אויף זיין איידעלן קערפּער סימאָנים פון דער בלוטיקער קאַזאַקן נאַהייקע.

— אַך, מיין גאָט! — האָט זי אויסגעשריען. — ער שיינט צו זיין זיער קראַנק. ער איז אַזאַ בלאַסער, אַזאַ פאַרבאַלעמטער.

— ניין, איצט האָט ער זיך אַביסל צוריקגעצויגן אום צו ערהאַלן זיך

ווער אַ ראָזאַנקאַ

פון די יעסורים וועלכע ער האָט דורגעלעבט און וועלכע דאָס
לעבן, וואַרשיינלעך, גרייט נאָך און נאָך פאַר אים, — ענטפערט ער.

— איז ער געבילדעט?

— יאָ, געבילדעט. אויך גוט באַלעזן. קומט פון די אוראַ-

לער בערג. א זון פון אַ קאָזאַקן־אַטאַמאַן . . .

— אַך, ער קוקט עס אויס צו זיין, — האָט זי אויסגעשריען.

— פאַרוואָס?

— זיין ברייטע פלייצע און די הויך.

— און זעסט, טייערע, די סימאָנים אויף זיין פלייצע צייגן

שוין גאָרניט, און ער איז דאָס. אַליין א זון פון אַ קאָזאַק, זאָל

טראָגן אויף זיך קאָזאַקישע וואונדן... זיין פאָטער האָט מיסמאַמע גיט

אין לייב פאַרפייניקט — צאָלט פאַרן טאַטנס זינד?...

זי האָט זיך פאַרטראַכט.

— קום וואַלאָדיאַ, צו מיר און העלף מיר איינפאַקן מינע

זאַכן.

* *

*

אין דעם קליינעם דערפל איז אַ גרויסער יאָנטעוו.

צוויי גרויסע געסט — פאַר דער באַפעלקערונג פון דערפל.

זיי די וואַכעדיקע, ארבעטזאַמע פויערים, מאַכן א נאַנצן וועזן פון

אַזא שטיקעלע יאָנטעוודיקייט.

און איצט ווען וואַלאָדיאַ און מאַניאַ זיינען אָנגעקומען, איז

דאָס פאַר זיי אַ גרויסע כאַנגע, זיי זאָגן עס איינער דעם צווייטן אָן.

— האָסט געזען מאַרינקען? — פּרענט די יונגע שיקסע, מאַר-

טאַ ביי איר כאַווערטע האַנגאַן, ביים טיך, וואו זיי זיינען גע-

קומען אויסלייגן פּלאַקס. — האָסט געזען די זשידאָוואַטשקע?

אַ שיינע און אַ גוטע, — כאַפט אונטער האַנאַ, וועמעס מוטער איז

שטאַרק באַפריינדעט מיט מאַלקעלעס מוטער.

— און אַז זי זעט אימעצן, גריסט זי זיך אַזוי וואַרים און

לאַכט אַזוי שוין. נו, אַזוי ווי פון אַ גרויסער־שטאַט. זי האָט

שוין געענדיקט. אַ וואונדער וואָס זי וועט זיין.

— אַן אַקושאַרקע, — כאַפט אים מאַרטאַ.

— ניין, זי וועט כאַסענע האָבן, — שרייט האַנאַ פריידיק — מיין מאַמע האָט געזאָגט אז איצקאָס ווייב האַלט אין איין קויפן שטיקער לייונט און פלאַכטעס און זי פאַרגיסט אַסאַך נאַ-ליווקעס, אזוי ווי צו אַ כאַסענע וואָלט מען זיך געריכט.

פון דערווייטנס, ביים ברעג פון טייך, שפאַנענדיק אויף דער שמאָלער סטעזשקעלע וואָס פירט צום יונגן סיים, האָבן ביידע שיקסעס דערזען וואַלאַדיען. ביידע שיקסלעך האָבן זיך פאַר-רויטלט, זיך אָנגעקוקט און זיך געשושקעט.

— גוט מאָרגן — באַגריסט זיי וואַלאַדיאַ. — וואָס טוט איר דאָ, מיידלאַך? איר וואַשט גרעט אָדער געקומען אויסנייען? ער האָט זיך צולאַכט, און האָט זיך צוגעזעצט אויפן גראָז און גענומען פאַררויכערן.

די שיקסלעך האָבן זיך אזוי פאַרלאָרן, אז מער ווי הירזשען האָבן זיי ניט געקאָנט. מאַרטאַ איז אזוי צוטומלט געוואָרן, אז זי איז אַריינגעשפּרונגען אין וואַסער און גענומען איבערלעגן די פלאַקס פון איין אָרט אויפן צווייטן. אויפהויבנדיק די העמד ביז אַריבער די קני הויך, האָט זי זיך אָנגעבויגן און געאַרבעט ביי דעם פלאַקס. האַנאַ האָט איר נאָכגעקוקט און נאַריש גע-שמייכלט.

וואַלאַדיאַ איז געזעסן און געריסן די בלימלעך נעבן אים און גערויכערט זיין פאַפּיראַס. אָנקוקנדיק מאַרטאַן ווי זי שטייט אין טייך מיט איר האַלב נאַקעטער לייב, איז ער ווי צונעשמידט געוואָרן קוקנדיק אויף אירע געזונטע, ווייסע פיס, מיט איר יונגער לייב וועלכע איז באַשפּריצט געוואָרן מיט וואַסער. ער שטרענגט זיך אָן צו זען איר פאַנים, אָבער די שיקסל באַהאַלט זיך פון אים, אויס שעמעוודיקייט.

— שוין אזוי לאַנג נישט געזען „זיי“ אָט די יונגע, נאַאווע מיידלעך, — טראַכט ער.

— שוין אזוי לאַנג ניט געזען זייערע געזונטע קערפּערס, זינט איר בין אוועק אין די גרויסע שטעט. ער זיצט פאַרטראַכט און פאַר זיינע אויגן לויפט דורך די גאַנצע יונגט זיינע.

די קליינע שיקסלעך, דאָן, ווען זיי פלעגן זיך טרעפן ביים קלויסטער, און באַנאַכט ביי פאַראַס, און ארומלויפן צווישן די

געדריכטע יונגע בוימער אין דעם פּאָטערס וואַלד. אַ שטראָם פון געדאַנקען. ער קאָן זיך ניט באַפרייען פון זיי. ער הויבט זיך אויף. ער נעמט דעם שטעקן אין האַנט ער זעט ווי די צוויי שיקסעס שושקען זיך. ער טוט ווידער אַ קוק אויף מאַרטאָן. ער דערפילט אַ וואַרימקייט אין זיך, און גלייך דערמאָנט ער זיך וואוהין ער גייט, און שפּאַנט לאַנגזאַם אוועק.

מאַלעקעלע זיצט ביים יונגן טיים, אין זאַמד, און טראַכט טויענטער טראַכטונגען. זי רעדט צו זיך, זי האַפּט. זי וויינט און זי פרייט זיך. אָבער דער עיקר, וואַלאַדיא האָט זיך פאַר-שפּעטיקט. וועגן דעם האָט זי געמראַכט מער פון אַליי. מערקווירדיק. שטיל איז ער צוגעקומען צו איר, האָט זי אַרומגענומען און זי צוטומלט געקושט, אַוועקצודיק זיך נעבן איר.

מיט פרייד פון זיין פּלוצלונג אַנקומען האָט זי אויסגעשריען: — און איצט זיינען מיר אין דערהיים, טיערער. איצט קאָנסטו זען, אַנשטאָט די טורשו פּאַבריק, אונדזער ווייסן קוימען, און אייער נייע הויז, — האָט זי געזאָגט — זעסט דאָרט אַנטקעגן? דאָס איז אַניסיעס פּרוכט-גאַרטן. אַך, וואַסן דאָרט אַנטאָנאווער עפל, גרויסע, אַזוי ווי קאַווענעט! און זויערע. אונדזער דינסט, לייענקע, איז געלאָפּן נאָך וואַסער, האָט זי ניט געקאָנט ביישטיין דעם ניסאָיען, אַזוינע געזונטע, גרויסע זיינען זיי, פון די שווערע צווייגן אַראָפּגעזונקען איבער דעם פּלאַנקען. וואָס מיינסטו האָט זי געטאָן? אַנשטאָט גיין צום ברונים, האָט זי אַוועקגעשטעלט די עמער אונטערן פּלאַנקען און אַנגערעיסן אַ גאַנצן עמער עפל. אין צווייטן עמער האָט זי אַנגענומען וואַסער און איז געקומען צו-לויפן אַ גליקלעכע אַהיים.

ער האָט זיך אַ טרייסל געטאָן. דער זאַפט פון די זויערע עפעל פון וועלכע זי האָט דערציילט, האָט אים אַ זויערן טאם אין מויל געמאַכט. ער האָט צוגעמאַכט די אויגן. זי האָט זיך צולאַכט.

— גוט, עפן ניט די אויגן. איך וועל נאָך טיפּער אַרונטער שאַרן דעם זאַמד. וועסט זען וואָס פאַר אַ מאַלאַדיען איך בין. עס איז געזונט פאַר דעם קערפּער צו איינגראַבן אים אין אַזאַ ווייסן זאַמד. — יאָ, — רעדט זי ווייטער. — און די מאַמע האָט זיך

ווער אַ ראַזאַנקאַ

דאָס אַרומגעטראָגן מיט די עפל . . . אַ קלייניקייט — אַניסם עפל.
פון אַניסם גאַרטן. אַזוינע גרויסע, נאָר נאָך ניט אינגאַנצן
פאַרטיק. און עס איז איר נישט איינגעפאַלן צו פרעגן ליענקען
ווי קומט צו איר דער עמער מיט די עפל.

ווי אַ קינד האָט מאַלקעלע געשטיפט. זי האָט גערעדט,
געלאַכט, געזונגען, און טיפער און טיפער זיין קערפער פאַרשאַטן
אין דעם ליכטיקן זאַמד.

ווייט פון דאָרף איז דער יונגער סיים. און קיינער וועט זיי
איצט ניט באַמערקן. די זון און די וואַסער, און די גאַנצע וועלט
איז זייער — טראַכט זי — און זי איז גליקלעך.

— זעסט, וואָלאַדיא, האָסט אַ זאַמד־בעט און אַ זאַמד
קאָלדרע. עפן די אויגן, גוטינגער, און גיב מיר אַ קוש. — זי האָט
איר פינגער ארויפגעלייגט אויף זיינע ליפן.

— נוקוד מיך אָן פריער, און זאָג וויפיל גליק ווילסטו איך
זאָל דיר פאַרשאַפן? איך האָב דער מאַמען געזאָגט אז איך גיי
צו דעם פאַריץ סטיעפּטשענקאָס טאַכטער נאָך אַ ביכל.
ער האָט געשוויגן.

זי האָט זיך צוגעטוליעט צו אים און איז אַנטשוויגן געוואָרן.
זי קוקט אין דער ריכטונג פון איר היים פון וואַנען אַ דינער פאַס
רויך האָט זיך פון דער ווייטנס קוים געמערקט פון זייער ווייסן
קוימען.

דאָס באַקט מיין מאַמע אייער סיכלעך אויף שאַבעס, האָט זי
צו זיך גערעדט.

ער האָט געהאַלטן זיינע אויגן שטייף געשלאָסן. און די
זאַמד־קאָלדרע, ווי זי וואָלט זיך אָנגעצונדן איבער אים, אַזוי שאַרף
האָט זיין לייב געברענט. און געטראַכט האָט ער פון מאַרטאַס לייב,
דאָרט ביים טייך.

פּלוצלונג איז ער צוגעפאַלן מיט זיינע ליפן צו מאַלקעלען,
צו איר ברוסט.

שטום אָן ווערטער האָט זי געציילט זיינע קושן.

יערן קלאַפ פון זיין האַרץ.

אַ זשאַבע איז פון ערנעץ אַרויסגעשפרונגען און אַ קראַקע געד
טאָן. זי האָט אַ שטילן ציטער געגעבן און האָט זיין קאַפּ

אַרומגענומען. די זון האָט געוואָרפן אירע לעצטע שטראַלן און זיך איילנדיק געזעגנט מיט דער ערד. שטיקער הימל זיינען פאַר-וואַנדלט געוואָרן אין רויטע פּאַסן. אויפן פעלד שטייען סטאַהעס היי. און דער פרישער רייאָך האָט זיך צוטראַגן איבער דעם דערבייאַסן וואַלד.

* *

*

היינט האָבן זיי זיך ביידע געטראַפן אין וואַלד. נעכטן ביים סיים. און מאָרגן? און איבערמאָרגן? — האָט מאַלקעלע געטראַכט. אַה, דער דאַרפישער זומער, מיט זיינע מאָרגנס. ניין, זאָל זיך דער זומער ניט ענדיקן.

מאַלקעלע זיצט דאָרטן אויף אַן אָפּגעהאַקטן בוים, און קוקט אַרום צום טייכל, וואו קליינע שקאַצימלעך כאַפן פיש מיט אַ ווענטקע. זי האָט ניט געקאַנט רוען. זי וואַלט איצט אַליין אויך גענומען אַן אורדאָטשקע מיט קליינע ווערימלעך און געלאָפן צום טייך.

אַלץ מאַניעט זי. די היי, דער טייך, די הראַבליעס מיט די גרויסע, שאַרפע ציינער, וואָס זיינען איינגעזונקען אין די היי, ווינקען צו איר. דער נייער שאַרפער סערפ, און די קאַסע וואָס גלאַנצט איר אין די אויגן. די בלויע נעזאַבודקעלעך, די ווייסע אָן צאָל בלימעלעך מיט זייערע געלע קעפעלעך וויגן זיך, בויגן זיך און רופן זי.

זי וואַלט געלאָפן כאָטש נעענטער זיין צו דעם אַלעם. כאָטש אָנרירן דאָס. אָבער וואַלאָדיאַ וועט זיין ברויגעז. קיינער טאָר מיך ניט זען. עס קומט אָן שווער אזוי אויך זיך צו פאַרנאַנווענען, זיך היטן, זיך באַהאַלטן.

ווי רייך דאָ איז אַלץ. וועט עס זיין איר לעצטער זומער? וועט זי מוזן וואוינען מיט אים אין גרויסע שמעט? און ניט קאָנען קומען אַהיים איינאַטעמען די בליענדע וועלט? זי מיט וועלכן זי וויל אזוי איר לעבן טיילן.

אַ שטיל ליידעלע האָט זיך דערהערט. זי האָט אויפגעצוי- מערט.

ווער אַ ראָזאַנקאַ

— אַך, ניט שעלט מיך, מוטער ליבע,
פאַרוואָס איך קום שפּעט ביינאַכט.
און דו מיין פּאָטער, זיי ניט ברויגעז.
איך האָב מיט איר אין פעלד פאַרבראַכט.

אין דעם גרינעם יונגן וועלדל
זיצט זיין מיידל דאָרט אַליין.
זי וואָרט אויף מיר, אויף איר געליבטן,
אַט צו וועמען, איך וועל גיין.

זי האָט געקוקט צו דער לאַנגער געדרייטער סטעזשקע
זי האָט זיך אַרײַם געטאַן און איז ווי אַ פּױגל פּון װאָלד אַרױם
געפּלױנגן.

אַט גײט ער, מיטן היטל אין האַנט. די האָר צעװאָרפּן, דאָס מױל
צעפּנט, אין דאָרפּישע קליידער איבערגעטאַן. מיט דער היטל
שמויסט ער אַ געלינקן קעפעלע פּון אַ װײסינקער בלימעלע אַרױם-
טער. מיט דער צװײטער האַנט רײסט ער אַ בלויע נעזאַבױד-
קעלע אויס און קושט זי.

מאַלקעלע לױפּט. ער כאַפּט זי אַרײַן אין זײנע געזונטע הענט און
קושט זי און טראָגט זי צוריק אין װאָלד אַרײַן.

זיי זעצן זיך אַװעק אויפן גראָז, אונטער די געדיכטע ביימער.
זי װײנט, קושט אים. זי פאַרגעסט אַז מ'מוז רעדן שטיל און זי שרײט:

— ביז װאַנען װעלן מיר זיך דאַרפן באַהאַלטן? אַה, װאַ-
לאַדיע, איך בין אַזױ אויסגעמאַטערט. איך װעל אויסגיין.

ער האָט זי אויף די הענט געהאַלטן און געקושט. ער האָט
דערפילט אַ שטאַרקן װײטאַק אין זיך. ער האָט געװאוסט װאָס
דאָס איז. ער האָט איר נאָענטקײט ניט געקאַנט אַריבערטראָגן.
ער קושט זי לײדנשאַפּטלעך. ער גיסט אַרײַן אין זײנע קושן
זיין באַנער. ער זעצט זי אַװעק נעבן זיך און הױבט אָן צו איר
שמויכלען

ער קאַן ניט רעדן.

מאַלקעלע האָט אים גוט פאַרשטאַנען...

* *

*

מיט פריידיקער מידקייט גייט מאַלקעלע מיט ליענקען צום טייך און העלפט איר טראָגן די גרעט צום שווענקען. ליענקע לויפט גלייך צוריק, נאָך גרעט צו ברענגען.

מאַלקעלע זעצט זיך אַנידער אויפן גראָז און וואַרט אויף ליענקען. זי קוקט אויפן בערגל וואו גענדו שטשופען די גראָז. זיי טומלען, זיי שרייען, זיי קלאַפן מיט די פלינגלען און פערדערלעך פליען און באַפוצן דאָס גרינע בערגל.

— אַך, בין איך אייך גענדזעלעך מעקאַנע. איך וואַלט געוואַלט אויך האָבן פלינגלען. אַך, איר טייערע גענדזעלעך.

פלוזלונג צעלאַכט זי זיך. טוט אַריס אַביסל גראָז און לאַכט ווידער: וואָס, גאָר אַ גענדזעלע וויל איך זיין?

אַ גאַנדז? און ווער וואַלט אין וואַלד נעכטן געווען? און דעם קראַנץ פון נעזאַבדקעס ווער וואַלט אויפן קאַפּ געטראָגן? און פאַר וועמען וואַלט וואַלאַדיאַ דעם קראַנץ געפלאַכטן? און אויף וועמעס קאַפּ וואַלט ער עס אָנגעטאַן? אַך, ווי איך האָב זיך דערשראַקן ווען וואַלאַדיאַ האָט צווישן די בלויע בלימלעך אַפּאַר געלע בלומען, זיינען אַ סימען פון אַן „אַפּזאַג“ אין ליבע. און אַן זיינען ניט מאַזעלדיק. ער האָט זיי אויף שטיקער צופליקט. געלע בלומען, זיינען אַסימען פון אַן „אַפּזאַג“ אין ליבע. און אַן אַפּזאַג פון דיר וויל איך ניט, האָט ער געשריען.

אַרעמע בלימעלעך, איך באַדויער אייך פאַרוואָס איר טראָגט דעם אומגליקלעכן נאַמען „אַפּזאַג“. וואָס זיינט איר נעבאָך שול-

דיק, אַז מען האָט אייך אַזאַ נאַמען געגעבן?

טרערן האָבן געלויבטן אין אירע אויגן ווען זי האָט זיך דער-מאַנט אַן זיי. ליענקע האָט אירע געדאַנקען איבערגעריסן

— ליענקאַ! — האָט זי זיך געגעבן אַ כאַפּ, — קום שווענקען

די גרעט און אַהיים, אַהיים...

— אַהיים, אַהיים — ענטפערט ליענקאַ קוועטשנדיק שעלמיש

מיט אירע גרויע אויגן.

אויפן וועג אַהיים, האָט זיך ליענקאַ אריינגעכאַפט אין אַ

נאָרטן, אָפגעריסן אַ פּאָר יונגניקע שטעכעדיקע אונגערקעלעך און
אַ פּאָר גרינע באַקלאַזשאַנעס אַראָפּגעכאַפּט. מען וועט זיי אין
דער היים אויפן שטאַל אַרויפלייגן, וועט זיי מאַרגן אין דער פּרי
די זון רויט מאַכן.

און איצט אַהיים! אַהיים!

* *

*

די געדיכטע צווייגן פון די געדיכטע לאָזע-ביימעלעך האָבן
צוגעדעקט דעם זאַמדיקן וועג צו דעם טייך-דיעסנאַ וואו מאַלקעלע
האַט זיך יעדן פּרייטיק פאַרנאַכט געבאַרן מיט ליענקען.

אַזוי ווי דער רויטער האָן, — וואַסקאַ, האָט אָנגעהויבן צו
קרייען, איז שוין ליענקע געווען אויף אירע באַרוועסע פּיס און
וועקנדיק איר יונגע באַלעבאַסטע מיט סירא-דאָי ערשט אויסגע-
מאַלקענע מיַלך. מאַלקעלע פלעגט זיך צוכאַפּן צום גלאָז, און איינ-
שלינגען די שוים. און ליענקע פלעגט שטיין מיטן קריגעלע,
און צוגיסן אַלע וויילע צוביסלעך מיַלך.

— ווייסט, ליענקע, מען, זאָגט אַז מען טרינקט פון אַ רויטער
בהיימע מיַלך, איז מען אַ גרויסע קאַעסניצע. איך האָב אָבער
ליב אירע ווייסע אייטערס. איך האָב ליב אירע קליינע הערנער.
איך גיי אויס פאַר איר זיסער שווימיקער מיַלך.

דער פּרימאַרגן איז געווען איינגעהילט אין אַ נעפּל. שווערע
וואַלקנס האָבן זיך צושפּרייט איבערן דאָרפּישן הימל. דער ווינט
האַט געריסן שטרוי דעכער פון די ווייסניקע שטיבעלעך. כאַ-
זיררים זיינען געלאָפּן, געברוקעט אָנגעברויגעזטע. די בהיימעס
האַט מען געמוזט אונטערטרייבן, אַזוי שווער פּויל זיינען זיי גע-
גאַנגען. זיי האָבן געוואָרפן מיט עק אַראָפּ און אַרויף, וואָס די
פּויערים האָבן עס אָנגענומען פאַר אַ סימען, אַז אַ גרויסער שלאַקס
רעגן גיסט שוין ערגעץ. און אַט, אַט וועט ער באַלד צוקומען
אין דאָרף צו די פעלדער.

פאַר מאַלקעלען און ליענקען איז קיין אָפּשטעל ניט געווען.
פאַרקערט, ווען עס גייט אַ רעגן, ווערט די וואַסער נאָך ווייכער
און דער זאַמד ווייסער. עס איז גוט צו זיין אין וואַסער און זען

ווער א ראָזאַנקאַ

ווי רעגנטראָפּנס קלאַפּן אָן וואַסער, ווי ביימעלעך בויגן זיך. הערן ווי שעפּסן וויינען אויף זייערע דינינקע שטימעלעך. די בהיימעס רעווען, די פּאַסטוכער פייפּן און קנאַקן מיט די בייטשלעך. זאָל רעגענען.

שטיל זיינען די צוויי מיידלעך אַרויף אויפן באַרג. שווער זיינען געווען די טריט אין טיפּן זאַמד.

— גיב מיר דיין האַנט, ליענקע, וואָרום באַלד וועלן מיר זיך מוזן אַרונטערלאָזן אַראָפּ באַרג.

זיי זיינען אַרונטער דעם באַרג, האָבן פריי אָפּגעאַטעמט, זיך אַוועקגעזעצט נעבן ברעג דעסנע.

דער ווינט האָט געטריבן די וואַלקנס, עטלעכע טראָפּנס גרוי־סע האָבן באַגעצט דעם וועג און די זון האָט זיך אַרויסגעריסן פון צווישן די וואַלקנס און אויסגעשפּרייט אירע שטראַלן אויפן ברעג פון טייך, אויפן זאַמד, אויפן באַרג, וואו זי האָט נאָר דערזען אַ שטיקל פּלאַץ, האָט זי ווי אויף לעהאַכעס די וואַלקנס אים באַלוכטן, געוואַרעמט.

אויף מאַלקעלעס פּאַנים האָט זי אָנגעטאַן אַ גאָלדן שטראַל.

— לאַמיר טרינקען נאָך צו גלעזער מילך — זאָגט מאַלקעלע.

דערפאַר וואָס עס איז געווען אזוי שווער צו טראָגן, וועט עס זיין גרינג צו טרינקען. — עס האָט זיך דערהערט אַ פייף פון ערגעץ ווייט, אַ עכאָ האָט דער פייף צוטראָגן: הריהו — הערט זיך שוין גאַרניט ווייט דער הויזשען. די כוואַליעס פון טייך הויבן זיך אָן צעוויגן. ליענקאַ דערמאַנט זיך, אַז היינט דאַרף דורגיין דער פּאַראַכאָד. און איידער זי וויל עס זאָגן מאַלקעלען, באַווייזט זיך דער נאָז פון אַ בלויווייסער שיף.

מאַלקעלע שטעלט זיך אויף. זי זעט אויפן דעק עטלעכע

פאַרשלאָפּענע פּאַסאַזשירן. זיי פּאַכן מיט זייערע נאָז טיכלעך.

מאַלקעלע נעמט אַריין איר מויל אין בידע זייטן פון אירע הענט

און שרייט הילכיק אויס אַ גליקלעכע ריזע צו זיי.

ווען דער פּאַראַכאָד איז שוין געווען ווייטלעך פון זיי, האָט

מאַלקעלע נאָך אַלץ נאָכגעקוקט און פּלוצלונג האָט זי דערזען דעם

נאָמען פון פּאַראַכאָד.

„ניעזאַבדקאַ“

געדאַנקען און געדאַנקען האָבן אָנגעהויבן רייסן איר מויאַך.
זי האָט זיך אויסגעטאָן, זיך אַרײַנגעוואָרפן אין טײך און זיך לאַנגזאַם
געלאָזט שווימען.

* *

*

ניט בײַ דער גרינער לאַנקע. ניט אין דעם טיפן וואַלד און
ניט בײַ דעם יונגן אויסגוס פון סײם. ניט אויפן זאַמדיקן באַרג, בײַ
דעם טײך. נאָר אויפן בײסאוילעם.

דאָרט וואו עס ליגן באַגראָבן אַזויפיל מענטשלעכע קערפערס,
וואו קײן הערצער קלאַפן ניט, וואו קײן מענטשן שטערן ניט, זיצט
מאַלקעלע מיט וואַלאַדיען און שווייגן.

מער ווי זײערע צוויי הערצער האָבן ניט געקלאַפט. סײַדן
בײַ אַ וואָריס...

מאַלקעלע האָט ניט געוואַלט גײן אויפן בײסאוילעם און דערפאַר
האַט זי אַביסל מוירע. אָבער מיט וואַלאַדיען? — וואָס איז
דער אונטערשייד וואו צו זײן מיט אים? ער האָט זי פאַרזיכערט...
אַז קײן בײז וועט זײן. אויפן בײסאוילעם ליגן דאָרט קימאַט אַלע
באַקאַנטע, זײנע און אירע.

צוביסלעך האָט זי זיך באַרואיקט, נאָר פון צײט צו צײט
זיך אַ טרייסל געטאָן.

— נו, נאָך אַלץ מוירע? אָדער קאַלט, מאַניאַ? — פּרעגט ער זי
צודריקנדיק זי צו זיך. — מוירע, ליבסטע? נאָך אַלץ מוירע? זײנען
דען מײנע אָרעמס ניט גענוג שטאַרק גענו טױטע דײך באַשיצן?
מאַלקעלע האָט געשוויגן.

וואַלאַדיאַ האָט זיך פאַרטראַכט. נאָדיאַ דעם נײעם נאַלעכ'ס
טאַכטער איז אַשױנע מיידל, טראַכט ער. ווען איך בין געגאַנגען
מײַן טאַטן זונטיק אין קלױסטער, האָט ער מײך פאַרגעשטעלט פאַר
איר. אַ שוואַרצינקע, אַ כײנעוודיקע. ער וואַלט וועלן דערצײלן
מאַניען, נאָר עפּעס אומבאַשטימטעס לאָזט ניט. אַז דערצײלן
דאַרף מען אַלץ. ווי אַזוי ער איז דערנאָך מיט זײן טאַטן בײם
גאַלעך געווען, ווי נאָדיאַ האָט געשפּילט אויף דעם ראַיאַל, ווי זי
האַט אים דערלאַנגט אָנגעגאַסענע קאַרשן און פאַרבייסן. ווי זי

איז אַרויס אין קליינעם גאָרטנדל און אָנגעריסן בלומען פאַר אים. און דאַן ווען ער איז מיטן פּאָטער אין דער היים געווען, ווי דער פּאָטער האָט אים גערעדט דעם שידעך.

דאָס אַלץ קאָן מען מאַניען ניט דערציילן. עס וועט איר וויי טאָן. שוויינט ער און טראַכט.

פּלוצלונג איז די כיינעוודיקע נאָדיאָ פון זיין געדאַנק פאַרש-וואונדן און איר פּלאַץ האָט פאַרנומען מאַרטאָ. מאַרטאָ מיט די בלאַנדע צוויי צעפ. מאַרטאָ ווי ער האָט זי געזען ביים טייך לייגן די פּלאַקס, מיט די באַרוועסע פיס, מיט דעם העמד אויפגע-הויבן. ער שטרענגט זיך אָן צו זען איר פּאָנים אין געדאַנק. ער זעט ניט, ער האָט איר פּאָנים דאַן אויך ווייניק געזען. אפילו ווען ער האָט זי אין פּעלד דאָ ניט לאַנג געזען. אין זיין טאַטנס טאַ-באַק גאָרטן האָט ער זי בלוז פון דערווייטנס געזען. בלוז אירע פיס זיינען גרעבערע, דאַכט זיך.

אַ שטראַם פון וואַרימקייט נעמט אים אַרום. פּלוצלונג האָט ערוואַכט און גענומען קושן מאַלקעלען.

— קום, — שרייט ער צו איר, — קום! — ער האָט מוירע געקראָגן פאַר זיך אַליון... — ניט פאַר די טויטע דאַרף מען מוירע האָבן, מאַניאַ, ניט פאַר די מאַציוועס!... פאַר לעבעדיקע, מאַניאַ, הערסט, — פאַר לעבעדיקע! פאַר מיר דאַרף מען אויך מוירע האָבן. . .

מאַניאַ, מיין ליכטיקע מאַניאַ!

איך האָב איצט געטראַכט און איבערגעלעבט זאַכן פון וועל-כע דו האָסט ניט קיין אַנונג... קום, מאַניאַ, איך באַגער דיך צופיל. אָבער זיי רואיק. עס איז אַ בייסאוילעם.

ער האָט זי געקושט פול מיט ליידנשאַפט. ער האָט זי ביז ווייטאַק געדריקט, צו זיך.

און שטיל זיינען זיי אויפן וועג אַרויס.

* *

*

אַ גאַנצע נאַכט האָט מאַלקעלע געוויינט פון וואַלאַדיאַ'ס רייד. פון זיין פּלוצלונגדיקער אויפברויזונג. און עפעס האָט זי

אין אים באַמערקט אַ פּרעמדן געפיל צו איר. זי האָט עס קיינמאָל פּרוער ניט באַמערקט אין אים.

און היינט מיט געשוואָלענע אויגן, זיצט זי מיט אים זייט ביי זייט און טרערן גיסן זיך ווי פון ריגוע רעגן.

— וואָס וויינסטו, שלעכטע מיידל? האָסטו כאַראַטע אויף דיין ליבע צו מיר? האָסטו בעסערס אויף דיין וועג באַגעגנט? האָסטו מוירע צו פאַרבינדן דיין לעבן מיט מיינעם? דיין גליק מיט מיין גליק? ווייסטו דען ווער פון אונדז איז גליקלעכער? אָדער... האָט ער שמייכלענדיק אַרויסגערעדט, איז ווידער דאָ דער אָפּשטעל צווישן קריסט און איד? דו אויך? צו איז עס מעגלעך?

זי האָט אים געלאָזט רעדן. עס איז איר גרינגער געוואָרן פון זיין רעדן. גרינגער געווען צו וויינען. אפילו די טרערן האָבן זיך לייכטער אַרונטערגעקייקלט פון די אויגן און האָבן ס'האַרץ ווייכער געמאַכט. אזוי ווי שטיינער וואָלטן צעווייקט געוואָרן.

ער האָט געקושט אירע פינגער.

— מאַניעטשאַ, וועסטו מיך לאָזן מאַטערן זיך און ניט זאָגן וואָס דו וויינסט? טו עס ניט. אויב איך האָב דיר וויי געטאָן, וועל איך אלץ גוט מאַכן.

זי האָט אויפגעציטערט. אַ שמייכל געטאָן, אַ קראַנקער, אַנגשטרענגטער שמייכל. אַ שמייכל פון פאַרצווייפּלונג פון איינעם וואָס ווייס ניט וואָס וועט זיין.

זי האָט פּלוצלונג אויסגעשריען — און פאַרזונקען אין געדויען.

ער האָט שטיל גענומען רעדן: מאַניאַ, מיר וועלן גיך אַוועק פון דאַנען. מיר וועלן כאַסענע האָבן. מער וועלן מיר קיינמאָל זיך שידן. איך ווייס און פאַרשטיי... געדענק, מאַניאַ. דו ביזט מיינע. מיינע אין אלע מיינע אייווירים, מיינע ווי דו ביזט. . . בלויז אַפּאַר טעג וועל איך זיין מיטן טאַטן אין פעלד, אים אויס-העלפּן, פאַרן מיט אים אין שטאָט און דאָן וועל איך צוגרייטן אַן אויסרייד. און מיר וועלן זיך איינפאַסן, קומען דאָרט וואו מיר זיינען געווען. און מיר וועלן זיך פאַראייניקן. דו הערסט איך

וועל דיך באזיצן און וועל זיין דיין מאן, איך וועל פאר דייע טרערן, דיר זיס גליק געבן.
זי האט זיך צוגעטוליעט צו אים. און ווי טרערן וואלטן אויף דער וועלט קיינמאל געווען.

— וואלאדיא ווי שוין מיין נאמען קלינגט ווען דו זאגסט עס. איך האב איצט זיך געהאָרצואַמער צוגעהערט ווי אלע מאָל. איך האָב אזוי ליב צו הערן ווען דו זאָגסט אַרויס, מאַניאַ, — האָט זי פֿלוצלונג שטיפּעריש גענומען שרייען, — אָבער, אז איך דער־מאָן זיך, אז דעם סטאַראַסמעס טאַכטער, די קורנאַסע, הייסט אויך מאַניאַ, גיב איך זיך אַכאַפּ פאַר מיין נאַז...

ער האָט זיך האַרציק צולאַכט. זיינע אויגן האָבן זיך ברייט צועפּנט. ער האָט זיך געפּרייט מיט איר שטיפּן.
— אַה, איך האָב געהערט אַליץ וואָס דו, טייערסטער, האָסט געזאָגט. וואַלאַדיאַ, איך קאָן ניט רעדן. דער צונג איז שווער. מאָרגן אָדער ווען דו וועסט זיין פּריי פּון פּעלד, אין שטאַט, וועלן מיר שוין רעדן.

* *

*

זיי זיינען ביידע אַריבערגעקראָכן דעם גידעריקן פּלאַנקען און זיינען אַרונטער צום שמאַלן טייכל וואו ניט ווייט פון ברעג זיינען געשטאַנען עטלעכע כאַטקעלעך ניט קיין געענדיקטע.

די בעריאָזאווע געהילץ האָט געשמעקט, און דער אָוונט איז געווען אַ קילער, האָבן זיי צונויפּגעקליבן די „סטרוזשקעס“ און אָנגעבעט זיך אין דער ליידיקער כאַטקעלע און זיך אַנידערגעזעצט פון ווייטן האָבן זיי געזען זיצן אַ וועכטער אויף אַ ברעג פון אַ בער־לינע, אַן אָנגעלאָדענע מיט צוקער, און אַ פּליט האָט געשלעפּט געהילץ. אַ רויט פייערל האָט אויפן פּליט געברענט און צוויי געזונטע אַרבעטער האָבן אַרום אים געאייסעקט און געקאַכט עפעס צום עסן. דער עכאַ האָט פאַרטראָגן קלאַנגען פון שטימען און גע־לעכטער.

— היינט ביזטו פּריילעכער ווי נעכטן, — האָט ער באַמערקט. זי האָט זיך הילכיק צעלאַכט. די פּוסקייט פון שטיבל האָט

איר אָפגעענטפערט און זי האָט זיך געקויקלט פון געלעכטער.
— וואָס לאַכסטו, מאַניאַ, איז עס אזא מאַדע ביי דיר? איין
נאַכט וויינסטו, איין נאַכט לאַכסטו — האָט ער זי געפרעגט.

— די פוסטע שטיבל דערמאָגט מיר אן אַ ווייז. ווען איך
בין אין שטאָט געווען, דאָרט, וואו איך האָב געוואוינט, האָט גע-
דינט אַ שיקסע. טאַניאַ האָט זי געהייסן. אַ פעטע, אַ מיעסע
און זייער אַ נאַרישע. מיט אַלע מוילעס, ווי דו הערסט. איך
האָב זייער פיינט געהאַט איר פאַנים, אָפט פלעגט זי לייַדן אויף די
צייַן און נאָך אָפטער פלעגט זי זיך פוילן אַרבעטן. איין פריי-
מאַרגן האָט זי זיך גענומען רייסן אויף די צייַן.

— פאַרוואָס זשע, טוסטו גאַרניט צו דעם, טאַניאַ, פרעגט
זי די באַלעבאַסטע

— אַך, באַריניאַ נעשאָמע, ניטאָ קיין רעפוע דערצו.
די באַלעבאַסטע פון הויז איז געווען אַ וויצלינג. זאָגט זי
קאַלטבלוטיק צו דער שיקסע:

— ווייט, טאַניאַ, איך האָב פאַר דיר אַ רעפוע דערצו.
די שיקסע איז ווילד געוואָרן פאַר פרייד. — גיכער באַרי-
ניאַ, גיכער, וואָרום די באַסן ווערן מיר שוין געשוואָלן.

— לויף אויף לױהינקע, דאָרטן אין יענעם געגנד בויען זיך
הייזער, זיינען דאָרט פאַראַן אַסאך פוסטע הייזער. לויף אַריין
אין איינער פון די פוסטע הייזער אָן שרעק און אָן מוירע, שריי
אויס אויף דיין גאַנצן האַלדז:

— אזוי ווי אין הויז איז פוסט, אזוי זאָל ביי מיר אין מויל
זיין פוסט. —

דער ווייטאַק האָט געשניטן און זי האָט איילענדיק גענומען דעם
וועג צו לױהינקע. אויפן וועג איז איר די באַס אויפגעלאָפן און
דער ווייטאַק שטילער געוואָרן. צוקומענדיק צום ליידיקן הויז,
האָט זי גענומען איבערכאַזערן וואָס זי דאַרף זאָגן, און פלוצלונג
האָט זי זיך געכאַפט וואָס די ווערטער באַדייטן, האָט זי זיך גע-
לאָזן צוריק.

זי איז אין הויז אַריינגעפאַלן, וואו איך מיט מיין באַלע-
באַסטע האָבן געקויכט פון געלעכטער, און זי האָט אזוי געהיר-

זשעט ווי אַ צענדליק פּערד. זי האָט זיך מיט איין האַנט געהאַלטן
פאַרן באַק, זיך צוגעזעצט אויף דער ערד און געלאַכט.
וואַלאַדיא האָט זיך געטרייסלט פון געלעכטער.
אַך, מאַניאַ, אַזאַ גוטן ווייז האָסטו מיר ביז איצט ניט דער-
ציילט.

* *

*

היינט איז וואַלאַדיע געווען פאַרנומען.

היינט וועט ער ניט זיין און עפשער מאַרגן אויך ניט. זיין
טאַטע איז שטרענג, אַן אָנגעברויגעזטער אויף אים פאַר אַרום
שלייען זיך צופיל. דער טייוול ווייס וואו ער גייט. און איז
ברויגעז פאַר דער קאַלטקייט זיינער צו דעם נייעם גאַלעכס טאַכטער.
— אַזאַ צויגס-אַרזון — האָט ער געבורשטשעט, — אַזאַ כאַליערע!
ער וויל ניט נאָדיען. איך פּייגער נאָך איר אַוועק. ווען איך וואַלט
קיין ווייב ניט געהאַט, וואַלט איך נאָדיען גענומען, — האָט דער אַלטער
פּויער קעסירער געבורשטשעט.

— וואָס מיינסטו, דו הינטישער זון... אַז דו וועסט אַ
דאָקטאָר זיין, וועסט עפשער בעסערס אין שטאַט געפינען? אַט,
איצקאָ האָט אַ טאַכטער, מאַלקעלע, זוכט ער פאַר איר אַ ראַ-
בינ'ס אַ זון, זיין גלייכן, אַ פרומן. און זי אַ קראַסאָוקעלע,
נו זוכט מען פאַר איר. און דו, טייוול? איך בין רייך, איך וויל
ייכעס. איך וויל אַ גאַלעך פאַר אַ מעכטן און דו בלאָזט זיך ווי
אַ אינדיק.

וואַלאַדיא האָט דאָס געהערט הונדערט מאָל און ער בענקט
נאָך מאַניאַן. די בענקשאַפט שנייט זיין יונג האַרץ. ער שטייט
אין מיטן פעלד, אויף זיין פּאַטער'ס טאַבאַק פעלד. אויף אַ לאַנגער
סטעזשקע צווישן ביידע זייטן טאַבאַק. טאַבאַק אין דער ערד נאָך
און בלעטער טאַבאַק שוין צושניטן און אויפגעהאַנגען צו טרי-
קענען.

ער שטייט און שרייבט, און רעכנט און ציילט. דאָס איז
זיין אויפנאַבע, קימאַט יעדן זומער. דער טאַטע זיינער איז אַ

רייכער פויער, אָבער אַן אָרימער מאַטעמאַטיקער. און נאָך אָרעמער אין גראַמאַטע.

די זון שניידט ווי מיט מעסערס זיין פּאָנים, וועלכער איז נאָך פּריש צו אירע הייסע שטראַלן אין פעלד. פון צייט צו צייט כאַפט ער זיך אַרײַן אין אַן אויפגעשטעלטער ביידל, טרינקט זיך אַן מיט וואַסער און זעצט זיך אויף עפעס אַנדער. ער זיצט און רעכנט. ווייזט זיין טאַטן און טרויסט אים, אַז עס וועט זיין דעם יאָר געראַטענער ווי לעצטן

דער פויער האָט זייער ליב וואַלאַדיען ווען ער רעכנט, ווען ער רעדט צו אים אין אוקראַיניש. דערביי וואַרפט ער אַרײַן אַ פּאָר „געלערנטע“ ווערטער אין רוסיש און דער אַלטער פויער קלאַפט אים אין פלייזע, גלעט זיך די באַרד. יעדן מאָל, וואָס זיין וואַלאַדיאַ פאַרזיכערט אים „גערעטעניש“, ציילעמט ער זיך איבער.

וואַלאַדיאַ בלייבט אַליין, זיצט און קוקט אויף די שיקסעס, וואָס אַ טייל זיצן אויסגעזעצט מיט צעגיינער נאָדלען און „ניזשען“ די דיקע בלעטער פון טאַבאַק. ער הויבט זיך אויף. ער באַהאַלט די בלייפּעדער מיטן ביכעלע אין קעשענע און לאַזט זיך צו די שיקסעס.

פּלוצלונג האָט ער מאַרטאַן דערזען. ער האָט זיך אַ טרויסט געטאָן, זיך אָפּגעשטעלט ניט ווייט פון זיי אַלע און האָט זיי באַגרייכט מיטן וואַרט, „גאָט העלף“.

— אַדאַנק, האָבן זיי אין כאָר געענטפערט.

מאַרטאַס פּאָנים איז רויט געוואָרן. זי האָט אויף אים שמייכלענדיק אַ קוק געטאָן גליקלעך וואָס דער יונגער פּאַניטש קוקט אויף איר. ערשט איצט זעט ער מאַרטאַס פּאָנים.

ניט קיין שיינער. עפעס ווי זי וואַלט אים אין עמיצן דער-מאָנט. ער קוקט אויף איר. ניין, ניט קיין שיינע. אַ געוונטע. און פּלוצלונג האָט ער זיך אין זיך צולאַכט.

זי האָט אים דערמאָנט אַן טאַניען פון וועלכער מאַניאַ האָט אים דערציילט מיט די ציין ווייטאַק. און ניט אַרונטערנעמענדיק די אויגן פון איר, האָט ער זיך געשטיקט פון געלעכטער. ער האָט זיך דערמאָנט, אַז זיין מאַניאַ איז אַליין.

— טייערע, האָט ער געשעפּטשעט. — איך שיק דיר אַ קוש.
 דער ווינט זאָל עס צו דיר ברענגען.
 ער איז נאָך אַלץ געשטאַנען אויף זיין אָרט. די שיקסעס
 מוירע האָבנדיק זיך אַ קער צוטאָן, האָבן פליסיק געאַרבעט און
 זיך איבערגעקוקט גאַנצוויש. ער איז פאַרזונקען אין געדאַנקען.
 — גאָט מיינער, שוין פיר יאָר ווי ער ליבט מאַניען מיט אַ
 ריינער, געטרייער, איבערגעגעבענער ליבע צו דער קלוגער מאַניאַן
 און איצט וועלן זיי באַלד הייראַטן.
 אַך, זי איז דאָך אזא טייערע, אָט באַלד וועלן זיי מאַן און
 ווייב ווערן. לעצטנס באַשעפּטיקט די פראַגע זיין גאַנצן וועזן.
 טאָג און נאַכט אין פלענער פאַר זייער צוקונפט. קיין געלט פעלט
 אים ניט. דער טאַטע גיט גענוג. ער וועט ניט וויסן. ער וועט
 אים באַלד ניט זאָגן ביז ער וועט אַליין זען דאָס וואָס ער וויל.
 זיי וועלן זיך באַזעצן אויף שטענדיק אין דער גרויסער שטאָט.
 ער וועט ווערן דאָקטאָר. „דאָקטאָר וולאַדימיר גלושאַקאוּ.“ —
 אַ פאַרגעניגן האָט זיך צוגאָסן איבער אַלע זיינע גלידער.
 מאַרטא האָט אַ נאָס געטאָן. זי האָט זיך צולאַכט, און זיך
 אויפגעהויבן פון אָרט. די שיקסעס האָבן שטיפּעריש איר צו
 געזונט געוואונטשן. זי האָט זיי געפרעגט צו זיי ווילן וואַסער
 און זי איז צום ביידל אַוועק.
 וואַלאַדיא האָט זיך אָפּגעריסן פון זיינע געדאַנקען. מאַר-
 טאָס ניסן, די שיקסעס שטיפּן, האָבן אים קינדיש האַנגע געטאָן.
 ער קוקט אויף מאַרטאן, ער זעט ווי זי שמייכלט צו אים און ער
 לאָזט זיך נאָך איר מיט לאַנגזאַמע טריט.
 צוקומענדיק צום ביידל האָט ער מאַרטאן געטראָפּן קוקן אין
 שפיגעלע און ווישן איר שווייס. ער איז שטיין געבליבן אויפן
 שוועל. זי האָט אים אין שפיגעלע דערזען. און עפּשער דעם
 ערשטן מאָל אין איר לעבן, איז זי אומשטיק געוואָרן. וואַלט זי
 זיך רעכענונג אָפּגעגעבן, וואַלט זי געפילט, אז עס פאַרזייען זיך אין
 איר אומשולדיקער, פראַסטער האַרץ, קערנער פון ליבע. אָבער
 די זון אין פּעלד האָט אָנגעהויבן פאַרגיין. אָט נאָך אַביסל
 מאַרטא ווייס ניט וואָס דאָס איז. זי קוקט אויפן יונגן געלערנטן
 פאַניטש און זי טראַכט טאַקע פון אים. און ווייטער גאָרניט.

און אלע שיקסעס וועלן זיך דאַרפן געזעגענען מיטן פעלד ביו מאָרגן. און מאַרטאָ אויך. ער שטייט און זינגט שטיק אַ ליד. מאַרטאָ טוט אַ כאַפּ אַ קריגל און לויפט צו צום עמער וואַסער. שאַרף באַגעגענען זיך זייערע אויגן. זי לאָזט זיי אַרונטער. ער הויבט זיך אָן צו וואַקלען. ניין מאַרטאָ איז ניט מיעס. ווי אזוי האָט ער עס פריער ניט באַמערקט? ווי אזוי האָט ער עס געלאַכט פון אָט דער יונגער מיידל? ער אליין א פויערס אַ זון, ער אליין געבאָרן אין דאָרף. ער אליין באַלאַנגט צו דעם פעלד, וואו מאַרטאָ אַרבעט. ער אליין, ניט איין מאָל אַלס קינד דאָ גע- שלאָפן און אויך געאַרבעט. ניין, מאַרטאָ איז אַ שיינע. אַ באַרוועסע, אַ פאַרהאַרעוועטע, אַן אַרימע, אַ פראַסטע, אַ בלאַנדע מיט בלויע אויגן. מיט אַ געזונטן ווייסן קערפער, ערטערווייז פאַרברענט פון דער זון.

דאָס בלוט האָט זיך צוגאַסן איבער אלע זיינע גלידער. עס האָבן אים אָנגעהויבן ברענען זיינע שלייפן, מיט טויזענטער פיערן. די הענט האָבן זיך געטרייסעלט און אין האַרצן איז אָנגעגאנגען אַ שרעקלעכע איבערקערעניש.

ער איז צוגעקומען צו מאַרטאָן. זי איז געשטאַנען נעבן עמער וואַסער. געליימט אויף זיין צונג איז ער שטיין לעבן איר געבליבן. זי האָט זיך אַ כאַפּ געטאַן, און איז מיטן קריגל וואַסער פון ביידל ארויסגעלאָפן.

ער איז אַרויסגעשפרונגען און מיט טרערן פאַרלאָפענע אויגן האָט ער איר נאָכגעקוקט. ער זעט ווי אירע ברוסטן צוזאַמען מיט די קאָרעלן טרייסלען זיך פון איר לויפן. פון אונטער דעם זוים פון איר ברייטער העמד, זעט ער קימאַט איר גאַנצע לייב. ער האָט זיך אָנגעשפאַרט אין ביידל.

— וואָלאָדיאַ, — האָט ער פּלוצים דערהערט זיין פאָטערס שטימע, — שוין צייט זיי אַהיים פונאַנדערצולאָזן, און דו צייל איבער וויפּל נישזקעס טאַבאַק עס בלייבן אין פעלד און פאַרשרייב...

* *

*

א נאכט פון שווערע לידן.

עפשער דעם ערשטן מאָל האָט וואָלף־דיאָ אין זיין לעבן אזא שלאָפֿר־לאָזע נאָכט געהאַט.

פאַר זיינע אויגן דאָס גאַנצע בילד פון נעכטן, פון מאַרטאָן, איר אומעטיק פּאַנים, איר פאַרצווייפּלונג, איר אַוועקלויפן און ווי די זון האָט זיך געשפּילט מיט אירע צעפּ, ווי די זון האָט אָנגעצונדן אירע קאָרעלן אויפן האַרדן. ווי די שטראַלן האָבן זיך דאָס געשפּילט מיט זיי. זי אזא אומוויסענדע. זי ווייס ניט ווי ער בענקט נאָך איר היינט.

— פּלוצלונג האָב איך אין איר אַזוי פיל שענקייט דערזען. אָט אין יענעם פאַרברענטן פּויער קערפּער.

אויף מאָרגן אין פעלד האָט ער זיך געהאַלטן פון דערווייטנס. ניט געוואָלט, אַז די שיקסעס זאָלן באַמערקן. ער האָט אָבער מאַרטאָן געזען גוט. ער האָט געזען ווי זי האָט אים געזוכט מיט אירע אומעטיקע אויגן. זי האָט געאַרבעט און געזיפּצט. און ניט ווילענדיק געהאַלפן די שיקסעס זינגען.

עטלעכע מאָל איז זי אין ביידל געגאַנגען נאָך וואַסער. זי פלעגט זיך אומקוקן אָבער ער האָט זיך אויסבאַהאַלטן.

דער פאַרנאָכט, אַזוי ווי נעכטן, איז ווידער אין פעלד גע־קומען. די זון האָט ווידער זיך געזענגט מיט דער ערד. די שיקסעס האָבן פריידיק געוואָרפן די אַרבעט און געלאָפן אין דאָרף. פון דערווייטנס זעט ער מאַרטאָן. זי גייט צום ביידל. קיינער פון די שיקסעס איז געבליבן. זי איז אַרײַן אין ביידל, האָט זיך אַוועקגעשטעלט ביים שפיגל און זיך גענומען פאַרקעמען.

ער איז צוגעקומען צום שוועל.

דערזענדיק אים האָט זי זיך צעווייגט.

— מאַרטאָ, דושענקאַ, וואָס וויינסטו? האָסט מוירע

פאַר מיר?

די שיקסע האָט אויף זיין פּראַגע ניט געקאַנט ענטפּערן און זי האָט זיך אָפּגעקערט און ווידער געווייגט.

ער איז געשטאַנען און ניט געוואוסט וואָס איר צו זאָגן. וועלכע ווערטער ער זאָל צו איר רעדן, אין וועלכער שפראַך זאָל ער זי טרייסטן. אַ גוטן רוסיש פאַרשטייט זי ניט. אוקראַיניש האָט ער זיך אָפגעוואוינט. און ער איז געשטאַנען א פאַרטראַכטער און זיך צוגעהערט צו זיין קלאַפּעדיק האַרץ.

די נאַכט איז צוגעפאַלן. אַלע וויילע איז אין פעלד אַלץ טונקעלער געוואָרן. אַנטקעגן דעם טאַבאַק פעלד איז דער פעלד מיט קאָרן, געדיכטער קאָרן. זאָל נאָך פינצטערער ווערן וועט ער מיט איר ניין. אין יענעם פעלד מיט מאַרטאָן, מיט זיינס אַ גלייכן, אַ טאַכער פון אַ פּויער, אזוי ווי ער אַ זון פון אַ פּויער. ער וועט געפינען ווערטער. ער וועט ריידן זייער ביידנס שפראַך. ער וועט, צום ערשטן מאָל אין אזוי פיל יאָרן, זיין נאָענט צו אַן איינפאַכער מיידל.

שטיל איז די נאַכט אָנגעקומען.

שטיל אין פעלד. און שטיל אין ביידל. וואָלאַדיאַ האָט מאַרטען אָנגענומען פאַר דעם אַרעם און אין צווייטן פעלד אוועק. די קאָרן שווייגן. זיי דרעמלען. די שטערן לויכטן און קוקן אויף זיי מיט מיליאָנען אויגן.

ער זיצט נעבן איר. זי שווייגט.

— מאַרטאָ, האָסט שוין אַ כאָסן? — פּרעגט ער זי אין אוקראַיניש. — ווי אַלט ביזטו?

— ניין, איך האָב ניט קיין כאָסן. און איך וועל ווערן זיבעצן פייסאַך, — ענטפּערט זי שטיל און ציטעריק.

מאַרטאָ איז אַ קלונע. מאַרטאָ ווייס, אַז דער פּאַניטש איז אַ „געלערנטער“. דאַרף מען זיין אַ גליקלעכע צו זיצן מיט אים דאָ. און וויסן ווי צו רעדן מיט אים. די נאַכט ווערט טיפּער.

זי זאָגט אים ער זאָל שוין גיין. זי ווייס ניט וואָס זי וועט זאָגן אין דער היים, וואָס זי איז פון פעלד אַהיים ניט געקומען. מוילע דער טאַטע וועט זיין שיקער. אין דעם איז זי זיכער, נאָר די מאַמע?

ער הויכט זיך אויף. ער גיט איר די האַנט. זי טוט זיך

ווער אַ ראַזאַנקאַ

האַסטיק אַ הויב. און ער פאַלט צו צו אירע ליפן. ער נעמט זי אַרײַן אין זײנע אָרעמס.

אין טיפן קאַרן, אין ווייטן פעלד, אין דער שטילער נאַכט...
ער טוט זי אַ שטויס און מאַכט די קאַרן פאַר זײער בעט...
אַ פאַרשטיקטער יאָמער רײסט זיך אַרויס פון מאַרטאַס
ברוסט...

ער קושט אירע ברוסטן. ער פלעכט איין זיינע פיס אין אירע.
ער פילט אַ וואַרעמען שטראָם...
זי איז זײנע . . .

מאַניען האָט ער אַלץ אין אַ בריוו אויסגעשריבן.
— דו ביזט אַ קלונע מיידל, מאַניאַ. דו וועסט פאַרשטיין.
און דו וועסט האָבן אײנזעניש פאַר דער אומשולדיקער יונגער
מיידל.

מאַניאַ איז אין שטאַט צוריק געפאַרן, זיך געזענגט פריער
מיטן דאָרף, מיט אַלע ערטער וואו זי איז גליקלעך געווען. דער-
נאָך האָט זי פּלוצלונג אָנגעהויבן האַסן אַלע ערטער.
שטיל האָט זי זיך געזענגט מיט איר פאַטער. און האַרציק
מיט איר מוטער.
און דאָרט, אין דער גרויסער שטאַט, האָט זי איר לעבן אויס-
געלאָשן.

ביים נייעם גאַלעך אין הויז איז וואַלאַדיע'ס כאַסענע געווען,
אַפילו זיך אַביסעלע פאַרשפעטיקט. וועט עס אַ זיבעלע זיין!
ער האָט זיך אָפגעשטעלט אין דאָרף ביי זיין פאַטער.

דאָס אינגל

פריטיק איז ביי די פראַסאָווס אין הויז געווען זייער לעבעדיק.
יעדער מיטגליד פון הויז איז געווען פאַרנומען.

דער אַלטער פראַסאָוו פלעגט אויפשטיין פאַרטאָג נאָך איידער
די הענער פלעגן קרייען און הייסן קירלען שפאַנען די „צוויי
גרויע“ פערדלאַך, אויסשפרייטן אַסאך היי אין וואָגן, איבערדעקן מיט א
גראַבן לייוענטענעם לילאָך און אַנשמירן גוט די רעדער מיט
דעם בעסערן סאָרט דזשענאַכז און לאָזן זיך אין שטאַט נאָך
סכורע.

די צוויי „גרויע“ האָבן זיך געמוזט טראָגן אזוי ווי שיידים, אום
צו ברענגען אין צייט פראַסאָוו אַהיים אויף שאַבעס.
פראַסאָוו אַלטע מוטער, די ווייב און די דינסט האָבן זיך
געפאַרעט ביי די בעהיימעס. אַ קלייניקייט : אויסצומעלעקען דריי
בעהיימעס, קיין-אַנהאַרע!

מאַשקען, די רויטע בהיימע, די עלטסטע פון אַלע, האָט
די פראַסאָוושע אליין געמאַלען. מורקען און עסטערקען, די אינגערע,
פלעגט די דינסט מעלען.

מאַשקע איז געווען די אומרואיקסטע בהיימע, און קיינעם
אויסער דער באַלעבאַסטע האָט זי צו זיך ניט צוגעלאָזן. אז ניט,
זיינען אירע פיס געווען אין דער אויסגעמעלעטער מילך און זי
פלעגט מיט קאָעס רעווען.

פראַסאָוושען פלעגט געפעלן דער אייסיק. עפעס אַ געוויסן
פאַרגעניגן האָט זי געהאַט, ווען זי פלעגט אַרויסגיין אין הויף און
מאַשקע, דערקאַנענדיק זי, פלעגט זיך צומוקן. מען פלעגט איר

ווער א ראזאנקע

גלייך אונטערשטעלן די הייסע „פאליע“ און זי פלעגט עס זופן מיט אזא געשמאק, אז די איבעריקע בהיימעס פלעגן זיך אומקוקן.

און אז דאָס עסן איז פארשוואונדן אין איר ברייטן בהיימישן האַלדז, פלעגט זי אַרויסשטעלן איר געזונטן צונג און לעקן די פאמוניצע און דערביי אַרויסגעבן אַ קלאַנג — ווי מען וואָלט מיט אַ זעג איר האַלדז געזעגט.

דערנאָך איז געקומען טראַכים, דער פאַסטוכל, מיט נאָך בהיי-מעס, זיי מיט דעם קנאַקעדיקער בייטשל אונטערגעיאָגט און אוועק-געפירט אין פעלד אויף אַ גאַנצן טאָג.

פראַסאָוו'ס זון, אילושא, פלעגט פארשלאָפּענערהייט, כאַפּן די שליסלען און איינשפילענדיק די ציצעס פון טאַלעס-קאָטן אין זשילעטקע, דערביי האָט ער אַזוי געגענעצט, אז זיין שוועסטער-קינד, רואוירקע, האָט זיך געקייקלט פון געלעכטער.

איינגעטלעך איז ביי די פראַסאָווס אַלע אינדערפרי געווען אזא טומל. אָבער פרייטיק איז געווען כוּישעך, סאַקאַנעס-נעפּאָשעס כאַלילע אין שאַבעס ניט אריינפאָרן.

פארטיק ווערענדיק מיט די בעהיימעס, איז געוואָרן אַ גערודער מיט דורכזיען די מילך. גרויסע און קליינע ליימעגע קרינגלען פלעגן אויסגעשטעלט ווערן אויף דער שמאַלער היַלצערנער באַנק.

די קרינגלעך — הויכע מיט לאַנגע שמאַלע העלזלעך פלעגן וואַרטן ביז מען אָנגעפילט מיט מילך, זויערמילך, סמעטענע, מאַסלינקע און אַזוי ווייטער.

די ווייסע טיבלעך אויף וועלכע מען האָט די מילך דורכגעזויט האָט מען אָפּגעהויט אַזוי ווי קינפעט-קינדער.

דאָס ערשטע האָט מען זיי באַהאַלטן פון אַן איינהאַרע פון די פּויערטעס. דערנאָך האָט מען זיי טאָג און נאַכט געבאָדן און געטריקנט איידער די פּרישע, שווימיקע מילך האָט זיי באַרירט.

די אַלטע באַבע פּריידע, פראַסאָוו מוטער, פלעגט קנעטן די כאַלעס, אָפּנעמען אויף „סדאַבנע בולעטשקעס“, אָנפאַנגען דערוויל מיט אייער-קיבלעך ביז די כאַלע וועט אויפגיין. וועגן די מעל, מעסטן דעם צוקער, זייען, אויפקלאַפּן די אייער — אַלץ פלעגט ווערן געטאָן

מיט מאַס און וואָג. דער גרויסער בעריאַזעווער טיש ביים פענ-
צטער האָט אויסגעזען ווי אַ העסע־בעט.

די קליינע דוואוירקע פלעגט אומגעדולדיק וואַרטן ביז די כאַלע
פלעגט אויפגיין. אז זי האָט דערזען די באַבע פריידע מאַכן כאַלעס,
פלעגט זי זיך פאַשעט מעכאַיע זיין, אז די באַבע מאַכט די געדרייטע
כאַלעס, שטייט דערביי דוואוירקע מיט אַן אַפענעם מויל...

זי פלעכט זיי ווי צעפ און שפילט זיך מיט זיי.

היינט די „זדאַבנע בולאַטשקעס“? אוי, ווי עס שמעקט!
פון די „זדאַבנע טייג“ מאַכט דוואוירקע פייגעלעך און מיט אַ
מעסער שניידט זי זיי אונטער די פליגעלעך, אז זיי זאָלן ניט פליען...
אזוי האָט זי די באַבע געלערנט.

און טאַקע, ווען מען פלעגט די פייגעלעך אין אויוון אַריינזעצן,
האַבן זיך די פליגעלעך אויפגעהויבן און די פייגעלעך פלעגן זיך
אַנבלאַזן און רויט ווערן — פלעגט דוואוירקע שטיין אַ פאַרציטערטע
זיי זאָלן ניט אַוועקפליען.

אילושאַ האָט זיך געפרייט, ווען ער פלעגט זיך אַריינכאַפן אין
הויז און זען ווי דוואוירקע קריכט־אַרום לעבן אויוון.

אילושאַ — אָדער ווי מען האָט אים פאַרצויגן גערופן: דער
„אינגל“ — ווייל ערשטנס איז ער געווען יונג און צווייטנס איז
ער געווען אַ בען־יאָכיד און אַ צעבאַלעוועטער. מ'האַט געקענט הערן,
זיין נאָמען אין הויז אַ גאַנצן טאָג, ווי „דער אינגל“ האָט נאָך ניט
געדאַוונט, „דער אינגל דאַרף גיין פרי שלאָפן“, „דער אינגל איז
אואַדע הונגעריק“ און אזוי ווייטער.

און דער אינגל האָט פון דוואוירקען געהאַט געברענטע צאָ-
רעס פאר זיין פאַרצויגענעם נאָמען.

דוואוירקע איז געווען אַ פליעמעניצע פון פּראַסאָום ווייבס
צאָד. האָט זי זיך ביי זיי ערצויגן. אַ שיינע, אַ דיקע, קוטשעראַ-
ווע מיידל, אַ בראַנד־בעריע.

און שטילערהייט, קיינער זאָל אין הויז ניט הערן, איבערהויפט
די באַבע, האָט זי זיך מיט איליושן גערייצט.

אינגל, פאַרשפּיליע די זשילעטקע!

אינגל, גיי דאַוונען!

אינגל ניי אין קלייט!

דערביי האָט זי זיך געקיקלט פון געלעכטער.
דער יונגער אילושא האָט געליבט די קליינע, דרויצן-יאָריקע
דוואוירקעלען מיט אן אומשולדיקער ליבע.
ער האָט איר אלץ פארשוויגן.
ער פלעגט אויך לאָכן און דערביי אַרויסשטעלן זיינע ווייסע
ציין.

און ניט איינמאָל, שטייענדיק שמוינע-עסרע, האָבן זיינע אויגן
אַרויסגעקוקט אין דרויסן, וואו דוואוירקע איז געזעסן מיט שיקסלאך.
און כאָטש ער פלעגט שוין אויסשפּייען אויף ביידע זייטן:
„וואנחנו כורעים ומשתחיים ומודים, טפוי, טפוי“, פלעגן זיך זיינע
אויגן איינזען אין דוואוירקעס פולע פיס, אז ער פלעגט פארנעסן וואו
ער האָלט.

שאַבעס נאָכן עסן איז אין הויז געווען רואיק. פראַסאָו
איז געשלאָפן. די ווייב מיט זיין מוטער פלעגן ריידן שטיל צווישן
זיך, און דוואוירקע מיטן אינגל זיינען געגאנגען צום טייך.
— זע נאָר, איליושאַ, ווי די כוואַליעס קלאַפן אַזוי ווי די
„וואַלנעס“ פון יאָם — זאָגט דוואוירקע קוקנדיק מיט באַגייס-
טערונג אויפן ווייסן שוים, ביים ברעג טייך.
— וואו האָסטו געזען אַ יאָם מיט „וואַלנעס“? — לאַכט
איליושאַ.

דוואוירקע ווערט בריוגעז. פלוצלונג שרייט זי אויס:
אינגל וואָס דו ביזט! איך האָב געזען אין דער געאַנראַפיע.
יענע „וואַלנעס“ פון יאָם קאָנען איינשלינגען אַלע פאַראַכאָדן,
אַלע טייכן, אַלע כוואַליעס און טויזענדטער אזוינע אינגלעך ווי דו.
— וואו האָסטו עס געלייענט? אין דער געאַנראַפיע?
ער צולאַכט זיך און כאַפט זי אָן ביים בענדל, מיט וועלכע
אירע קליינע געדרייטע צעפלעך זיינען איבערגעפלאַכטן.
— איליושאַ, איך וועל דערציילן דער באַבען! ווערט זי בייז.
ער דערשרעקט זיך, ווערט רויט, אָבער וויל עס ניט אַרויסווייזן
פאַר איר, לאַכט ער נאָריש און ציט דאָס בענדל צו זיך.

ווער א גאזאנהאָ

זי פאלט מיטן רוקן אויפן גראָז און דאָס צאָפֿלדיקע, קוט
שעראָווע קעפל פאלט אַנידער אויף זיינע קני.
איליושאַן צינדן זיך אָן די בלוטן. ער לאַכט ווי אַ ווילדער.
ציט זי נאָך אַליץ פאַרן בענדל, וועלכער איז שטייף איינגעפלאַכטן
אין אירע צעפלעך.

זי ווערט בייז פון ווייטאָק. זי ווערט בייז פון זיין געלעכטער.
— איליושאַ, איך וועל מער מיט דיר ניט גיין צום טיך!
— איליושאַ הירזשעט און הערט זי ניט. עפעס האָט זיך
אין אים אויפגעכאַפט און טוט אים וויי. מיט אַלע קרעפטן ציט
ער זי צו זיך.

אירע קליינע, קיילעכדיקע ברוסטן באַווייזן זיך פון איר אויס-
גענייטער העמדל. זי קייקלט זיך און ראַנגלט זיך און בורטשעט.
איליושאַ, פאַרטויבט, לייגט זיין האַנט אַרויף אויף אירע
ברוסטן. דאָס בלוט טוט אים אַ זעץ אין פאַנים. ער דערפילט
אַ וואַרימקייט אין זיין גאַנצן אינגלשן קערפער. ער פילט ווי עס
צוגייט זיך די וואַרימקייט איבער אַלע זיינע יונגע גלידער.
ער פאַלט־צו צו אירע ברוסטן און באַדעקט זיי מיט הייסע
קושן.

פֿלוצלונג צולאַכט זיך דוואוירקע פארשעמט, זי בריקעט מיט די
פיס, לאַכט און רייסט זיך פון אים. די פיס רוקן זיך אַרויס פון אונ-
טערן קליידל. איליושאַ דערזעט אירע שיינע, צאָפֿלדיקע ווייסע פיסלעך.
עפעס פילט ער אזוי גוט, וואַרים, אזוי צופרידן און זיס. דריקט
ער זי צו שטאַרק צו זיך און צוויינט זיך אויפן קאָל.
דוואוירקעלע רייסט זיך אַויס פון אים. אַ צורייצטע לויפט
זי מיט צופלאַמטע באַקן איבערן פעלד, איבער די שטעכיקע בע-
רעלעך, שפּרינגט איבער די פאַרקנס, באַהאַלט זיך אונטער די
לאַזעס און זיצט און ציטערט...

די אַלטע באַבע האָט מיט איר שאַרפן בליק שוין לאַנג באַ-
מערקט, אז איליושאַ קוקט־נאָך דוואוירקען. עפעס איז דער
אינגל ניט מיט אַלעמען — האָט זי צו זיין פאַטער געזאָגט.
כאָטש עס איז טאַקע אַ ראַכמאַנעס אויף דוואוירקען, דאָך
וועט דוואוירקע מער מענטש ווערן צוריק אין שטאָט. זאָל זי
פאַרן געזונטערהייט.

— וואָס וועט פון איר דאָ אַרויסקומען? — טיינעט די באַ-
בע. זי לויפט דאָ אַרום ווי אַ ווילדע און דערצו בינדט זי זיך
צום אינגל.

איליזשא'ס מוטער, דערהערנדיק דאָס, האָט איר שטאַרק וויי-
געטאָן פאַר איר פלימעניצע.

— איליזשא איז מיין זון — האָט זי געענטפערט — אָבער
דוואוירקען רעכנן איר ווי מיין טאָכטער. סיי ווי האָב איר ניט מער
ווי איין זון. וואָלט דוואוירקעלע געקאָנט דאָ וואַסן ביז צו אַ קאלע
ווערן.

נאָר די באַבע האָט ניט געוואָלט. פראַסאָוושע האָט טאַקע
באַמערקט, אַז דער אינגל איז עפעס ניט מיט אלעמען, אָבער
אָפגעבן זיך רעכענונג האָט זי ניט געקאָנט, און אונטערן דרוק
פון דער אַלטער האָט מען באַשלאָסן דערווייל שיקן דוואוירקען
צוריק אין שטאָט.

די „צוויי גרויע“ שטייען געשפּאַנט. דער וואָגן איז פול מיט
היי, איבערגעדעקט מיט אַ גראָבן ליילעך. קירילאַ פאַרדרייט אַ
פאַפּיראַס און פאַרריכט זיין אָנצוג.

פראַסאָוושע מיט פאַרוויינטע אויגן...

דעם אינגל האָט מען אינגאַנצן ניט געזען.

דוואוירקע שטייט לעבן גאַרדעראַב, האַלט איר פעקל זאָבן
אין האַנט און דורכן פענצטער אין הויף זוכט זי איליזשאַן.

זי האָט ביטער געוויינט.

דאָס רויטע בענדעלע האָט זי הידער שטייף איינגעבונדן אין
אירע צעפּ, און מיט אַ יאָס טרערן האָט זי זיך געזענגט מיט אַליי.
זי האָט נאָך סימאָנים פון די שטעכנדיקע בערעלעך, ווען זי איז דאָן
פון איליזשאַן אַנטלאָפּן.

פראַסאָוושע האָט דוואוירקעלען אָפּגערופּן אָן זייט און איר
אריינגערוימט אַ סאָך אין אויער...

— דוואוירקעלע האָט זיך געוואָרפּן פראַסאָוושען אויפן
האַלדז, אַ גליקלעכע זי געקושט און ווי אַ ווילדע אין וואָגן היי
אריינגעשפרונגען, אַזש די „צוויי גרויע“ האָבן זיך דערשראָקן.

קירלאַ האָט אַ שמיץ־געטאָן די פּערד און די צוויי „גרויע“
האַבן זיך אַלאַז־געטאָן אין אַ גאַלאָפּ.
אונטערן דאָרף האָט איליושא געווארט זיך צו געזעגענען
מיט דוואוירקען. זי האָט אים דערזען — איז זי אַראָפּגעשפּרונג
נען און האָט אים דערציילט דעם סאָד, וואָס פּראָסאָוושע האָט
איר געזאָגט, אַז זי וועט באַלד ווידער צוריק קומען אין דאָרף.

גלאָקן געקלאַנג

עם האָבן זיך די גרויסע קירכן-גלאָקן צוקלונגען, עם האָבן זיך די קליינע שטיבלעך פון דאָרף אין ווייסן אויסגעפּוצט און זיך געגן דער זון וואַרימען אויסגעשטעלט. און גלייך ווי סטרוגעס, האָבן זיך די געלינקע פּריזבעס געטויליעט צום ווייסיקן קאלך פון יעדער וואַנט. די קליינע פענצטערלעך אין די ווייסע שטיבעלעך האָבן געלויכטן פון ריינקייט, און יעדערער, ווער עס איז פאַרבייגעגאַנגען, האָט געקאָנט זען די בליסטשענדיקע אָפּגעטער, איבערגעבונדן מיט ווייסע אויסגענייטע האַנטיכער.

טונקל האָט אויך געברענט די גלעזערנע לאַמפּאָדקע איבער דער מוטער מאַריע מיטן קינד אין איר האַנט. און די גלעקער קלינגען: זיי רופן צו דינען גאָט, זיי שרייען, זיי בייזערן זיך אויף די פאַרשפּע-טיקטע, זיי פאַרהילכן דאָס גאַנצע דאָרף.

עם האָבן זיך אַ שאַט-געטאָן מענשטן פון אַלע געסלעך פון דאָרף, פּאַרפּוצטע אין זייערע בעסטע און ציכטיקסטע קליידער פּריילעכע, געזונטע, מוטיקע, האָבן זיי זיך געאיילט אין קלויסטער: מען האָט געפּאָלגט די גלעקער. פויערים, אין לאַנגע פּאַדיאָוקסעס, די שטיוול אויסגעשמירט מיט שוואַרצן דזשענאַכץ, גלאַנצן אזוי ווי די זשוקעס. זייערע ברייטע בלאַנדע בערד ליגן יאָנטעוודיק אויסגעצויגן, ערשט ניט לאַנג אויסגעוואַשענע און אויסגעקעמטע, מיט ווייסע לייזענטענע אויסגעשפינענע העמדער וואָס זעען זיך אַרויס פון אונטער דער פּאַדיאָוקע, האָבן זיי געזונט געמראָטן אויפן זאַמ-דיקן וועג, און זיך פאַרדרייט צום קלויסטער-צו. פויערטעס מיט אויסגעבונדענע קעפּ פון אַלערליי קאָלירטע טיכלעך און שמאַלע

קורצע פילפארביקע פלאכטעס, פון וועלכע עס האָט זיך ארויסגעזען אַן אויסגענייטער שטיק פון דער העמד, זיינען שנעלער געלאָפֿן פון די מענער, פארטיפט אין שמועסן וועגן זייער פעלד־ארבעט.

פריילעך, יאָנטעוו איז אין דאָרה, איבערהויפט איילן זיך די עלטערע; די יונגערע נעמען זיך צייט אויף אויסצופוצן זיך. און אַפֿילע די אַלטע, בלינדע פויערטע קאָבעלקע איז אויך פארפּוצט, און שאַרענדיק זיך מיט די הענט, אָן די ווענט טאַפט זי דעם וועג צום קלויסטער. זי, די בלינדע, איז געווען אין יעדן יאָנטעוו מער באַגייסטערט פון אַלעמען. און מיט אירע גרויסע ווייסלעך פון די אויגן האָט זי יעדן געענטפערט ווער עס האָט זי נאָר באַגריסט און ביים נאָמען אָנגערופן. פּלוצלונג זיינען די גלעקער אַנטשוויגן געוואָרן, פּלוצלונג איז קיין איין לעבעדיקער מענטש אין קיין איין געסל ניט געבליבן, פונקט ווי די גלעקער וואָלטן זיי איינגעשלונגען. בלויז וואוּרניט וואו הערט זיך דאָס הירזשען פון א פּערד, וועמעס פיס מען האָט פארפּענטעט עס זאָל אויף א פּרעמדן פעלד פון פּאַשע ניט אַנטלויפן. דאָס אויסשרייען פון א גאַנדו פון א ווייטן טייך, און ווייטער איז שטיל. שווייגנדיק און עלענר קוקן איצט אויס די ווייסיקע שטיבעלעך.

מיט אַמאָל דערהערט זיך אַ געלעכטער, אַ זילבערנער, הילכיקער געלעכטער, וואָס האָט זיך צושאַטן איבערן גאַנצן דאָרה, אין יעדן ווינקלעך, פונקט ווי די זון צושיט אירע שטראַלן אין אַלע ווינקלעך. פריילעכע ווערטער און וויצן האָבן זיך צוטראָגן פון הונדערטער מיילער, יונגע, געזונטע, שטיפערישע מיילער.

דאָס האָבן שיקסעס מיט שקאַצים זיך איצט צום קלויסטער געלאָזן, געבן גאָט זיין כּייליק, שיינע, יונגע, פריילעכע, זאָרגלאָזע מיט בלאַנדע צעפּ, מיט קאָלירטע ליענטעס אָן אַ צאָל, איבערגעבונדן זייערע קאָרעלן, וואָס האָבן באַצירט זייערע ברוסטן און העלדזער. די לאַנגע אויסגענייטע אַרבל פון זייערע העמדער האָבן אַזוי ווי בלומען געבליט אויף זייערע הענט. די האַלבע שיכלעך און קורצע געפּאַלבע קליידער אויף זייערע באַרוועסע פיס האָבן צום טאַקט געקלאַפט, ווען זיי האָבן האַלטענדיק זיך פאַר די הענט געטראָטן אויפן קליינעם טראַטואַר, וואָס פירט אַריין אין קלויסטער. זייערע קאָרעלן האָבן זיך אָנגעשלאָגן איינע אָן די אַנדערע, האָבן אַרויס-

געגעבן א קלאנג ווי פון גלאָז. די יונגע שקאַצים, אין שטיוול מיט צונויפגעלייגטע כאַלעוועס, ווי א האַרמאָניע זיינען נאָכגעלאָפֿן די שיקסעס און זיך געוויצלט. געמאַכט באַשטעלונגען אויף באַשטימטע פֿלעצער וואו מען זאָל זיך ביינאַכט טרעפֿן.

— דו ווייסט, כאַדאַראַ, — רופֿט זיך אָפֿ א יונגער שייגעץ — גיי צום וועלדל פֿון סטעפֿטשענקאָ'ס זייט, און וואַרט אויף מיר דאָרט וואו די קוקושקע קוקוועט. און אז איך וועל פֿריער קומען, וועל איך פֿיפֿן... די יונגע כאַדאַראַ איז רויטער געוואָרן פֿון איר רויטן בענדל אין איר בלאַנדן צאַפֿ. אירע פֿולע יונגע ברוסטן האָבן זיך געהויבן פֿון איר שווערן אָטעמען. זי איז געשטאַנען און אַרײַנגעקוקט אין די אַרומיקע גערטנער, וואו די זון האָט זיך איבער די פֿלאַנצן העל צוגאַסן, וואו די פֿויגעלעך האָבן יאַנטעוודיק געזונגען, און זי האָט איינגעאַטעמט דעם רײַך פֿון דער אַרומיקער נאַטור..

פֿלוצלונג האָט דער קירכֿן־גלאַק אַרויסגעלאָזט אַ מוירעדיק געשרײַ: ער האָט ווי געבייזערט זיך אויף די וועלכע האָבן זיך פֿאַשפּעטיקט צו קומען דינען גאָט. די אַלטע זיינען אַרויס אויפֿן קלויסטער־הויף, און די יונגע האָבן פֿאַרנומען זייערע ערטער. די יונגע דינען איצט גאָט. די אַלטע שפּאַצירן איבער די קוואַרים פֿון יענע, וועלכע האָבן געהאַט די זכיע צו ליגן אויפֿן „צווינטער“ אין קירכֿן־הויף. געוויינלעך פֿלעגט מען אויפֿן „צווינטער“ באַערדיקן גאַלאַכײַם, דיאַקעס אָדער גלאַט מענטשן, וואָס פֿלעגן קאָנען באַצאָלן פֿאַר דעם אָרט.

די אַלטע בלינדע קאָבעלעקע האָט זיך געשאַרט צום גאַלעכ'ס קייווער. זי געדענקט גוט דעם אַלטן, האַרבאַטן גאַלעך, וועלכער איז ערשט מיט אַן ערעך דרייסיק יאָר צוריק געשטאַרבֿן. אַך, אזא טייערינקער געווען, אַלע האָבן אים ליב געהאַט. וואו עס איז נאָר געווען אַ צאָרע אין דאָרף, האָט מען געבראַכט צו „באַטווישקאַ ניקאָ־ליי“. און ער האָט דער הייליקער פֿאַטערל, פֿלעגט זיך פֿאַר יעדן אָנעמען זיך, פֿאַר יעדן „מאָליען“. אַלע שטעלן זיך אַרום איר, לעבן דעם גאַלעכ'ס קייווער. און זי דערציילט זיי ניסים פֿון דעם פֿאַטערל...

אַך, איז דאָס געווען אַ טייערע, הייליקע געשאַמע! אזוינע וועלן שוין מער ניט זײַן: אַ פרומער, אַ גוטער, אַן עמעסער הייליקער.

נאָר גאָט האָט אים געשטראַפּט מיט שלעכטע קינדער. גאַנצע פינף קינדער האָט ער, נעבאָך געהאַט. דריי זיין און צוויי טעכטער. ער האָט קימאַט פון אַלע קיין נאַכעס ניט געהאַט.

— אַנוקאַ, ראָדימאַיאַ, — בעט זיך אָן אַלטע פּויערטע — דערצייל וועגן אים. דו האָסט אים בעסער געקאַנט פון מיר. אויף דיר האָט ער געוויס ראַכמאַנעס געהאַט מער ווי אויף די זעענדיקע, אין זיין זכּוס זיינען דיינע יאָרן פאַרליינגערט געוואָרן. און שטיל שעפטשעט זי צו דער בלינדער, אַז אימיצער האָט אַ פּרישן קראַנץ בלומען אויף זיין קיווער היינט אַוועקגעלייגט עפּשער אימיצער פון זיינע קינדער האָבן זיך היינט אָן זיין געשאַמע דערמאַנט...

מילאַיאַ מאַיאַ, — איר זעט ניט — אָבער אימיצער האָט זיין בילד דאָ איינגעפאַסט, און אַך! מוטערל הייליקע, וואָס פאַר הויקער ער האָט דאָס געהאַט — אַך, מילאַיאַ — שרייט אויס די בלינדע — און די ווייסלעך הויבן אָן צו טאַנצן אין אירע אויגן-לעכער... ער איז געווען די גוטסקייט אַליין. איך האָב ביי אים געדינט אַביסל.. איידער איך האָב די ליכטיקע וועלט אויפּגעהערט זען. קיין פּויגל־מילך האָט מיר ביי אים ניט געפעלט... נאָר — נאַסטינקע און נאַסטינקע, פּלעגט ער מיך רופן.. די מאַטושקאַ, זאָל מיר מויכל זיין, איז געווען אַביסל אַ ביזע.

זי האָט אויך געליטן פון די קינדער — זיי זיינען אַלע אויס-געוואַקסן אַזוינע שיינע געראַטענע און געבילדעטע, אַז דער דאָרף איז פאַר זיי ענג געוואָרן, ביז זיי זיינען זיך פון דאַנען צולאָפּן.

איינער אין קיעוו, איינער אין מאַסקווע, די איבעריקע — אין אַנדערע גרויסע שטעט, נאָר לערנען זיך געוואָלט, גאָט זאָל זיי מויכל זיין... בלויז דער עלטערער פון זיי איז אַ וואוילער, אַ לייט געווען: ער האָט געהייסן ניקאָלאַי און איז ערנעץ אין אַ דאָרף אַ וויילע גאַלדך געווען, און דערנאָך איז ער פון יענעם דאָרף פאַרשוואַנדן... און דער קלענסטער וואַסילי, זאָגט מען, אַז ער האָט פיינט־געהאַט אונדזער צאָר. גאָט זאָל אים מויכל זיין.. פיינט האָבן אונדזער צאַריכאַטיושקאַ דעם פּראַוואַסלאַוונעם? אַזאַ אַוויירע פון אַ הייז ליקן גאַלאַכ'ס אַ זון! ער האָט אַפילו אין גאָט ניט געגלויבט... נאָר ביכער.. און ביכער...

אוי, וואָס דער הייליקער האָט זיך אָנגעליטן! איינמאַל איז ער

אין דאָרף געקומען און געבראַכט מיט זיך ביכער און האָט זיי אין גאָרטן באַגראָבן. ער האָט אַביסל פון זיי אויסגעטיילט אין דאָרף, ביז מען האָט דעם הייליקן דערציילט. ער האָט אים אין האַלבע נאַכט פון דאָרף אַרויסגעטריבן, אַלע ביכער אויסגעגראָבן און אין הרובע זיי פאַרברענט...

די פּויערטעס נעבן איר, האָבן געזיפּצט און זיך געציילעמט, האָבן גאָט געבעטן ער זאָל דעם הייליקן ניט שטראָפּן פאַר די זינד פון זיינע קינדער, וועלכע זיינען אין די שמעט קאַלע־געוואָרן, האָבן אין גאָט ניט געגלויבט און האָבן דעם צאַר פיינט געהאַט... די אַלטע איז אַנטשוויגן געוואָרן. מיט ציטערדיקע הענט האָט זי געטאַפּט דעם קראַנץ בלומען. דער אויפפאַסער איז צוגעקומען, האָט זיי באַגריסט, האָט אַרונטערגענומען דאָס היטל, זיך איבערגע־ציילעמט, און גענומען באַגיסן דעם קראַנץ בלומען.

אַט האָט ער זיך געווענדט צו זיי, אַ גליקלעכער טאַטע געווען, דער הייליקער פּאַטערל, טייערע קינדער געהאַט... אָט דער קלע־נערער וואַסילי — אַט־דער ווי אַלע רופן אים וואַסיאַ — איז ביי אים דער בעסטער... צוגעשיקט דעם קראַנץ בלומען, געשריבן צום גאַלאַך מען זאָל זיין קיינער אָפּהיטן, ער וועט אין גיכן אַליין קומען באַזוכן זיין גרויסן פּאַטער...

די פּויערטעס האָבן זיך איבערגעקוקט, און די בלינדע האָט אַרויסגעשעפטשעט: אַפּאָנים, כאַראַטע געהאַט. וואַסינקאַ, אַפּאָנים, כאַראַטע געהאַט.

עס האָבן זיך די קירכ־טירן ברייט צעעפּנט; די גלעקער האָבן זיך אויפּסניי צעקלונגען. אָבער מילדער ווי פּריער. און דער גאַנצער דאָרף האָט זיך געאיילט צו די וויסינקע שטיבעלעך...

אַ דאַרפישע מיידעלע

דער גאַנצער דאָרף האָט געוואוסט, אַז די קליינע ביילקע זינגט שוין.

שאַבעס ביינאַכט, ווען אין די פויערשע כאַטעס איז שוין אַלץ געווען צוגעגרייט פאַרן זונטיק, האָבן זיך די עלטערע אויסגעזעצט אויף די פרויזבעס זיך אָפצורוען, זיך צוהערן צו דעם געזאַנג, וואָס האָט זיך צו זיי דערטראַגן פון פעלד און פון טייך.

דער זומער איז אַ שווערער. פול מיט ארבעט. אַ גאַנצן טאָג אין פעלד, ביים אַקערן, און זייען, שניידן און בינדן, קאַסען און בענטשן די פרוכטבאַרקייט פון זייערע פעלדער.

מען ברענט און מען בראָט זיך אַ גאַנצן טאָג אויף דער זון, קיין צייט ניטאָ אפילע דעם דורשט מיט אַ ביסל וואסער איינצושטילן, ביז די נאַכט קומט אָן און פאַרלייכטערט זייערע געמיטער, גלעט אַרונטער דעם שווייס פון זייערע לייבער. איבערגעטאַנענע אין ווייסע, ליייונטענע העמדער, דרימלען זיי איין.

די יונגערע שטיפנדיק און לאַכנדיק האָבן זיך פרוילעכע צום פעלד און וואַלד אוועקגעלאָזט, צום ווייסן, זאַמדיקן ברעג, צום שפיגל־דיקן טייך.

דאָרטן האָבן זיי באַזונגען דעם פאַרגאַנגענעם טאָג. באַגריסט דעם נאָענטן זונטיק. באַזונגען די פרוידיקע נאַכט און דאָס פעלד. לידער פון ניט קיין געזעענע געליבטע, לידער פון כאַלוימעס.

אין אַזוינע נעכט האָט ביילקע ניט געקענט איינזיצן אין שטוב. געבוירן אין דאָרף, געהערט זי צו אים. זי באוועגט זיך מיט גרויס און קליין, אָנגעזאַפט מיט דעם דאַרפישן לעבן. זי האָט ליב זייערע כאַגעס און די דאַרפישע לידער.

אַ שטימע האָט ביילקע ווי אַ קאַנאַריק. צער און פרייד איז אויסגעמישט אין איר דין קעלכעלע. איר פּאָנים איז אָפּגעברענט פון שפּילן זיך גאַנצע טעג אין פעלד, און די ברוינע אויגן מאַכן צו שמייכלען איר פענימל.

מיט אַ פּאָר שיקסלעך האַלטנדיק זיך פאַר די הענט, אַ באַרוועסע איז זי געלאָפּן איבער די געסלעך. נאַכגעלאָפּן די קלאַנגען פון לידער, וועלכע האָבן זיך געהערט פון די ברעגן פון טיך. דערזענדיק זי, שרייען אַלע אויס:

— גוט, ביילקא, וואָס דו ביזט געקומען. ניטאָ ווער ס'זאָל זיין דער „זאַפּיעוואַלאַ“. כלאַפּצי, הויבט אָן פון אָנפאַנג. וואָס ווילסטו זינגען, ביילקא?

— „אוי באַכערל, באַכער, וואָס טראַכסטו וועגן מיר“ — שרייט זי אויס.

דאָס קליין־געשניצט קאַנאַריקעל מויל עפנט זיך אויף פון דער יונגער, צען־יעריקער ביילקעלען.

פריער זינגט זי שטיל, דאן אביסל העכער, און אַט העלפּן אַלע צו. ביילקע שרייט זיי אַלע אַריבער. ביי דער ענדע פון ליד, ווערן אַלע אַנטשוויגן און בלוזן איר שטימעלע צעטראָגט זיך איבערן טיך, איבער די געסלעך, און צו די פּרוזבעס, וואו די עלטערע זיצן און דרעמלען.

אַלץ ווערט שטיל. שקאַצים דרייען פאַפּיראַסן. אימעצער הויבט אָן קלאָפּן אַ שטיינדל אָן אַ שטיינדל, פייער פונקען פליען צו דער ערד אַרונטער. איין שטיינדל צינדט זיך אָן, און אַלע פאַרויכערן, טוען אַ שפיי דורך די ציין, און ווידער איז שטיל.

נו, נאָך איין לידעלע, און הידאָ צו גאָט שלאָפּן, זאָגט אימיצער. — דעם לעצטן טאָג פאַרבריינג איך מיט אייך, מינע פריינד — זאָגט ביילקע.

אימיצער הויבט אָן זינגען און גיט באַלד איבער צו ביילקען. זי ווערט די פּרימאָדאָנאַ. מיט אירע יונגע קינדערישע קויכעס שרייט זי זיי אַריבער מיט די ווערטער: „דעם לעצטן טאָג פאַרבריינג איך מיט אייך, מינע פריינט“.

און באַלד ווערט דער טיך איינזאַם. שטיל וואַקלען זיך רואיקע כוואַליעס, שלאָגן זיך אָן אין ברעג מיט אַ שטיילן בורטשען.

ביילקע לויפט אריין אין שטוב.
 אוי, מאמע! אזוי זיך פארזונגען, פארגעסן אזש אז מאָרגן דארף
 איך א גאנצן טאָג מאַכן די אוראַקן, און מאָנטיק דארף איך זיין פרי
 אין „שקאַלע“. די לערערין האָט געזאָגט, אז עס הויבן זיך אָן עקזאַ-
 מענס.

און ווער עס וועט אויסהאַלטן, וועט קריגן א בילד פון דעם
 „צאַריעוויטש“. אוי, מאמע! אזא שיינער, דער צאַריעוויטש. די
 לערערין האָט אים אויפגעהאַנגען אין שקאַלע, מיר זאָלן אים אלע
 זען.

איך וועל מאָרגן א גאנצן טאָג „זוברעווען“ דעם סטיך, איך
 וועל מאַכן די זאדאַטשעס און איך וועל אויסהאַלטן, מאמע, וועסט
 זען, איך וועל ברענגען אַהיים דעם צאַריעוויטש. אוי, מאמע, אזא
 שיינער. מאמע! וויפיל איז פיר מאָל אַכט?

ביילקעס מאמע זיצט אויפן באַנק, ביים קעראַסין לעמפל און
 לייענט קרישמע. די מידע אויגן האַלב געשלאָסן, און הערט זיך
 פריידיק צו צו ביילקען.

פיר מאָל אַכט איז צוויי און דרייסיק, ענטפערט זי ביילקען א
 גליקלעכע.

זע זאָלסט אויסהאַלטן די עקזאַמענס, זאָלסט ברענגען גוטע
 „אַטמעטקעס“. אָט כאָדאַראַ קאַלענין לערנט זיך גוט. מאַרינקאַ
 אויך, און דו, ביילקע, זאָלסט מיך ניט פאַרשעמען. איך האָב ניט
 קיין צייט צו גיין מיט דיר אין שקאַלע. גאָט האָט דיין טאַטן פון
 אונז פרי צוגענומען, דארף איך אַליין אייך קאַרמענען, און פונקט
 מאָנטיק דארף איך פאַרן אין שטאָט נאָך סבוירע. גיי, לייג זיך אויף
 דער „ליזשאַנקע“ און שלאַף זיך גוט אויס.

ביילקעס מאמע גיט זיך אַ הייב פון אָרט, טוט אַ קוק צו דער
 ליזשאַנקע. די קליינע ביילקע ליגט שוין אַ צונויפגעדרייטע אונטער
 אַ לייווענטענעם „רעדנע“. גיט זי אַ הייב דעם לאָמפּ, ביינט זיך איבער
 אים, גיט אַ בלאָז און דאָס דיניקע פייערל שטאַרבט.

מאָנטיק האָט זיך ביילקע אויפגעהויבן זייער פרי. נאָך
 איידער מען האָט די טשערעדע אויף פאַשע געטריבן. זי האָט זיך
 איילנדיק אָנגעטאַן, געשטעלט דעם סאַמאָוואַר. איבערגעביסן אַ
 שטיקל ברויט מיט פריש אויסגעקלאַפּטע פוטער, פאַרטרונקען מיט אַ

נלאָז טיי, האַלטנדיק דאָס ביכל אין דער האַנט, שעפּטשנדיק דעם סטיך, נאַכאַמאָל איבערנעקוקט די זאָדאַטשע און געלאָזט זיך אין וועג צום שקאַלע.

און ביילקעס מאַמע, פּאָרנדיק אין וואָגען צום שטאָט, פילט זיך גליקלעך: ביילקע, זאָל לעבן, וועט אויסוואַקסן אַ לייט — ניט אזוי ווי די עלטערע אין שטאָט, וואָס זיצט צו צוויי יאָר אין איין קלאַס.

זייענדיק אין שטאָט, און אַנלאַדנדיק דעם וואָגן מיט אַ ביסל סכּוירע, איילט זי זיך צוריק אין דאָרף.

אַ ביסל פּאַרבראַכט מיט איר עלטערער טאָכטער. ביי איר זיינען שוין אויך די עקזאַמענס, נאָר זי ווייס נאָך נאָר ניט. זי קוקט אויף איר עלטערער טאָכטער.

יענע איז אָנגעטאָן אין אַ קאַריטשניעווער פּאַרמע, מיט אַ שוואַרצן פּאַרטוך. די גאַלדענע האָר שטייף אין צוויי צעפּ פּאַרפּלאַכטן, איבערנעבונדן צווישן ביידע צעפּ מיט אַ ברוינעם באַנד. אַ קעמעלע און אַ פּאַר ברוינע טופּליעס אויף אירע גלייכע פּיס.

זי קוקט אויף איר עלטערער טאָכטער פון קאָפּ ביז די פּיס. אַ סטראָינע ווי אַ „טאַפּאָליע“, טראַכט די מאַמע. און די צעפּ געדיכטע און לאַנגע, ביז אַריבער דער טאַליע.

די מאַמע טראַכט פון ביילקען. זי, די קליינע, ווייס נאָך ניט פון קיין פּאַרמע. זי לויפט ווינטער אין „וואָליקעס“, און זומער אַ באַרוועסע. נאָר אינגיכן וועט מען זי אויך דאַרפן צוגרייטן אין שטאָט.

שנעל געזעגנט זי זיך מיט איר עלטערער טאָכטער, און שוין זיצנדיק אויפן וואָגן, ניט זי זי אַ פּרעג: זעלדעלע, האָסט געלט? ניין, ענטפּערט זעלדעלע, זי האָט ניט. נאָר זי שעמט זיך בעטן, ווייל זי איז נאָך ניט זיכער מיט די עקזאַמענס.

די מאַמע ווערט גערירט ביז טרערן. זי קושט און האַלדזט זעלדען. וואָס איז זי נעבעך שולדיק אַז עס איז איר שווער צו לערנען זיך?

* *

*

האַלבן טאָג איז די מאַמע שוין צוריק אין דאָרף.
ביילקע לויפט באַלד אַריין אין שטוב: מאַמע, מאַמע, איך האָב

געבראַכט דעם צאַרעוויטש! ... מאַמע, באַהאַלט דעם צאַרעוויטש אין אַ פּאַפּיר, ער זאָל זיך ניט אויסשמירן! ... אזוי האָט די אַוטשיטעל־ניצע געהייסן. מאַמע, די לערערין האָט געזאָגט, אז איך האָב אויס־געהאַלטן! ...

אַ יאָנטעו איז די גאַנצע וואָך אין הויז. אַ קלייניקייט, דאָס גאַנצע דאָרף ווייס, אז בייַלקע האָט אויסגעהאַלטן. די לערערין איז אַליין געקומען אין הויז, שטאַרק געלויבט בייַלקען.

אַבער פון שטאַט איז אָנגעקומען אַ בריוו, אז זעלדע האָט ניט אויסגעהאַלטן דעם עקזאַמען, און זי איז געבליבן זיצן דאָס צווייטע יאָר אין פּערטן קלאַס.

די לעצטע פּאַר טעג האָט מען זיך בליז געדאַרפט ווייזן אין שקאַלע, אויסהערן אינסטרוקציעס, נעמען ביכער, בריינגען ביכער. און דער „קאַניקול“ האָט זיך ביסלעכווייז אָנגעהויבן.

אין טאַג, ווען דער קאַניקול האָט זיך אָנגעהויבן, האָט בייַלקע געבראַכט אַהיים אַ ביכל „פּערווע טשאַסט“, אַ נייע גראַמאַטיקע, און צוריקגעבראַכט דעם „אַנבייסן“ אַהיים. זי פילט ניט גוט. דער קאַפּ דרייט זיך איר, און זי איז אין שקאַלע אויפן באַנק איינגעשלאָפן. מען האָט איר איינגעגעבן קאַסטאַרקע, אַריינגעלייגט אין בעט, איינגעדעקט, און אַוועקגעשיקט אַ פּור נאָכן פּעלטשער.

אין אַ וואָך אַרום איז זי שוין בעסער. מען האָט איר אָנגעטאָן אַ פּאַר וואָליקעס, זי זאָל ניט גיין באַרוועס, און זיך ניט צוקילן אויפס־ניי. בייַלקע האָט זיך פאַרבענקט נאָך דער קלייט, פאַרבענקט זיך נאָך די „דאָמיקעס“, וואָס שטייען אַוּפן פּאַליצע אָנגעשטאַפּט מיט קאָנ־פּעקטן, פאַרבענקט זיך נאָך אַ שנירל רויטע קאַרעלן. קיין ליענטע דאָרף זי שוין ניט. דער פּעלדשער האָט געהייסן אָפּשערן די האָר, עס זאָל זיין גרינגער אויפן קאַפּ. האָט די מאַמע בייַלקען אָפּגעשוירן.

אַריינקומענדיק צוריק אין הויז, קריכט זי אַרויף אויפן אויוון: עס איז מיר קאַלט. עס „מאַראָזשעט“ אין אַלע ביינער — קלאָגט זיך בייַלקע. די מאַמע האָט גוט אויסגעבעט דעם „טשירען“, אָפּגע־פּרעגלט פּרישע שוועמלעך, גענזענע גריבענעס, און איר דערלאָנגט אויפן אויוון.

אויף מאָרגן האָט זיך בייַלקע ניט געקענט אויפהויבן פון געלענער.

דאס פאָנים, די הענט און די פיס זיינען פולער געוואָרן, אזוי ווי זי וואָלט אויפגעגאנגען ווי אַ „ראַשטיגע“.

פון אויוון לאָזט איר די מאַמע שוין ניט אַרונטער. — זיין דאָרטן, טיבעלע מיינע, איך קאָך באַרשט און מאַך וואַרעניקעס פון קאַרשן, וועל איך דיר אַהין דערלאַנגען.

ביילקע ווערט פריילעכער. הויבט זיך אויף און שטעלט זיך אוועק איבערגעבויגן אַריבער דעם קאַרניז.

— אוי טאַקע, מאַמע! אזוי לאַנג ניט געגעסן קיין וואַרעניקעס, און אזוי לאַנג שוין ניט געזונגען. זי קוקט אַרונטער צו דער מאַמען, וועלכע שטייט לעבן אויוון, מיט דעם ווילאָטשניק אין האַנט און רוקט דעם באַרשט נענטער צום פיער.

ביילקע צעזינגט זיך: „דעם לעצטן טאַג היינטיקן פאַרברענג איך מיט איך, מיינע פריינט!“

די מאַמע גיט זיך אַ צאַפּל. דער „ווילאָטשניק“ פאַלט אַרויס פון אירע הענט. דער טעפּל גיט זיך אַ קער אויף אַ זייט און דער באַרשטש האָט זיך אויפן פיער אויסגעגאַסן. אין אויוון האָט אָנגעהויבן זידן און קאַכן. דער באַרשטש איז אַרויסגעשוואומען אויפן פריפעטשיק, אויף דער ערד, און צו די הינער אין „פאַפּיטש“ אַרײַן.

פּלוצלינג צעוויינט זיך ביילקע: אוי, מאַמע-טייבעלע, איך קען ניט זינגען. איך קען ניט אַטעמען, און איך קען מער ניט שטיין. עס שטעכט, מאַמע-טייבעלע, עס שטעכט אין דער רעכטער זייט, און עס שטעכט אין דער לינקער זייט... אוי, מאַמע!

מען האָט ביילקען פון אויוון אַרונטערגענומען, זי ווידער אין בעט אַריינגעלייגט, געשיקט נאָך דעם פעלדשער אין די „נייע מילן“, און אין „מאַקאַשין“, נאָר מען קען אים ניט קריגן.

ביילקעס מאַמען גייט דער לעבן ניט אײַן. אזוי ווי זי האָט דערהערט ביילקען זינגען, האָט זיך איר אין האַרצן אָפּגעריסן, אַזש דער ווילאָטשניק איז פון די הענט אַרויסגעפאַלן, צוזאַמען מיט אַ שטיק האַרץ.

ער זאָל זיין אָפּגעשיידט, ווייס גאָרניט, וואָס ער האָט צו מיר געטאַן. אזוי גיך איז ער פון דער וועלט אוועק, און מיך מיט די אויפגעלעך איבערגעלאָזן. אַ גוטער בעטער זאָל ער פאַר ביילקען זיין,

ער האָט דאָך זי אזוי ליב געהאַט. נאָך איצט טראָגט זי סימאָנים
אויף אירע פּוּכקע בעקעלעך פֿון זיינע קושן.

* *

*

ביילקע ליגט שוין באלד א וואָך, מיט פּוּכענע קישנס אונטער-
געשפּאַרט אירע זייטן. ליגן קען זי ניט. ביידע לונגען זיינען אַנט-
צונדן. דער פעלדשער קומט און פּאַרט צוריק . . .

— יאָ, מאַמע-טייבעלע, עס שטעכט! איך וועל אַפּאָנים שטאַרבן
— רעדט ביילקע צו דער מאַמען. איר שטימע איז שוואַך. דאָס פּאָנים
געל, און די אויגן טיף אין שטערן אַריינגערוקט.

— רוף נאָכאַמאָל דעם פעלדשער, און נעם דאָס געלט וואָס דער
טאַטע האָט מיר אַמאָל געגעבן צו שפּילן זיך, און גיב עס סאַמאָילן,
דעם בעטלער, וועט ער פאר מיר בעטן גאָט...

— אוי, מאַמע, אז איך מאַך צו די אויגן, זע איך די גרוב וואו
מען האָט מיין כאַווערטע לידאַטשקען אַריינגעלייגט. מיר זיינען ביידע
געווען אויף אירע „פּאַכאַראָנעס“. אוי, מאַמע, וויין שטאַרק און בעט
פאר מיר גאָט! . . .

די נאַכט איז געקומען.

ביילקע האָט שוין מער ניט גערעדט. זי האָט זיך געראַנגלט,
ניט געוואָלט אויפהערן לעבן. אין וועלכער זייט דער טויט איז צוגע-
קומען, האָט זי איר קעפעלע פֿון אים אויסגעדרייט.

נאָר דעם לעצטן מאָל איז איר לינקע באַק צוגעפּאַלן צו דער
פּוּכענער קישעלע, און איר שטימעלע איז אויף אייביק אַנטשוויגן
געוואָרן . . .

דער ערשטער טאָנעס

עס זיינען פאראן אסאך שיינע אידישע יאָנטוויים. יעדער יאָנטעוו צייכנט זיך אויס מיט אנדערע דינים, מינהאָנים און צע-רעמאַניעס.

אָבער פון די אלע יאָנטוויים האָבן אויף פריידלעך אַן איינדרוק געמאַכט ראַשהאַשאַנאַ און יאָם־קיפור. ראַשהאַשאַנאַ האָט פריידלעך ליב געהאַט מיט איר גאַנצער יונגער נעשאַמע.

אַט ווערט פּלוצלונג אַ געלאָף, אַ גערעדעריי, און אַט ווערט אַליץ שטיל אין הויז, — עס ווערט יאָנטעוו. גרויסע ליכט שטייען אָנגעצונדענע אויפן גרויסן טיש אין מיטן שטוב, און ליכטן אַריין אין יעדן ווינקלעך.

די מאַמע טוט אָן אויפן קאַפּ איר ווייסע זיידענע קוסינקע. דריי מאָל שטרעקט זי אויס אירע הענט, נעמט יעדן מאָל אַרום די ליכט, דעקט צו איר פּאַנים מיט אלע פינגער, און זאָגט עפעס שטיל מיט די ליפן אַרויס. דערנאָך נעמט זי אַרונטער די הענט פון פּאַנים, און הויך מאַכט זי דעם שעכעיאָנו און שמייכלענדיק פריידיק, גיט זי אָפּ אַלעמען „גוט־יאָנטעוו“, און קושט הייס אלע קינדער.

און אַז דער טאַטע גייט אַוועק אין שול, נעמט די מאַמע דעם גרויסן סידער, גיט אים אַ קוש, לייגט אים אַוועק אויפן טיש און קוקט אויף די גרויסע ווערטער און דאַוונט. אלע קינדער גייען אום אויף די שפיץ פינגער. און טאַמער רעדט מען צו הויך, וויל זי גיט מאַפּסעק זיין און שרייט בלוז: „נו — נו“, און קוקט אויף די קינדער שוין אַביסל בייזלעך.

ווער אַ ראָזאַנאָ

אויף מאָרגן גייען די קינדער צו דער מאַמען אין שול. זיי פּוּצן זיך אויס אין די ריינע איינפאַכע קליידלעך, לויפן אַרויף אויבן צו דער ווייבערשער שול, און קושן די מאַמען שטאַרק, און די מאַמע פירט צו די קינדער צום פאַרענץ. אונטן שטייען אידן אין טאַליסם שאַקלען זיך און דאוונען האַרציק. פּלוצלונג ווערט אַלץ שטיל.

די מאַמע נעמט צוויי פינגער צום מויל, גיט אַ צייכן מען זאָל גיט רעדן. קימאַט אַלע מאַמעס טוען אַזוי. אונטן זעט פריידל ווי די טאַטעס דאוונען, ווי אַלע האָבן אַרויפ־גערוקט די טאַליסם איבער די קעפּ.

און עס האָט זיך דערהערט דאָס בלאָזן פון אַ שויפער. דערנאָך אַ טרויעריקער אויסגעשריי, ט ע ק י אַ ג ע ד ו י ל אַ. און אַט האָבן אַלע ווידער אָנגעהויבן דאוונען אויפן קאָל און וויינען. פריידלען שיקט די מאַמע מיט די איבעריקע קינדער אַהיים און אַליין בלייבט זי נאָך אין שול. לעבעדיק לויפט פריידלע אַרונטער די טרעפּ פון שול. האַלט איר קלענערע שוועסטער ביי די הענט און לויפט אַוועק אַהיים.

און ווען טאַטע־מאַמע קומען פון שול, שטייט שוין דער טיש אַ פאַרפּוצטער, מען עסט אַ געשמאַקן וואַרמעס און מען פאַרבייסט מיט אַ צימעס פון מערן און האָניק. נאָר יאָם קיפער — האָט זיך פריידל אַלעמאָל געגרייט מיט אומגעדולד.

זי האָט געוואוסט אַז יאָם קיפער ווערט זי די גאַנצע באַלעבאַסטע אין שטוב.

זי בלייבט איבער מיט די קלענערע קינדער אויף אַ גאַנצן טאָג, זי דאַרף זיי געבן עסן און טרינקען וויפיל זיי ווילן, — אַזוי זאָגט די מאַמע אָן.

פריידל אַליין האָט שוין אויך געפאַסט „האַלבע טעג“, נאָר די מאַמע האָט געזאָגט אַז היינטיקן מאָל וועט זי פאַסטן אַ גאַנצען טאָג.

פון גרויס סימכע, מיט אַ האַרץ וואָס האָט זיך צוטיאָכקעט פאַר מוירע, פאַר דעם ערשטן טאָגעס, האָט פריידל געענטפערט מיט קוראַזש, אַז זי קאָן פאַסטן אַפילו „דריי טעג“.

פאַרנאַכט האָבן זיך טאַטע מאַמע פאַרפאַסט, און פריידל האָט זיך אויך צוגעגרייט און געהאַלטן אין איין עסן נאָר ניט קיין סאַך זאַלין, אזוי האָט געזאָגט די מאַמע, עס זאָל ניט דאָרשטן.

האָט פריידל געהאַלטן אין איין טרינקען וואַסער. און ווי נאָר דער טאַטע מיט דער מאַמען זיינען אַוועק אין שול האָט זיך פריידל דערשראַקן פאַר יאָם קיפער.

אויף מאַרגן איז פריידל אויפגעשטאַנען שפעטער ווי אלע מאַל. זי האָט מוירע געהאַט זיך אויפצוהויבן עס זאָל זי ניט אָנהויבן הונגען.

אַלע ווילע האָט זי געשיקט אַנ'אַנדער קינד אַ קוק טאָן וויפיל עס איז דער זייגער. און נאָר ווען דער זייגער האָט היכטיק אָפגעקלאַפט צען האָט זיך פריידלע אַראָפגעכאַפט פון בעט.

און ווי זי האָט נאָר אָנגעהויבן אויסטיילן צו די קינדער דאָס עסן, האָט פריידלס האַרץ איר אָנגעזאָגט אז זי איז הונגעריק... די סלונע האָט זיך אַ קייקל געטאָן אין פריידלס מויל, און מיט שרעק האָט זי אַ שלונג געטאָן.

עפעס אַ קלייניקייט אזוינע גרויסע פאַרציעס הון, מיט האַלב זויערע אונגערקעס, שטיקער פלאָדן, טאַרט און לעקעך האָט זי אין אירע הענט געהאַלטן און נאָר געקענט קוקן אויף דעם...

פלוצונג איז זי געפאלן אויף אַסוואַרע. עפעס צופיל, דאַכט זיך קריגן די קינדער. און זי האָט אַרונטערגעגאַנוועט פון יעדען כוילעק, צו „שטיקלעך“ און צו „ביסלעך“ און עס איינגעוויקלט אין האַנטיכער און באַהאַלטן אין אונטערשטן שופלאָד פון נאָר-דעראַב.

פאַרנאַכט, ווען עס איז פאַרבליבן אַ קורצע צייט צום אָפפאַסטן איז פריידל אומגעגאַנגען ווי אַ שאַטן. דער קאַפּ האָט איר ווי געטאָן. איר צונג, האָט זי אין שפייגל דערזען, איז ווייסער ווי די סטעליע. אין די אויגן טאַנצן פונקען און די הענט טרויסלען זיך ביי איר ווי ביי דער באַבע שיפרע.

זי לויפט צום שופלאָד בייגט זיך אָן און טוט אַן עפן, רוקט אַרונטער דעם האַנטוך און קוקט אויף די גוטע „זאַכן“ וואָס זי האָט זיך אָנגעגרייט אַכויז וואָס איר קומט פון דער מאַמען.

ווער אַ ראָזאַנקאַ

שמייכלענדיק לויפט זי אַרײַן אין זאַל גיט אַקוק אויפן זייגער.
אין פענצטער האָט זי פון דערווייטנס דערזען דעם טאַטן אין
אַ ווייסן קיטל מיט אַ ליכט אין האַנט. די מאַמע אין איר שוואַרצער
פּופלינעווער קלייד מיט דעם שוואַרצן זיידענעם שאַרף אויפן קאַפּ.
און אַט האָבן זיך אַסאַך ליכט אין גאַס באַווייזן, אַסאַך טאַ-
טעם אין ווייסע קיטלען.

פרידל פאַרגעסט אז זי פאַסט. זי לויפט אַרויס אין קיך,
לויפט צוריק אין זאַל, גרייט האַסטיק דעם טיש, עפנט אויף די
פענצטער פון זאַל, בלאַזט דעם סאַמאָוואַר מיט דעם טאַטנס שטייף,
גיט אַקוק אין הויף און דערזעט די מאַמען.
זי גיט אַן עפן די טיר, און פאַלט אַרײַן אין דער מאַמעס
אַרעמס און באַלעשט.

פֿאַרגאַנגענע יאָרן

די ערשטע יאָרן נאָך מאַניעס חתונה איז דער צוזאַמענלעבן מיט איר מאַן ניט געווען קיין געראַטענער. שווערע, אַרעמע און פאַרביטערטע יאָרן זיינען עס געווען, און דערנאָך, נאָך ערגער. און מאַניע האָט אָנגעהויבן וועלן, ווי אַ בלום וואָס בלייט זיך אָפּ פאַר דער צייט.

שפעטער האָט מאַניע אָנגעהויבן פאַרנעסן אָן די אַמאָליקע יאָרן פֿון יוגנט און פֿרייד, געזעצט און געעלטערט מיט אַ סך שטעמפלען פֿון ניט־געראַטנקייט.

דער מאַן אירער, דאוויד לעדערער, האָט קיין צייט ניט געהאַט צו איר, און דערצו האָט זי געוואוסט, אַז זי איז ביי אים „ניט איינע“.

איהר איינציקע טאַכטער, לֹסִי, וואָס האָט נאָר געוואָלט פֿרי חתונה האָבן, האָט עס אויסגעפֿירט. קוים איז זי נאָר אַריין אין די זיבעצן, איז זי אַנטלאָפֿן, ווי אַ סאך אַנדערע אין אירע יאָרן טוען, און חתונה געהאַט.

דערנאָך איז מאַניעס מאַן אַוועק די ביזנעס נאָר ניט שלעכט, האָט מען געקויפט אַ הויז, דערנאָך אַ קאַר, און צו לעצט אַריינגענומען אַ דינסט.

האָט זיך מאַניען אָנגעהויבן גלֹסטן אַביסל זיך אָפּצולעבן. דאוויד האָט זיך אויך געביטן; האָט זיך צום הויז צוגעבונדן. אים האָט האַנאָע געטאַן, וואָס מאַניע האָט זיך געביטן, און דאָס לעבן איז אַוועק אַביסל אַנדערש.

דאוויד האָט אַפֿילו באַמערקט, אַז זיין ביזנעס פאַרטנער, באַרוך אַלפֿערט, איז צו אָפט העפֿלעך צו מאַניען, ער קוקט אַה

איר און קוקט איר נאָך, גיט איר קאָמפּלימענטן און דריקט איר די האַנט ווען ער דערזעט זי, מיט א פארפלאַמטן פּאָנים.

ער האָט געהאַלטן אַן אויג אויף באַרוכן מיט מאַניען. ער האָט אָבער אויף מאַניען גאָר ניט באַמערקט. זי איז פּריינטלעך צו יעדן און אַזוי אויך צו באַרוכן, האָט ער זיך באַרואיקט. זומער האָט דאָוויד און באַרוך גערענט אַ קאָמערזש אין אַ קאָנטרי אויפן זומער.

ביידע פּרויען — מאַניע און באַרוכס פּרוי, האַדאַסע, האָבן גענומען מיט זיך די נויטיקע זומער־קליידער און אַלע פיר האָבן זיך באַזעצט אין קאָנטרי.

דורך דער וואָך האָבן ביידע פּאַרטנערס זיך אַריינגעכאַפט אין שטאַט צו באַזאָרגן זייערע געשעפטן. די צוויי פּרויען האָבן זיך זייער גוט באַפּריינדעט, און עס האָט אויסגעוויזן, אַז אַלץ גייט גלאַט.

עטלעכע וואָכן קאָנטרי האָבן מאַניען אויף די פיס געשטעלט. זי האָט זיך צעבלויט, געוואָרן שיין און אנציענדר, אַז אַפּילע די שוואַרצע דינסט, עלאַ, וואָס מען האָט איר מיטגענומען, האָט אָנֶר געקוואָלן פון איר באַלעבאַסטע.

די ניין־און־דרייסיק יאָר האָבן מאַניען זייער געפאַסט, און אַזוי ווי גאָט וואָלט זי פּאַרגיטיקט פאַר די פּרי־פאַרוועלקטע יאָרן.

מאַניע האָט די ערשטע דערזען, אַז זי איז נאָך יונג, זי האָט די ערשטע דערפילט, אַז זי האָט נאָך ניט געלעבט, און זי האָט די ערשטע געוואוסט, אַז זי קען מיט זיך טאָן וואָס זי וויל.

איר יונגט האָט זי געגעבן פּריער צו איר מאַן, דערנאָך צו איר טאָכטער, דערנאָך צו דער אַרימקייט, אָבער גאָרניט פאַר איר. בלויז די ניין־און־דרייסיק יאָר האָט זי אָפּגעשפּאַרט פאַר זיך.

זי האָט איר מאַנס פּאַרטנער הייס געליבט. זי האָט געוואוסט, אַז זי טוט מיט איר ליבע קיינעם ניט וויי, דערמיט וואָס זי ליבט און שווייגט. זי דאַרף קיינעם ניט אָפּגעבן קיין רעכענונג פון וואָס איר האַרץ האָט דערפילט אַ זיסן ווייטיק. זי האָט געוואוסט, אַז זי קען עס גוט באַהאַלטן פון איר מאַן און פון באַרוכס ווייב. אַבי זי און באַרוך ווייסן דערפון.

די ערשטע צייט האָט זי אין איר ליבע צו באַרוכן באַשולדיקט

ווער א רֶאָזאָנאַ

איר מאַן: זיין שלעכטע באהאַנדלונג, זיין אויסבייטן זי אויף אַנדערע, זיין ביישטייערן צו דערשטיקן איר יוגנט, וועלכע האָט זי אַזוי פרי פאַרלאָזן. דערנאָך, ווען די צייטן זיינען אַוועק בעסער, האָט זי אים אויפגעהערט צו באַשולדיקן.

און כאָטש מאַניע האָט געקענט מיט זיך טאָן וואָס זי וויל, ווי זי האָט עס געטראַכט, האָט זי גוט געוואוסט, אַז זי וועט עס ניט טאָן. זי האָט באַשלאָסן, אַז איר ליבע צו באַרוכן מוז זיין אַ ריינע, און ניט קיין אַנדערע.

עס איז גענוג אַז איך ליב און ווער געליבט, האָט זי צו זיך געזאָגט. צו טראַכטן פון געטן און כאַסענעס איז שפּעט — צו שפּעט. די פּאָר מאַנאַטן פאַרגעניגן אין זומערדיקער אומגעבונג, האָבן געוועקט אין איר נאָך מער די ליבע צו באַרוכן.

די אַוונטן האָבן פאַרשאַרפט איר ווייטיק. זי האָט געהאַט אַ באַגער צו בלייבן מיט באַרוכן אַליין, כאָטש גיין פאַר אַ שפּאַציר, זיין נאָענט נעבן אים, ער זאָל איר פאַר אַרעם אָננעמען, אַ פּאָר ווערטער איר זאָגן, וואָלט איר האַרץ מער קרעפטן געקראָגן די ליבע צו באַהאַלטן.

ניט זעלטן טרעפט זי באַרוכס בליקן אויף זיך. און נאָך אַפּטער שרייבט ער איר וועגן זיין ליבע, און בעט זי האָבן געדולד, וועט זיין נאָך בעסער. ער גאַרט שוין דער זומער זאָל זיך ענדיקן, וועט די שטאָט זיי מער געלעגנהייט געבן צו זיין נענטער און אַליין.

פּלוצלונג, אין אַן אַוונט, האָט דאָויד איינגעלאָרן באַרוכס ווייב פאַר אַ רייד.

— קומט, האַדאַסע — האָט ער געזאָגט — מאַניע שטריקט אַ הענדבעג פעלט איר אויס פּאָדים, וועלן מיר צופּאָרן צום קאַסינא און איר וועט זיין דער מיינון, האָט ער פּרילעך געזאָגט. ער האָט אָנגעצונדן אַ ציגאַר, אַריינגעקראַכן אין קאַר, וואָס איז שטענדיג געשטאַנען נעבן קאַטעדזש, און אויפגעפנט די טירל נעבן זיך פאַר האַדאַסען.

דאָויד האָט עס געטאָן אַן קיין שום אַכזיכט. ער האָט איצט מאַניען הייס געליבט, ווי וועלנדיק איר אָפּגעבן וואָס ער איז איר שולדיק פון אַמאָליקע יאָרן.

מאַניע האָט שמיכלענדיק געפּאָכעט מיט דער האַנט, זיצנדיק אין ווייג־שטול און שטריקנדיק דעם בעג.

איר האַרץ האָט זיך אָנגעהויבן וויגן אין איר, נאָך שנעלער ווי דער ווייג־שטול. זי ווייס, אַז באַרעך איז אין פּאָדער־צימער, און דורך די שפּאַלטן פון דער צייטונג, וואָס ער לייענט, קוקט ער אויף איר דורכן פענצטער. נאָר אזוי שנעל ווי די קאר איז פון מאַניעס אויגן פאַרשוואונדן, האָט זי כאַראַטע געהאַט, וואָס זי איז ניט מיטגעפּאַרן.

עפעס האָט איר פּאַדראַסן און שטאַרק וויי געטאַן וואָס דאַוויד האָט איינגעלאָרן באַרוכס פרוי. זי האָט געוואָלט אויסשרייען פון פּאַדרוס, האָט זיך באַרוך באַוויזן אויפן שוועל.

ער האָט זיך געזעצט נעבן איר. אַן אומרואיקע שטיקלייט האָט צווישן זיי געהערשט.

באַרוך האָט זיך איינגעבויגן, אַריינגענומען זיין קאַפּ אין ביידע הענט. זיינע זיידענע, האַלב־גראַע האָר האָבן זיך צעשאַטן איבער די פינגער, און ער האָט געקוקט אויף מאַניע און געזוכט ווערטער צו ריידן צו איר.

ער האָט שטיל אָנגעהויבן ריידן פון זיין ליבע צו איר. יעדער וואָרט האָט ער געזערטלט איידער ער האָט עס צו איר דערלאָנגט.

ער האָט זי געלויבט מיט אַלערליי ווערטער פאַר איר שיינער האַלטונג, פאַר זיין מענטשלעך און נאָך מער ווי מענטשלעך. ער האָט איר דערמאָנט ווי שטאַרק ער אַכט זי, ווי הייס זיין האַרץ באַגערט זי.

ער איז אַנטשוויגן געוואָרן, וואָרטנדיק אויף איר ענטפער, אין וועלכן ער האָט זיך גענויטיקט ווי אַ קראַנקער אין אַ רעפּוע. מאַניע האָט אים געהערט ריידן.

זי האָט געוואָלט נאָך מער זיך צוהערן, נאָר עפעס האָט זי זיך דערפילט אזוי ווייט פון אים.

פּלוצלונג האָט זי אינגאַנצן פאַרגעסן, אַז באַרוך זיצט נעבן איר. אין געדאַנק האָט זי דערזען דאַווידן מיט האַדאַסען. זי זעט דייטלעך ווי די קאר פאַרט שנעל. דאַוויד און האַדאַסע ריידן פריילעך. עס דוכט זיך איר, אַז האַדאַסע האָט גענומען אונטערן אָרעם דאַווידן

און איר קאפ אויף זיין אקסל ארויפגעלייגט. ער נעמט זי אן פארן האנט, העלפט איר ארויסשטייגן, און געארעמט גייען זיי ביידע אריין אין קאסינע, און שפילן ביים סלאט-מאשין.

זי איז שוין גערן אז דאוויד מיט האדאסען זאלן זיין צוריק דא.
 א קאר האט זיך לעבן קאטערזש אפגעשטעלט. דער הארן האט א בלאז געמאן און מאניעס טאכטער, לויסי, מיטן איידים, האבן געשריען: מאדער דיער, האו אר יו?

מאניע האט דעם בעג א שליידער געמאן אויפן טיש. זי איז ארונטער געלאפן פון וועראנדע, די טאכטער אין אירע ארעמס גע-
 נומע, געקושט אירע בלאנדע צעשאטענע האר, געקושט איר שמייכל-
 לענדיקן איידים, און איז מיט זיי אין קאטערזש אריין.

בארוכן איז אלץ קלאר געווארן. ער האט פארשטאנען, אויב ער האט נאך מאניען ניט פארלאזן, וועט ער זי באלד פארלירן.
 ער איז ארויס אויפן וועג, און שטיל זיך געשלייכט איבערן וועג מיט א געזונקענעם קאפ.

קומענדיק צוריק אין שטאט איז מאניע געווען זייער אומעטיק.
 דאך איז זי, ווי אלע מאל, אָנגעגאנגען מיט איר טעגלעכן לעבן,
 מיטן הויז.

און טיף אין אָסיען איז מאניע קראַנק געוואָרן. זי איז שנעל צוריק שטארק פארעלטערט געוואָרן.

די פערטע צענדליק פון אירע יאָרן האָבן זיך אָנגעהויבן אָנרוקן אויף איר אומגעריכט. צוערשט האָבן זיי זיך גענומען צו איר פאָנים, אויסגעצויגן א גוידער, דערנאָך זיך ארויפגעזעצט אויף אירע זייטן און אויפגעבויט זיך א נעסט פון פלייש. שטיקער פלייש. די טריט זיינען געוואָרן מידע; שווער פאר די שוואַכע פיס געווען צו טראָגן די צוגעקומענע פלייש. דערנאָך האָבן זיך די פאָר צענדליק יאָר צוגעטוליעט צו אירע הענט, אויסגעבויגן א צאָל קנייטשן. די האָר האָבן זיי אָפגעפארבט פריער גראָ און דערנאָך מיט זיל-בערנע פעדים באַשאַטן איר גאַנצן קאָפּ.

אזוי ווי דער ערשטער שניי באַזילבערט די עטוואָס נאָך גרינע פעלד.

מאניע האָט די ערשטע דערזען אָנקומען אירע יאָרן; דערזען

אַז דאָס איז געווען איר ערשטער און לעצטער זומער, ווען זי האָט אַ לייכט געטאָן און זיך אויף אייביק אויסגעלאָשן.

אין אָונט, ווען אַ דראַבנער רעגן האָט זיך לאַנגזאַם אַרונטער געלאָזן און די בלומענטעפּ אויף די פענצטער האָבן זיך אָנגעהויבן קאָרטשען, איז מאַניע פון הויז אַרויס, און זיך אָפּגעשטעלט לעבן צוויי בוימער, וואָס האָבן אויף זיך קוים אויפגעהאַלטן שיטערע, דאַרע בלעטער.

די בוימער האָבן זיך געטוליעט איינע צו דער צווייטער. דער אָסיענדיקער רעגן האָט זיי געוואַשן און דער ווינט האָט אַלע ווילע אַרונטערגעריסן פון זייערע לייבער עטלעכע בלעטער.

די בלעטער, האַלב געל, האַלב בלאָ, קאָרטשען זיך פון ווינט און רעגן, און טוליען זיך צו די פיס פון די בוימער.

מאַניען דוכט זיך, אַז די בלעטער קושן די פיס פון די ביימער, אַזוי ווי זיי וואָלטן זיך בעטן: הויב אונדז אויף פון דער ערד. טוליעט אונדז צו צוריק צו אייערע צווייגעלעך ווי זומער, אַניט וועט אונדז דער ווינט פון אייך פאַריאַגן...

מאַניען קלעמט ביים האַרץ:

אַט ערשט מיט עטלעכע מאַנאַטן פריער זיינען די בלעטער אויף די צווייגן געבוירן געוואָרן. די ביימער האָבן זיך באַקליידט מיט זיי, די וועלט האָט דעם דופט פון זיי איינגעאַטעמט, דער זיסער רעגן האָט זיי געוואַשן, און פון דעם זיינען זיי געוואקסן און האָבן געבליט. דער ווינט האָט זיי געלאַשטשעט און געוויגט, זיי גרעסער און שטאַרקער געמאַכט.

— הייסט עס, אַז ניט נאָר איך ווער אַלט? — האָט מאַניע געשעפטשעט.

ביימער אויך, ניט נאָר מיין קאַפּ ענדערט זיך. ניט נאָר מיין האַרץ ווערט שוואַכער, נאָר צווייגן און בלעטער. ניט נאָר מיינע יאָרן פאַרוועלסן, נאָר אַלץ אַזוי.

נאָר די ביימער וועט דער דער זומער צוריקגעבן זייער יוגנט, איר מער ניט. לאַנגזאַם האָט זי זיך צוריקגעקערט צום הויז. זי האָט אַ פּאָר נאַסע, צונויפגעדרייטע בלעטעלעך פון דער ערד אויפגעהויבן, געצערטלט זיי און געוויינט.

אַ קאַר איז צוגעפּאַרן.

אַ האָרן האָט ווידער אַ בלאַז געטאַן און מאַניעס טאַכטער איז איר אַנטקעגן געלאָפּן. זי האָט די מוטער אין אירע אָרעמס אַרייַנגענומען, זי הייס געקושט, און אין הויז, איידער זי האָט נאָך די שוועל אַריבערגעטראָטן, האָט זי מאַניען אויפן אויער אויסגע-שעפטשעט, אַז זי וועט באַלד ווערן מוטער. . .

ט י י ב ק ע ל ע

די קליינע טייבקעלע האָט היינט פאַרטאָג ווידער אַרויסגעטראָגן די גרויסע הילצערנע מולטער אויפן שוועל, ווידער אָנגעגאַסן אין איר קאַלטע וואַסער פון דער קופערנער קוואַרט, און אַריינגעוואָרפן „שטיר- מערס“ זיף, זאָל ווערן אַסאַך מוילינעס. און זי האָט גענומען אַני- זיפן אירע דאַרע הענטלעך, איר פנים, איר האַלדז, צוגעמאַכט די אויגן, אָנגעמענדיק פולע זשמעניעס מיט וואַסער אַרונטערצושוויינקען דעם זיף.

אַ וויסער לייוונטענער האַנטוך איז געלעגן אַ צונויפגעקאַרטשע- טער אויף די טרעפ און געוואַרט ביז טייבקעלע וועט אים איינלאָדן צו איר פרישן פנים.

שוין אַ פאָר זומערן אַז טייבקעלע טוט אַזוי, אידער זי גייט אַוועק אויף אַ גאַנצן טאָג אין דער קאַנפעטנער פאַבריק. זי שטייט אויף אַביסל פריער, גייט אַרויס זיך וואַרימען אויף דער פרימאַרג- דיסקער זון, לייגט זיך אַוועק אונטערן פאַרקן אויף אַ באַנק, וואו עס שטייט די בלינדיקע קאַרשנבויםעלע; הערט זיך צו צו דעם סווישטשען פון דעם קליינינקן „שטישיגאַלטישק“, קוקט ווי ער פיקעט מיט זיין די- נעם שנאַבעלע די בליענדע בלעטער.

דאַן וואַשט זי זיך אָפּ מיט קאַלטע וואַסער, פאַרקעמט זיך, און, נעמענדיק אַביסל קליינגעלט אויף עסן, גייט זי דורכן מאַרק צו דער פאַבריק.

די עטלעכע מינוט, ביז זי קומט צו דער פאַבריק, האָט זי פון זיך שטאַרק האַנאַע.

די זון האָט זי אויסגעוואַרימט, די וואַסער האָט זי דערפרישט און שטירמערס זיף פאַרשמעקט פאַשעט דעם גאַנצן מאַרק.

ווען נאָר זי קויפט א שטיקעלע זיף פון דער אלמאָנע שטירמער, איז זי צופרידן. זי וויקלט פונאָדער דעם זיף, שמעקט אים, נעמט פונאָדער א קליין בריוועלע, וואָס איז צוגעבונדן צום זיף און לייענט וואָס די אלמאָנע פון שטירמערן שרייבט.

זי גיט אייצעם צו יונגע מיידלעך און גיט זיי צו פארשטיין פאָרוואָס מ'זאָל קויפן איר זיף. און מיט קלייניקע אויסעלעך שרייבט זי א גאנצע מעגלע, ווי איר פארשטאַרבענער מאַן שטירמער האָט שווער געאַרבעט און זי פארשרייבט דעם זיף, און איצט האָט זי אים געיאָרשנט.

טייבקעלען געפעלט עס. זי צערייסט דאָס צעטעלע און קוויקט זיך מיטן געשמאַק פון דעם זיף.

צוקומענדיק צום הויף, וואו די פאבריק געפינט זיך, האָט זי געזען ווי אַלע אַרבעטערניס שטייען נאָך ביים טויער. וויסנדיק אַז זי האָט זיך היינט אַביסל פאַרשפּעטיקט, איז זי געווען איבערראַשט צו זען אַלעמען אין דרויסן.

איר כאַווערטע, גיטעלע, לויפט איר אַנטקעגן, און שמיכלענדיק שפּעטשעט זי איר אין אויער אַרײַן, אַז היינט קומט צופאַרן שמיליקל פון פעטערבורג אויף שאַבעס. איז דער אופראַווליאַישטשע געפאַרן מיט רעב מוישעלען און זעלדען צום וואָגזאַל אים באַגעגענען. האָט זיך די באַן פאַרשפּעטיקט, איז קען מען די פאַבריק ניט עפענען. . . טייבקעלען זיינען שווערע שטיינער פון איר האַרץ אַרונטערגע- פאַלן — אויף אַזאַ גרויסן יאַנטעוו האָט זי זיך ניט געריכט, און ס'האַט איר פאַרדראָסן. וואָס זי האָט זיך אַזוי געאיילט.

זי נעמט גיטעלען אונטערן אַרעם, און זיי הויבן אָן שפּאַצירן הין און צוריק. שטיל רעדן זיי וועגן זייער באַלעבאָס דעם פאַבריק- קאַנט, רעב מוישעלע לעוויטין, ביי וועמען זיי אַרבעטן שוין אַ פּאָר יאָר.

וועגן מוישעלעס קינדער ווייסן די אַרבעטער אין פאַבריק מער ווי יעדער איינער וואָס קען די לעוויטין פאַמיליע.

רעב מוישעלע לעוויטין איז געווען רייך, פרום און אָנגעזען. זיין אויסזען האָט דערמאָנט גיכער אָן אַ רב ווי אָן אַ פאַבריקאַנט. זיין באַרד, זיינע פייעס, זיין פוטער מיטן הויכן באַראַשקאָוו קאַלנער, זיין הויכע קאַראַקולענע היטל. זומער — זיינע זיידענע קאַפּאַטעס מיט

די סאַמעטענע שיינענדיקע גאַרטלען, די קליינע זיידענע יאַרמולקעס, די דינינקע ריינע שטיווילעטן, האָבן זיין קליין געוויקסיקע פיגור און בלאַסן פּאַנים זייער געפּאַסט.

זיין פרוי, כאַיע, איז געווען די גוטסקייט אליין, גוט צו אייגענע, גוט צו פרעמדע. אַלעמאַל געווען אַ געבערין. ווער עס האָט נאָר אַ שטילן שעפּטשע געטאַן, האָט כאַיע יענעם אָנגענומען פאַרן האַנט, אַריינגעלייגט אַהין אַ מאַטבייע און שמיכלענדיק שוין גערעדט פון עפעס אַנדערש.

נאָר גוטע און געראַטענע, זאָגט מען, דאַרף גאָט פאַר זיך, — האָט ער כאַיען אין די בליענדיקסטע יאָרן פון איר לעבן צו זיך גענומען.

איבעריק צו זאָגן וואָס פאַר אַ לעוואַיע כאַיע האָט געהאַט. איר בעריק צו זאָגן, אַז די שטיינער האָבן געוויינט און אויך די אַרימע לייט . . .

רעב מוישעלע זעט טאַקע אויס ווי אַ כאַסיד, זייער אַן איידעלעך און אַ גוטער, נאָר געבן נעדראַוועס איז אַדער ער שעמט זיך, אַדער ער וויל ניט — ביז היינטיקן טאַג האָט נאָך קיינער וועגן דעם ניט אויסגעפונען.

דריי קינדער האָט רעב מוישעלע: איין טאַכטער און צוויי זין. די טאַכטער, זעלדע, אַ געענדיקטע, אַ גרויס־האַלטערין, אַ מעסע, און אַביסל אַ האַרבאַטע, איז אין פאַבריק.

זי דרייט זיך אַרום איבערן פאַבריק און קוקט מיט טויזנט אויגן, אַז די מיידלעך זאָלן כאַלילע ניט עסן צופיל קאַנפעקטן. זי קוקט איבער זייער אַרבעט, זי זאָגט מעוויגעס, פאַרדרייט מיט איר קאַר פאַטן נעזל ווען עס געפעלט איר ניט.

אין האַלבע נאַכט ענדיקן די מיידלעך זייער אַרבעט. מידע און שוואַכע, מיט אַ שליויער פון שלאַף איבער זייערע אויגן, מוזן זיי אַלע צוקומען צום „פאַראַדנעם כאַד“ (הויפט אַרויסגאַנג), אָנקליינד גען. די לאַנגע, מאַגערע דינסט, גאָלדע, פלעגט זיי עפענען, דערנאָך פלעגט זי אַרײַן אין זעלדעס צימער זי אויפוועקן.

זעלדע, אַ בייזע, מיט אַן אַפענעם מויל פון גענעצן, פלעגט זי אַנט הויבן „טרייסלען“ די מיידלעך.

טרייסלען די מיידלעך איז אַ גרויסע טויער. ערשטנס האָט עס

אויסער זעלדען קיינער ניט געוואלט טאן, און, צווייטנס, האט מען אזא ארבעט גוט געדארפט קענען. און זעלדע האט די ארבעט גוט געקענט.

די מיידלעך פלעגן זיך אויסשטעלן אין א ריי, ווי סאלדאטן, לעהאוודל, און זעלדע פלעגט מיט ביידע הענט צוקומען צו יעדער מיידל, און אנהויבן שארן פון אונטער די ארעמס ביז די קני, אויסצור געפינען, צי האט ניט די מיידל ביי זיך קאנפעקטן אונטער די ארעמס אדער אין די זאקן . . .

האט זעלדע געטראפן אויף א מיידל, וואס איז געווען קיצלדיק, איז געווען א שרעק. די מיידל פלעגט זיך פון זעלדעס שארן אונטערן ארעם מוירעדיק צעלאכן. די איבעריקע מיידלעך פלעגן זיך ניט קענען צוריקהאלטן, און, ווי זיי וואלטן אלע קיצלדיק געווארן, פלעגן זיי, פארשלאפענערהייט, זיך קוויטשעדיק צעלאכן.

זעלדע פלעגט זיך אזש איינקארטשען פון קאס, און דער הארב אויף איר פלייצע פלעגט זיך א הויב טאן אין דער הויך, ווען זי האט געצוקט מיט די אקסלען פון רעציבע.

זעלדעס טרייסלען פלעגט סיי וויסוי ניט העלפן. די מיידלעך האבן געוואוסט וואו זעלדע טרייסלט ניט, פלעגן זיי דארטן באהאלטן א פאר קאנפעקטן מיטצונעמען פאר די קליינע קינדער.

איין זון, זאלמען, דער עלטערער פון אלע, איז געווען אן אויס-וואורף. האט אָנגעטאָן א סאך צארעס. אין הויז האט מען אים געגעבן עטלעכע הונדערטער און אוועקגעשיקט אים אזש קיין אמעריקע פון וואנען דער טייוול אליין וועט אים ניט קאנען צוריקברענגען. . . אין אמעריקע איז זאלמען געווארן א קאצעוו. און לאכט פון פאניען. אזוי שרייבט ער און אזוי לייענט מען ביי די לעוויטינס שטילערהייט, אז קיינער זאל ניט וויסן.

די לאַנגע דינסט, גאלדע, וואָס איז אַן אַלטע מויד און דינט שוין ביי די לעוויטינס זינט זאלמען איז געבוירן געוואָרן, דערציילט עס דעם „קנעטער“ הערשלען, וואָס פאַרקנעט די קאַנפּעקטן און מיט וועמען זי איז היימיש . . .

שמיליקל, דער קלענסטער, איז שוין עפעס אנדערש. ער האט געלערנט אין דער ישיבה, געהאט אויף זיך א טייערן קאפ, איז איידל

אויפן אויסזען ווי זיין פאָטער און גוט ווי זיין פאַרשטאַרבנע מור-טער.

געוואָלט האָט רעב מוישעלע אים מאַכן פאַר אַ ראָוו, נאָר שמיליקעל פלעגט זיך אָפּגעבן מיט מאַטעמאַטיק מער ווי מיט ספּאָרים.

איצט איז שמיליקעל באַרימט פון פעטערבורג, ביז אין אַלע לענדער פון דער וועלט, אַלס גרויסער מאַטעמאַטיקער און מען רופט אים דער „אַראָנאָ“.

אין פאַבריק ווייסן אַלע אַרבעטאַרנס, וואָס עס האָט זיך ערשט ניט לאַנג אָפּגעטאָן מיט שמיליקעלען אין פעטערבורג אין דעם צאַרסקן פּאַלאַץ, צווישן אַלע מיניסטאַרן מיט דער צאַריצע ביי שמיליק'ס זייט. דער צאַר האָט אים איינגעלאָדן. און די צאַריצע האָט אים פאַר-געבן אַ „זאַדאַטשע“ און אין אַ פּאַר מינוט האָט ער עס אויסגערעכנט און געטראַפּן. מען האָט עס געוויזן דער צאַריצע. זי האָט געזאָגט אז עס איז ניט ריכטיק. די מיניסטאַרן האָבן געהאַלטן מיט דער צאַריצע. איז שמיליקעל אין קאַס געוואָרן און געוואָרפן די „זאַדאַטשע“ צו דער צאַריצעס פּיס און גענומען בייז גיין פון פּאַלאַץ.

דער צאַריצע איז עס געפּעלן געוואָרן, ווייל זי און אַלע האָבן געוואוסט, אז ער האָט ריכטיק אויסגערעכנט, נאָר זיי האָבן געשפּאַסט, האָט זי אים געשיינקט אַ גאָלדענעם זייגער מיט איר נאָמען. אזוי הייסט עס ווייסן אַלע מיידלעך אין פאַבריק. איצט קומט שמיליק'ס אַהיים.

פּלוצלונג האָט זיך דערהערט דאָס קלינגען פון אַ גלעקל און באַלד האָט זיך באַוויזן אַ פּאַעטאָן געשפּאַנט אין צוויי פּערד און האָט זיך אָפּגעשטעלט נעבן „פאַראַדנעם“ אַריינגאַנג.

אַלע מיידלעך האָבן אַ לאַז געטאָן זיך צום אַריינגאַנג, שמי-ליק'ס איז אַרויס דער ערשטער, נאָך אים זיין פּאַטער און די אי-בעריקע.

ער איז געווען געקליידעט אין שוואַרצן. זיין שוואַרצע הוט מיט אַ ברייטן ראַנד האָט צוגעדעקט זיין בלאַסן פּאַנים, וועלכן עס וואָלט בעסער געפּאַסט אַ יאַרמאָלע מיט אַ קאַפּאַטע. ער האָט זיך ניט איינגעקוקט. און אַלע זיינען פאַרשוואַנדן הינטער די פאַרמאַכטע טירן.

די מיידלעך זיינען אלע אומעטיק געוואָרן. אזא טרויעריקער, אזא בלאַסער, און דינינקער, אז ער וועט גיין זאָגן קאָדיש און גיין אויפן קייווער, וועט מען מוזן גיין אים זען און הערן. אָט האַפּאַניס, האָבן זיי געמורמלט, אז דער גאַנצער קאָווער פון דער וועלט האָט אים ניט געקאָנט טרייסטן און ער איז געקומען אַהיים אויף זיין מוטערס קייווער.

מיט שטילע טריט האָבן זיי זיך אַרונטערגעלאָזן אין פאַבריק, וואָס האָט אויסגעזען ווי אַ קעלער. אויבן האָבן געוואוינט די לעוויטינס און אונטן איז געווען די פאַבריק.

שמאַלע לאַנגע, הילצערנע טישן זיינען געווען אויסגעשטעלט אין איטלעכן צימער. פון ביידע זייטן פון די טישן זיינען געווען בענק און די פענצטער נידעריק ביז דער ערד. קיין מענטשן אין זיין גאַנצן גרויס האָט מען דורך די פענצטער ניט געקאָנט זען, ווי נידעריק די מיידלעך זאָלן זייערע קעפּ ניט איינבויוגן, פלעגט מען בלויז זען שטיוול, שיד און באַרוועסע פיס פון פאַרבייגייער.

די גאַס איז געווען אויסגעברוקירט מיט גרויע שטיינער און אז אַ דראָזשקע פלעגט פאַרן פאַרביי האָט מען געזען די פונקען פייער פון אונטער די פערדישע קאַפיטעס, וואָס זיי פלעגן פון די שטיינער ארויסשלאָגן. די ווענט פלעגן ווי דונערן ווען די רעדער האָבן זיך איבער די שטיינער געקויקלט. דער טיש מיט די אָנגעשאַטענע קאָנפעקטן פלעגט זיך טרייסלען. קיין לופט פלעגט אין פאַבריק ניט אַריינקומען נאָר דער געשמאַק פון די זיסע קאָנפּעקטן און די לידער פון די מיידלעך פלעגן זיי געבן קויכעס אויסצוזיצן פון פרימאָרגן ביז שפעט אין דער נאַכט...

טייבקעלע מיט גיטעלען זיצן און סוידען זיך, אַרבעטן שנעל און סוידען זיך ווידער — היינט מער ווי אלע טעג.

זעלדע וועט היינט אין פאַבריק ניט אַרונטערגיין, צוליב שמור ליס'ן און צוליב דעם וואָס היינט איז פרייטיק וועט זי קיין צייט ניט האָבן און די מיידלעך וועט מען היינט פריער ארויסלאָזן פון פאַבריק, אזוי האָט גאָלדע געזאָגט דעם אופראַווליאַיעשטשע.

דער אופראַווליאַיעשטשע האָט עס איילענדיק אָנגעזאָגט צו די מיידלעך און איז אַרויפגעלאָפן אויבן. די מיידלעך האָבן פריי

אַפגעשטעמט. לאַנזאַמער גענומען אַרבעטן און אָנגעשטאַפּט די
מיילער מיט קאַנפעקטן...

איין זאך — וואָס זיי וואָלטן גערן געוואָלט וויסן איז — צי
זעלדע וועט זיי היינט טרייסלען, פאַרנעסן פּרעגן דעם אופּראָוו-
ליאַעשטשע צי זיי דאַרפן קומען צום „פאַראַדנעם כאָר“...

און דאַווקע היינט האָט מען „געוויקלט“ די בעסטע קאַנ-
פעקטן: מימאָזאַ, באָן-באָן, קיס-קיס און סניעגוראַטשקאַ.

טייבקעלע זיצט און טראַכט וואָס זאָל זי טאָן. ווען זי זאָל
וויסן אויף זיכער, וואָלט זי פאַר די קינדער „גענומען“ מימאָזע
און סניעגוראַטשקאַ. אַלע מאָל באַגנונגט זי זיך ווען זי „נעמט“
קיס-קיס און באָן-באָן.

קיס-קיס איז ווייס און דין און אָנגעשטאַפּט פול מיט שאַקאָלאַד,
וואָס אז די ווייסע הייטעלע פּלאַצט, ווען מען טוט עס אַ ביס, צעניט
זיך דער שאַקאָלאַד אויפן צונג אין טויזנטער טאַמין.

באָן-באָן איז אַ קלייניקע און די ביידע מינים קאַנפעקטן איז פאַר
טייבקעלען גרינג געווען צו „נעמען“ ווען אַפילו זעלדע האָט יאָ
נעטרייסלט. זי פלעגט זיי אַריינלייגן אין די האָר און אָנטאָן די
פאַטשיילקע אויפן קאַפּ.

ניט איינמאָל האָט זיך איר געדוכט, אז אָט אָט און זעלדע
וועט דערשטיקן אַ באָן-באָן ווען זי וועט זי טרעפן, אָדער טאַמער
פאַלט זעלדען איין און זי הייסט איר אויסטאָן די פאַטשיילקע...

זיצט טייבקעלע און כאַלעמט צו נעמען היינט אַהיים פּרישינקע
סניעגוראַטשקעס מיט מימאָזעס. סניעגוראַטשקע איז טאַקע ווייס ווי אַ
שנייעלע, דערפאַר רופט מען עס שנייעלע, אָבער נעמען שנייעלעך
איז שווער. זי איז דין און פירקאַנטיק. מימאָזאַ איז אויך ניט גרינג
צו נעמען, זי שמעקט אזוי שיין, אַז זעלדע וואָלט זי באַלד געכאַפט.
דער פאַרנאַכט האָט אַריינגעקוקט אין די נידעריקע פענצטערלעך
און דערנענטערט די מיידלעך צו זייערע היימען.

דער אופּראָויליאַישטשע האָט זיך ווידער באַוויזן און געלאָזט
וויסן, אַז היינט רעכנט ער וועט מען די מיידלעך ניט טרייסלען.

טייבקעלע האָט זיך מעכאַיע געווען. אַראָפּגענומען פון טיש
עטלעכע סניעגוראַטשקעס מיט מימאָזעס, באַהאַלטן ביי זיך און זיך

ווער אַ ראַזאָנקאַ

געלאָזט גיין מיט אלעמען צום אַרויסגאַנג.
ביים טויער באַווייזט זיך פֿלוצלונג גאַלדע.
לאָזט זיי מיט אַ שמייכל וויסן, אַז זעלדע האָט געזאָגט זיי זאָלן
אַרויפגיין זען דעם גאַסט שמוליקן. איז זיי נאָך פֿריידיקער גע-
זאָרן אויף די הערצער.

מען האָט געעפנט די פֿאַראַדנע טיר. די מיידלעך האָבן גענומען
אַריינשטראָמען, טייבקלע מיט גיטעלען האָבן זיך שמייכלענדיק גע-
שושקעט. זעלדע האָט זיי ניט אויפגענומען היינט אין קאַרידאָר אָדער
אין — סיד, נאָר אין זאַל. זי האָט זיי אַן אויסגעפּוצטע מיט אַ שמייכל
באַגריסט.

מיידלעך — דאָס איז מיין ברודער שמוליק'ל. עס איז אייך
באַשערט היינט אַ יאָנטעוו, גיין פֿרי אַהיים. נו, נאָך שאַבעס וועט
איר „אַפֿאַרבעטן“.

שמוליקל האָט זיך אויפגעשטעלט האָט זיי אַלע ליבלעך באַגריסט,
האָט זיי געפרעגט וואָס זיי מאַכן און מיט זיינע ליכטיקע אויגן גע-
שפּאַצירט איבער יעדער מיידלס פּאַנים.
זיינע אויגן האָבן זיך אָפּגעשטעלט אויף טייבקעלען. אַ הויכע,
אַ שלאַנקע, אַ יונגע איז טייבקעלע. נאָר זי שטייט אַן איינגעקאָר-
טשעטע און ציטערט...

די קאַנפּעקטן וועלכע זי האָט היינט גענומען טרייסלען איר
אַרויס די נעשאַמע. עפעס אַזוי ווי זיי געבן איר צו וויסן, אַז זעלדע
וועט היינט אויך טרייסלען.

שמוליקל רעדט צו זיי און נעמט ניט אַראָפּ זיינע אויגן פון
טייבקעלען. ער קאָן ניט פֿאַרשטין פֿאַרוואָס דאָס מיידל איז אַזוי
פֿאַראַומערט, אָן אַ שמייכל, ער איז אויסער זיך.

פֿלוצלונג דערהערט זיך זעלדעס שטימע. —

מיידלעך טרייסלען! טייבקעלע האָט זיך אַ צאַפֿל געטאָן און
איינגעקוועטשט אירע פינגער איינע אין די אַנדערע. זי האָט
אירע אויגן אָנגעשטעלט אויף שמוליקן און זי קאָן זיי פֿאַר קיין
פֿאַל ניט אַראָפּנעמען... אַזויפֿיל מוירע, אַזויפֿיל צאַר געמישט
מיט טרערן. זי האָט נאָר געפֿילט אַז שמוליק דרייט זיך פֿאַר איר
אין אַ קאַראַהאָד.

פֿלוצלונג האָט שמוליקן אַ זעץ געמאָן אין קאָפּ. ער האָט דעם
כעשבן גלייך אויסגערעכנט...

ער האָט דערזען זיין שוועסטער זעלדען, אַז זי רעדט אַזוי „זיס“
צו די אויסגעמאַטערטע מיידלעך, און מיט ביידע הענט גלעט זי זייערע
זייטן, און זוכט קאָנפעקטן.

אַ פֿאַרציטערטער פֿון שאַנדע, האָט ער מיט אַ שמייכל געזאָגט,
אַז ער גייט איר העלפֿן... ער איז צוגעלאָפֿן צו טייבקעלען אַ שמייכל
געטאָן, זי צערטלעך אָנגענומען ביי די אָרעמס. זי אַ לאַסטשע געמאָן,
אַ קוס געטאָן אין אירע אויגן. און איז צוגעקומען צו גיטלען.
דערנאָך צו נאָך אַ פֿאַר. און מיט אַ שווייס אויף זיין ליכטיקן
פֿאַנים, האָט ער זעלדען אַרומגענומען און געזאָגט אַז זיי מעגן שוין
גיין. ס'איז איבעריק היינט דאָס צו טאָן. דער שאַבעס לאָזט זיך
אַרונטער ווי אַ בלייז...

עטלעכע טעג און נעכט האָט זיך אין שטעטל ניט אויפֿגעהערט
צו קאָכן. די געווירם האָבן זיך געקוויקט מיט שמוליקלען פֿון
נאָענט און די אָרימע פֿון ווייטנס. מען האָט געהאַלטן אין איין
רעדן פֿון דעם אינגל. אין די שולן און די באַטעמעדראָשים, וועגן
יעדן וואָרט זיינעם, וואָס ער האָט געזאָגט און ניט געזאָגט, וועגן ערן
טראַגט זיינעם, פֿון זיין קאַדעש זאָגן, פֿון זיין וויינען אויף זיין מוטערס
סיווער, און פֿון זיין באַלדיקן צוריקפֿאַר.

טייבקעלע האָט די עטלעכע נעכט ניט געוואוסט, וואָס שלאָפֿן
מיינט. שמוליקל'ס הענט ווען זיי האָבן אירע אָרעמס באַרירט און
זיי געצערטלט גיבן איר קיין רו.

שמוליקס אויגן גייען איר נאָך אומעטום. זיי זיינען איר אין אירע
אויגן אַריינגעקראַכן און עס העלפט גאָר ניט, ווען זי האַלט זיי אָפֿן
אַדער צוגעמאַכט זעט זי פֿאַר זיך שמוליקן.

די אָרעמס אירע שטיפֿן מיט אַזאַ פֿריידיקן אומעט, אַז זי קאָן
זיי ניט צוריקהאַלטן. זי נעמט אַרום אירע אָרעמס מיט אירע הענט
און הערט זיך צו, צי פֿילט זי ניט פֿונקט אַזוי ווי ווען שמוליקל
האָט זיי אָנגערירט.

אין פֿאַבריק זיצט זי טאַקע נעבן גיטלען, אָבער זי קאָן ניט
פֿאַרטראָגן יענערס שעפטשען... די קאָנפעקטן איז זי אַ סיונע.
ניט זי עסט זיי און ניט זי נעמט זיי. אַדעראַבע זאָל זעלדע זי

טרייסלען וויפל זי וויל. זי וועט אפילו די פאַטשיילקע אויפן קאַפּ
ניט אָנטאָן...

יעדע קאָנפּעקט וואָס זי וויקלט איין אין פאַפּירעלע געפינט זיך
דאָרט שמוליקל.

זי וויקלט אים איין אין באַן-באַן, אין מימאָזע, אין סיסיסיס,
און ווען זי וויקלט אים איין אין סניעגוראַטשקע, שמייכלט זי. די צאַרטע
מידעלע אויסגעמאָלן אויפן פאַפּירעלע, איז אזא שיינינקע וויקלט
זי שמוליקלען איין אין איר מיט פּרייד.

* *

*

שטיל זיצט שמוליקל אין וואַנאָן.

קוקט דורכן פענצטער אויף די כרייטע פאַרזייטע פעלדער,
הערט זיך צו צום געשריי פון לאַקאָמאָטיוו. די רעדער טיף איינ-
געשניטן אין די רעלסן קלאַפּן מיט רעזיכע.

אַלץ בלייבט הינטער אים.

זיין מוטערס קיווער, זיין פאַרזאָרגטער פאָטער, זיין האַרבאַטע
שוועסטער, וועלכער ער האָט אַזוי פיינט געקראָגן זינט יענעם
פּרייטיק, די פאַבריק, וואו עס שקלאַפּן אַזוי פיל מידלעך ביי די זיסע
קאָנפּעקטן, בעט ער גאָט, אַז עס זאָל אָפּברענען און די מידלעך
זאָלן פאַרגעסן וואָס טרייסלען מיינט.

טייבקעלען פילט ער די גאַנצע צייט נעבן זיך. אין געדאַנק
נעמט ער זי אַרום און גלעט זי צערטלעך. טוליעט זיך צו איר און
בענקט.

ער בויגט אָן זיין קאַפּ אויפן זייט פון פענצטער. אַ טרער פאַלט
אַרויס אין פעלד. שנעל כאַפט ער אַרויס זיין שרייב-נעציג און
הויבט אָן רעכענען און שוין ניט ווייט פון פעטערבורג דערמאָנט
ער זיך אַז ער איז אַן אַראַנאַ.

אין אַ קעמפּ

שפעט אין אָוונט איז זי אָנגעקומען אין קעמפּ. ס'איז שוין געווען נאָך יועטשערע. פּאַרלעך האָבן שפּאַצירט איבערן פעלד, ביים טייך, ביי די ברעגן פון וואַלד, און אַ טייל האָבן זיך געשיפט איבערן וואַסער.

זי האָט געקראָגן אַ צימער ביי דער ענדע פון באַנגאַלאַ, צווישן געדיכטע בוימער. די פענצטער האָבן אַרויסגעקוקט אויף אַ הויכן באַרג.

אפּאַר טריט פון איר צימער האָט זי באַלד געהאַט געבן זיך דעם וואַלד און דעם טייך.

זי איז באַלד געגאַנגען שלאָפן. זי האָט געזוכט איינזאַמקייט. צומאָרגנס אינדערפרי איז זי געזעסן ביים טיש, איינפאַך ריין אָנגעטאָן, מיט ברוינע צעפּ, איבערגעפּלאַכטן איבערן קאַפּ. אַ ליכטיק קליידל פון געבלומטער סכוירע האָט אַרומגענומען איר קליינע פיגור. ביי איר טיש זיינען געזעסן פיר פרויען און צוויי מענער.

זי האָט אַלעמען מיט אַ שמיכל באַגריסט און אַביסל זיך פּאַררויטלט.

ביים עסן האָט זי אלעמען באַהאַלטענערהייט באַאָבאַכט : אַלע איינפאַכע, פריילעכע, לאַכנדיקע, רעדן פון קאַרטן, פון געד-וואונענע געלדער, פון פאַרלוירענע, פון גוטע שפּילער, פון קאַליר-קעס, וואָס טאָרן ניט שפּילן.

אַ מיט-מאַש פון אַלערליי קאַרטן-שפּילן, וועגן וועלכן זי האָט קיין שום אָנונג ניט געהאַט.

די פרוי, וואָס זיצט לינקס, לעבן איר, מאַכט דעם איינדרוק

פון א טויבער. יענע רעדט אזוי הויך, אז זי מוז פארשטעלן איר לינקן אויער עם זאָל אזוי ניט גרילצן.

זי האָט א קוק געמאָן אויף די צוויי מענער, וואָס זיצן קעגנאיבער איר. איינער אין מיטעלע יאָרן, א גרויער, איז רואיק געזעסן און געשמאַק געגעסן זיין מאָלצייט. זיין גרויער קאַפּ מיט די גרויע טיפע אויגן האָבן אויך איר אן אויסערגעוויינטלעכן איינדרוק געמאַכט. זיין ווייסע העמד פאַנאַנדערגעשפילעט ביים האַלדז, האָט אים זייער געפאַסט. זי האָט מיט פרייד אָנגעקוואַלן פון אזא ציכטיקייט.

דער צווייטער איז געזעסן שטיל.

זיינע הענט פאַרלייגט איבער זיין ברוסט, אָנגעשפאַרט אָן דעם ווענטל פונם שטול, און ווי ער וואָלט זיך אויף עפעס גע-ברויגעזט.

זיין בלאַנדער קאַפּ, זיינע גרויסע בלויע אויגן, זיין פולער פרישער געזיכט, האָבן איר בליק צוגעצויגן.

ער האָט אויסגעזען ווי א רוסישער סטודענט. אלע וויילע האָט ער צוגעטראַגן זיין רעכטע האַנט צום מויל, אונטערצודריקן א הוסט.

ער האָט באַמערקט איר אויפמערקזאַמקייט און האָט אויף איר א קוק געטאָן. זי האָט רואיק צוגענומען אירע אויגן פון אים און זיי אריבערגעטראַגן אויף די דערבייאיקע טישן.

ווען זי האָט אירע אויגן צוריקגעווענדט צום טיש, האָט זי דערפילט זיינע אויגן אויף זיך. ער האָט אויף איר געקוקט, אזוי ווי ער וואָלט זי שוין פון לאַנג געקענט — אָן קיין שום נייגעריקייט אין זיין בליק.

ביינאַכט האָט זי זיך געזעצט ביים אַריינגאַנג פון אַפּרו-צימער אויף א וויגשטול. מענטשן זיינען אומגעלאָפן און אומגעגאַנגען פאַרביי איר. יונגע, שלאַנקע אויפפאַסערנס, אין דער געזעלשאַפט פון זייערע באַגלייטער-אויפפאַסערס, האָבן אויך געלאַכט. די ראַ-דיאָ האָט געשפילט א רוסישן וואַלס און א טייל פון די געסט האָבן געטאַנצט.

בלויז ביי די זייטיקע טישלעך פון צימער האָט מען געשפילט

שאַך, געלעזן אָדער געשריבן בריוו. די טיר פון אָפּרוֹ-צימער האָט זיך יעדע מינוט געעפנט און פאַרמאַכט.

זיצנדיק אַ לענגערע צייט אין „ראַקער“ האָט זי זיך אויס־געדרייט אַ קוק טאָן אויפן זייגער, וואָס איז געהאַנגען אויפן וואַנט, — און נעבן איר, אויפן צווייטן וויגשטול איז געזעסן דער בלאַנדער יונגערמאַן, דער וועמען זי האָט אַ נאָמען געגעבן „דער רוסישער סטודענט“.

זי איז איבערראַשט געוואָרן און האָט געוואָלט וויסן ווי לאַנג ער זיצט שוין דאָ לעבן איר.

זי האָט זיך אויפגעהויבן.

— וואוהין גייט איר? — האָט ער שטיל, אָבער קלאַר, אַ

פרעג געטאָן.

— געוואָלט זיך דורכגיין אַביסל — האָט זי אַ צוטומלמע

געענטפערט.

— נו, קומט! — האָט ער זיך אויפגעשטעלט.

ער האָט אויפגעעפנט די טיר פון אָפּרוֹ-צימער. זי איז אים

נאָכגעגאַנגען.

שטיל און פינצטער איז פון ביידע זייטן, וואו די געדיכטע

בוימעלעך שלאָפן.

שטיל און פינצטער איז אין וואַלד.

פריידיק דרעמלען די ווייסינקע הייזקעלעך, וואו די קינדער

שלאָפן אויף שמאַלע בעטלעך, אויפן באַרג ביים וואַלד.

שטיל הערן זיך צו די קוסטעס צו אימיצנס רייד און פאַר־

שפרעכונגן. אויפן טיך גייט רואיק אַ שיפעלע, וואו מען הייסט עס.

אומרואיק זיינען זיי בירע.

זיי האָבן אויסגעקליבן אַ שמאַלן וועג, ווילד באַוואַקסן. ביי

איין זייט פון דעם וועג ציט זיך אַ קאַנאווע. ביים צווייטן —

רוישט אַ וואַסערל, וועלכן מען קאָן דורך די ווילדע געדיכטע

גראַזן גיט זען.

זיי שפאַצירן און פייער־פליגעלעך באַגלייטן זייערע טריט. קליינע

זשאַבעלעך שפּרינגען פאַר זיי פאַרויס.

שווייגנדיק גייען זיי נאָענט איינער נעבן צווייטן — זיין האַנט

האַלט ער ארום איר פלייצע. דערמיט באַשיצט ער זי פון פאלן, ווען זי פלעגט זיך אין דער פינצטער אַ גליטש געבן.

זיי האָבן געפילט, אַז זיי זיינען ניט פרעמד איינער צום צווייטן, אזוי ווי זיי וואָלטן זיך שוין לאַנג געקאָנט. נאָר בלויז דעם ערשטן מאָל זיינען זיי היינט אַליין אין אַ שטילער נאַכט, אויף אַן איינזאַמען וועג.

— איר ווייסט? איך ווייס ניט אייער נאָמען און איך וויל אים ניט וויסן! — האָט ער שטיל אַרויסגערעדט. בעסער אזוי. מען דאַרף זיך ניט נאָכפרעגן אויף נעמען. עס איז פריידיק צו בלאַנדזשען און צו טרעפן... און —

— האָט איר מוירע פאַר מיר?

זי האָט אים געוואָלט ענטפערן, רעדן, עפעס זאָגן, נאָר צו-שווער איז געווען אויפצופענען דאָס מויל, אזוי ווי אַ שווערער שלאָס אָנגעהאַנגען אָן אַ קייט, וואָלט זי ניט דערלאָזט.

האַט זי אים בלויז אין געדאַנק אָפגעענטפערט און פעסטער זיך צוגעטוילעט צו זיין קלאַפּנדיקער ברוסט.

ווען זיי האָבן זיך צוריקגעקערט, האָט זי שוין אזויפיל מאָל זיך ניט אויסגעגליטשט, ווי גויענדיק פריער, — פונקט ווי פאַר דער צייט, וואָס זיי שפּאַצירן דאָ אום, זיינען אַלע שטיינער פון דעם וועג פאַרשוואונדן. דער וועג אויף צוריק איז דורך אַט דער צייט אזוי ווי גלאַטער און ברייטער געוואָרן.

עס האָט זיך ווידער דערהערט דאָס רוישן פון דעם וואַסערל. זיי האָבן זיך אָפגעשטעלט און אַפילע אין דער פינצטער דערזען די אַדערלעך פון דעם וואַסער-פאַל.

ניט ווייט פון איר צימער זיינען זיי שטיין געבליבן. אומעטום איז שטיל און שטום. אַפילע די לאַמטערנעס ביים אַריינגאַנג זיינען אויסגעלאָשן.

ער האָט זי אָנגענומען ביי די הענט: „לאָז אָפן דיין צימער. דו ביזט ניט שלעפּעריק און איך אויך ניט. איך וועל רעדן און רעדן צו דיר אזוי לאַנג, ביז דער טאַג וועט מיך פון דעם צימער אַרויסטרייבן.“

ער האָט דאָס אַרויסגערעדט מיט אַ פאַרכאַפּטן אַטעם. זיין שטי-מע איז אַזש הייזעריק געוואָרן.

זי איז אריין אין איר צימער.
דורך צוויי יונגע צווייגעלעך פון אַ בוים אונטער איר פענר
צטער האָט אַ שטערנדל זיך פאַרגאַנוועט און ט'אַריינגעקוקט אין צימער.
זי האָט זיך אוועקגעזעצט אויפן ברעג פון בעט, געקוקט אויף
די צווייגעלעך און אויפן שטערנדל.
שטיף האָט זיך די טיר געעפנט. ער איז אַריין, און זיך געד
זעצט לעבן איר אויפן ברעג בעט.
ער האָט זי אָנגענומען פאַר איר האַנט. אַ זיסע אויפֿרעגונג
האָט זי פֿלוצים גענומען שטעכן. זי האָט זיך אַ טרייסעל געטאָן,
געזוכט זיך צו באַהערשן, אָבער די זיסקייט דרינגט אַדורך איר
יערן גליד.
זי פילט ווי אירע בריסט ווערן פֿולער. אירע אויגן — גרעסער.
עפעס אַזוי ווי אַ שטראָם בלוט, הייסע בלוט, וואָלט מען אין איר
אַריינגענאַסן.
די צווייגן מיטן שטערן הויבן זיך אָן צו ווייגן פאַר אירע
אויגן.
זי האָט אים דערפילט. זיך אַ כאַפּ געגעבן, זיך גענומען ווערן,
געבעטן זיך מיט אַ שטומן דריי פון קאַפּ.
זי האָט זיך אַ קער געטאָן צום פענצטער.
די טונקעלע שייד איז געווען אַרונטערגעצויגן. אין צימער —
אַ שרעקלעכע פינצטערקייט, נאָר זיינע פייער-אָנגעפילטע אויגן
האָבן געלויכטן העלער פון דעם שטערנדל.
זי האָט אים מיט אירע לעצטע קויכעס געוואָלט אָפּשטויסן, זיך
געוואָלט באַפרייען.
נאָר זיינע הענט, שאַרפע ווי אַקער-אייזנס, האָבן זיך אין
אירע אַקסלען איינגעשניטן, און מיט זיין געזונטן, פֿולן קערפער
האָט ער זי צוגעדעקט.
זי האָט זיך פון שאַרפן ווייטיק טיפער אין קישן איינגעגראָבן,
און ער האָט פון איר יונגן לייב דעם דופט געטרונקען.

* *

*

צומאָרגנס איז זי צום טיש אַ גאַנצן טאָג ניט געקומען. און
ער האָט זיך אין איר צימער אויך ניט באַוויזן.

עס האָט איר פאַרדראָסן זיין אָפּוועזנסייט און דער שאַרפּער ווייטיק האָט איר אָן דער פאַרגאַנגענער נאַכט דערמאָנט.

מיטן אונטערנאַנג פון דער גליענדיקער זון זיינען אירע וויי-טיקן אין לייב לייכטער געוואָרן. דער פרישער אָוונט האָט זי אויף די פיס געשטעלט, און זי האָט קינדיש געטרוימט און זיך אַפילו געוואָלט פרייען.

פאַרנאַכט האָט זי זיך אָנגעמאַן און איז געגאַנגען צום טיש עסן סאַפּער.

אירע אויגן האָבן אים געזוכט, נאָר ער איז ניט געווען. אויף זיין פלאַץ איז שוין געזעסן אַן אַנדערער.

ווען דער גרויסער מאַן איז די מיטעלע יאָרן האָט פאַר איר פאַרגעשטעלט דעם נייעם נאַסט האָט ער אויך דערציילט, אז יענער איז היינט פאַרטאָג אַוועקגעפאַרן...

* *

*

ווידער איז אַ נאַכט געקומען, נאָר ניט אזא נאַכט ווי נעכטן. אַלץ אַרום איז ווי יענע נאַכט, נאָר פאַר איר איז די נאַכט אַנדערש, אַנדערש...

איר צאַרטע נעשאַמע האָט געוויינט פון לידן : פּלוצים איז ער אין איר לעבן אַריין און פּלוצים איז ער אַוועק.

זי איז אַריין צו זיך אין צימער. זי האָט אים פון איר האַרצן געריסן און ער איז דאָך פאַרבליבן. זי האָט געקושט יעדעס אָרט וואו ער איז מיט איר אין צימער געווען.

זי האָט זיך אַוועקגעזעצט אויפן ברעג פון בעט און שטיל געשעפּטשעט:

ווען איך האָב דיר מיין לייב געגעבן, האָב איך מיין נעשאַמע און מיין האַרץ ניט געקאַנט אָפּטיילן. איך האָב זיך געווערט — ניט קעגן דיר, נאָר קעגן זיך.

. . . אירע ווערטער האָבן אַ שטראָם טרערן באַגלייט. — דער שטערנדל צווישן די צוויי צווייגעלעך האָט פאַרנומען דעמועלעבן אָרט ווי נעכטן.

די פאטשיילע

דאָס גאַנצע שטעטל אין דער אַלטער היים האָט זיך געגרייט צו מיריאָמס כאַסענע. ניט אזוי צוליב מיריאָמס כאַסענע, ווי צוליב איר אָפּפּאַרן קיין אַמעריקע.

מיריאָם איז געווען אַ יונג מיידל, געהאַט אַסאַך כאַווערטעס, און אז די כאַווערטעס האָבן זיך דערוואוסט, אַז מיריאָם האָט זיך אין דער גרויסער שטאָט ביי אירער אַ מומען באַקענט מיט איר איצטיקן אַמעריקאַנער כאַסן, וואָס באַלד נאָך דער כאַסענע נעמט ער איר קיין אַמעריקע, האָבן זיך זייערע הערצער געפרייט פון זייער פריינדיגס גליק.

אַז מיריאָם וועט קומען אַהין, וועט זי אַלע אירע כאַווערטעס, נאָך אידער אַיאָר וועט זיך ענדיקן, אַריבערנעמען. זיי וועלן אַלע זיין דאָרטן.

אַזוי האָט זיי מיראַם פאַרזיכערט. דערפאַר האָבן זיי מיריאָמען פאַרנוגען דאָס גליק.

די צייט צו איר כאַסענע איז קורץ. מען ווארט שוין אויף דעם כאַסן פון דער גרויסער שטאָט, וועלכער דאַרף קומען מיט אַפּאַר טעג פריער און באַלד נאָך די יאַנטויוויים פּאַרן זיי אָפּ.

אַרבעט האָט מיריאָם איבערן קאַפּ. זי קויפט, זי נייט, זי נייט־אויס, זי שטריקט. אַלע שרייען, אז אין אַמעריקע איז האַנד־אַרבעט מיט גאָלד גלייך. היימישע זאכן פאַרצוקערט מען. פּעדערן און אונטערוועש זיינען ווערט מיליאָנען. היינט קאָלד־רעם! רומישע פּלאַכטעם! שוואַרצע, זיידענע שאַרפּן! פאַט־שיילעם!

דאָס אַלץ האָט מיריאָם פאַרצייכנט אין אַ קליין ביכעלע,

געקויפט אַ גרויסע געפלאַכטענע שטרויענע קארזינע און זי האַלט אין איין פּאַקן.

ווי אזוי די קארזינע האַלט עס אַלץ אויס, איז אַ גרויסער נעם. פריער פלעגט מיריאָם אַלע וויילע אויפהויבן די קארזינע נאָך יעדן מאָל, ווען זי האָט אריינגעלעגט זאַכן. עס האָט זיך געלאָזט גאַנץ גרינג, דערנאָך — אַביסל שווערער, און נאָכדעם ווי זי האָט אַריינגעפּאַקט פינף גרויסע קישנס מיט אַ פּערענע, איז די קארזינע געשוואַלן געוואָרן און האָט זיך ניט געדירט פון אַרט. אין טאָג פון איר כאַסענע האָבן זיך געפרייט קינד און קייט. די מאַמעס פון שטעטל האָבן מיטגעבראַכט זייערע קינדער, אויס־געפּוצט אין ווייסע, מוסלינגענע קליידעלעך מיט פעכערלעך אין די הענט. ווייסניקע ליענטעס איינגעפלאַכטן אין זייערע צעפּ. כּיילעוונע בלימלעך צוגעשטאַכן צו די אַקסלען.

די מאַמעס האָבן איינע די אַנדערע באַגריסט און געוואונטשן צו דערלעבן אזא פרייד ווי מיריאָמען.

דאָס גאַנצע שטעטל האָט געבראַכט דראַשע־געשאַנק. אַלץ צוליב דעם וואָס מיריאָם פּאַרט אוועק אזוי ווייט. איז אזוי יונג און אזוי עלטר. און אז זי וועט קומען אהין, אין דעם ווייטן לאַנד, זאָל זי קוקן אויף די מאַטאַנעס און זיי אַלעמען דערמאָנען.

מען האָט געהוילעט ביו טאָג. דערנאָך האָט מען אָנגעהויבן אויסרופן די כאַסענע מאַטאַנעס. יעדעס מאָל, ווען מען האָט אונטערנעטראָגן אַ מאַטאַנע, האָט מען אויסגערופן פון וועמען דאָס איז, און די קלייזמאָרים האָבן אָפּגעשפּילט אַ פּריילאַכס. כאַסן־קאַלע זיינען געזעסן ביים טיש אויבנאָן און אויף דעם ווייסן טישטוך האָבן זיך גענומען מערן די מאַטאַנעס.

מיריאָם איז געזעסן, דעם כּופּע־שלייער שוין אַרונטערנענר־נומען — שוין אויסגעקוקט ווי א יונג ווייבל. דער כאַסן איז געזעסן רואיק, ווי טויזנטער פּודן מאסע וואַלטן פון אים אַראָפּ, נאָכדעם ווי ער האָט אָפּגעזאָגט דעם „האַריי־אַט“...

דערנאָך האָט זיך אָנגעהויבן אַ סעדרע פון געזעגענען זיך. אַרימע מיריאָם! אירע ליפּן האָבן געמוזט קושן זיך מיט אַלע מאַמעס, מיט די קינדער, און מיט די פעטערס און מומעס, וואָס זיינען אָנגעפּאַרן פון דערכייאיקע שטעטלעך און דערפּער.

בלויז איין מומע איז געקומען פון דער גרויסער שטאָט — די רייכע.

און אז מען האָט אויסגערופן איר נאָמען, האָט זי אויסגעקוקט ווי אַן אָפגעברייטע.

זי האָט זיך אויפגעשטעלט, די גרויס־שטאָטיקע, די רייכע מומע, און האָט געלאָזט וויסן דעם אוילאָם, אַז איר דראָשע־גע־שאַנק וועט זי אָפשיקן אַזש קיין אַמעריקע, ווען מיריאָם וועט שוין זיין דאָרט, ווייל מיריאָם האָט צופיל זאַכן מיט זיך צו פירן, ווייל זי איר פאַרגרינגערן די רייזע...

זי פילט, אַז איצט איז איר מאַטאָנע איבעריק... דערפאַר האָט טאַקע מיריאָם קיין גרויסן כיישעק ניט געהאַט זיך מיט איר צו קושן!

— נו, גוט, — זאָגט מיריאָם שטילערהייט צו איר כאַסן — אַ מאַטאָנע איז עפּשער שווער, אָבער געלט? דאָס איז דאָך גרינג.

דער כאַסן האָט איר אָבער דערקלערט, אַז געלט ווערט סיי ווי סיי האַלב, ווען מען קומט קיין אַמעריקע, מוז מען עס דאָך דאָך אויסבייטן.

האָט זיך מיריאָם האַלב באַרואיקט.

* *

קיין אַמעריקע איז מיריאָם אָנגעקומען אום אָנפאַנג האַרבסט. עס האָט גערעגנט, די טעג זיינען געווען כמאַרנע, אומעטיקע, און איר צימערל איז ניט געווען באַהיצט.

די פּערענע מיט די קישנס האָבן זיך אויפן בעט אויפגע־הויבן קימאַט ביז'ן סטעליע. אין ווייסן אָנגעטאָן זיינען זיי זיך רואיק געלעגן און גערוט.

מיריאָם איז זיך מעכאַיע ווען זי קריכט אַריין ביינאַכט אין בעט, און די פּערענע נעמט אַרום איר קערפּער.

זי ליגט און טראַכט:

די פּעדערן מיט פּוך אויסגעמישט האָט זי געהאַלפן פליקן. זי גיט זיך אַ כאַפּ פאַר אירע פינגער, פונקט ווי זי וואַלט נאָך איצט געפילט דעם ווייטיק פונם פליקן.

זי ליגט און קוקט אויפן וואַנט, וואו זי האָט אויפגעהאַנגען

אַ לייווענטענעם האַנטוך, מיט רויטע און שוואַרצע פעדים אויס-
געניט.

ביידע זייטן פון האַנטוך זיינען צעשפרייט איבערן וואַנט,
צוגעקלאַפט מיט נענעלעך — און דער מיטן פון האַנטוך הענגט
אויף אַ גרעסערן צוועקל.

זי טראַכט ווי זי און איר כאַווערטע האָבן ביידע דעם האַנטוך
אויסגעניט. יענע האָט אויסגעניט איין זייט, און זי — דעם
צווייטן, און אזוי פאַרזיכטיק — אַז קיין קניפל פונם פּאָדים זאָל זיך
ניט זען.

דאָס אויסגעניטע שטעלט פאַר אַ ברונען. נעבן ברונען-
פאַרקאַן פון איין זייט שטייט אַ שייגעץ, האַלט אַ היטל אין האַנט.
פון דער צווייטער זייט — אַ שיקסע מיט אַ קאַראַמעסלע און
צוויי עמער.

מיריאָם שמייכלט.

געדאַרפט דעם קאַראַמיסלע אויסבויען אַביסל...

און דעם פאַרקאַן אַנשטאַט שוואַרץ מאַכן גרין.

אַז ס וועט זיך איר גלוסטן, וועט זי דאָ אויסנייען אַ אַנדער
האַנטוך און וועט שוין מאַכן אַ גרינעם פאַרקאַן.

* *
*

מיריאָם וואוינט שוין אין עטלעכע צימערן. אַסאַך יאָרן
זיינען פאַריבער זינט זי איז אַהער געקומען. קיין איין כאַווערטע
האַט זי נאָך ניט אַריבערגענומען. און אפילע אירע טייערסטע האָבן
זיך אויך אָפגעשטעלט „דאָרט“.

פריער די מילכאַמע, דערנאָך — פאַרשידענע אומשטענדן,
האָבן זי דערווייטערט און פאַרפרעמדט.

זי האָט שוין אַ דערוואַקסענע שיינע טאָכטער, און אין די
אַוונטן מוז מיריאָם זיצן און דערציילן איר ווי אזוי עס זעט
אויס „יענע זייט“ פון וואַנען זי איז געקומען, וואָס זיינען עס פאַר
אַ מענטשן, ווי אזוי לעבן זיי דאָרט און נאָך איינצעלהייטן.

מיריאָם האָט דערפון אי ווייטיק, אי פאַרגעניגן: ווען זי
זיצט לעבן איר טאָכטער, זעט זי זיך. ווען זי רעדט פון איר היים,

זעט זי זיי אַלעמען אין געדאַנק. און זי שילדערט פאַר איר קינד אַלץ מיט בענקשאפט און אומעט.

דאָס גרעסטע גליק איז פאַר מיריאָמען, וואָס זי האָט אַ טאַכטער, וואָס הערט זיך אַזוי האַרציק צו ווען זי רעדט. צערטלעך גלעט די מיידל איר מוטער, און פאַרטרויט איר, און איר באַלעמט זיך אָפּט פון אַלץ, וואָס געפינט זיך דאָרט.

ווען מיריאָם איז היינטיקן ווינטער צוגעגאַנגען צו דער שטרוי-ענער קאַרב, וועלכע זי היט אָפּ ווי אַן אויג אין קאַפּ, האָט זי אָנגעהויבן אַרויסנעמען לופטערן די זאַכן.

האַלב פון אירע איראָפּיאישע וועש — נאָך ניט געטראָגן. אַ גרויס טישטוך ליגט צונויפגעלעגט נאָך פון דער היים מיטן היימישן צעטל פון דער פאַבריק.

און איר אויג איז געפאַלן אויף אַ פאַטשיילע.

זי האָט געטראָגן די פאַטשיילע עטלעכע מאָל אין די ווינטער-נעכט, עטלעכע מאָל צוגעדעקט איר מיידעלע, ווען זי איז געווען אַ קינד, און יעדעס מאָל האָט זי זי געזשאַלעוועט...

געזשאַלעוועט טראָגן, געזשאַלעוועט צורעקן דאָס קינד, און אזוי די פאַטשיילע געשפאַרט.

וויפל גרויסע געשעפטן מיריאָם האָט שוין באַזוכט, האָט זי נאָך אַזאַ פאַטשיילע ווי אירע ניט געזען.

זי האָט באַטראַכט די פאַטשיילע און באַשלאָסן זי צו געבן צו „קלינען“.

מיט אַפּאַר טעג שפּעטער האָט מען אָנגעקלונגען ביים טיר. מיריאָם איז צוגעקומען און געעפנט.

אַ הויכער, דאַרער אינגל האָט מיריאָמען דערלאַנגט אַ באַנדל. ס'האָט איר אַ קלאַפּ געטאָן אין האַרץ: אָט וועט זי באַלד

זען די פאַטשיילע אַ ריינע, אַ „געקלינטע“ אין אַמעריקע, נאָך אַזוי-פיל יאָרן ליגן אין קאַרב. זי האָט אַזש געציטערט ווען זי האָט אַראָפּגענומען דאָס שטריקל פונם באַנדל.

זי האָט אַ כאַפּ געטאָן די פאַטשיילע, זי אויסגעשפּרייט אויף דער פאַרבעטער בעט, זי צוריק אויפגעהויבן, באַקוקט דורך און דורך, און זי ווידער אויסגעשפּרייט אויפן בעט.

מיט אויגן — ברייט צועפנט — קוקט זי טרויעריק אויף דער פאַטשיילע, ווי איינגעשרומפן זי איז געוואָרן. געווען אזא פּוכקע, אזא פּוּלינקע, אזא ווייכע... און איצט — אזא איינגעלאָפּענע, אזא דורכזיכטיקע... ווי אַ קראַנקע קוקט די פאַטשיילע אויס...

מיריאָם נעמט זי אין די הענט, טוֹלִיעט זי צו צו זיך ווי אַ קינד. צערטלעך קלייבט זי צענויף אין אַ באַנדל אירע פרענז און פּילט, אז זיי זיינען אויך איצט ניט דיזעלבע.

מיריאָם זעצט זיך נעבן פענצטער מיט דער פאַטשיילע צו געפרעסט צום האַרצן. און קוקנדיק אין דער ווייטיקייט אַרײַן, דערמאָנט זי זיך אָן איר כאַסענע.

זי דעמאָנט זיך, ווי זי האָט צום ערשטן מאל דערזען די פאַטשיילע. עס איז שוין געווען נאָך איר כאַסענע, פונקט פאר זייער אָפּפאַרן, האָט די מומע זיי געבראַכט די פאַטשיילע, וואָס זי האָט געקויפט פון אַ טשערקעס אויף אַ יאַרד.

— אַן עמעסע סאַראַטאָווער פאַטשיילע — האָט איר מומע אויף איר ערלעכן, פּאַשעטן לאָשן גערעדט.

— געוואָלט האָבן איך דיר קויפן אַ ניקעלנעם טולער סאַמאָד-וואַר, נאָר איך האָב געטראַכט, אז עפּשער פּאַרנדיק, וועט ער זיך איינבוּגן. די פאַטיישלע האָט צו מיר פון דער פּאַליצע געוואונקען און איך האָב זי געקויפט. אז דו וועסט מאַכן אַ בריס, וועסטו זיך מיט איר אַרומוויקלען און מיך דערמאָנען.

עס הויבן אָן צו קלינגען אין מיריאָםס אויערן די ווערטער: „די פאַטשיילע האָט מיר פון פּאַליצע געוואונקען“ און זי דערמאָנט זיך ווי די פאַטשיילע האָט אויסגעזען ווען די מומע האָט זי פאַטנאָדערגעוויקלט.

— אַ נייאָנקע, אַ יונגיקע, די גרינע, רויטע און ראָזעווע שטרייפן האָבן אזוי ווי געבליט אויף דעם העלן, ברוינעם שטיק וואָל.

אַלע זיינען איר מעקאַנע געווען. איר שטיף-מאַמע האָט געכאַלעשט זי וואָל איבערלאָזן די פאַטיישלע אין דעהיים.

— דו וועסט זי אין אַמעריקע סיי-ווייסיי ניט טראָגן — האָט

ווער אַ ראַזאַנקאַ

די שטיף-מוטער געזאָגט — וועסט עס מיסטאַמע לעגן אויפן
דיל און וועסט טרעטן איבער איר. עס פעלט דען אין אַמעריקע
אַזעלכע שמאַטעס?

מיריאָם צעוויינט זיך שטיל.

זי וואָלט איצט וועלן איר שטיף-מאַמע זאָל זען, ווי זי
טוליעט די פאַטשיילע מיט ווייטיק און טרערן צו איר האַרץ.
זי וואָלט כאַראַטע געהאַט אויף די ווערטער, וואָס זי האָט דאָן
געזאָגט.

זי וואָלט אויך געוואָלט זען די מומע!

ווייזן איר, אַז די פאַטשיילע איז יאָ קראַנק. אַז אַ טולער
סאַמאָואַר וואָלט זיך עפּשער ניט איינגעבויגן...
זי באַגיסט די געקלינטע פאַטשיילע מיט וואַרימע, ווייכע טרערן,
קושט זי מיט אַרומגעכאַפּטער בענקשאַפט און טראַכט פון דער אַלטער
היים, פון וואַנען זי און די פאַטשיילע קומען.
אין אַוונט האָט מיריאָם זי איבערגעפּרעסט, צונויפגעלעגט,
אַ לאַנגע צייט געגלעט און זי אַוועקגעלעגט לעבן דעם נייעם
טישטוך — אויפן דעק פון דער קאָרינע.

דער בוקעט בלומען

איר בעט אין האָספיטאַל-צימער איז געשטאַנען נאָענט צום פענצטער. אויף דעם העכסטן שטאַק פון דער געביידע. די שוידס זיינען געווען האַלב אַרונטערגעצויגן אזוי, אַז זי זאָל קענען אַרויס-קוקן אין גאַס און זען יעדן און אַלץ אַרום.

זען יעדן און אַלץ אַרום — איז ניט געווען איר קאַוואַנע. אויף איין מענטשן האָט זי געוואַרט, און געגאַרט אים זען. שטונדן לאַנגע, פלעגט זי איר בליק האַלטן צוגעשמידט צום פענצטער, און קוקן אויף יעדן מאָן, וואָס איז פאַרבייגעגאַנגען, אויף יעדער קאַר, וואָס פלעגט פאַרן אין דער ריכטונג פון שפיטאַל.

זי איז שוין צוויי טעג אַליין אין צימער. די איבעריקע צוויי פאַציענטן, מיט וועלכע זי האָט געטיילט דעם צימער, האָבן זיך אויסגעשריבן. זיי האָבן איר, מיט זייערע שוואַכע שמייכלען, גע-ווינשן אינגיכן זיך „אויסשריבן“. זי האָט מיט ווייטיק צוריקגע-שמייכלט, געוואונשן זיי זאָלן ביידע קיינמאָל זיך אַהער ניט צוריק-קערן. זי איז זיי די גאַנצע צייט וואָס זיי זיינען געווען אין צימער אַזוי מעקאַנע געווען.

איינע פון זיי איז געווען אַן עלטערע פרוי, אַ קלייניקע, אַ ציכ-טיקע, מיט זילבער-ווייסע האָר, אַ ליבינקע. פלעגן די קינדער אירע קומען, מיט קלינגנדיקע קושן, פאַר אירע אָפגעצערטע באַקן, דער-צוילן פריידיק איר נייעם, וועגן אירע אייניקלעך.

די צווייטע איז געווען אַ יונגע ברונעטקע, מיט אַ פאַר גרויסע אויגן, וואָס פלעגן ניט דורכלאָזן קיין איין אינטוירן... אַזוי שנעל, ווי די יונגע דאָקטוירים פלעגן מאַרשירן איבער די קאַרידאָרן,

ווער א ראזאנקא

יעדערער צו זיין פליכט, פלעגט זי שוין זיצן גרויס אין א שרייענדיק רויטער קימאנע, מיט אָנגעפארבטע ליפן, און זיי אָפּשטעלן. יעדעס מאָל האָט זי געהאַט אַן אויסרייד: דאָ איז איר האַנט זייגערל קאַליע געוואָרן, און דער פּרימאַרגן ציט זיך אַזוי לאַנג, אַז אירע נערוון ווערן אָפּגעשוואַכט... אָדער צי ווייס ניט אימיצער פון זיי, ווען איר דאָקטער וועט היינט קומען? און די דריטע זאָך איז געווען אַ שפּאַנגל נייער ליגן.

זי האָט געהערט, אַז אין אַ צימער האָט אימיצער שרעקלעך געליטן, און זי האָט געמוזט אַרונטערגיין אין מיטן-נאַכט און זוכן פון וואַנען דער ווייניגעשריי הערט זיך. נאָר פונקט דאָן, האָט דער קראַנקער אויפגעהערט שרייען... און אַ דאַנק אירע איינפאַלן, פלעגט אין צימער זיין פּריילעך, פול מיט אינטוירנס און נוירסעס.

דערפאַר זיינען די ערשטע צוויי טעג פון זייערל ביידנס אַוועק-גיין געווען פאַר איר פון איין זייט איינזאַם, פון דער צווייטער זייט — צופרידנשטעלנד. דאָס צווייטע איז וואָס זי האָט אירע בליקן פרייער איבערגעגעבן צום פענצטער. זי זעט ניט אויף זיך קיין אויגן פון די איבעריקע געלעגערס.

די צוויי שמאַלע בעטן שטייען פאַרפּוצטע אין ווייסן, און רוען זיך אָפּ. דער אַפּריל ווינטעלע האָט זיך דורך די דריי פענצטער אין צימער אַריינגעיאָגט און אַריינגעבראַכט מיט זיך פּרישע לופט און אויך דעם צוזאַג פון אַ פּריען זומער.

זי האָט איינגעאַטעמט דעם אַראַמאַט פון די אַראַנדזשערייען און פונם פּעלד. פּרייד האָט איר דער ווינטעלע, אין איר איינזאַם האַרץ, אַריינגעבראַכט — האַפּענונג און שמייכל. זי זעט ווי די ווייסע צודעקן, וואָס הענגען אַרונטער פון די בעטן, טאַנצן צום טאַקט פון דעם ווינט. די ברעגן פון די ציכלעך האָבן געלאַשטשעט דעם ליילעך, און עטלעכע קליינע פּעדערלעך האָבן זיך פון די קישנס אַרויסגע-גאַנוועט און האָבן זיך אויפגעהויבן אין דערהויך, אויסגעדרייט זיך אין אַ רעדל און זיינען פון די פענצטער אַרויסגעפּלויגן.

אַ טרויער האָט זי באַנומען. זי האָט נאָכגעקוקט אַ פּעדערל, וואָס איז לאַנגזאַמער פון די איבעריקע געפּלויגן. זי האָט אויף דעם פּעדערל ראַכמאַנעס געהאַט. עפעס אַזא ווייסנקער, אַזא צאַרטער, אַ

דאַרניקער. ווי קראַנק וואָלט עס געווען. נאָר צוליב דעם פּרילינג האָט עס זיך פון שפּיטמאָל אַרויסגעגאַנוועט און איז געפּלויגן אין פעלד זיך צו דערהאַלן.

— היינט איז דער ערשטער טאָג פּייסאַך — טראַכט זי. נעכטן האָט מען איר צוגעטראָגן אַ פּייסעכדיקן אָוונט מאָלצייט. די הויפט־נוירס, מיט דער נאַכט נוירס, האָבן איר דעם מאָלצייט אין בעט דערלאָנגט. זי באַקוועם אַוועקגעזעצט און זיינען אַרויס פון צימער. לאַנג האָט זי געטראַכט איידער זי האָט געקענט צורירן זיך צו די שפּייז. אַליין איז זי געזעסן. יענע ביידע זיינען שוין אינדערהיים אויף יאָנטעוו. די אַלטע אַוואַדע ביי אירע קינדער, און די יונגע צו דעם פּאַרפּוזטן פּראַנטל, אין דעם שוואַרצן, שמאַלן אָנצוג, וואָס איז זי געקומען צונעמען.

נאָר זי איז געבליבן אַליין. איר סאַלאַ, הייסט עס, האָט פאַר־געסן אין איר. קיין כאַסענע איז צווישן זיי ניט פאַרגעקומען. ביידע פּרייע, האָבן זיי געלעבט צוזאַמען אַלס מאַן און פּרוי. זי איז קראַנק געוואָרן. אַ גוטער, געניטער דאָקטאָר האָט איר געראַטן אַוועקפאַרן אין שפּיטמאָל אויסערן שטאָט, זי זאָל קריגן מעדיצינישע באַ־האַנדלונג, גוטע אויפפאַסונג, רו און לופט, וועט זי אין עטלעכע וואָכן אַרום פאַרגעסן אין אַלעם.

די אַלע זאַכן האָט זי געקראָגן, נאָר סאַלאַן האָט זי פאַרלאָרן. די ערשטע וואָך איז ער געקומען, און מער האָט זי פאַר די לעצטע פּאַר וואָכן פון אים ניט געהערט. אומזיסט זיינען געווען אַלע פאַר־בינדונגען וואָס זי האָט געזוכט צו מאַכן, ער איז פאַרשוואַנדן. נאָך אַ טאָג פון וואַרטן און האַפּן איז שוין ווידער אַוועק. אַ מידע האָט זי אירע אויגן פון פענצטער צוגענומען, דעם קאַפּ אין קישן אַריינגעגראָבן, זיך גלייך אויפן רוקן אויסגעצויגן און געקוקט ווי די שטערן ציגן זיך אָן אויפן בלויען הימל; געזען ווי די שטערן רייסן זיך אָפּ און פליען פון איין אָרט צום צווייטן; געהערט דעם גערויש פון אַטאַמאָבילן, געלעכטער, מוזיק און געזאַנג פון ראַדיאָס פון די אַרומיקע הייזער.

פּלוצלונג איז די נאַכט־נוירס אַריין אין צימער. — מערי, — האָט זי שטיל געזאָגט — אַ מאַן מיט אַ כּוקעט בלומען וויל אייך זען. זי האָט אָנגעהויבן ציטערן, האָט זיך האַסטיק אויפּגעהויבן, זיך

אָוועקגעזעצט און געבעטן די נױרס דערלױבן דעם מאַן אַרײַנצוקומען
און זיך אַנטשולדיגט פאַר איר, וואָס מען איז זי געקומען באַזוכן
ווען די ווױזט־שטונדן זײַנען שוין לאַנג פאַריבער.

אַ מאַן מיט אַ גרויסן בוקעט בלומען האָט זיך באַווײַזן אויפן
שוועל פון צימער. אין אײן האַנט האָט ער געהאַלטן די בלומען, אין
דער צווייטער דאָס היטל.

ער איז צוגעגאַנגען נאָענט צו מערס בעט און שטילינקערהײט
גענומען רײדן :

אַ מאַן איז צוגעקומען צו זײן טעקסי, האָט ער אָנגעהויבן, און
האָט אים געבעטן צופאַרן צו אַ בלומען־סטאַך. יענער איז אַרײַן אין
סטאַך און איז באלד ארויסגעקומען מיטן בוקעט בלומען, און ער
האָט אים געגעבן דעם שפּיטאַל אַדרעס, באַצאַלט אים, און געבעטן ער
זאָל די בלומען אַרױפּטראַגן צו דעם און דעם פּערזאָן.

זי האָט געקוקט אויף דעם קלײנעם, פּעטן מענטשן, און קימאַט
ניט געהערט זײַנע רײד. זי האָט גענומען די בלומען, זיי אָוועקגע-
שטעלט אויפן טיש, געגעבן דעם מאַן אַ „טיפּ“. יענער האָט זיך פאַר-
נײַט און איז אָוועק.

זי האָט צוגױפּגעלייגט אירע הענט, אַרײַנגעלייגט אַ פּינגער אין
אַ פּינגער, און זיי געדריקט ביז זיי זײַנען בלוי געוואָרן. די האַרץ
האָט געקלאַפּט, און זי האָט קאַלט געקוקט אויף דעם אָנגעפּילטן
קאַרב מיט רוטע רױזן.

זייער לאַנג איז זי אַזוי געזעסן ביז זי האָט פּאַנאָדערגענומען
אירע הענט. זי האָט אַרױסגענומען אַ צעטעלע, וואָס איז געווען
צוגעטשעפּט צו אַ ברייטן ראָזעווע לענטע, עס פּאַנאָדערגענומען
און דורכגעלעזן בלױז: צו מערין, פון סאַלאַ.

עס האָט איר גאָרניט ווי געטאַן.

עס איז געווען אַזוי ווי זי וואָלט גלאַט געזען בלומען, אַזוי ווי
זי וואָלט גלאַט געלעזן אַ נאָמען פון אַ פּרעמדן מאַן, וועלכן זי קען
אַפּילע ניט. זי האָט אָנגעקלונגען. די נױרס איז אַרײַן. זי האָט
איר געבעטן אַרױסטראַגן די בלומען, ווי אַלע בלומען טראַגט מען
אַרויס אויף דער נאַכט, און מען ברענגט זיי צוריק אינדערפּרי באַ-
נאָסענע און דערפּרישטע.

מערי האָט זיך צוריק געלייגט אויפן געלעגער. וויינען און

קלאַנג וועט ניט העלפן, האָט זי צו זיך גערעדט. עס וועט זי בלוז פאַרשעמען דאָ פאַר די נוירסעס. ווידער אונטערגראָבן איר געזונט, און עס וועט ניט העלפן.

— דו ביזט דאָך קיינמאָל קיין גרויסער נאַר ניט געווען — האָט זי איינגעטיינעט — און אַלעמאָל דאָס לעבן און זיינע באַדינגונגען גוט פאַרשטאַנען. פרייד און יעסורים קען דאָך יעדער מאַן צוטיילן. . . און ליבן, ליבט דאָך אויך ניט בלוז איין מאַן. . . דאָס לעבן גוט און נעמט צוריק. . . דאָס לעבן שטראַפט ווען עס באַלוינט. . .

* *

*

דער מאַנאַט מאַי האָט אויפגעטאָן וואונדער פאַר איר. עס האָט זיך איר געדוכט, אַז עס זיינען ניטאָ קיין אַנדערע מאַנאַטן אויף דער וועלט אַכויז מאַי. און אויב זיי זיינען דאָ, קענען זיי קיין אַנדערע ניט זיין, נאָר אַזוינע, ווי דער מאַנאַט, וועלכער האָט זי אַזוי געזונט געמאַכט.

ליכטיקע, בליענדיקע טעג; קילע און וואַרעמע נעכט. די וועלט ווערט גרינער און גרינער. זי ווערט געזונטער און געזונטער. זי געפינט זיך אין „קאָנטרי“, אויף אַ פאַרם, ניט ווייט פון שפיטאַל. זי רוט און שטיפט. זיך באַגעגנט מיט עטלעכע מענער, וועלכע קומען אַרויס אין אַנפאַנג פון זומער געניסן פון אַנקומנדיקן זומער. זי האָט פאַרגעסן אָן אַלעם.

דער צווייטער מאַנאַט פון זומער האָט מערין געבראַכט אַ נייע ליבע. אַ יונג, אַ פריילעכן און אַ רייכן. דאָס לעצטע איז געווען אַ ניס אין איר לעבן. יונג און פריילעך איז סאַלאַ אויך געווען, אָבער ניט קיין רייכער, און דער איז רייך. און געקומען איז ער פונקט אין צייט. אַקוראַט ווען זי האָט זיך צעבליט, ווען אַלע אירע ווייטיקן האָבן זיך אויסגעהיילט, און אויך דער ווייטיק פון סאַלאַס לעצטער באַליידיקונג איז אַוועק.

דער דריטער מאַנאַט פון זומער איז געווען פאַר מערין דער גליקלעכסטער פון אַלע. זי און רובי, איר נייער געליבטער, האָבן זיך גליקלעך געליבט. רובי זאָגט איר, אַז דאָס האָבן זיי ביידע, מיט זייער ליבע, אַראָפגעבראַכט אַזאַ בליענדיקן זומער, אַז קיין זומער איז ניט געווען אַזאַ שיינער ווי דער איצטיקער.

די אַרומיקע קאָנטרי פֿלעצער, די בערג און די טאָלן, די פֿארמס, די ווייטע, גלאַטע וועגן, האָבן זיי ביידע אין רובים נייער, קאָסטבארער קאַר געזען.

זיי עסן אין שיינע רעסטאָראַנען. זיי גייען אין באַפּוצטע טאַנץ פֿלעצער. זיי טאַנצן, גאַנווענען זיך אַריין אין שטאָט, אין די העלע, ראַשיקע געגנטן, זען אַ פֿאַרשטעלונג, און שפּעט אין אָונט, מיט די פֿערס, פֿאַרשווינדן זיי ווידער אין קאָנטרי, צווישן בערג און וואַסער. ביינאַכט גייען זיי אַרויס אויפן וועג, שטייף געאַרעמט. פֿאַר-קערען זיך צו אַ שמאַלן וועג, וואָס פֿירט צום לייק, און גייען די פֿאַר מייל זיך קושנדיק, און איינגעטוליעט איינער אינם צווייטן. קומענדיק אין צימער, אויפן צווייטן שטאָק, וועלכן זיי ביידע האָבן גענומען, צינדט מערי אָן אַ קליין פֿיערל פֿון אַ רויטער ליכט. רובי לאָזט אַראָפּ די שוידס. פֿון ביידע זייטן פֿענצטער פֿלעגט זיך דער לעוואָנעם קאַפּ אַריינרייסן, און זיי ביידע פֿלעגן זיך דערטרינקען אין ליידנשאַפט...

מערי האָט קיינמאָל פֿון הייראַט ניט געטראַכט. זי פֿלעגט מיט סאַלאַן אָפּט שפּאַסן, אַז זי וועט ווערן אַלט, און מיר ווערן פֿון אירע געליבטע, וועט זי זוכן אַ באַשערטן, אַן עלטערן, און זיך דאַן באַסענען מיט אַ געזעצלעכער כאַסענע און האָבן קינדער...

איצט, זינט זי איז מיט רובין, גייט קיין איין טאָג ניט פֿאַרביי ער זאָל ניט זאָרגן, וואָס זי וויל ניט הייראַטן מיט אים. ער האָט זי ליב. ער ווייס פֿון איר פֿריערדיקער ליבע. ער איז אויך אַזוי פֿריי אין געדאַנק ווי זי. אָבער אים דוכט זיך, אַז ווען זי ווערט אומעטיק, טראַכט זי פֿון סאַלאַס איבערלאָזן זי.

מעריס פֿאַרזיכערונג איז געווען אַ פייערדיקע, אַן ערלעכע, פּוֹל מיט ליבע, מיט פֿרייד, אַז זי טראַכט ניט פֿון סאַלאַן, און ניט פֿון כאַסענע האָבן.

און אַזוי האָבן זיי ביידע געבליט צוזאַמען מיטן זומער. ווען רובי איז איין טאָג אַוועק אין שטאָט פֿאַר געשעפט, האָט זי גענומען דעם אויטאָ און איז אַרויסגעפֿאַרן אַליין פֿאַר אַ שפּאַציר. דאָס געדאַנק האָט זי געצויגן צום שפּיטאַל, און זי האָט אים געפֿאַנגט. צוקומענדיק נענטער אַהין, האָט זי זיך באַטראַכט, אַז זי האָט ניט צו וועמען צו גיין און זי האָט געוואָלט פֿאַרן צוריק. נאָר די צוויי נירסעס, וועלכע זיינען געווען אַזוי צערטלעך צו איר, זיינען אויס-

ווער א ראָזאַנקאַ

געוואַקסן אין איר געדאַנק, און זי האָט אָפּגעשטעלט דעם אויסזאָ, און איז אַרויף זיך פּרעגן אויף די דאָזיקע נויַרסעס.

די צוויי נויַרסעס זיינען געווען צופּרידן פּון איר באַזוך. זיי האָבן איר קאָמפּלימענטירט פאַר איר אויסזען, פאַר אירע גוטגעפאַסטע ספּאָרט־קליידער, און זיי האָבן זי פאַרבעטן אין שפּיטאַל־גאַרטן, ווייל זיי זיינען איצט פּרוי, וועלן זיי אַביסל שפּאַצירן.

אַרונטערקומענדיק אין גאַרטן, געאַרעמט מיט די נויַרסעס, איז איר בליק געפאַלן אויף סאַלאַן.

ער איז האַלב געלעגן אויף אַ באַקוועמער שטול, און לעבן אים איז געזעסן אַ געשמאַקלאָז פאַרפּוצטע מיעסע פּרוי.

אַ בלאַסקייט האָט אַרומגענומען איר פּאַנים, ווען אירע אויגן האָבן זיך באַגעגנט מיט סאַלאַס. ער האָט זיך אַ הויב געטאָן, ווי צו אַנטלויפן, און יענע פּרוי, ניט פאַרשטייענדיק גאַרניט, האָט אים צוגעהאַלטן.

מערי האָט זיך שנעל באַהערשט — נאָך שנעלער, ווי זי איז בלאַס געוואָרן. זי האָט זיך אויסגעגלייכט אין איר פּולער שיינקייט און געזונט, האָט אַרויפגענומען אַ שמייכל אויף אירע ליפּן, האָט געגעבן אַ קאָמאַנדע צו אירע אויגן זיך ברייטער צו עפענען און האָט מיט איין האַנט דעם סוועטער נידעריקער אַרונטערגעצויגן אין דעם טיפּן טאָל פּון אירע ברוסטן באַפּרייט...

די נויַרסעס האָבן זיך געבן סאַלאַן אָפּגעשטעלט, אים שמייכל־לענדיק געפּרעגט ווי ער פּילט.

מערי האָט באַפּרייט אירע אַרעמס פּון די נויַרסעס. זי האָט זיך געשטעלט קעגן סאַלאַן און שמייכלענדיק אים אין די אויגן געקוקט, געקוקט אויף זיין בלוילעך, אָפּגעצערטן פּאַנים, אויף די איינגע־פאַלענע אויגן, אויף די האַלב־טויטע הענט, וועלכע האָבן זיך גע־קאָרטשעט איינע אין דער צווייטער, געקוקט אויף דער פּרוי, וואָס איז געזעסן לעבן אים אזוי קאַלט, ווי זי האָט געקוקט אויף די בלומען, וואָס סאַלאַ האָט איר אין האַספּיטאַל געשיקט, און זיך פּריידיק געפּרייט.

דערנאָך איז זי מיט לאַנגזאַמע טריט — האָבנדיק אינזינען, אַז סאַלאַ וועט איר נאָכקוקן, — אַוועק מיט די נויַרסעס אין גאַרטן, איבער די אַלייען, וואו עס זיינען געזעסן נאָך קראַנקע מיט באַזוכער.

פון די נויסעס, וועלכע האָבן פון גאַרניט געהאַט סײַן אַנונג וועגן מערין און סאַלאַן, האָט זי זיך דערוויסט אַז ער איז אַ קראַנקער אָדער אויף אַ לאַנגער צײַט, אָדער זײַן ענדע איז נאָענט. עס ווענדט זיך ווי זײַן האַרץ וועט אַרבעטן, און אַז די דאַמע נעבן אים איז זײַן פּרוי, מיט וועלכער ער האָט צוליב געלֶט כאַסענע געהאַט. צוקומענדיק צום קאַר, איז זי געווען אַביסל אומעטיק. זי האָט געוואָלט אים אַיצט זען, זען און זאָגן אים אַזוי הויך ווי מעגלעך, אַז זי איז גליקלעך; אַזוי הויך אויסשרײַען, אַז די עכאַ זאָל אין גאַרטן אָפּקלינגען און זיך אין שטאַט צו רובין דערטראַגן. באַלד האָט זי זיך געמוסערט פאַר זײַן אַזאַ נעקאַמע־נעמעריין. זי האָט גענומען דעם רעדל אין האַנט און האָט גענומען טרײַבן די קאַר ...

אויפן וועג האָט זי זיך אָפּגעשטעלט און באַשלאָסן צו וואַרטן ביז סאַלאַס ווייב וועט פאַרלאָזן דעם שפּיטאַל. לאַנג האָט זי ניט געדאַרפט וואַרטן. יענע איז באַלד אַרונטערגעקומען די טרעפּ, האָט זיך אַרײַנגעזעצט אין אַן אויטאָמאָביל, וואָס איז געטריבן גע־וואָרן פּון אַ „שוואַרצן“ שאַפּער, און איז אַוועקגעפאַרן.

פאַר די נויסעס האָט איר ניט געפאַסט זיך צוריקקערן, איז מערי אין אַ צווייטער ריכטונג אַוועקגעפאַרן.

ביינאַכט, ווען אַלע זײַנען אין שפּיטאַל שוין געשלאָפּן, איז אַ נאַכט־נוירס צו סאַלאַן אין צימער אַרײַן, און שטיל אַוועקגעשטעלט אויף זײַן טישל אַ קוישל מיט רויטע רויזן. דאָס קוישל איז געווען איבערגעבונדן מיט אַ ברייטער ראָזעווע ליענטע און אין מיט אַ דרעטל איז געווען באַהעפט אַ צעטעלע מיט צוויי ווערטער: פּון מערי ...

געפאלענע באַלעבאַטיס

די פאמיליע סיגל איז אין קליינעם שטעטל געווען באַוואוסט פאַר אָנגעזעענע באַלעבאַטיס. די איבערגעטריבן-שטאַלצע און נאַרישע מרס. סיגל האָט, אַ דאַנק איר מאַנס פאַרמעגן פאַרנומען אַן אָנ-געזעענעם אָרט אין עפענטלעכן לעבן. עמעס דאָס ביסעלע קאָוועד האָט איר אָפגעקאָסט אַסאַך געלט, איבעריקע געלט. דאָס איז איר אָבער ניט אָנגעגאַנגען. ס'איז דאָך געווען איר מאַנס געלט.

ער, דער מאַן אירער, האָט אין די יונגע יאָרן, שווער געאַרבעט און ענדלעך, ווען ער איז שוין געקומען אין די מיטעלע יאָרן פון זיין לעבן האָט ער ערשט געקאָנט, געבן זיין פרוי און קינדער דאָס וואָס ער האָט אין די יונגע יאָרן ניט געקאָנט. זיין פרוי, האָט אָבער גיך פאַרגעסן יענע יונגע יאָרן, זי צוזאַמען מיט איר עלטערער טעכטערל מיני. אָבער, מיט די פאַרגאַנגענע יונגע יאָרן איז אויך אַוועק זיין געזונט.

און פון זיין שענער היים, וועלכע זיין מויאך האָט אויסגעבויט, האָט אים זיין סאַסיטי-ווייב אַוועקגעשיקט אין האָספיטאַל. און דאָרטן, אויף דעם באַקוועמען געלעגער, ווי זיין ווייב פלעגט עס רופן, איז ער געלעגן און געטראַכט יעדע מינוט פון טאָג וועגן זיין שיינער, בלאַנדער צווייטער טאַכטער רייזעלען.

רייזעלע, זיין ליבלינג — וואָס וועט פון איר ווערן? זי, אָט די יונגע רויז, איז געראָטן אין אים: אַ ליכטיקער פּאַנים און נאָך אַ ליכטיקערע געשאַמע...

נאָר רייזעלע פאַרשטייט אים: זי איז די איינציקע, וואָס זאָרנט זיך אַזוי האַרציק פאַר זיין געזונט.

מינעלע איז אינגאַנצן די מוטער: שטאַלץ, פּוסט און נאַריש.

ביזן איז ער ניט געווען אויף זיין פרוי און עלטערער טאכטער. פארקערט: ער פלעגט זיי בלויז באַרויערן: וואָס זיינען זיי נעבאָד, שולדיק וואָס גאָט האָט זיי פאַרקאַגט דעם סייכל?

די יאָרן האָבן געטאָן זייער אַרבעט. מענטשן גליקלעך און אומגליקלעך געמאַכט, געבראַכט פרייד און אומעט, גליק און אומגליק, און ניט פאַרגעסן זיך אָפּשטעלן ביי דעם בעט פון דעם אַלטן, אויסגעדאַרטן סיגלען. זיי, די יאָרן, האָבן אים פאַראורטיילט פאַר אַן אייביק-קראַנקן...

די פרוי זיינע האָט זיך צוריקגעצויגן פון איר פוסטן לעבן אויס מאַנגל אין געלט. מען קאָן זיך שוין מער ניט לאָזן אַזוי פיל קאַסטן, און דאָס שטעמל האָט גיך פאַרגעסן אָן איר. ניט פאַרגעסן אַן זיך האָט מיסים סיגעל אַליין. זי מיט איר טעכטערל מינעלע, ביי איר זייט, האָט מען אנגעהויבן טראַכטן פון דער הויז.

די אַמאָליקע קליידער, וועלכע האָבן זיך יאָרנלאַנג באַהאַלטן אונטערן שטויב, האָבן זיך איצט אָפּגעלעבט: האָבן זיך געקוויקט פאַר נאַכעס, וויגנדיק זיך אויף אַ שטריק געגן דער ליכטיקער זור מערדיקער זון. זיי האָבן איינגעאַטעמט דעם פרישן זומערדיקן ווינטעלע, וועגן וועלכן זיי האָבן יאָרנלאַנג געטרוימט אין זייערע איינגע, פאַרלייגטע צימערלעך...

וואו עס איז נאָר געווען אַ פאַלד אין קלייד, האָט זי זיך פריידיק צונומען און געטאַנצט געגען דער זון. קנעפלעך האָבן געשמייכלט און די זון האָט זיי געקושט...

די זיידענע פאַרנייטע זאַקן האָבן זיך צעגעדריקט צו מיסים סיגל'ס פיס, און די זיידענע פעדעמלעך האָבן זיך מיט די לעצטע קויכעס געהאַלטן ניט איבערגעריסן צו ווערן...

אַטרי — אַלע שמאַטעס האָבן — פאַר זיך אַ וועלט דערזען, און מוטער און טאָכטער גיבן זיי אָפּ פיל קאָוועד...

די שיינע עלענדע ריוועלע האָט שוין לאַנג מיט אירע פינגער קיין פיאַנאָ ניט באַרירט. מען האָט זי, די טייערע פיאַנאָ, פאַר-קויפט פאַר זייער ביליג: דער אַלטער זאָל ניט וויסן...

רייזעלע האָט אויפגעהערט צו שטודירן — אויך דער טאַטע זאָל ניט וויסן. זי אַרבעט און גיט דער מאַמען פאַר דעם טאַטן...

זונטיק, איז דעם קראַנקנ'ס בעסטער טאָג. רייזעלע קומט מיט בלומען אַ שמיכלענדע. ער זעט נאָנזי גוט, אַז די יונגניקע טאָכטער זיינע קומט שוין מיט פאַלשע פאַרב אויף אירע באַקן, און ליפּן. אָבער ער קאָן זיך ניט העלפּן. דעם זעלבן עמעסדיקן שמיכלעלע האָט דאָך רייזעלע אויף אירע ליפּן...

האָט זיך איינמאַל דעם אומגליקלעכן מאַן און פּאָטער, פאַר-וואַלט זען זיין הויז — זיין היים. און — מען האָט אים זיין וואונטש געמוזט נאָכגעבן. מען האָט געוואוסט, אַז ער וועט מוזן צוריקקומען אין שפיטאַל.

ליגענדיק אין בעט מיט איינגעפאַלענע באַקן, מיט אויסגעלאָך-שענע אויגן, האָט ער באַטראַכט זיין היים.

די טרערן האָבן קיין קויכעם ניט געהאַט אַרויסצוקריכן פון זייערע ערטער, האָבן זיי זיין אויסגעדאַרט האַלדז געשטיקט...

ער דערקאַנט זי ניט, זיין אַמאָליקע היים. וויפּיל קויכעם, וויפּיל מי, וויפּיל געלט און האַפּנונג האָט ער איינגעמויערט אין יעדן ווינקעלעך? . . .

די פּיאַנאָ — ניטאָ. די ניי-מאַשין פאַרנעמט דעם אָרט. די ניי-מאַשין, אַ צונומענע, באַדעקט מיט שטויב און שמאַמעס, שטייט און טרויערט. די סטעליע איז קויל-שוואַרץ, ווי סע וואַלט שוין באַצייטנס זיך אין טרויער אָנגעטאָן...

זיין בליק האָט זיך אָפּגעשטעלט אויף רייזעלען. שטיל איז זי ביים פענצטער געזעסן און מיט אַ קלאַפּענדיק האַרץ אַרויסגע-קוקט אויף דער מוטער.

פּלוצלונג האָט זיך דערהערט זיין שרעקלעכע, אויסגעמאַטערטע שטימע:

—וואו איז די מאַמע מיט מינעלען?

רייזעלען האָט אַ זעץ געטאָן אין האַרץ. אירע דאַרע הענט-לעך האָבן זיך געטרייסלט און די אויגן זיינען אין אַ מינוט געוואָרן דריי מאָל אַזוי גרויס. קיין ליגערטע איז רייזעלע ניט, און זי האָט מיט אירע לעצטע קויכעם באַשלאָסן צו זאָגן דעם אומגליק-לעכן דעם עמעס...

„די מאַמע מיט מינען זיינען געגאַנגען כאַסמענען פּאַפּירן. מען האָט פאַרקויפט אונדזער הויז!“

דער קראַנקער טאַטע, איז פאַרציטערט געוואָרן ביי די ווער-
טער: „אונדזער הויז“. מאָדנע האָבן אין זיינע אויערן געקלונגען
רייזעלעס ווערעטער — פּרעמדע, גאַזלאַנישע. זיי האָבן ווי מיט אַ
טעמפּער האַק אומבראַכמאַנעסדיק אויפגעריסן זיין מויעך.

אַבער אַ קראַנקער מוז אויף אַלץ פאַרבייסן מיט די ליפּן.
האַט ער אָפּגעצויגן זיין אַטעם, און גלייכנילטיק געקוקט, אין אַ
ווייטן ווייטן פינטעלע.

רייזעלע, איז שטיל צוגעקומען צו אים, אָפּגעווישט זיין שווייס,
און מיט אַ שמיכל זיך געזעצט אויף זיין בעט.

— פּאַטער! — האַט רייזעלע שטיל געזאָגט — איך האָב
עפעס, וואָס דו וועסט עס מיר געוויס פאַרגינען. זאָג מיר צו,
אַז דו וועסט רואיק זיין — וועל איך דיר זאָגן.

ער האַט געשמיכלט, און אין זיין האַרצן האַט אָנגעהויבן
צוגיין ווי שניי קעגן דער זון. דער קאַעס קעגן זיין ווייב און
יענער טאַכטער.

אין אַ ווילע אַרום האַט זיך דערהערט אַ קלונג אין טיר, און
רייזעלע האַט פאַר דעם פּאַטער פאַרגעשטעלט איר כאָסן. רייזע-
לע'ס באַסן האָבן זיך איצט מיט עמעסער פאַרב פאַרפּוצט. דער
יונגער מענטש האַט האַרציק דעם קראַנקן אַרומגענומען.

דער קראַנקער האַט זיך דערפילט גליקלעך.

אין געדאַנק האַט ער דערזען זיין פרוי מיט יענער טאַכטער.

זי האַט געוואוסט, אַז איך קום היינט אַהיים — האַט זי מוירע
געהאַט, אַז זי וועט ניט קאָנען דורכפירן דאָס פאַרקויפן פון דעם
הויז! האַט זי זיך צוגעאיילט... ער האַט געזאָלט ווערן אינקאַעס
אַבער רייזעלע'ס אויגן האָבן אים אייגעשטילט און ער האַט סאָ-
פּענדיק געמורמלט.

ניין, ער איז ניט ברויגעז.

— ניין, ראַכעלע, — רופט ער זיין ווייב ביים נאָמען, צום ערשטן

מאָל אין אַזויפיל יאָרן, — ביזט גערעכט. זי איז אַ גרעסערער כוילע
פון מיר די מאַמע דיינע. גאָט האַט זי געשטראַפּט נאָך מער פון
מיר. אַ מענטש אָן סיכל איז אַן אייביקער כוילע.

ער האַט געלאָזט צו זיך רופן דעם ראָוו. יענער איז געקומען.

ווער אַ ראָזאַנקאַ

האַט זיך געפרייט אים, דעם גוטן, געפאלענעם באַלעכאַם נאַכ-
אַמאַל צו זען. זיי האָבן זיך דורכגערעדט.
מען האָט גערופן נאָך אַ פּאַר מענטשן.
זיי זיינען איידעם געווען. רייזעלע האָט זיך רויטלענדיק צו-
געטוליעט צום כאַסן, און — יענער האָט זי אַ שטראַלענדיקער מע-
קאַדעש געווען...

דעם שוסטערס וויבעלע

אין א גרויסן צימער אין לייזער לייבס אלטער הויז, וואוינט אַרע דער שוסטער מיט זיין יונגער ווייבל ראַכמע. דער צימער האָט פיר גרויסע פענצטער, וואָס דורך זיי זעט מען דאָס גאַנצע שטעטל מיטן פיש מאַרק אַפילו.

ניט אומזיסט האָט לייזער לייב אַזא גרויסן שעם מיט זיינע הייזער. די צימערן זיינען גרויסע און ליכטיקע איז פאַר יענעם א גרויסער גליק, וואָס האָט די זכיע זיך אַריינצוקלייבן אַהין.

אַרע דער שוסטער איז אַ נייער אין שטעטל, דערפאַר האָט מען אים גערופן דער נייער בעזים. אַ נייער בעזים קערט נוט און דעם נייעם שוסטער גייט גוט. פלעגן מענטשן זאָגן.

אַרע האָט אויפגעפנט אַ מייסטערסקאַיע מיט פראַסמע און בעסערע אַרבעט, האָט זייער שווער געאַרבעט, אַביסל שפּעטער האָט ער געמוזט צונעמען אַן אַרבעטער און טאַקע אַריינעמען גאָר נוטע לעדער.

די געווירם פון שטעטל האַלטן אין איין באַשטעלן ביי אים שיך און באַשטעלן, באַשטעלן זיי דאווקע גאָר „כראָם“ אַדער „שאַווראַ“ אַדער „לאַקיראווענע און אויה פראַסטן פאַשעטן „יוכט“ איז אַפילו קיין נאָכפראַגע ניטאָ.

געאַרבעט האָט ביי אים אַן אלטער גוי אַ שיקער, וואָס האָט געהייסן פיפקע, און פיפקע האָט קיין אַנדער לעדער אויסער יוכט אין זיינע הענט ניט געהאַלטן. יוכט איז פאַר אים געווען ווי פוטער. פיפקע האָט זיין גאַנצן לעבן געאַרבעט פאַר זיך דאָרט אין דער קליינער כאַטקעלע אין געסל. ער פלעגט מאַכן שטיוול פון יוכט, טשאַרעוויקעס פון יוכט. די אַרימע לייט פלעגן לעבן ניט לאָזן.

„געדענק, פיפקע“, פלעגן זיי ביי אים זיך בעטן, „מאך זיי שטארק, זיי זאָלן קאָנען אויסהאַלטן דעם ווינטער און ווען מען וועט קלאַפֿן אַ פּוּס אָן אַ פּוּס זאָלן זיי ניט צעפּלאַצט ווערן.“

און פיפקע פלעגט זיי פּאַלגן. ער פלעגט אויפנייען די שטיוול און אָנשמירן זיי מיט דזשענעכץ און אויסשטעלן זיי אין פענצטער פלעגן זיי בלישמשען ווי די זשוקעס.

אַבער איצט ביי אַרען איז אים שלעכט. ער קאָן זיך צו קיין אַנדער לעדער ניט צוגעוואוינען. קומט ער שיקער. פאַר דאָס ביסל געלט וואָס ער קריגט, טרינקט ער זיך אָן און האַלט אין שילטן די געווירים.

אַרע האָט אַוועקגעשיקט צו אַ באַקאַנטן שוסטער אַ ברייול, ער זאָל וואָס ניכער קומען צו אים אַרבעטן גוטע אַרבעט און אידער פיפקע האָט זיך אויסגעניכטערט, איז שוין אויף זיין אָרט געזעסן אַ יונגער שוסטער, דאָווידקע פון קראַליעוועץ.

דאָווידקע טראָגט גרינע הויזן, אַ שוואַרצע רובאַשקע מיט אַ שוואַרצן גאַרטל, זיינע האָר זיינען געשאַרן „פּאַדפּאַליגו“, קוקט זיין שמאַלער קאָפּ אויס ווי אַ וואַרעניק.

אַלע אין שטעטל האָבן באַלד אָנגעהויבן ריידן פון דאָווידקען. דאָווידקע אַהער און דאָווידקע אַהין. שאַבעס פלעגט דאָווידקע שפּאַ צירן מיט אַרען און זיין יונגער שיינער ווייבל אויף דעם נעווסקי פּראָספעקט. דאָווידקע פלעגט שפּאַנען ווי אַ סאַלדאַט, די שיד זיינע קליינע מיט סקריפּ, מיט אַ העכערן קאַבלוק ווי געוויינלעך, זיין שוואַרצע, קורצע טוזשורקע מיט פיר קעשענעס אייבן און אונטן זיינען, אַ כּוץ זיינע גרינע הויזן געווען אַ גרויסע ניס אין שטעטל.

ביז אים האָט קיין שוסטער, קיין סטודענטישע פּאַרמע ניט געטראָגן. אַלע מיידלעך פלעגן קומען באַשטעלן שיד ביי אַרען, אַבי הערן דאָווידקען פּיפּן אָדער זינגען „אוכאַר קופּיעץ“.

דעם פישערס, הויכע ווייב, וואָס האַלט איר קאָפּ העכער פון איר לאַנגער נאַז, באַשטעלט זיך שיד שוין אַביסעלע צו אָפּט. זי האָט שוין שיד פון אַלערליי סאַרטן און שמירן שמירט זי זיך ווי בראַד סקעס טאַכטער. ניט אומזיסט איז פיש טייער געוואָרן. שיד און פאַרב קאָסט געלט.

זי, די פישערקע, און יוינע דעם קירזשנערס טעכטער זיינען
גוט ביזן אויף אַרע דעם שוסטערס ווייב.
זיי וואָלטן זי אין אַ לעפל וואָסער דערטרונקען, ווען זי וואָלט
זיך לאָזן. ווען זיי זעען זי אויף נעווסקי פראָספעקט מיט דאָווידקען.
זי איז גאָר שענער געוואָרן, אירע ראָזע באַקן בליען אַזש און
די בלאַנדע האָר פאַרררייט אין אַ שיינעם קובליק אין מיטן קאַפּ
מיט צוויי בלישטשענדיקע קעמעלאַך פון ביידע זייטן פאַסן אַזוי
צו אירע בלויע אויגן, אַז אַפילו אַן אַפּיצער וואָלט זיך אין איר
פאַרליבט...

יוינע דער קירזשנער האָט פינף טעכטער, געזונטע טעכטער.
ער האָט אָבער צו זיי קיין מאַזל ניט, פונקט ווי ער האָט פאַר זיי
קיין נאָדן ניט.

דאָס זעלבע איז מיט איטשעס דעם רויטנס קאַצעווי'ס טעכטער
ער האָט אויך פינף שטיק און נאָך רויטע דערצו. און אַז אַלע
פינף לאָזן זיך אַרויס אין אַ שיינעם טאָג אויף אַ שפּאַציר, ווייסט
מען שוין אַז די פּאַזשאַרנע קאַמאַנדע גייט.

כאַווערן זיך די פינף רויטע מיט די פינף פון דעם קירשנער.
און איצט זינד דאָווידקע איז געקומען אין שטעטל האָפּן זיי אַלע אויף
אים.

דאָרף זיך טרעפן, אַז לייבקע דער צירולניק, מיט די טראַכאַמנע,
קליינע רויטע אויגן איז קראַנק געוואָרן פונקט ווען ער האָט געפֿ-
לאַנגעוועט, פאַרגרעסערן זיין צירולנע, זיין ווייב בראַכע איז דאָווקע,
געווען זייער צופרידן, אי וואָס ער איז קראַנק, אי וואָס ער וועט פאַר-
גרעסערן די פאַריקמאַכערסקע, ווי זי פלעגט רופן די צירולנע, פאַריק-
מאַכערסקאַיאַ" איז איר שענער געפעלן געווען.

עס האָט לאַנג ניט גענומען און די פאַריקמאַכערסקע האָט
געקראַנגן אַ גרעסערן און שענערן אויסזען און צוויי באַכורילעך
פון וואַראַניעזש זיינען געווען גאַנץ גוט באַשעפּטיקט.

לייבקע איז געווען צופרידן וואָס ער האָט אַראָפּגעטרעבעוועט,
די יונגע לייטלעך. ער האָט געליעטשעט זיינע אויגן און געוואונקען
צו פריען.

דער ערשטער פון די וואַראַניעזשער באַכורילעך איז געוועזן
אַ שוואַרצינקער, האָט מען אים אין שטעטל געגעבן אַ נאָמען „ציגאַ-

ניאָק", דער צווייטער האָט געהאַט אַ ליסענע אין מיטן קאָפּ, קיי-
לעכדיק ווי אַ לעוואָנע און עס האָט געגלאַנצט פון דער צו אָפּטער
פאַמאַדע, מיט וועלכער ער פלעגט זיך שמירן, האָט מען אים גע-
רופן "לונאַיאַ נאָטש".

און איצט זיינען די 10 כאַווערטעס אין זיבעטן הימל, און
וואַרטן אויפן שאַבעס ווי אויף מאַשיאַבן.

מיט דעם איינציקן שווערן ביסן מיט וועלכן די מיידלעך ווערן
זיך, איז דעם שוסטערס ווייב, ראַבקה, אַזוי ווי דאָווידקע כאַווערט
זיך מיט די צוויי צירולגיקעס פון וואַראַניעווע, זעען זיי ראַבקה
מיט זיי אויך.

ווען גאַנץ נעווסקי פּראָספעקט איז געוועזן אָנגעפילט מיט
יאָנטעווע שפּאַצירער, האָבן די מיידלעך דערזען ראַבקה אין אַ שוואַרצע
סאַמעטענער קלייד מיט דער שליאַפּע אין האַנט און דאָווידקע
ביי איר זייט.

האָבן זיי זיך אָנגעהויבן אָפּשטעלן, נאָכקוקן, שעפּטשען און
אַז מען שעפּטשעט מוז מען זיך צוהערן, און אַז מען הערט זיך צו
דערווייט מען זיך.

היינטיקס מאָל האָט מען געשעפּטשעט, אַז ראַבקה איז אַביסעלע
פולער געוואָרן, און די טאַליע אירע איז קאַליע געוואָרן, בריי-
טער און בלייך איז זי אויך, איז מאַכט זי אַ ברייס.

דערנאָך האָבן זיי אַריינגענומען דאָווידקע אין זייערע מיילער
און שמייכלענדיק צוגעשאַקלט מיט די קעפּ, אַז אַט אַט און עס
וועט געבוירן ווערן אַ דאָווידקעלע.

עס האָט ניט לאַנג גענומען און די ניים פון נעווסקי פּראָספעקט
האָט זיך אַריינגעכאַפּט אין פאַריקמאַכערסקע, דערנאָך אויפן פּיש
מאַרק ביז עס איז אָנגעקומען צו דאָווידקען.

און דאָווידקע, אַן ערלעכער, פּאַשוטער באַכרל, האָט טאַקע ניט
פיינט געהאַט ראַבקה מיט אירע ראַזעווע באַקן און שיינעם פּאַנים,
מיט די בלויע אויגן, האָט מיט ווייטאָג דערציילט אַרען, וואָס
מען רעדט.

אַלע בייזע, וויסעטע כאַלוימעס צו זייערע קעפּ, האָט זיך אַרע
שטיל און באַשיידן געראַנגלט מיט דאָווידקען איך וועל זייערע

צינגער אַרויסרייסן און וועל אויפן קאַלאָדקע אוועקלייגן און מיט צוועקס אָנקלאַפּן.

דאָווידקע איז געווען ערנסט באַזאָרגט צוליב דעם בילבל און זיך גענומען בעטן ביי אַרען, אַז ער וויל מער ניט עסן ביי אים קיין קעסט, וועט ראַכקע ניט דאַרפן פאַר אים קאַכן.

אַרע איז געקומען אַהיים אָן דאָווידקען. ער האָט גלייך דער- ציילט ראַכקען וועגן אַלץ. יענע איז דויט געוואָרן ווי אַ ברויקאָווער באַרשטש. זי האָט שטאַמלענדיק קוים אַרויסגערעדט, אַז עס אַרט איר ניט, וויל גאָט האָט זיי אין שטעטל געהאַלפן און זיי האָבן פאַר- נאָסע, דאַרף מען זיך מיט קיינעם ניט קריגן.

אַרע איז אַוועק צוריק אין מייסטערסקאַיע. און ראַכעלע האָט געקוקט אין די גרויסע פענצטער פון איר צימער. דאָווידקע איז אַ טייערער מענטש, — שעפטשעט זי קוים. ער איז צו איר אַזוי גוט און זינד ער איז אָנגעקומען צו זיי אַרבעטן איז זיי אַוועק מאַזעלדיק. זי האָט זיך געריכט אַרויסציען זיך אין אַ פאַר צימערן און פאַר דאָווידקען אויך אַ צימער וועט ער ניט דאַרפן וואוינען ביים טוביב פאַפיראַסניק — האָט זיך אַרען פאַרוואַלט אַ קינד.

אימיצער האָט אָנגעקלאַפּט אין טיר. זי האָט אויפגעפנט און איר ברודער איז אַריין אין הויז. קיינער האָט אין שטעטל ניט גע- וואוסט, אַז ראַכקע האָט אַ געשמאַדטן ברודער נאָר זי און איר מוטער, אפילו אַרען האָט זי קיינמאָל אויסגעזאָגט דעם שרעקלאַכן סאָד.

זי קוקט מיט פאַרוואונדערונג אויפן ברודערס פּלוצלונדיקן וויזיט צו איר. מיט אַ גרויסן בעריאָזאָווען שטעקן, האָט ער זיך פאַרמאָסטן קעגן איר און הייזעריק גענומען שרייען: — איך האָב אָפּגעוואַרט ביז דיין מאַן איז אַוועק. איך וועל דיין אַרבעטער און לוי- באַווינק, דאָווידקען דערהאַרנענען. דו זאָג מיר צו, אַז דו וועסט אים פון הויז אַרויסטרייבן, אַניט גיב איך דיר אַ זעץ אין בויך, — וועסטו דיינע קישקעס דערזען.

אויפן פיש מאַרק האָב איך געהערט, וואָס פאַר אַ פּאָדלע שוועס- טער איך האָב, און איצט מעג איך שוין אויסזאָגן, אַז איך בין דיין ברודער.

ראַכקען האָבן די פיס גענומען צימערן. היים און קאַלט איז איר. די ציין קלאַפּן אַזוי שטאַרק, אַז זי קאָן זיי ניט איינהאַלטן אין מויל.

איר קאָפּ איז שווער געוואָרן, אָט וויל זי עפעס זאָגן און מער גע-
דענקט זי גאָר ניט.

זי האָט אויפגעפנט די אויגן, האָט זי דערזען דר. סוכאָמלין,
זיצט נעבן איר, האַלט איר האַנט און קוקט אויפן זייגער. אַרע שטייט
און שמייכלט. בראַכע דעם צירולניקס ווייב, איר געטרויע פריינדין
קוקט אויף איר אַזוי ראַכמאַנעסדיק, און זי ליגט אין בעט אַזוי ווי
אַ קינפעטאַרן...

זי האָט מוירע צו רעדן. זי פאַרמאַכט די אויגן און דער-
מאַנט זיך וועגן איר געשמאַדטן ברודערס באַזוך. אירע אויגן לאָדן
ווערן אַנגעפילט מיט טרערן, אַזאַ געשמאַדטער הונט, געקומען פאַר-
ניסן מיין בלוט, פאַר גאָר ניט. גאָט ווייסט דעם עמעס, שעפּ-
טשעט איר צונג צווישן די ציין.

שווער איז איר צו טראַכטן וועגן איר ברודער, הויבט זי אָן
טראַכטן פאַרוואָס זיינען אַלע לעבן איר, וואו איז דאָווידקע, מען
דאַרף אויפשטיין קאָכן עסן, און פאַרשווייגן וועגן אַלץ. ווי גערן
זי איז אַלץ דערציילן אַרען, אָבער דער געדאַנק אַז אַרע ווייסט ניט
פון איר געשמאַדטן ברודער האַלט זי צוריק, אַזוי איז אָפגעמאַכט ביי
זיי אין דער פאַמיליע. קיינער טאָר ניט וויסן. ער לעבט אונטער אַן
אַנדער נאָמען און ער לאָזט זיי צורו.

דער דאָקטאָר און בראַכע זיינען אַוועק און אַרע האָט זיך געזעצט
אויפן ברעג בעט.

— ראַכקעלע, דו ווייסט, — האָט ער איר געזאָגט, — דאָס בין
איך שולדיק. ווען איך וואָלט דיר דאָס ניט געזאָגט, וואָלסטו מיר
עפשער געבוירן אַ זונעלע.

ראַכקע ניט זיך אַ צאַפּל, בלייבט ליגן אומבאַוועגט. זי פרובירט
זיך אויפהויבן, אָבער זי איז שוואַך. אַרע זאָגט איר אויס, אַז זי
האָט געמאַפּלט...

אַ פּאָר שווערע וואָכן האָבן זיך אָפגערעכנט מיט ראַכקען און אויף
זייער אָרט זיינען אָנגעקומען בליענדיקע טעג. ראַכקע האָט זיך
אַריינגעצויגן אין אַ גרעסערער דירע. זי איז געזונט און איז פאַר-
נומען מיט איין געדאַנק. זי וועט זיי ווייזן צי זי מאַכט אַ בריס,
און צי האָט מען געדאַרפט ריידן אויף דאָווידקען.
אויף פּייסאַך, האָט זי זיך אַליין אויפגענייט אַ שיינע דורכזיכ-

טיקע קלייד פון העלן קאליר, מיט א זיידענעם אונטערשלאַק.
שטאַלץ איז זי געשטאַנען קעגן שפיגל און געמאַסטן איר קלייד.
איר שיינע, דינע פיגור האָט זי איינגעשנורעוועט אין גאַרסעט.
און אירע ראָזע באַקן שפיגלען זיך אָפּ ווי צוויי רויזן. א פּאַר
שוואַרצע שיך האָט דאָווידקע פאַר איר געמאַכט, כאַטש נעם און
שטעל זיי אויף אַ וויסטאַווקע.

צו צימברען דעם שניידער איז זי געקומען און געקויפט אַ
זומערדיקן מאַנטל.

דעם ערשטן טאָג פייסאַך, האָט זי זיך אויסגעפּוצט אין אירע
נייע קליידער און איז אַרויס אויף נעווסקי פּראָספעקט, מיט
אַרען פון איין זייט און מיט דאָווידקען פון צווייטן זייט.

זי האָט מיט די אויגן געזוכט די רויטע מוידן, מיט זייערע
פריינדינס, קיין סאך וואַרטן האָט זי אויף זיי ניט געדאַרפט. ביי
דעם סאַבאַרנעם קלייסטער האָבן זיי זיך באַוויזן. זי איז געבליבן
שטיון לעבן קריגערס אַפטייק. זאָלן זיי זי אַנקוקן... קלוימערשט
אַריינגעקוקט אין פענצטער.

די מיידלעך האָבן גענומען איינע די צווייטע קנייפן די אַרעמס: זיי
האָבן זי ערוואַרטעט צו זען שוין אין די „הויכע מאַנאַטן“. זיי
זיינען דורכגעגאַנגען פאַרביי איר און האָבן מיט זשעדנע אויגן גע-
קוקט אויף איר פיגור.

און ווען זיי האָבן זיך אָפּגעשטעלט אין אַ רעדל און ראַכקע איז
פאַרבייגעגאַנגען זיי, האָבן זיי זיך אָפּגעטראָגן פון נעווסקי
פּראָספעקט.

דער וואַלד־הענדלער

געווען אמאָל אַ דערפל מיטן נאָמען אַלטינאָוקאָ.
אין דערפל האָבן געוואוינט עטלעכע צענדליק אידן.
זיינען אַלע געווען גאנץ פאַרמעגלעך, און יעדערער פון זיי
האָט זיך געהאַלטן פאַר אַ גרויסן יאַכסן.

ווען איין איד פלעגט זיך קריגן מיטן צווייטן, פלעגט עס
ניט זיין ערנסט, ווייל עס איז קימאט ניט געווען וואָס פאַרצוואוואַרפן
איינער דעם צווייטן.
בידע גלייכע יאַכסאָנים.

האָבן זיך אָנגעהויבן פאַרמערן די אידישע איינוואוינער,
האָבן זיי געפילט ביי זיך, אַז דער דערפל טאָר מער ניט הייסן
דערפל, נאָר מען מוז זיך ווענדן צו נאַטשאַלסטוואָ אַז מען זאָל
געבן אַן אַנדער נאָמען.

כאָטש שטעטל זאָל עס הייסן. אַפילו דאָס וואָרט שטעטל
איז זיי ניט געווען צום האַרצן.
מען איז פאַרמעגלעך, מען פילט לייטיש — איז עפעס דערפל,
שטעטל, אַביסעלע פריקורע.

פלוצלונג, צו זייער אַלעמעס איבעראַשונג, האָט מען אָנגעד־
הויבן בויען אַ באַן־וועג. עס האָט געהייסן, אַז באַנען וועלן דאָ אינגיכטן
אָנהויבן לויפן — וועט טאַקע זיין מער פאַרנאָסע און מען וועט
זיך ניט דאַרפן ברעכן מיטן אַקס אין די שטעטלעך אַרײַן.

וועט מען איצט מוזן ענדערן דעם דאָרפישן נאָמען פון דאָרף.
האָט ניט לאַנג גענומען — און דאָס קליינע, איינפאַכע
פאַרוואַרפענע דערפעלע האָט געקראָגן גאַנצע צוויי נעמען.

צוליב דעם וואָס די באַנען לויפן שוין, מוז דער קאַנדוקטאָר
אויסשרייען הויך:

— סטאַנציע אַלטינאָוקאַ!

און ווען די אידן דערהאַלטן בריוו, הייסט עס, מוז מען
אַדרעסירן:

— „מעסטיעטשאַק אַלטינאָוקאַ!“

אַביסל האָט עס זיי ווירגעטאַן: עפעס מיעסטעטשאַק איז
ניט אזאָ ברייטער נאָמען, אָבער אַלץ בעסער איז עס ווי עס האָט
געהייסן: דערפֿל.

איבערהויפּט איז געווען געגן דערפֿל, דער גאַבע פון שול.
אים האָט עס מער פאַרדראָסן ווי אלע. ער, דער גאַבע, האָט
געהאַט גרויסע געשעפטן, אַסאַך איינפֿלוס אין דאָרף — האָט ער
דאָס איינגעלייגט וועלטן עס זאָל ווערן אויס דערפֿל!

אַז די באַנען האָבן אָנגעהויבן לויפן און אז מען האָט שוין
אָנגעהויבן זען מענטשן אַראָפּשטייגן, וואַרטן אויף אַ צווייטער באַן,
אַדער טאַקע זיך אָפּשטעלן אין דאָרף אויף אַ וויילע, איז דער גאַבע
געפאַלן אויף אַ פֿלאַן, און האָט ניט ווייט פון וואַקואַל, אויף אַ
גרויסן שטיק פֿעלד אָנגעהויבן בויען אַ מיל, אַ קראָם און אַ גרויסע,
ווייסע הויז.

דער גאַבע, הער פֿרידשטאַנד, איז געווען אַ וואַלד־סויכער, אַ
רייכער און אַ בעקאָוועדיקער איד. און אזוי ווי ער איז געווען
אַ לענגערע צייט אין דאָרף, און אַ פרומער, איז ער געוואָרן דער
גאַבע פון שול.

הער פֿרידשטאַנד איז געווען אַ גרויסער פאַמיליע־מאַן. אַ
ווייב מיט זין און טעכטער אָן אַ שיר.

די זין זיינען געווען מיט אים אין די געשעפטן. די אינגערע
טעכטער — האָבן געלערנט זיך אין גרויסע שטעט און אין דער־
בייאַיקע שטעטלאַך, און די עלטערע זיינען געווען הויז־באַלע־
באָסטעס.

אינגיכן איז פאַרטיק געוואָרן די הויז, די קראָם מיט דער מיל.
די הויז איז שטענדיק געווען פֿול מיט אָנגעפאַרענע געסט.
די מיידלעך מיט דער ווייב האָבן נאָך צוגענומען אַ שיקסע אויך,
און אַפֿילו איצט האָט קיין הענט ניט געסטייעט.

די קראָם איז געווען איבערגעפאקט מיט סכורע און מען האָט געמוזט צונעמען אַ פּריקאָזטישק, וואָס האָט נעבאָד, גע־אַרבעט פאר פינף, פון פרייען פרימאָרגן ביז שפעט אין דער נאַכט. און נאָך האַלבע נאַכט, איז ער געוואָרן אויס פּריקאָזטישק, נאָר טאַקע אַ גאַנצער בוכהאַלטער: האָט געמוזט פירן די ביכער אויך. פרידשטאַנד איז טאַקע געווען זייער אַן ערלעכער מענטש, אָבער אַ קאַרגער, און ביי אים האָט מען געמוזט אַרבעטן און פאַרדינען שווער און ערלעך אַ שטיקל ברויט.

די מיל איז, כאַלילע, ליידיק ניט געשטאַנען. די פליגלען האָבן זיך בייטאַג און ביינאַכט געהאַלטן אין איין דרייען. וועד גענער זיינען געשטאַנען אָנגעלאָרן לעבן מיל, און דער גאַבע איז זיכער געווען צופרידן פון דער נייער שטעטל...

איז אייעם גוט, גייט אים פון אַלע זייטן. האָט דער גאַבע געהאַט אַ ווייב פאַרטיפט אין באַלעבאַטישקייט פונקט ווי ער, און צוויי מאַל אזוי קאַרנ ווי ער. אַ הערינג האָט קיינער ניט געמאַרט צו־שניידן, אויסער זי אליין. פון דעם קלענסטן הערינגל פלעגן פון אונטער דעם מעסער אַרויסקריכן צוועלף שטיקלעך הערינג. טאַמער האָט זי צוציילט ביים טיש ניט מער ווי ניין מענטשן, האָט זי דריי שטיקלעך פון דעם „געזאַלצענעם אומגליק“ גע־מוזט אַרונטערנעמען און באַהאַלטן אין טשלאָן.

מיט געבאַקטע קאַרטאָפּל איז ניט געווען אַנדערש. אָפּגע־באַקט קאַרטאָפּל פאַר יעדן צו איינס. טאַמער איז געווען וויי־ניקער מיט אַ מענטש ביים טיש, איז די קאַרטאָפּל געווען מאַזלדיק און געבליבן אין אויוון.

אין איין זאך איז פרידשאַנדן ניט גענאַנגען: ער האָט ניט געהאַט קיין מאַזל מיט זיינע געראַטענע קינדער. ניט מיט די זין און ניט מיט די טעכטער.

די זין — ווי זיי וואָלטן זיך צונויפגע־רעדט — וואַרטן ביז מען וועט פּאָטער ווערן פון די מיידלעך. און די מיידלעך וואָלטן וועלן פּאָטער ווערן פון זיך אַלס מיידלעך. זיינען קיין באַלאָגנים ניט געווען.

זיינען די יאָרן געלאָפּן, די מיל פליגלעך האָבן זיך געדרייט, געשעפטן זיינען געוואַקסן, און די מיידלעך זיינען געזעסן.

פון צייט צו צייט פלעגן זיך אָפּזוכן א פּאָר באַלאַנגים. א שאַדכן האָט געשוויצט, פלעגט צושטעלן א פּאָר כאַסאַנים, האָבן זיי גלייך פאַרשטאַנען, אַז דער גאַבע איז רייך און די סכּוירע איז ניט קיין יונגע; פלעגט מען זיך אָנהויבן דינגען.

פרידשטאַנד איז זיכער געווען מער באַזאָרגט, ווען עס איז אים ניט געלינגען אזוי שנעל פּאַטער ווערן פון א וועלדל, וואו די געהיליך האָט נאָר „געטויג אויפן פייער“, אידער וואָס זיינע א טאַכטער וועט נאָך דאַרפן זיצן א פּאָר יאָר.

בייאַכט, ווען אַלע שטוביגע זיינען שוין געווען אויפן וועג צו זייערע בעטן, פלעגט זיך הינטער פרידשטאַנדס שלאָפּצימער צומאַכן די טיר און מען האָט געקאָנט הערן ווי די ווייב דערגייט אים זיינע יאָרן.

— וואָס וועט פּאַרט זיין מיט די קינדער? — פלעגט זי טיינען. — ענטפער מיר נאָר, מעניע, וואָס וועט זיין? אַכויז האַנדלען מיט וואַלד און דרייען מיטן מיל און זיין א גאַבע אין שול ביזטו דאָך אויך א טאַטע צו קינדער.

ביי איר האָבן זיי געהייסן קינדער. ביי א מאַמען זיינען פּאַרד זעסענע מורדן נאָך אויך קינדער. און זי האָט ווייטער גערעדט: — דו פּאַרסט איצט אַוועק אין וואַלד אויף צוויי וואָכן. ביזט א קאַלטער גאַזלען, ביזטו. עס וועט נעמען וואָכן ביז מען וועט אויסהאַקן דעם וואַלד, ביז מען וועט אַנלאָדן און אַרויס־פירן דאָס געהיליך, און דאָ — „טאַמער מאַכט זיך עפעס“.

פרידשטאַנד איז שוין אזוי צוגעוואוינט צום וואָרט: „טאַמער“.

אַז ער איז גלייכנילטיק צו אירע טיינעס.

האַלב פאַרשלאָפן ענטפערט ער איר:

— זאָל נאָר גאָט ווייזן א נעם.

— צוואַנציק פורן האָב איך שוין באַשטעלט, עס זאָל נאָר ניט רעגענען. דאָס געהיליך זאָל ניט פאַרנעצט ווערן, וועט שוין זיין גוט. דעם קליינעם בערעזעוון וואַלד האָט מען שוין לאַנג געענדיקט. אָבער דאָרטן וועל איך קיין גליקן ניט מאַכן. אזוי ענטפערט ער איר אום פּאַטער צו ווערן פון די שידוכים געשפרעכן.

— זינא שרייבט פון וואַראַניעזש מען זאָל זיך פאר איר ניט
זאָרן וועגן כאַסענע-האַבן.

און דערבוי באַקלאַנגט זי זיך, אז זי האָט פאַר איר מוירע. איר
סאַק, דערציילט זי זאָגט, אז זי איז דאָרט, אין וואַראַניעזש, גאָר אַ
גאַנצע רעוואָלוציאָנערקע געוואָרן.

— נו, מיילע, ענטפערט פרידנשטאַנד — האָט מען זי אין
מיל!

— און סאָניאַ שרייבט, אז זי האָט אימיצן יאָ: איז אַמאָל
ווייל ער און אַמאָל ניט.

— יאָ, וואָס טוט מען אָבער מיט די אַלטע „טעליצעס“?
— זאָגט ער און דרעמלט איין.

אַ פאָר יאָר זיינען אַוועק.
זינא'ן האָט מען אין אַ רעוואָלוציאָנערן אויפשטאַנד דער-
האַרנעט.

אַ בילד איז אָנגעקומען מיט אַלע אירע זאַכן און דאָקומענטן.
אַלץ איז אָנגעקומען, נאָר די קליינע, צאַרטע, איידעלע זינא איז
ניט אָנגעקומען...

סאָניאַ האָט נאָך אַלץ יענעם, וואָס ווייל און ווייל ניט...
און די אַלטע „טעליצעס“ זיצן...

דערפאַר האָבן זיי נאַכעם פון זייער עלטערן זון ארענען.
ערשטנס, האָט אַרן אויף זיך גאַנצע פיר און פערציק יאָר.
צו דעם האָט ער גאַנצע אַכצן טויזנט רובל אין „קאָזנאַטשיסטווע“,
געהאַט. האָ טער זיך געקויפט אַ קאַלע פון אַכצן יאָר. פאַר יעדן יאָר
האָט ער באַצאָלט אַ טויזענטער.

שווער, זייער שווער איז אים אָנגעקומען צו נעמען אַ יונגע
ווייבל. אַלע וויילע האָט ער זיך געשאַדכנט צו אַן אַנדערער...
אַלע וויילע האָט ער דערציילט אַן אַנדער מיידל וועגן זיין
געלט.

אַט האָט ער דערציילט איינער, אַ טוסיען מירינסקי, אַ יונגער
מיידל, וועגן זיין געלט. אַט האָט ער דערציילט בייקען קאַראַסיק.
די מיידלעך האָבן זיך זייער ווייניק געפרייט מיט זיין געלט, ווען
זיי האָבן דערזען אויף זיין פּאַנים זיינע יאָרן...

און אַרנס פּאַנים איז געווען אַן עמעסער שפיגל: עס האָט

ווער אַ ראַזאָנקאַ

געוויזן יעדן יאָר. פלעגן די מיידלעך זאָגן, אז זיי זיינען ניט קיין
בויער פון וואַלד און זיי פאַרקויפן זיך ניט פאַר קיין געלט.
איז ער אוועקגעפאַרן קיין גאַמעל, זיך געלאָזן גיין צו אַ
שאַדכן און באַצאָלט אים אַ גוטן מעקאַך, און ער האָט אים אויס-
געשאַדכנט אידאַן.

אידאַ איז אזוי ווי פון הימל אַרונטערגעפאַלן.
אַ בלאַנדע, שיינע, נאַרישע און קאַפּריזנע מיידל — האָט זיך
אידאַן פאַרוואָלט כאַסענע האָבן מיט אַן עלטערן.
און זי האָט עס אויסגעפירט.
האַט זיך אַרן אויסגעבויט אַ שטיבל ניט ווייט פון זיין
טאַטן.

האַט געבראַכט אידאַן אַזש פון גאַמעל.
און אידאַ קאַמאַנדעוועט איבער נאַנץ אַלטינאָווקע.
פּרוי פּרידשטאַנד שניידט נאָך אַלץ אַ הערינג אויף קליינע
שטיקלעך.
און די אַלטע „טעליעצעס“ זיצן אין קראָם...

דער אויסטוישער

מאָנטיק און פּרױטיק פּלעגן די שמאַלע געסלעך פון דעם קליין נעם שטעטל פאַרוואַנדלט ווערן אין אַ מין יאָרד.

די איבעריקע טעג פון וואָך האָבן זיך די קליינע קינדער, באַהאַל־טענערהייט, געגרייט אויף אַט די צוויי טעג.

מאָנטיק אינדערפרי האָט זיך דערהערט דאָס קלינגען פון אַ גלעקל. און פון פענצטער האָט מען באַלד דערזען אַ ווייסן מאָגערן פּערד, וואָס האָט געשלעפט אַ וואָגן פול מיט שמאַטעס. פּאָרנט פון וואָגן איז געשטאַנען אַ קאַסטן... ביים זייט פון פּערד האָט מיט לאַנגע טריט געשפּאַנט רעב שיע דער אויסטוישער. אַ קליין בייטשל האָט ער געהאַלטן אין האַנט, די צוויי פּאַלעס פון זיין לאַנגן סורטוק פאַרקאַטשעט פון פּאָרנט און פאַרלעגט אין גאַרטל.

קליין געוויקסיק, מיט אַ ברייטער, עטוואָס גרויער, באַרד, מיט אַ שמיכל אויף זיין פּאַנים, האָט ער אויסגעזונגען:

מידעלעך, שמאַטעס! מידעלאַך, ביינער! מידעלעך, רינגע־לעך! מידעלעך אוירינגלעך!

אַלע קינדער האָבן שוין געוואוסט אז דאָס מיינט ער זיי — זיי זאָלן אַרויסטראָגן שמאַטעס, ביינער, וועט מען דערפאַר קריגן פון רב שיען אַ רינגל, אָדער אַפּאַר אוירינגלעך.

גאַנץ אָפט האָט זיך מיטגעכאַפט אַ מאַמע פון די קינדער, זיך שטילערהייט געדונגען מיטן אויסטוישער — פּרובירט ביי אים נעמען נאָך אַ רינגעלע פאַר אירם אַ צווייטן קינד.

פּרױטיק איז פאַר רב שיען געווען בעסער ווי מאָנטיק. די מור־טערס זיינען מאָנטיק געווען אין מאַרק און מיטגענומען די קינדער

מיט זיך, אבער פרייטיק זיינען זיי פרי געווען אין דער היים — צוליב די פיש קאכן און צוליב די בולקעס...

רב שיע האָט געוואוסט ווי אזוי פרייטיק צו האַנדלען. א פרוי פלעגט צוקומען צו זיין וואָגן מיט עטלעכע פון אירע קינדער, די אויגן האָט זי גלייך געוואָרפן צום קאסטן, די קינדער האָבן אונטערגעטראָגן די שמאַטעס און אַרומגערהאַכן אויף די די רעדער קוקנדיק אויף דעם קאסטן. רב שיע האָט זיך ניט וויסנדיק גע-מאַכט. ער האָט די שמאַטעס געוואויגן, געמאַסטן, זיך באַקלאָגט אַז עס האָט ניט גענוג וואָג פאַר אַ פאַר פינגערלעך. האָט עס צוריקגעגעבן, געהייסן וואַרטן ביז מאַנטיק — עפשער וועט צו-קומען נאָך...

דערביי האָט ער זיך אַרויפגעדראַפּעט אויפן וואָגן, אויפ-געעפנט דעם קאסטן, און די אויגן פון די פינגערלעך און די אוירינגלעך האָבן געקוקט אומף אים מיט צענדליקע „פאַלשע“ בליקן.

ער האָט עטלעכע רינגלעך גענומען אין האַנט אַרויפגערוקט זיי אויף דעם „מייזניקל“ פון זיין פינגער און כּיטרע האָט ער גע-פרעגט די מאַמעס אויב די טייג וועט ניט איבערגיין, אָדער די פיש איז שוין אָפּגעלאָשן. די מוטערס האָבן זיך אָנגעהויבן איילן. די קינדער האָבן זיי געשלעפט פאַר די פאַרטוכער און איילענדיק זיך, האָט מען גענומען פון רב שיען וואָס עס האָט זיך געלאָזט. רעב שיע האָט אַ סמאַטשקע געטאָן צו זיין פּערד, דאָס פּערד האָט אַ שאַקל געטאָן מיט זיין ווייסער גריווע, אַרונטערגעטריבן אַ ביסל פליגן פון זיך, אַ טופּע געטאָן מיט די קאָפּיטעס, אַ שלעפּ געטאָן דעם וואָגן און זיך לאַנגזאַם געלאָזן איבערן געסל. אַרויספאַרנדיק פון געסל, איז ער אַריינגעפאַרן אין מאַרק, וואו די גויעס זיינען אין „ריאָד“ געזעסן מיט קוואַס און פּיאַלגע הערינג און קוריאַנ-קעס, זיך געפאַכעט מיט צונויפגעלייגטע שטיקלעך פאַפּיר.

דערזעננדיק רב שיען, האָבן זיי אים געבעטן, ער זאָל קומען צו זיי זונטיק, ווען זיי וועלן ניט זיצן אין „ריאָד“, וועלן זיי אים אויך געבן צולייזן. די גויעס האָבן אים געקאָנט נאָך פון זיין פריער יונגט, ווען זיין פאַטער האָט געפירט אַ וואָגן. רב שיע איז דאָן געזעסן אויפן קאסטן, פונקט ווי די אוירינגלעך און פינג-ער.

גערלעך זיינען טאָקע „נומע“. האָט ער זי געהיט און דער טאָטע זיינער איז אליין אַרומגעגאַנגען איבער די הויפּן און געקליבן די שמאַטעס — עס זאָל ווייניקער קאָסטן. פון דעם טאָטן האָט ער זיך דערוואוסט, אַז די אַלע שמאַטעס, פאַפירן און ביינער שיקט מען אָפּ אין אַ גרויסן זאוואָד און מען מאַכט דערפון קליידער און צוקער.

אַרויספאַרנדיק פון „ריאָד“ האָט זיך דאָס פערד פאַרקערט אויף דער „גאַנטשאַראָווקע“ — אַ נאַס מיט אַזאַ נאַמען, וואו עס געפינען זיך די טאַנדעטנע מאַסטערסקאַיעס, וואָס מען אַרבעט דאָרט אויס די וואַרימע קליידער פאַר פויערים און סאַלדאַטן און וואָס מען טראָגט זיי דערנאָך אַוועק אין מאַרק צו די טישלערקעס. אויף דער גאַנטשאַראָווקע אַרבעט מאַשקע די פעטע, אַן אַלטע מויד, וואָס רב שיע שאַדכנט זיך צו איר זינט זיין ווייב איז גע- שטאַרבן. לאָזט ער איבער דאָס פערד אין דרויסן און אליין גייט ער אַוועק אין מאַסטערסקאַיע צו מאַשקען.

דאָס פערד רוט זיך דערווייל אָפּ. ער שטייט און עסט דאָס ביסל האָבער פון טאַרבע, וואָס רעב שיע האָט אויפגעהאַנגען אויף זיין האַלדז און ער איז אַזוי פאַרטאַן אין דער אַכילע, אַז ער פילט ניט די פליגן, וואָס עסן זיין לייב. זיין מאָרדע אַרוינגערוקט אין טאַרבע קייט ער און קייט און בלוזי ווען די פליגן דאַקומשען אים שוין צופיל, צופט ער מיט דער פעל פון זיין גרויסן בויך, שמייסט זיך מיטן וויידל און קוקט מיט איין צום הויף צו, וואו רעב שיע געפינט זיך.

עס דויערט היבש לאַנג איידער ר' שיע קומט אַרויס צוריק פונם הויף. געוויינלעך קומט מאַשקע אויך מיט אים און טראָגט אַ פעקל שמאַטעס פון טאַנדעט. ר' שיע האַרט לעבן איר. זי לאַכט און רויטלט זיך. ר' שיע כאַפט זיך אַרויף אויפן וואָגן, און דאָס פערד נעמט אַרויס די מאָרדע פון טאַרבע, גיט בערויגעז אַ קוק צו מאַשקען און לאָזט זיך צו אַ צווייטער גאַס.

שאַבעס נאָך שוואַועס איז געווען ר' שיעס כאַסענע מיט מאַשקען. באַלד נאָך דער כאַסענע האָט ער פאַרקויפט זיין פערד און וואָגן מיטן קאָסטן צו אַוורעמלען דעם וואַסער-מרעגער. און דאָס גאַנצע שטעטל האָט שוין געקאָכט וועגן דעם, אַז אַ גליק האָט גע-

טראָפּן מאַשקען די טאַנדעטניצע — זי פאַרט קיין אַמעריקע.
אַלע האָבן געוואוסט, אז סיי זי און סיי ער האָבן אָפּגעשפּאַרט
געלט — זי פון טאַנדעט און ער פון די שמאַטעס.

* *
*

ר' שיע און מאַשקע זיינען אָנגעקומען אין ניויאָרק אָנפאַנג
זומער. מאַשקע האָט דאָ געהאַט אַ מומע, כאַסיע גאָלדע די לאַנגע.
אַן אַלמאַנע מיט אַ זון, וועלוועלע און אַ טאַכטער, בילקע. זיי האָבן
געהאַט אין קוני איילענד אַ קליינעם דרייגודס סטאָר, מיט אַן איי-
גענער הייזקעלע, און צוויי צימערן צו פאַרדינגען.

ר' שיען איז קוני איילענד זייער געפעלן געוואָרן. ער האָט אַלע
וויילע איינגעאַטעמט די פרישע לופט און איבערגערעדט, אז ער האָט
גאָר ניט געוואוסט, אז עס איז פאַראַן אויף דער וועלט נאָך אזא
גרויסע וועלט.

דער זומער האָט זיך איינגעשטעלט. די הייסע טעג האָבן גע-
בראַכט הונדערטער טויזנטער מענטשן צו די ברעגן פון יאַם. מענטשן
פלעגן אָנפילן דער מומע כאַסיע-גאָלדעס דרייגודס סטאָר. מאַשקע איז
געוואָרן ביי דער מומע אַ סילסלידי. זי האָט זיך אַריינגערוקט
אין אַ פאַר ברייטע געבלומטע פאַרושאַמעס, האָט אָפּגעשוירן די האָר
הויך, אז דער האַלדז איז ביי איר ווי לענגער געוואָרן, האָט זיך אָנגע-
טאָן בראַסלעטן אויף די הענט און האָט געבראַכן דעם ענגליש וויפיל
זי האָט נאָר געקענט.

אַ פאַר וואַכן שפּעטער האָט שוין ר' שיע דערזען מאַשקען אין
אַ בעירינג סוט... און דאַווקע אין אַ גרינעס... גאַנץ קורץ. מען
זעט אַרויס די פיס, די קני, און נאָך מער ווי די קני.

שווער געווען ר' שיען דאָס אַראַפּצושלינגען, — עפעס אזוי
מאָדנע קוקט מאַשקע אויס. זי לייגט אַריין אין מויל אַ זאַך און
קייט עס אַ גאַנצן טאַג. דרייט מיטן מויל אזוי, ווי זי וואָלט אימעצן
געשאַלטן...

ביינאַכט האָט ער איר געפרוואוּט אויסרעדן, אָבער אז זיין גאַנץ
געלט איז שוין געווען ביי מאַשקען אין די הענט און די מומע כאַסיע
גאָלדע איז געווען די גאַנצע באַלעבאַסטע, האָט זיך ר' שיען דאָס

ערשטע מאָל אָפּגעריסן אין האַרצן, אין אַמעריקע. שווער איז אים „עסן קעסט“ ביי דער מומע כאַסיע גאָלדען. ער פֿלעגט שטונדן לאַנג גע וואַרטן אַ הונגעריקער לעבן דריי גודס סטאַר, אָדער לעבן הייז אויפֿן סטופּ, ביז מאַשקע האָט אים אַ ברויגעזע גערופן עסן. געגעבן אים ניט דעם זעלבן מאָלצייט, וואָס זי האָט געגעסן.

פֿאַרגאַנוועטערהייט האָט ר' שיע געקוקט אויפֿן קוישל מיט אַראַנדזשן, באַנאַנעס און פֿלוימען, וואָס מאַשקע האָט זיך צוגע- כאַפט.

גאַנצע טעג און נעכט האָט זיך ר' שיע אַרומגעשלעפט אויפֿן באַרדוואַק, אונטערן באַרדוואַק און לעבן די קראַמען, אָפּגעשטעלט זיך אויף די ראַגן און געטראַכט פֿון זיין פּערד, פֿון די שמאַטעס, פֿון דעם קאַסטן מיט די רינגעלעך, און פֿון די היימישע קינדער — דאָרט איצט אַזוי ווייט פֿון אים.

ער האָט זיך געלאָזט ווייטער גיין און איז צוגעקומען צו אַ וואוילוואַרט צען־סענט סטאַר. מיט ברייט צעעפֿנטע אויגן איז ער געבליבן שטיין לעבן פענצטער, וואָס איז געווען אויסגעפּוצט מיט בראַסלעטן, פינעס, קאַרעלן, רינגעלעך און אירינגלעך.

זיין האַרץ האָט אָנגעהויפֿן קלאַפֿן און ער האָט טיף געאַטעמט. ער איז צוגעגאַנגען צו דער צווייטער פענצטער פֿון סטאַר. געקוקט צום אַריינגאַנג. און וואָס מער ער האָט געקוקט, האָט אים מער יסורים פֿאַרשאַפט.

שנירעלעך פֿערל, ווייס ווי שניי, און גאָלדענע און זילבערנע רייפֿן שפּילקעס מיט אַלערליי שטיינער. ער האָט געוואַלט וויסן דעם פֿרייז, ער האָט אַפּילע געזען לעבן די אַלע זאַכן ברוינע קאַרטלעך מיט גרויסע ווייסע בוכשטאַבן — צען און פינף, נאָר עפעס האָט זיך ניט געלאָזט גלויבן. ער האָט אויפֿגעהויבן דעם קאַפּ אין דער הויך, און דערזען די רויטע שילד מיט דיקע גאָלדענע ווערטער — פינף און צען.

איצט איז שוין ר' שיען קלאָר געוואָרן, אַז די אַלע זאַכן קען מען קריגן צו פינף און צען סענט אַ שטיק. ער האָט זיך אינסטינקטיוו אַ נעם געמאַן פֿאַר זיינע קעשענעס. זיי זיינען געווען ליידיק. ער האָט זיך צוגערוקט צום פענצטער מיט אַן אָנגעבויענעם קאַפּ. אין סטאַר האָבן זיך די לאַמפֿן אָנגעצונדן. ר' שיע האָט ערשט

איצט דערזען די קאָנטערס אָנגעפאַקטע מיט זאַכן, וואָס ער הויבט ניט אָן צו וויסן ווי זיי הייסן. מענטשן דאָרט — קעפּ אויף קעפּ. אויפן טראָטואַר איז אויך ניט דורכצושטופן זיך. די עלעווייטאַרס קלאַפּן אַזוי אַז ער פאַרשטעלט זיך די אויערן.

ער טראַכט ווידער: — אַרימער פּערד מיינער. געדאַרפט נעבעך שלעפּן אַזויפיל שמאַטעס, אַזויפיל ביינער, אַ קאַסטן מיט רינגעלעך, און ציטערן איבער זיי. אַז אַט דאָ קען מען קריגן אַזאַ „גיץ“ פאַר שפּאַט ביליק...

דער הונגער האָט ר' שיען דערמאָנט אָן מאַשקען און כאַסיע גאַלדען. אינווייניק אין האַרצן האָט אים אָנגעהויבן וויי טאָן — האָט ער זיין רעכטע האַנט צום האַרצן צוגעטראָגן און געגלעט וואו עס טוט אַזוי ווי...

אַבער גיין אַהיים האָט זיך אים ניט געוואָלט. האָט ער זיך געלאָזט גיין צום באַרדוואַק, זיך געזעצט אויף אַ באַנק און האָט גענומען אין זיינע געדאַנקען אַריבערברענגען זיין אַלטע היים אַהער צום יאַם...

ערשט פאַרטאָג, ווען קיין איין מענטש איז שוין אין גאַס ניט געווען, און אַ געדיכטער נעפּל האָט זיך אויסגעשפּרייט איבערן יאַם און דער לעוואָנע, האָט זיך ר' שיע פון באַנק אויפגעהויבן. וואַקלענדיק זיך אויף די פיס, האָט ער, האַלטנדיק זיך מיט די הענט ביים האַרצן, אַוועקגעשלעפּט זיך צו מאַשקען.

זעליקמאן דער לענדלאַרד

זעליקמאן דער לענדלאַרד האָט שוין לאַנג פאַרנעסן ווען ער איז יונג געווען.

כאָטש ער איז אַלט און שוואַך איז ער אָבער גענוג יונג און שטאַרק צו זיין אַ לענדלאַרד פון זיינע הייזער. צו העכערן זיינע טענענטס דירע געלט. דירע געלט האָט ער זייער ליב צו „רייזן“, ווייל קיין אנדער ארבעט האָט ער נעבאָך ניט.

איין הויז איז פּאַשעט אַ גאַלד גרוב, אויבן וואוינען שכינים, אונטן אַ רעסטאָראַנט, ביי איין זייט אַ באַרבער שאַפּ, ביי דער צווייטער אַ קלינינג סטאָר און אונטן וואוינט ער אַליין. אַ דאַרער, אַ קליינער, אַ בייזער און אַ כיטרער, איז ער שטענדיק אַרומגעלאָפּן מיט פּאַפּירן אין די הענט.

אין אָנפאַנג אָסיען, ווען עס איז געוואָרן אַ לויפעניש נאָך רומס, ווען מען האָט זיך צוריקגעקערט פון דער קאָנטרי, איז ער געוואָרן אַזוי ביזי, פאַררענטענדיק צו נייע שכינים, און טאַקע רייזענדיק די רענט, אז ער האָט אַ גאַנצן טאַג ניט געגעסן און האָט זיך פאַרשוויצט.

אויף מאַרגן נאָכן „רייזן רענט“ האָט אים באַזוכט די פּלוי, אום צו באַדאַנקען פאַר די נייע פּאַר דאָלער, וואָס ער האָט אַזוי גרינג „איינגעקאַלעקטעט“.

אויפן דריטן טאַג פון דער פּלויס באַזוך, האָט אַ דאָקטאָר איינגעקאַלעקטעט ביי אים פון די נייע „רייזעס“.

אין אַ פּאַר טעג ארום האָט אים אָפּגעשטאַמט אַ וויזיט אַ פּראָפּעסאָר, און דאָ האָט שוין זעליקמאן, געמוזט צום פּראָפּעסאָר דערלעגן זיינע „אייגענע“ פּאַר דאָלער.

ווער אַ ראָזאַנקאַ

ליגט זעליקמאַן און פאַכעט מיט זיין אַלטער גאַלדענער נע-
שאַמע, פון הייז, וואָס די מאַדאַם פלוי האָט אים געשענקט. און
ער טראַכט — אַז כיים צווייטן מאָל, ווען אַ טענענט וועט אַרייַן-
מופן, וועט ער אַרויפרייזן דאָס וואָס ער האָט צום פראַפעסאָר
דערלענט.

אַט זאָל אים נאָר אַכיסל גרינגער ווערן! פונדעסטוועגן האָט
ער זיך יעדן טאָג מיט די דאָקטוירים גענוג געדונגען.
נאָר זיינע טעכטער און זין, וועלכע האָבן געוואוסט, אַז סיי
ווי סיי וועלן זיי קיין סאך דאָקטוירים מער ניט דאַרפן, האָבן
אים געבעטן ער זאָל ניט זיין אַזוי איינגעשפאַרט...
פרייטיק פונקט צו דער וואַך פון זיין קראַנק ווערן, איז גע-
וועזן זיין בעסטער טאָג.

ער האָט ניט געוואוסט וויפיל עס קאָסט אים היינט. עס האָט צו
אים אַריינגעמופט דער מאַלעך-האַמאָועם.

פאַרנאָכט שוין האָט זיך דער טויטן וואַגן אָפגעשטעלט נעבן
זיין הויז. דער אַנדערטייקער האָט געוואָלט וויסן צו דער טויטער
האַט באַלאַנגט צו וועלכע עס איז סאָסייטיס. עס האָט זיך אַרויס-
געשטעלט, אַז ער באַלאַנגט צום „לענדלאַרד פאַריין“ פון רייזן רענט...
האַט דער אַנדערטייקער פאַרשטאַנען מיט וועמען ער האָט
דאָ צו טאָן און ער האָט אָנגעהויבן „רייזן“.

„די אומגליקלעכע זין און טעכטער שטייען נעבאָך און דינגען
זיך. עס ווילט זיך ניט צאָלן פאַר אַן אַלטן דאַרן, טויטן טאַטן,
וואָס וועט באַלד פאַרשווינדן אויף אייביק.

— סטייטש, איר האָט דאָך אַ האַרץ פון אַ גאַזלען, — טיינען די
קינדער צום אַנדערטייקער. — עס איז דאָך ערעו שאַבעס. מען מוז
דאָך מאַכן שנעלער, ער זאָל ניט פאַרבלייבן ליגן ביז נאָך האַויר-
דאַלע.

און דער אַנדערטייקער אליין, קאַלט ווי דער טויט וויל פון
נאָר נישט וויסן. ער גיט אַ באַפעל צו זיינע מענטשן, אַריינטראַגן
אייזבעגס און איז אַוועקגעפאַרן.

ליגט זעליקמאַן אויפן אייזבעג, אויף וועלכן ער האַלט שאַ-
בעס. ער ליגט אויסגעצויגן און קאָן נעבאָך ניט „רייזן“ און קאָן
בלינגער ניט מאַכן. עס איז ניט פאַראַכטאַגן.

כאַסן-קאַלע

וואָלד און באַרג האָבן זיך זומער דערזען און זיך פאַרליבט.
און ווי אלע פאַרליבטע, זיך געברויגעזט און געקריגט. קאַלע-
באַרג האָט זיך געגרויסט קעגן איר כאַסן-וואָלד.
— דו האָסט דער ערשטער פרייד לידער צו מיר געזונגען.
האַט באַרג דעם וואָלד פאַרגעוואָרפן.

האַסט די זוניקע שטראַלן מיט דייע בלעטער געצערטעלט,
האַסט שטיקער הימל צווישן דייע בוימער צוטיילט, און זיי
אַלעמען אָנגעוויזן אויף מיר. און ווען איך האָב דיר אויף דיין
ליבע ניט געענטפערט, האָסטו זיך געברויגעזט אויף מיר פאַר
מיין שווייגן.

און ביינאַכט האָסטו אין מייע אויערן געשעפטשעט פון דיין
אייביקער בליענדער ליבע צו מיר. האָסט זיך אין דייע טונקעלע
נאַכט קליידער איינגעהילט, דייע געדיכטע האָר, איבערן גאַנצן
לייב צושאַטן. האָסט צו מיר געוואונקען און גענייגט זיך פאַר
מיר. האָסט די לעוואָנע אין דייע גרינע קליידער באַהאַלטן און
דו אַליין האָסט אויף מיר געקוקט ווי איך רו אויף דער ערד.

מיין גרינע קלייד איז נאָך געווען דין און דורכזיכטיק, האָסטו
מיין שוואַרצע לייב געזען... האָסט מיר אין בלעטער ליבעס בריוו
געשיקט, זיינען זיי אויף מיר געפאַלן און מיין רו מיר געשמערט.
און ווען איך האָב דיר ווידער ניט געענטפערט, האָסטו זיך גערייצט
מיט מיר.

דער וואָלד האָט געשווייגן. און זיך געצאַפּלט אונטער א
מילדן ווינט. וואָרט! — האָט ער אין זיך געברומט, זאָל נאָר די
נאַכט קומען! זאָלן נאָר אלע איינשלאָפן וועסטו מיין ענ-
~~~~~~

טפּער דערהערן. דערהערן אזוי אַז דו וועסט מאַרגן, פאַר דער זון זיך שעמען צו באַווייזן.

איז אָנגעקומען די נאַכט:

אַ שוואַרצע, אַ בייזע אין אַ שווערן פינצטערן וואָלקן איינ- געהילט. אַ בייזער ווינט האָט זיך צום וואַלד צוגעשטעפּט, און אים געפאַטשט, אויף זיינע פיס ניט געלאָזט איינשטיין.

אין דער טיפּער פינצטערניש, האָט דער וואַלד מיט קאָעם געזוכט זיין געליבטע.

די פּויגל האָבן זיך קיין אָרט ניט געקאָנט געפינען. צו- שראַקענע, ווייל דער ווינט האָט זיי פון די צווייגן אַרונטערגעיאָנט, האָבן זיי זיך אַרונטער געלאָזן, אָט צו קאַלע-באַרג, און אָט צוריק צום כאָסן-וואַלד.

די בוימער האָבן זיך געטרייסלט, געבויגן זייערע קעפּ היין און צוריק.

און שפּעטער איז דער וואַלד פאַרזונקען אין טיפּער טראַכטונג וועגן זיין קאַלע. ער האָט צו ביסלעך אָנגעהויבן נאַכצוגעבן זיין קאַלע: זי איז גערעכט מיין שיינע קאַלע. איך האָב טאַקע די ערשטע צייט פון איר אַביסל כּוויזיק געמאַכט, וואָס זי שווייגט ווי אַ נאַר...

אזוי טראַכטענדיק איז ער איינגעשלאָפּן.

האָט דער ווינט צו די וואָלקנס אַ וואונק געטאָן, האָבן זיי די טירן פון הימל אויפגעפנט און אליין זיינען זיי זיך צולאָפּן. אַ רעגן האָט דעם וואַלד גענומען וועקן און דערנאָך צום באַרג זיך אַרונטערגעלאָזן.

און באַלד איז פאַרטאָג געקומען, און די זון פון איר שלאָף אויפגעוועקט. האָט זיך דער וואַלד אויפגעכאַפּט. און גענומען אַרונטערטרייסלען פון זיך די רעגן טראַפּנס, און זיין האַרץ האָט אים ווי געטאָן, וואָס ער נעצט איין זיין קאַלעס זומער קלייד.

און די זון האָט אירע שטראַלן דעם וואַלד ניט געגעבן, זי איז אים פאַרבייגעגאַנגען, און זיך אָפּגעשטעלט אויפן באַרג. דער וואַלד אַ פאַרצאַרענטער האָט זיין קאַפּ אַרונטערגעבויגן, און גאַנציוויש געקוקט אויף זיין קאַלע. און ווי ערשטוינט איז ער געוואָרן פון איר פּלוצלומדיקער שיינקייט.

רעגן טראָפּנס האָבן איר לייב פולער און גלאַטער געמאַכט.
די גראָזן העכער אויפגעהויבן, די קנאַספּעס פון אירע בלומען
ברייטער צועפנט, און די זונען שטראַלן האָבן זי הייס געקושט.
ער האָט געוואָלט צו איר אָנהויבן רעדן. באַגריסן זי מיטן
שיינעם פרימאָרגן. מאַכן שאַלעם מיט איר. מאַכן איר קאַמפּלי-
מענטן, נאָר ער זעט אז זיין קאלע קוקט גאַרניט אויף אים....
ער זעט ווי זיין יונגער וואַלד-שאַכן נויגט זיך פאַר זיין קאלע, שיקט איר
ליבעס בריוו דורך זיינע בלעטער, זיי פאַלן אַראָפּ אויף זיין קאלע,
אויף די בלומען, אויף די שטראַלן פון דער זון.
פאַרנאַכט האָט זיך די זון אָפּגעגאַנווענט... האָט זיך אין שלאַף-ציי-
מער פאַרשלאָסן און איבערנעלאָזט די שיינע קאלע מיט איר נייעם
כאַסן-וואַלד אַליין.

סימקע

ווען סימקע פלעגט זומער ביינאכט אריינלויפן אין הויז און טרעפן איר עלטערע שוועסטער זיצן מיט איר כאסן און דער לאַמפּ איז געווען האַלב אַריינגעדרייט, פלעגט עס סימקען שטאַרק פאַר- דריסן.

— וואָס הייסט זיצן אין דער פינצטער? ווי קאָן מען זען איינער דעם צווייטן? וואָס איז דאָס פאַר אַ מאָדע פאַרברענגען אין דער פינצטערניש?

פלעגט זי טאַקע צולויפן צום לאַמפּ, מיט איין האַנט אים אַ כאַפּ טאָן פאַרן האַלדז, מיט דער צווייטער פאַר דער מאַשינקע, און דער אומגליקלעכער לאַמפּ האָט געמוזט אַרויסשטעלן זיין ברענעדיק צינגל אין דער פאַררויכערטער גלאָז.

אַ פאַר מאָל האָט דאָס פייערל אַ ציטער געטאָן, ווי עס וואָלט זיך דערשראָקן פאַר דעם ווייס-אויסגעקאַלכטן צימער.

די שוועסטער מיטן כאַסן פלעגן אָנשטעלן אויף איר די אויגן און, פאַררויטעלטהייט, זיך שעמעוודיק איבערקוקן.

— וואָס ארט אייך, אַז דער לאַמפּ ברענט ליכטיק? — שרייט סימקע — האַסטו געזען? אַזאַ שיינער שפיגל, אַזעלכע שיינע בלומען-מעפּ, אזוי פיל ביכער, און זיי זעצן זיך אוועק און קוקן אויס ווי צוויי שאַטנעס! איר ווילט זיצן אין דער פינצטער, גייט אַרײַן אין „טשולאַן“, אָדער צו די הינער אויף דער „סידלע“. דאָרטן וועט אייך זיין פינצטער. איך קום איצט פון אַ לאָדקע. אַזאַ ליכטיקע נאַכט! אַזאַ גרויסע לעוואָנע! אַזויפיל שטערן! אַלע זיינען פריילעך, און איר? ווי איריאַטן!..

שטיל פלעגט זיך די עלטערע שוועסטער אויפהויבן, א וואונט
געבן צום כאָסן און שמייכלען.

ביים טיר האָט די שוועסטער אַרויסגעשטאַמלט:
— וואַרט, סימקעלע, וועסט אַמאָל אויך וועלן זיצן אין דער
פינצטער...

— ס'אָ קלייניגקייט! אַ מעציע אַ גאַנצע! איך וועל וועלן?
נאָך וואָס דאַרף איך עס? פלעגט סימקע ענטפערן. דערנאָך
הויך, שטיפּעריש, זיך צעלאַכן. זי פלעגט דאָן צוגיין צום שפיגל
און מיט אַ ביכל אין האַנט, זיך זעצן לייענען.
אויף יענער זייט טיר פלעגט די שוועסטער שוין מיט אַ ביסל
קאָס זאָגן צום כאָסן:

— אָט נאָך אַ קינד...

סימקעלע איז געווען קליינשטעטליך באַלעזן. זי האָט געלעזן
מערסטנס טאַלסטוי, האַמסון, מאַפּאַסן, דאָסטאָיעווסקין.
נאָר מער פון אַלעמען האָט זי געמוטשעט נאָרסאָנען.
דער יונגער, אומגליקלעכער פּאָעט איז שטענדיק געווען אין אַי-
רע הענט.

אויף מאָרגן, אַז זי האָט זיך באַגעגנט מיט אירע כאַווערטעם,
פלעגט זי אומעטיק און זיפצנדיק זיי דערציילן וואָס זי האָט נעכטן
געטאָן מיט נאָרסאָנען...

צו לאַנג אומעטיק איז סימקע קיינמאָל ניט געווען. אַזוי שנעל
ווי זי האָט אויסגעלערנט אַ פּאָר זאַכן אויף אויסוועניק פון
נאָרסאָנען, איז אַ פרייד זי באַפּאַלן.

טאַנצן, זינגען, דעקלאַמירן, איז ביי סימקען געוון אַן אידעאַל.
אויף אלע כאַסענעס, אויף טנאַאים, „אימענינסע“ — סימקע

איז דאָ!

שטענדיק אַ לוסטיקע, אַ לאַכעדיקע, אַ רעדעוודיקע — פלעגן איר
די כאַווערטעס מקאַנע זיין און זי ליב האָבן.

אַזוי זיינען אַריבער אַ פּאָר יאָר פון סימקעס לעבן. יונגע
לייט האָבן זי פּאַרערט, זי געוואָלט פאַר אַ קאַלע.

סימקע אַליין איז געוואָרן אַ רואיקע, אָנגעהויבן זיך קליידן
אין לאַנגע, טונקעלע קליידער, צוויי צעפּ פאַרלייגט אויף איר קאָפּ.
די עלטערע שוועסטער איז שוין פאַרהייראַט. איז זי די

עלמערע — מעג מען שוין אָנטאָן אַ לענגער קליידל און מען מעג שוין אַפילו די צעפּ פּאַרלייגן...
אויף דער לאַנגער קליידל איז זי אַביסל ברויגעז. זי פּלאַנז טערט זיך איר אונטער די פיס. נאָר פּאַרפאַלן — זי איז די עלמערע...

שטייט זי לאַנג ביים שפיגל.
זי רוקט צו איר פּאַנים נאָך נעענטער צום גלאַז...
זי שמייכלט... עפעס אַ זיסקייט לויפט אַדורך איבער איר פּלייצע, שפּרינגט אריין אין ברוסט און טוט אַ קלאַפּ אין האַרץ. אין קאָפּ טוט איר אַ זעץ — הערשעניו!...
זי פּאַרטראַכט זיך.

הערשעניו דעם פעטערס, האָט קעסידער געצאָלט די קלייד-זמאָרים פאַר אירע טעניז, ווען זי האָט נעכטן געטאַנצט אויף אַלמעס כאַסענע.

וואָס איז דאָס עפעס פאַר אַ נאַרישקייט? — רעדט זי צום שפיגל — נאָר הערשעניו!
מאיר איז אַסאך שענער פון הערשעניו'ן. הערשעניו איז אַ רויטער און מאיר איז שוואַרץ-כענעוודיק.
אַ שמייכל האָט זיך צעגאַסן איבער איר פּאַנים אין ליכטיקן שפיגל.

דער שוואַרץ-כענעוודיקער מאיר לאַשטשעט איר געדאַנק און שמייכלט צו איר.
אַבער באַלד קומט הערשעניו מיט זיין רויטן קאָפּ, מיט זיין געזונט, יונגן אויסזען און טרייבט אַוועק מאירן.
זי דערמאָנט זיך ווי הערשעניו האָט איר געבעטן זיך דורך צושפּאַצירן, ווען זי איז געוואָרן מיד טאַנצדיס.
ער איז געגאַנגען נאָענט לעבן איר, ער האָט זי געפרעגט צי עס געפּעלט איר די כאַסענע.

דאָס וואָרט „כאַסענע“ האָט איר געגעבן אַ שטשיפּ אין די באַקן... זי זעט נאָך איצט אין שפיגל דעם סימן... אַ פּאַררוי-טעלמע קוקט זי אויף אירע ברענענדיקע באַקן.
— יאָ, — האָט זי אים געענטפּערט — אַוואַדע געפּעלט מיר די כאַסענע.

און גייענדיק לעבן איר, האָט הערשעניו איר אין די אויגן אַריינגעקוקט.

זי האָט געזען זיינע אויגן: בלויע — פונקט אזעלכע ווי ביי נאַדסאַנען...

זי געדענקט גוט אז זי האָט געלייענט וועגן נאַדסאַנס בלויע אויגן.

און הערשעניו איז מיט נאַדסאַנס אויגן אין האַרצן איר אַרײַן און איז שוין דאָרט אַן אייגענער...

פּלוצלונג האָט זי זיך געכאַפּט, אז זי שטייט צופיל ביים שפּיגל. זי איז אַרײַן אין קיך. אלע זיינען געזעסן און געטרונקען טײַל. איר בליק איז געפאַלן אויף איר עלטערער שוועסטער. זי איז געזעסן מיט איר מאַן און אינגעלע.

זי האָט זיך פאַרשעמט. זי האָט זיך דערמאָנט ווי זי האָט אָפּט דער שוועסטער געשטערט אירע גליקלעכע מינוטן, און זי האָט געפילט ווי צולויפן צו איר שוועסטער, קושן זי און בעטן, זי זאָל זי ענטשולדיקן...

איצט, אין די לאַנגע קליידער, מיט'ן טיטל „עלטערע“, און מיט הערשעניו'ן אין האַרצן, האָט זי אָנגעהויבן כאַראַטע האָבן... ווען זי איז אַרײַן אין קיך האָבן אלע ביים טיש זיך איבער-געקוקט. דער פּאָטער האָט אַ בורטשע געטאָן:

— אַ גאַנצע „באַרישניע“!...

* *

*

אַ פּאַר פּריידיקע און אומעטיקע וואָכן האָבן סימקע'ן פאַר אַן אַנדערער געמאַכט. זי האָט אלע כאַווערטעס אויסגעמידן, נאָר די קליינע כאַנעלע איז איר געוון צום האַרצן און איר האָט זי פאַר-טרויט וועגן הערשעניו'ן.

איינמאָל פאַרנאַכט, ווען סימקע איז אַרײַן אין הויף, האָט זי דורכן פענצטער דערזען דעם פעטער מיט הערשעניו אין שטוב. זי האָט זיך געגעבן אַ רים צוריק, צום טויער.

אַבער די אויגן זיינען געבליבן ביים פענצטער. זי האָט געזען ווי אלע לאַמפן ברענען. אלע זיצן ביים טיש: מען טרונקט טײַל מיט „וואַרעניע“.

ווער אַ ראָזאַנקאַ

אַפילו די נייע אָפּגעפרעגעלטע „וואַרעניע“ האָט זי דערקאָנט.
זי איז צוגעגאַנגען צום טיר, האָט זיך איינגעהערט אַ ווילע:
זי הערט איר נאָמען... מען רעדט פון איר.
עפעס איז איר דאָס מאָל דער נאָמען אירער געוואָרן טייער.
זי איז געוואָרן שטאַלץ אויף דעם נאָמען „סימקע“.
סימקע איז געוואָרן אַ קאלע פאַר הערשעניו'ן, און קיין צווייטע
צו טיילן סימקעס פרייד איז נאָך ניט געבאָרן געוואָרן.
אַלע אָונט קומט הערשעניו אויף זיין וועלֶאָסיפּעד, זיי פאָרן
אויף לאַדקעס, שפּאַצירן אין סאָד צווישן די געדיכטע אַלייען, און
אַז זיי בלייבן אַליין אין צימער, איז עפעס אַזוי גוט. עס איז שטיל,
קינער שטערט ניט. זי זיצט און רעדט מיט הערשעניו פון אַזוינע
גוטע זאַכן...
הערשעניו דרייט איין דעם לאַמפּ. אין שטוב ווערט פינצטער,
און אין דער טונקעלהייט זיינען הערשעניו'ס אויגן נאָך בלויער,
זיינע קושן נאָך הייסער...
ווידער דערמאָנט זי זיך אַד איר שוועסטער. יענע איז טאַקע
געווען גערעכט, ווען זי פלעגט זיצן אין דער פינצטער מיט איר
כאַסן...

ווען איך טרינק טיי

ווען איך גיס זיך אָן אַ גלאָז טיי און עפֿן דאָס פענצטער און אַ פֿרילינג־ווינטל נעמט זיך שפּילן מיט די פּאַרהאַנגען, ווען די בלעטער פֿון די אַרומיקע בוימער וויגן זיך און כאַפֿן אַ קוק צו מיר אין די פענצטער — דערמאָן איך זיך אָן מיין היים. איך דערמאָן זיך אָן מיין פּאָטער און אָן מייע ליבסטע און טייערסטע, איך דערמאָן זיך אָן יעדן ווינקעלע פֿון מיין היים, וואו איך בין געבוירן און גע־וואַקסן. איך זע פֿאַר מייע אויגן יעדן שטינדעלע וואָס איז אויסגע־מאַשטשעט ביים הילצערנעם טויער. די ווייסע צויג, בעלקא, וואָס איז געווען צוגעבונדן אויף אַ קייט. דעם גרויסן קופּערנעם סאַמאָוואַר וואָס פלעגט שטיין אויפֿן טיש און זשומען גלי אַ בין. איך טרינק די טיי און דריק פעסט דאָס גלאָז אין מיין האַנט, און פֿון איין זוף ביזן צווייטן, זע איך אַ גאַנצע וועלט. איך גיס אָן אַ גלאָז נאָך אַ גלאָז, אַפּילע ווען עס ווילט זיך מיר ניט טרינג קען, ווייל עס ווילט זיך ניט איבערייסן דעם פּאָדעם, וואָס פּאַר־בינדט מיך מיט מיין ווייטער היים.

ניט מער ווי אַ גלאָז טיי — און דאָך, וויפּיל גליק עס קאָן פאַרשאַפֿן!

אַט זע איך מיין פּאָטער:

אין דעם גרויסן הויף שטייט אַ טיש, אַ בעראַזעווער, צוגעדעקט מיט אַ טישטוך מיט פרענזן. ארום, שטייען ווינער שטולן. דער הויף איז ערשט אָפּגעקערט געוואָרן. דערוף קאָנען איידעם זאָגן: אי דער גרויסער בעזים, אי די גרויסע גראַבליע מיט די שאַרפע ציין, און דאָס פּרישע קופּקעלע מיסט וואָס איז פאַרשאַרט אין אַ

ווינקעלע. אויפן טיש שטייט דער באַבע'ס סאַכאַרניצע, וואָס אַז אימיצער זאָל זי, כאַלילע, צעברעכן, וואָלט מען זי ניט געקאָנט מיט קיין זאָך אויסקויפן. די סאַכאַרניצע איז שוין אַלט עפּשער הונדערט יאָר, און מען היט זי אַפּ אַסאַך מער ווי אונדזער ליבלינג די מיזינקעלע, איראַ.

ווייל מיידלעך זיינען מיר געווען, קיין איין-האַרע צוועלף. און דער באַבע'ס אויצער, איז נעבעך איינאיינציקע, אַ ציטעריקע באַסייעכידע...

דער סאַמאָוואַר האָט זיך צעקאָכט ווי אַ גאַזלען, און די פּאַרע וואָס רייסט זיך אין דער הויך, ניט אָנצוהערן, אַז דאָס וואַסער וועט באַלד איבערלויפן.

עס ווינקען צוויי גרויסע, שיינע לימענעס. פּרישע, דופּטיקע, פּונקט ווי זיי וואָלטן ערשט פּון אַ בוים צו אונדז אויפן טיש אַרונד טערנעפּאַלן. מיין פּאַטער גיסט זיך אָן די ערשטע גלאָז טיי, פּאַרלייגט אַ פּוס אויף אַ פּוס און הויבט אָן טרינקען. אויף זיין פּאַנים באַווייזן זיך די ערשטע טראָפּנס שווייס. ער וויקלט אַ פּאַפּיראַס און שמייכלט.

— וואָס וואָלט אייך קינדער געאַרט, ווען איר לאָזט מיך רויכערן אַ לויקע? וואָס מיינט איר, עס וואָלט מיך טייערער געקאָסט? איז — ניין. דאַרף איך זיך מאַטערן און דרייען פּאַפּיראַסלעך.

זיין שמייכל קריכט אים אַריין אין די באַסן און באַהאַלט זיך דאָרט. זיין פּאַנים ווערט ערנסט. די ליפּן צונויפגעדריקט, קוקט ער ביז אויף מיין עלטערער שוועסטער. זי, הייסט עס, האָט אים פּאַרבאַטן רויכערן אַ לויקע. מיין שוועסטער דערשרעקט זיך ניט. האַסטיק און קלאָר, הער איך איר שטימע:

— פּאַפּאַ, וואָס הייסט דו וועסט רויכערן אַ לויקע? דו וועסט אויסקוקן פּונקט ווי אַ מוּזשיק, און דאָס פּאַסט ניט, ניט פּאַר דיר, און ניט פּאַר אונדז, קינדער.

— אַהאַ, איר שעמט זיך? — ענטפּערט ער שוין ווידער מיט אַ שמייכל, — גאָרניט פּאַסט אייך ניט. דאָ האָב איך געגעבן אַ זופּ, און אין גלאָז איז געוואָרן ליי-

דיק. איך האָב זי גיך צוריק אָנגעפילט מיט טוי און גענומען טרינקען — אום ניט איבער צו רייסן דעם געשפרעך דאָרט, אין הויף ביים גרויסן טיש. דאָרט, ערגעץ ווייט, פון וואַנען איך בין שוין לאַנג אַוועק און וואו איך וועל עפּשער קיינמאָל מער ניט זיין, און יענעם געשפרעך מער ניט הערן.

איך נעם מיין גלאָז צו די ליפּן: — אַנו, טאַטעניו, רעד ווייטער....

עס פּאַסט אונדז אלץ, — הער איך דער שוועסטער'ס שטימע, — גענוג אַז דו טראַנסט שטיוול מיט צונויפגעלענטע כאַלאַוועס, אַזוי ווי הירינקע, דער פּאַזשאַרנער קאַמאַנדיר. אָבער אַ ליוולקע? דאָס פּאַסט שוין פאַר דיר ניט.

ביעלקאַ אויפן קייט, האָט זיך צוהאַווקעט.

— אָ, אימעצער מוז זיין ביים טויער, — זאָגט דער פּאַטער.

דער ראַבינער מאַרשין איז אריין אין הויף.

— גוט אָוונט, — באַגריסט ער אַלעמען — אָט איך איז גוט, אין מיטן הויף זיך באַזעצט, און די כּמאַרע, וואָס רוקט זיך אָן, זעט איר ניט. היינט איז אַ „פּאַרזאַמלונג“ אין טאַלמורד-טויער, און איר זייט דאָך עפעס אַ „מיטגליד“. קומט זשע אין צייט, איך בין דורכגעגאַנגען פּאַרביי, האָב איך געוואָלט באַגריסן און דער-מאָנען. צום ווידער זען, אַדיע!

מיין פּאַטער באַגלייט אים ביזן טויער.

— אַהא, זעסט? — אָט טראַגט דער ראַבינער אויך שטיוול

מיט צונויפגעלענטע כאַלעוועס. און דו ווילסט אַז איך זאָל טראַגן שטיוויליעטן.

— אָבער אַ ליוולקע רויכערט ער ניט! — כאַפט אונטער

מיין שוועסטער.

— ניין, ער רויכערט דינינקע פּאַפּיראַסלעך מיט לאַנגע מונד

שטוקלעך פון „סטאַמבאַל“ טאַבעק, גיט מילד צו מיין פּאַטער.

די כּמאַרע האָט זיך פּאַרגרעסערט און גרויסע טראַפּנס רעגן האָבן אָנגעהויבן צו פּאַלען פון הימל, באַגלייט מיט אַ זומערדיקן ווינט.

דאָס קופּקעלע שטויב וואָס איז געווען צונויפגעשאַרט, האָט

ווער אַ ראָזאַנקאַ

אַנגעהויבן צו צופליען, און האָט ניט פאַרגעסן צו קומען באַזוכן
דאָס ווייסע טישטוך, דער באַבע'ס סאַכאַרניצע און אַפילו זיך
אַריינגעגאַנוועט צווישן די ציין.
מײן גלאַז האָט זיך ווידער אויסגעליידיקט.
און דער רעגן האָט אַלץ צעשטערט . . .

אינהאַלט:

זייט	
3	פון שטאַט און דאָרף .....
74	מאַלקעלע .....
100	דאָס אינגל .....
107	גלאָקן געקלאַנג .....
112	אַ דאָרפיש מיידעלע .....
119	דער ערשטער טאָנעס .....
123	פאַרגאַנגענע יאָרן .....
130	טייבקעלע .....
140	אין אַ קעמפ .....
146	די פאַטשיילע .....
153	דער בוקעט בלומען .....
161	געפאַלענע באַלעבאַטיס .....
166	דעם שוסטערס ווייבל .....
173	דער וואַלד הענדלער .....
179	דער אויסטוישער .....
185	זעליקמאַן דער לענדלאָרד .....
187	כאַסן־קאַלע .....
190	סימקע .....
195	ווען איך טרונק טיי .....

